



**LIETUVOS RESPUBLIKOS  
RYŠIŲ REGULIAVIMO TARNYBA**

TVIRTINU  
L. e. direktoriaus pareigas

Romualdas Leonavičius

**VIEŠŲJŲ VIETINIO IR (ARBA) NACIONALINIO TELEFONO RYŠIO  
PASLAUGŲ, TEIKIAMŲ VARTOTOJAMS FIKSUOTOJE VIETOJE,  
VIEŠŲJŲ TARPTAUTINIO TELEFONO RYŠIO PASLAUGŲ, TEIKIAMŲ  
VARTOTOJAMS FIKSUOTOJE VIETOJE,  
VIEŠŲJŲ VIETINIO IR (ARBA) NACIONALINIO TELEFONO RYŠIO  
PASLAUGŲ, TEIKIAMŲ PASLAUGŲ GAVĖJAMS, IŠSKYRUS  
VARTOTOJUS, FIKSUOTOJE VIETOJE,  
VIEŠŲJŲ TARPTAUTINIO TELEFONO RYŠIO PASLAUGŲ, TEIKIAMŲ  
PASLAUGŲ GAVĖJAMS, IŠSKYRUS VARTOTOJUS, FIKSUOTOJE  
VIETOJE,  
RINKŲ TYRIMŲ ATASKAITA**

2013 m. liepos 16 d. Nr. (43.4) LD-1593  
Vilnius

Vilnius, 2013

## TURINYS

|  |    |
|--|----|
| 1. ĮVADAS .....  | 3  |
| 1.1. ELEKTRONINIŲ RYŠIŲ RINKŲ TYRIMŲ TEISINIS PAGRINDAS LIETUVOS RESPUBLIKOJE .....                                | 3  |
| 1.2. RINKŲ TYRIMŲ APŽVALGA .....   | 7  |
| 2. RINKŲ APIBRĖŽIMAS .....   | 9  |
| 2.1. PRADINĖS PASLAUGOS APIBRĖŽIMAS .....  | 9  |
| 2.2. PASLAUGŲ TIPAI IR JŲ TEIKIMO BŪDAI.....   | 10 |
| 2.3. NACIONALINIŲ SKAMBUČIŲ VARTOTOJAMS IR (ARBA) NACIONALINIŲ SKAMBUČIŲ PASLAUGŲ GAVĖJAMS RINKŲ APIBRĖŽIMAI ..... | 14 |
| 2.3.1. Paslaugų pakeičiamumas paklausos atžvilgiu .....  | 15 |
| 2.3.2. Paslaugų pakeičiamumas pasiūlos atžvilgiu.....  | 21 |
| 2.3.3. Geografinė aprėptis.....  | 22 |
| 2.4. TARPTAUTINIŲ SKAMBUČIŲ VARTOTOJAMS IR (ARBA) TARPTAUTINIŲ SKAMBUČIŲ PASLAUGŲ GAVĖJAMS RINKŲ APIBRĖŽIMAI ..... | 24 |
| 2.4.1. Paslaugų pakeičiamumas paklausos atžvilgiu .....  | 24 |
| 2.4.2. Paslaugų pakeičiamumas pasiūlos atžvilgiu.....  | 28 |
| 2.4.3. Geografinė aprėptis.....  | 29 |
| 3. TRIJŲ KRITERIJŲ TESTAS.....   | 31 |
| 3.1. TRIJŲ KRITERIJŲ TESTAS NACIONALINIŲ SKAMBUČIŲ VARTOTOJAMS RINKOJE .....                                       | 31 |
| 3.1.1. Rinkos dydis ir struktūra .....   | 32 |
| 3.1.2. Kainų pokyčiai.....   | 35 |
| 3.1.3. Egzistuojanti ir potenciali konkurencija .....  | 38 |
| 3.1.4. Plėtros barjerai .....  | 40 |
| 3.2 TRIJŲ KRITERIJŲ TESTAS NACIONALINIŲ SKAMBUČIŲ PASLAUGŲ GAVĖJAMS RINKOJE .....                                  | 44 |
| 3.2.1. Rinkos dydis ir struktūra .....   | 44 |
| 3.2.2. Kainų pokyčiai.....   | 46 |
| 3.2.3. Egzistuojanti ir potenciali konkurencija .....  | 48 |
| 3.2.4. Plėtros barjerai .....  | 50 |
| 3.3. TRIJŲ KRITERIJŲ TESTAS TARPTAUTINIŲ SKAMBUČIŲ VARTOTOJAMS RINKOJE .....                                       | 54 |
| 3.3.1. Rinkos dydis ir struktūra .....   | 54 |
| 3.3.2. Kainų pokyčiai.....   | 55 |
| 3.3.3. Egzistuojanti ir potenciali konkurencija .....  | 57 |
| 3.3.4. Plėtros barjerai .....  | 58 |
| 3.4. TRIJŲ KRITERIJŲ TESTAS TARPTAUTINIŲ SKAMBUČIŲ PASLAUGŲ GAVĖJAMS RINKOJE .....                                 | 62 |
| 3.4.1. Rinkos dydis ir struktūra .....   | 62 |
| 3.4.2. Kainų kitimas.....  | 63 |
| 3.4.3. Egzistuojanti ir potenciali konkurencija .....  | 65 |
| 3.4.4. Plėtros barjerai .....  | 66 |
| 1 PRIEDAS.....   | 69 |
| 2 PRIEDAS.....   | 80 |

## 1. ĮVADAS

### 1.1. ELEKTRONINIŲ RYŠIŲ RINKŲ TYRIMŲ TEISINIS PAGRINDAS LIETUVOS RESPUBLIKOJE

2004 m. gegužės 1 d. įsigaliojo Lietuvos Respublikos elektroninių ryšių įstatymas (Žin., 2004, Nr. 69-2382) (toliau – Įstatymas). Įstatymas perkėlė Europos Sąjungos naujosios reguliavimo sistemos (angl. *New Regulatory Framework*) nuostatas į nacionalinę teisę. Įstatymu ir jo pakeitimais perkelti šie Europos Sąjungos teisės aktai:

1. 1997 m. lapkričio 28 d. Tarybos sprendimas 97/838/EB dėl Europos Bendrijos pritarimo, kiek tai susiję su jos kompetencija, PPO derybų dėl pagrindinių telekomunikacijų paslaugų rezultatams (OL 2004 m. *specialusis leidimas*, 11 skyrius, 27 tomas, p. 69).

2. 1998 m. kovo 30 d. Europos Komisijos rekomendacija dėl principų, taikomų organizacijoms, atsakingoms už vartotojų ginčų sprendimą ne teismo tvarka.

3. 1998 m. lapkričio 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 98/84/EB dėl sąlygine prieiga grindžiamų paslaugų ir sąlyginės prieigos paslaugų teisinės apsaugos (OL 2004 m. *specialusis leidimas*, 6 skyrius, 3 tomas, p. 147).

4. 1999 m. kovo 9 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 1999/5/EB dėl radijo ryšio įrenginių ir telekomunikacijų galinių įrenginių bei abipusio jų atitikties pripažinimo (OL 2004 m. *specialusis leidimas*, 13 skyrius, 23 tomas, p. 254).

5. 2002 m. kovo 7 d. Europos Parlamento ir Tarybos sprendimas Nr. 676/2002/EB dėl radijo spektro politikos teisinio reguliavimo pagrindų Europos Bendrijoje (Sprendimas dėl radijo spektro) (OL 2004 m. *specialusis leidimas*, 13 skyrius, 29 tomas, p. 317).

6. 2002 m. kovo 7 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2002/19/EB dėl elektroninių ryšių tinklų ir susijusių priemonių sujungimo ir prieigos prie jų (Prieigos direktyva) (OL 2004 m. *specialusis leidimas*, 13 skyrius, 29 tomas, p. 323) su paskutiniais pakeitimais, padarytais 2009 m. lapkričio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/140/EB (OL 2009 L 337, p. 37) (toliau – Prieigos direktyva).

7. 2002 m. kovo 7 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2002/20/EB dėl elektroninių ryšių tinklų ir paslaugų leidimo (Leidimų direktyva) (OL 2004 m. *specialusis leidimas*, 13 skyrius, 29 tomas, p. 337) su paskutiniais pakeitimais, padarytais 2009 m. lapkričio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/140/EB (OL 2009 L 337, p. 37).

8. 2002 m. kovo 7 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2002/21/EB dėl elektroninių ryšių tinklų ir paslaugų bendrosios reguliavimo sistemos (Pagrindų direktyva) (OL 2004 m. *specialusis leidimas*, 13 skyrius, 29 tomas, p. 349) su paskutiniais pakeitimais, padarytais 2009 m. lapkričio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/140/EB (OL 2009 L 337, p. 37) (toliau – Pagrindų direktyva).

9. 2002 m. kovo 7 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2002/22/EB dėl universaliųjų paslaugų ir paslaugų gavėjų teisių, susijusių su elektroninių ryšių tinklais ir paslaugomis (Universaliųjų paslaugų direktyva) (OL 2004 m. *specialusis leidimas*, 13 skyrius, 29 tomas, p. 367) su paskutiniais pakeitimais, padarytais 2009 m. lapkričio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/136/EB (OL 2009 L 337, p. 11).

10. 2002 m. liepos 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2002/58/EB dėl asmens duomenų tvarkymo ir privatumo apsaugos elektroninių ryšių sektoriuje (Direktyva dėl privatumo ir elektroninių ryšių) (OL 2004 m. *specialusis leidimas*, 13 skyrius, 29 tomas, p. 514) su paskutiniais pakeitimais, padarytais 2009 m. lapkričio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/136/EB (OL 2009 L 337, p. 11).

11. 2002 m. rugsėjo 16 d. Komisijos direktyva 2002/77/EB dėl konkurencijos elektroninių ryšių tinklų ir paslaugų rinkoje (OL 2004 m. *specialusis leidimas*, 8 skyrius, 2 tomas, p. 178).

12. 2003 m. liepos 25 d. Europos Komisijos rekomendacija dėl vietos nustatymo informacijos elektroninių ryšių tinkluose siekiant teikti vietos nustatymu pagrįstas pagalbos skambučių paslaugas tvarkymo.

13. 2004 m. gruodžio 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2004/108/EB dėl valstybių narių įstatymų, susijusių su elektromagnetiniu suderinamumu, suderinimo, panaikinanti Direktyvą 89/336/EEB (OL 2004 L 390, p. 24).

14. 2008 m. birželio 20 d. Europos Komisijos direktyva 2008/63/EB dėl konkurencijos telekomunikacijų galinių įrenginių rinkose (OL 2008 L 162, p. 20).

Įstatymo 8 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad Lietuvos Respublikos ryšių reguliavimo tarnybos (toliau – RRT) tikslas – veiksminga konkurencija elektroninių ryšių srityje, efektyvus elektroninių ryšių išteklių naudojimas bei užtikrinta elektroninių ryšių paslaugų vartotojų teisių apsauga.

Įstatymo 8 straipsnio 2 dalyje išdėstyti RRT uždaviniai:

1) užtikrinti sąlygas, reikalingas veiksmingai konkurencijai elektroninių ryšių, pirmiausia perduodant informacijos turinį elektroninių ryšių tinklais, rinkose, taip pat užtikrinti, kad nebūtų diskriminuojami ūkio subjektai, teikiantys elektroninių ryšių tinklus ir (arba) elektroninių ryšių paslaugas, bei skatinti elektroninių ryšių infrastruktūros plėtrą ir vystymą;

2) užtikrinti elektroninių ryšių paslaugų gavėjų, įskaitant neįgaliųjų, senyvo amžiaus ir specialių socialinių poreikių turinčių paslaugų gavėjų (fizinį asmenų, dėl amžiaus, neįgalumo, socialinių problemų iš dalies ar visiškai neturinčių, neįgijusių arba praradusių gebėjimus ar galimybes savarankiškai rūpintis asmeniniu gyvenimu ir dalyvauti visuomenės gyvenime), teisių ir teisėtų interesų apsaugą, ypač užtikrindama paprastas ir nebrangias ginčų sprendimo procedūras ir skatinant viešųjų elektroninių ryšių paslaugų teikimo sąlygų ir tarifų skaidrumą, ir pagal kompetenciją užtikrinti galimybę naudotis universaliosiomis paslaugomis bei galimybę galutiniams paslaugų gavėjams turėti prieigą prie pasirinktos informacijos ir ją platinti teisės aktų nustatyta tvarka, taip pat galimybę naudotis pasirinkta programine įranga ir paslaugomis;

3) skatinti efektyvias ilgalaikes investicijas ir naujovių diegimą, taip pat elektroninių ryšių plėtrą;

4) užtikrinti efektyvų elektroninių ryšių išteklių naudojimą, taip pat, kad būtų pakankamai nacionalinių telefono ryšio numerių išteklių, reikalingų viešosioms elektroninių ryšių paslaugoms, kad numeracijos planai ir procedūros būtų taikomi tokiu būdu, kuris užtikrintų vienodas visų viešųjų elektroninių ryšių paslaugų teikėjų galimybę, ypač užtikrindama, kad ūkio subjektai, kuriems skirti nacionalinių telefono ryšio numerių ištekliai, nediskriminuotų kitų elektroninių ryšių paslaugų teikėjų, kiek tai susiję su numeracijos sekomis, naudojamomis jų paslaugoms pasiekti;

5) pagal savo kompetenciją užtikrinti, kad Lietuvos Respublikoje naudojama aparatūra ir įrenginiai atitiktų Lietuvos Respublikoje galiojančius privalomus reikalavimus, užtikrinti aparatūros ir įrenginių elektromagnetinį suderinamumą;

6) pagal kompetenciją skatinti Europos Sąjungos vidaus rinkos plėtrą ir suderintą elektroninių ryšių reguliavimą Europos Sąjungoje;

7) bendradarbiauti su kompetentingomis institucijomis, tarp jų ir Valstybine duomenų apsaugos inspekcija, kad būtų užtikrinta žmogaus privataus gyvenimo neliečiamumo teisė, kiek tai susiję su asmens duomenų tvarkymu;

8) užtikrinti, kad operatoriai ir elektroninių ryšių paslaugų teikėjai vykdytų įpareigojimus, kurie gali būti nustatyti valstybės gynybos, nacionalinio saugumo ir viešosios tvarkos palaikymo interesais, taip pat ypatingų situacijų atvejais;

9) užtikrinti, kad viešųjų ryšių tinklų ir (arba) viešųjų elektroninių ryšių paslaugų teikėjai įgyvendintų tinkamas technines ir organizacines priemones savo teikiamų viešųjų ryšių tinklų ir (arba) viešųjų elektroninių ryšių paslaugų saugumui ir vientisumui užtikrinti.

Konkurencijos elektroninių ryšių rinkose priežiūros srityje RRT siekia, kad būtų sudarytos sąlygos veiksmingos konkurencijos elektroninių ryšių srityje egzistavimui ir plėtrai bei sąlygos,

užkertančios kelią ūkio subjektams piktnaudžiauti savo įtaka rinkoje (Įstatymo 14 straipsnio 1 dalis).

Įstatymo 16 straipsnio 1 dalis numato, kad RRT atliekamo rinkos tyrimo tikslas – siekti, kad elektroninių ryšių srityje būtų užtikrinta veiksminga konkurencija, o didelę įtaką turintiems ūkio subjektams būtų užkirstas kelias piktnaudžiauti savo įtaka rinkoje. To paties straipsnio 20 dalis nustato, kad atlikdama rinkos tyrimą, kurio metu sprendžia, ar ūkio subjektas turi didelę įtaką rinkoje, ir nustatydamą įpareigojimus didelę įtaką rinkoje turintiems ūkio subjektams, RRT atsižvelgia į atitinkamas tarptautinių sutarčių ir (arba) susitarimų nuostatas ir pagal kompetenciją užtikrina šių sutarčių bei (arba) susitarimų laikymąsi ir įgyvendinimą Lietuvos Respublikoje.

Įstatymo 16 straipsnio 1 dalyje yra nurodyta, kad RRT nustato rinkos tyrimo taisykles. Rinkos tyrimo taisyklės yra patvirtintos RRT direktoriaus 2004 m. rugsėjo 17 d. įsakymu Nr. 1V-297 (Žin., 2004, Nr. 141–5174) (toliau – Taisyklės).

Taisyklės parengtos:

- 1) vadovaujantis Įstatymu;
- 2) įgyvendinant Pagrindų direktyvą;
- 3) įgyvendinant Prieigos direktyvą;
- 4) atsižvelgiant į 2007 m. gruodžio 17 d. Komisijos rekomendaciją 2007/879/EB dėl elektroninių ryšių sektoriaus atitinkamų produktų ir paslaugų rinkų, kurioms gali būti taikomas *ex-ante* reguliavimas pagal Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2002/21/EB dėl elektroninių ryšių tinklų ir paslaugų bendrosios reguliavimo sistemos (OL 2007 L 344, p. 65) (toliau – Rinkų rekomendacija);

- 5) atsižvelgiant į 2002 m. Komisijos gaires dėl rinkos tyrimo nustatant didelę įtaką rinkoje pagal Bendrijos elektroninių ryšių tinklų ir paslaugų reguliavimo sistemą (toliau – Didelės įtakos rinkoje nustatymo gairės);

- 6) atsižvelgiant į 2008 m. spalio 15 d. Komisijos rekomendaciją 2008/850/EB dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2002/21/EB dėl elektroninių ryšių tinklų ir paslaugų bendrosios reguliavimo sistemos 7 straipsnyje numatytų pranešimų, terminų ir konsultacijų (OL 2008 L 301, p. 23) (toliau – Pranešimų rekomendacija);

- 7) atsižvelgiant į Europos reguliuotojų grupės elektroninių ryšių tinklams ir paslaugoms bendrą poziciją dėl požiūrio į tinkamas priemones naujoje reguliavimo sistemoje (ERG (03) 30 rev1 ir ERG (06) 33) (toliau – Bendra pozicija dėl priemonių).

RRT atlieka Viešųjų vietinio ir (arba) nacionalinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų vartotojams fiksuotoje vietoje, (toliau – Nacionalinių skambučių vartotojams) rinkos, Viešųjų tarptautinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų vartotojams fiksuotoje vietoje, (toliau – Tarptautinių skambučių vartotojams) rinkos, Viešųjų vietinio ir (arba) nacionalinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų paslaugų gavėjams, išskyrus vartotojus, fiksuotoje vietoje, (toliau – Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams) rinkos, Viešųjų tarptautinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų paslaugų gavėjams, išskyrus vartotojus, fiksuotoje vietoje, (toliau – Tarptautinių skambučių paslaugų gavėjams) rinkos (toliau visos kartu – Rinkos) tyrimus vadovaudamasi:

1. Pagrindų direktyva;
2. Įstatymu;
3. Taisyklėmis;
4. RRT direktoriaus 2012 m. balandžio 24 d. įsakymu Nr. 1V-525 „Dėl Viešųjų vietinio ir (arba) nacionalinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų vartotojams, fiksuotoje vietoje, Viešųjų tarptautinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų vartotojams fiksuotoje vietoje, Viešųjų vietinio ir (arba) nacionalinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų paslaugų gavėjams, išskyrus vartotojus, fiksuotoje vietoje, ir Viešųjų tarptautinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų paslaugų gavėjams, išskyrus vartotojus, fiksuotoje vietoje, rinkų tyrimų“;

5. RRT direktoriaus 2012 m. rugpjūčio 23 d. įsakymu Nr. 1V-1102 „Dėl Viešųjų vietinio ir (arba) nacionalinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų vartotojams, fiksuotoje vietoje, Viešųjų

tarptautinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų vartotojams fiksuotoje vietoje, Viešųjų vietinio ir (arba) nacionalinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų paslaugų gavėjams, išskyrus vartotojus, fiksuotoje vietoje, ir Viešųjų tarptautinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų paslaugų gavėjams, išskyrus vartotojus, fiksuotoje vietoje, rinkų tyrimų terminų pratęsimo“;

6. RRT direktoriaus 2012 m. lapkričio 26 d. įsakymu Nr. 1V-1748 „Dėl Viešųjų vietinio ir (arba) nacionalinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų vartotojams, fiksuotoje vietoje, Viešųjų tarptautinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų vartotojams fiksuotoje vietoje, Viešųjų vietinio ir (arba) nacionalinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų paslaugų gavėjams, išskyrus vartotojus, fiksuotoje vietoje, ir Viešųjų tarptautinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų paslaugų gavėjams, išskyrus vartotojus, fiksuotoje vietoje, rinkų tyrimų terminų pratęsimo“;

7. RRT direktoriaus 2013 m. vasario 25 d. įsakymu Nr. 1V-310A „Dėl Viešųjų vietinio ir (arba) nacionalinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų vartotojams, fiksuotoje vietoje, Viešųjų tarptautinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų vartotojams fiksuotoje vietoje, Viešųjų vietinio ir (arba) nacionalinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų paslaugų gavėjams, išskyrus vartotojus, fiksuotoje vietoje, ir Viešųjų tarptautinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų paslaugų gavėjams, išskyrus vartotojus, fiksuotoje vietoje, rinkų tyrimų terminų pratęsimo“;

ir atsižvelgdama į:

1. Didelės įtakos rinkoje nustatymo gaires;
2. Rinkų rekomendaciją;
3. Pranešimų rekomendaciją;
4. Bendrą poziciją dėl priemonių;

5. 2003 m. vasario 11d. Europos Komisijos rekomendacijos 2003/311/EB dėl atitinkamų produktų ir paslaugų rinkų elektroninių ryšių srityje, reikalaujančių *ex-ante* reguliavimo pagal Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2002/21/EB dėl elektroninių ryšių tinklų ir paslaugų bendrosios reguliavimo sistemos, aiškinamąjį memorandumą (toliau – Aiškinamasis memorandumas);

6. Europos reguliuotojų grupės (angl. *European Regulators Group*, ERG) dokumentu „Trijų kriterijų taikymo gairės“ (angl. *Guidance on the application of the three criteria test*<sup>1</sup>) (toliau – Trijų kriterijų taikymo gairės).

Pagal Įstatymo 16 straipsnio 3 dalį, RRT atlieka rinkos tyrimą Europos Komisijai priėmus rekomendaciją, nustatančią atitinkamas produktų ir paslaugų rinkas, arba sprendimą, nustatantį Europos Sąjungos rinką, arba pakeitus šiuos teisės aktus.

Pagal Įstatymo 16 straipsnio 4 dalį, RRT turi teisę atlikti rinkos tyrimą:

- 1) suinteresuotų ūkio subjektų prašymu;
- 2) valstybės ar savivaldybių institucijų prašymu;
- 3) savo iniciatyva.

Įstatymo 16 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad rinkos tyrimo procedūrą sudaro šie etapai:

1) atitinkamos rinkos (produktų (paslaugų) ir geografinės), kurios charakteristikos gali pateisinti įpareigojimų, nurodytų Įstatymo 17 straipsnyje, taikymą, apibrėžimas;

2) tyrimas, ar konkurencija atitinkamoje rinkoje yra veiksminga, ir, jeigu konkurencija nėra veiksminga, didelę įtaką atitinkamoje rinkoje turinčių ūkio subjektų įvardijimas;

3) Įstatymo 17 straipsnyje nurodytų įpareigojimų nustatymas, pakeitimas ir (arba) panaikinimas didelę įtaką atitinkamoje rinkoje turintiems ūkio subjektams.

RRT parengtoje Rinkų tyrimų ataskaitoje (toliau – Ataskaita) pateikiama Rinkų tyrimų apžvalga bei aukščiau nurodytų Rinkų tyrimų procedūrų etapų analizė.

---

<sup>1</sup> ERG (08) 21 Galutinis pranešimas apie 3 kriterijų testą 080604  
[http://www.erg.eu/streaming/erg\\_08\\_21\\_erg\\_rep\\_3crit\\_test\\_final\\_080604.pdf?contentId=545221&field=ATTACHED\\_FILE](http://www.erg.eu/streaming/erg_08_21_erg_rep_3crit_test_final_080604.pdf?contentId=545221&field=ATTACHED_FILE)

## 1.2. RINKŲ TYRIMŲ APŽVALGA

2007 m. rugsėjo 4 d. – 2008 m. rugsėjo 30 d. laikotarpiu atlikti Nacionalinių skambučių vartotojams rinkos ir Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams rinkos tyrimai (tiriamasis laikotarpis: 2006 m. sausio 1 d. – 2007 m. birželio 30 d.). Minėtu laikotarpiu Nacionalinių skambučių vartotojams ir Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams rinkų tyrimai atlikti vadovaujantis RRT direktoriaus 2007 m. rugsėjo 4 d. įsakymu Nr. 1V-985 „Dėl mažmeninių Viešųjų vietinio ir (arba) nacionalinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų vartotojams ir paslaugų gavėjams, išskyrus vartotojus, fiksuotoje vietoje, rinkų tyrimo“. Tyrimų metu ūkio subjektas TEO LT, AB, buvo pripažintas turinčiu didelę įtaką Nacionalinių skambučių vartotojams ir Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams rinkose. Šių rinkų tyrimų rezultatai patvirtinti RRT direktoriaus 2008 m. rugsėjo 30 d. įsakymais Nr. 1V-818 „Dėl Viešųjų vietinio ir (arba) nacionalinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų vartotojams fiksuotoje vietoje, rinkos apibrėžimo“, Nr. 1V-819 „Dėl ūkio subjekto TEO LT, AB, turinčio didelę įtaką Viešųjų vietinio ir (arba) nacionalinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų vartotojams fiksuotoje vietoje, rinkoje“, Nr. 1V-820 „Dėl Viešųjų vietinio ir (arba) nacionalinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų paslaugų gavėjams, išskyrus vartotojus, fiksuotoje, vietoje rinkos apibrėžimo“ ir Nr. 1V-821 „Dėl ūkio subjekto TEO LT, AB, turinčio didelę įtaką Viešųjų vietinio ir (arba) nacionalinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų paslaugų gavėjams, išskyrus vartotojus, fiksuotoje vietoje, rinkoje“<sup>2</sup>.

2005 m. lapkričio 29 d. – 2006 m. rugsėjo 18 d. laikotarpiu atlikti Tarptautinių skambučių vartotojams rinkos ir Tarptautinių skambučių paslaugų gavėjams rinkos tyrimai (tiriamasis laikotarpis buvo 2002 m. sausio 1 d. – 2005 m. gruodžio 31 d.). Tarptautinių skambučių vartotojams ir Tarptautinių skambučių paslaugų gavėjams rinkų tyrimai atlikti vadovaujantis RRT direktoriaus 2005 m. lapkričio 29 d. įsakymu Nr. 1V-1041 „Dėl mažmeninių fiksuotojo telefono ryšio rinkų tyrimų“. Šių tyrimų metu ūkio subjektas TEO LT, AB, buvo pripažintas turinčiu didelę įtaką Tarptautinių skambučių vartotojams ir Tarptautinių skambučių paslaugų gavėjams rinkose. Minėtų rinkų tyrimų rezultatai patvirtinti RRT direktoriaus 2006 m. rugsėjo 18 d. įsakymais Nr. 1V-991 „Dėl Viešųjų tarptautinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų vartotojams fiksuotoje vietoje, rinkos apibrėžimo“, Nr. 1V-992 „Dėl ūkio subjekto TEO LT, AB, turinčio didelę įtaką Viešųjų tarptautinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų vartotojams fiksuotoje vietoje, rinkoje“, Nr. 1V-993 „Dėl Viešųjų tarptautinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų paslaugų gavėjams, išskyrus vartotojus, fiksuotoje vietoje, rinkos apibrėžimo“ ir Nr. 1V-994 „Dėl ūkio subjekto TEO LT, AB, turinčio didelę įtaką Viešųjų tarptautinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų paslaugų gavėjams, išskyrus vartotojus, fiksuotoje vietoje, rinkoje“<sup>3</sup>.

2012 m. Rinkų tyrimai pradėti vadovaujantis Įstatymo 16 straipsnio 4 dalimi, RRT direktoriui priėmus 2012 m. balandžio 24 d. įsakymą Nr. 1V-525 „Dėl Viešųjų vietinio ir (arba) nacionalinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų vartotojams fiksuotoje vietoje, Viešųjų tarptautinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų vartotojams fiksuotoje vietoje, Viešųjų vietinio ir (arba) nacionalinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų paslaugų gavėjams, išskyrus vartotojus, fiksuotoje vietoje, Viešųjų tarptautinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų paslaugų gavėjams, išskyrus vartotojus, fiksuotoje vietoje, rinkų tyrimų“. Nacionalinių skambučių vartotojams ir Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams rinkų tiriamasis laikotarpis yra 2007 m. liepos 1 d. – 2011 m.

<sup>2</sup> Nacionalinių skambučių vartotojams rinkos ir Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams rinkos tyrimų ataskaitą ir RRT direktoriaus įsakymus, priimtus atlikus šių rinkų tyrimus, galima rasti RRT interneto svetainėje, adresu <http://rrt.lt/lt/verslui/konkurencijos-prieziura/didele-itaka-turintys-hn5f.html>.

<sup>3</sup> Tarptautinių skambučių vartotojams rinkos ir Tarptautinių skambučių paslaugų gavėjams rinkos tyrimų ataskaitą ir RRT direktoriaus įsakymus, priimtus atlikus šių rinkų tyrimus, galima rasti RRT interneto svetainėje, adresu <http://rrt.lt/lt/verslui/konkurencijos-prieziura/didele-itaka-turintys-hn5f.html>.

gruodžio 31 d., Tarptautinių skambučių vartotojams ir Tarptautinių skambučių paslaugų gavėjams rinkų tiriamasis laikotarpis yra 2006 m. sausio 1 d. – 2011 m. gruodžio 31 d.

Rinkų tyrimų tikslas – siekti, kad Rinkose būtų užtikrinta veiksminga konkurencija, o didelę įtaką atitinkamose Rinkose turintiems ūkio subjektams būtų užkirstas kelias piktnaudžiauti įtaka Rinkose.

RRT 2012 m. balandžio 26 d. raštu Nr. (43.4) 1B-1609 „Dėl rinkų tyrimų anketos“ informavo viešųjų telefono ryšio paslaugų, teikiamų fiksuotoje vietoje, teikėjus<sup>4</sup> (toliau – respondentai) apie RRT interneto svetainėje skelbiamą Rinkų tyrimų anketą (toliau – Anketa). Rinkų tyrimų metu apklausti 38 respondentai.

Rinkų tyrimams atlikti buvo naudojama informacija, gauta respondentams užpildžius ir pateikus Anketas RRT, bei kita RRT turima ar viešai paskelbta informacija.

2013 m. kovo 5 d. – 2013 m. gegužės 3 d. vyko nacionalinė viešoji konsultacija dėl Rinkų tyrimų rezultatų. 5 paslaugų teikėjai (AB Lietuvos radijo ir televizijos centro, UAB „Nacionalinis telekomunikacijų tinklas“, UAB „CSC TELECOM“, UAB „Splus“, UAB „Cgates“) pateikė pastabas ir pasiūlymus. Pastarieji ūkio subjektai prieštaravo RRT išvadoms. Vienas paslaugų teikėjas (TEO LT, AB) pritarė RRT Rinkų tyrimų išvadoms ir kitų pastabų nepateikė. Lietuvos Respublikos konkurencijos taryba RRT tyrimo išvadoms pastabų neturėjo. 2013 m. birželio 12 d. įvyko viešas pastabų aptarimas, kurio metu buvo aptartos nacionalinės viešosios konsultacijos metu gautos pastabos. Viešosios konsultacijos rezultatai yra pateikti Ataskaitos 2 priede.

**Išvada:** remdamasi Anketos respondentų pateikta informacija, nacionalinės viešosios konsultacijos rezultatais ir kita RRT turima ar viešai pateikta informacija, RRT atliko Rinkų tyrimus ir parengė Ataskaitą.

---

<sup>4</sup> Viešųjų telefono ryšio paslaugų, teikiamų fiksuotoje vietoje, teikėjas – ūkio subjektas, teikiantis vartotojams ir (arba) paslaugų gavėjams viešąsias telefono ryšio paslaugas viešuoju fiksuotojo ryšio tinklu.



## 2. RINKŲ APIBRĖŽIMAS

### 2.1. PRADINĖS PASLAUGOS APIBRĖŽIMAS

Nacionalinių skambučių vartotojams, Tarptautinių skambučių vartotojams, Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams, Tarptautinių skambučių paslaugų gavėjams rinkos yra nurodytos 2003 m. vasario 11 d. Komisijos rekomendacijos 2003/311/EB dėl elektroninių ryšių sektoriaus atitinkamų produktų ir paslaugų rinkų, kurioms gali būti taikomas *ex-ante* reguliavimas pagal 2002 m. kovo 7 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2002/21/EB dėl elektroninių ryšių tinklų ir paslaugų bendrosios reguliavimo sistemos, (toliau – 2003 m. Rekomendacija) priedo 3–6 punktuose. 2003 m. Rekomendacijoje nurodyta, kad šios paslaugos yra mažmeninės paslaugos, t. y. paslaugos, kurios teikiamos galutiniams paslaugų gavėjams<sup>5</sup>. Tačiau Rinkos nėra nurodytos Rinkų rekomendacijos priede.

Šiame Ataskaitos skyriuje apibrėžiant pradines paslaugas yra vadovaujamasi Įstatyme bei kituose teisės aktuose nurodytų sąvokų apibrėžimais. Įstatymo 3 straipsnio 78 dalyje *viešosios telefono ryšio paslaugos* apibrėžiamos kaip visuomenei prieinamos paslaugos, skirtos tiesiogiai arba netiesiogiai siųsti ir gauti nacionalinius arba nacionalinius ir tarptautinius skambučius naudojant atitinkamą telefono ryšio numerį ar numerius, nurodytus Nacionaliniame telefono ryšio numeracijos plane, patvirtintame RRT direktoriaus 2005 m. gruodžio 13 d. įsakymu Nr. 1V-1104 (Žin., 2005, Nr. 147-5386)<sup>6</sup>. Atsižvelgiant į tai, galime apibendrinti, kad visų Rinkų paslaugas sudaro atitinkami skambučiai. Kaip apibrėžta Įstatymo 3 straipsnio 55 dalyje, *skambutis* yra viešųjų telefono ryšio paslaugų priemonėmis sukurtas sujungimas, suteikiantis dvipusio ryšio galimybę. Rinkų pavadinimuose yra nurodyta, kad Rinkų paslaugos, t. y. viešosios telefono ryšio paslaugos, yra teikiamos fiksuotoje vietoje, o viešuoju ryšių tinklu, kurio galiniai taškai yra fiksuoti, Įstatymo 3 straipsnio 72 dalyje yra apibrėžiamas *viešasis fiksuotojo ryšio tinklas*. Apibendrinant, darytina išvada, kad atitinkamos Rinkų paslaugos yra skambučiai viešuosiuose fiksuotojo ryšio tinkluose.

Rinkų pavadinimuose yra išskiriamos trys viešųjų telefono ryšio paslaugų rūšys:

1. Vietinis skambutis – skambutis į nacionalinį geografinį numerį<sup>7</sup>, nurodytą Nacionaliniame telefono ryšio numeracijos plane ir esantį toje pačioje numeracijos zonoje<sup>8</sup> kaip ir skambinantysis abonentas<sup>9</sup> (toliau – Vietinis skambutis).

2. Nacionalinis skambutis – skambutis į nacionalinį geografinį arba negeografinį numerį<sup>10</sup>, nurodytą Nacionaliniame telefono ryšio numeracijos plane ir esantį kitoje numeracijos zonoje nei skambinantysis abonentas (toliau – Nacionalinis skambutis).

3. Tarptautinis skambutis – skambutis į užsienio valstybių operatorių<sup>11</sup> viešuosius ryšių tinklus, naudojant Nacionaliniame telefono ryšio numeracijos plane nurodytus tarptautinius prefiksus (toliau – Tarptautinis skambutis).

<sup>5</sup> Galutinis paslaugų gavėjas – paslaugų gavėjas, kuris neteikia viešųjų ryšių tinklų ar viešųjų elektroninių ryšių paslaugų (Įstatymo 3 str. 23 d.).

<sup>6</sup> [http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc\\_l?p\\_id=368153](http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=368153)

<sup>7</sup> Geografinis numeris – numeris, kurio paskirties kodas nurodo geografinę vietovę (Telefono ryšio numerių skyrimo ir naudojimo taisyklių 7 p. 3 pastraipa).

<sup>8</sup> Numeracijos zona – numerių, turinčių tą patį paskirties kodą, visuma (Telefono ryšio numerių skyrimo ir naudojimo taisyklių 7 p. 9 pastraipa). Geografinės numeracijos zonos visiškai atitinka šiuo metu galiojančią administracinę suskirstymą.

<sup>9</sup> Abonentas – asmuo, kuris yra viešųjų elektroninių ryšių paslaugų teikimo sutarties su šių paslaugų teikėju šalis (Įstatymo 3 str. 1 d.).

<sup>10</sup> Negeografinis numeris – numeris, kuris nėra geografinis numeris (trumpasis numeris, viešojo judriojo telefono ryšio numeris arba paslaugų numeris) (Telefono ryšio numerių skyrimo ir naudojimo taisyklių 7 d. 8 pastraipa).

<sup>11</sup> Operatorius – ūkio subjektas, teikiantis ar turintis teisę teikti viešąjį ryšių tinklą ar susijusias priemones (Įstatymo 3 str. 32 d.).

Rinkų paslaugų (toliau visos kartu – Paslaugos) pavadinimuose, nurodytuose 2003 m. Rekomendacijos priedo 3–6 punktuose, taip pat įvardijami du galutinių paslaugų gavėjų tipai, kuriems teikiamos Rinkų paslaugos:

1. Vartotojai, kai vartotojas Įstatymo 3 straipsnio 69 dalyje apibrėžiamas kaip fizinis asmuo, kuris naudojasi ar pareiškia norą naudotis viešosiomis elektroninių ryšių paslaugomis nesusijusiems su jo amatu, verslu ar profesija tikslams, tai yra vartotojo asmeniniais, šeimos ar namų ūkio poreikiams tenkinti.

2. Paslaugų gavėjai, išskyrus vartotojus, kai paslaugų gavėjas Įstatymo 3 straipsnio 33 dalyje apibrėžiamas kaip asmuo, kuriam teikiamos viešosios elektroninių ryšių paslaugos ar kuris kreipėsi dėl jų teikimo.

#### **Išvada:**

Apibendrinant aukščiau pateiktą informaciją, RRT konstatuoja, kad:

1. pradinės viešosios vietinio ir (arba) nacionalinio telefono ryšio paslaugos, teikiamos vartotojams (toliau – Vartotojai) fiksuotoje vietoje – tai viešuoju fiksuotojo ryšio tinklu teikiami vietiniai ir (arba) nacionaliniai skambučiai Vartotojams;

2. pradinės viešosios vietinio ir (arba) nacionalinio telefono ryšio paslaugos, teikiamos paslaugų gavėjams, išskyrus vartotojus (toliau – Paslaugų gavėjai), fiksuotoje vietoje – viešuoju fiksuotojo ryšio tinklu teikiami vietiniai ir (arba) nacionaliniai skambučiai Paslaugų gavėjams;

3. pradinės viešosios tarptautinio telefono ryšio paslaugos, teikiamos Vartotojams fiksuotoje vietoje – viešuoju fiksuotojo ryšio tinklu teikiami tarptautiniai skambučiai Vartotojams;

4. pradinės viešosios tarptautinio telefono ryšio paslaugos, teikiamos Paslaugų gavėjams fiksuotoje vietoje – viešuoju fiksuotojo ryšio tinklu teikiami tarptautiniai skambučiai Paslaugų gavėjams.

## **2.2. PASLAUGŲ TIPAI IR JŲ TEIKIMO BŪDAI**

Anketose respondentų buvo prašoma pateikti informaciją apie Paslaugas, kurios buvo teiktos Lietuvos Respublikos teritorijoje 2007 m. liepos 1 d. – 2011 m. gruodžio 31 d. laikotarpiu (Nacionalinių skambučių vartotojams ir (arba) Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams rinkose) ir (arba) 2006 m. sausio 1 d. – 2011 m. gruodžio 31 d. laikotarpiu (Tarptautinių skambučių vartotojams ir (arba) Tarptautinių skambučių paslaugų gavėjams rinkose). Išanalizavus Anketose pateiktą informaciją, RRT konstatuoja, kad paslaugų teikėjai tiriamaisiais laikotarpiais, nurodytais aukščiau šioje pastraipoje, Lietuvos Respublikos teritorijoje teikė 8 tipų Paslaugas, diferencijuojant pagal galutinio paslaugos gavėjo renkamo numerio rūšį (žr. 1 lentelę): 7 Nacionalinių skambučių vartotojams ir (arba) Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugas ir 1 tipo Tarptautinių skambučių vartotojams ir (arba) Tarptautinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugas. Taip pat išskirtina atskira skambučių rūšis – skambučiai taksofonu.

Nagrinėjamais laikotarpiais Paslaugos buvo teikiamos 5 būdais (žr. 2 lentelę):

1. Metaline vytos poros linija, naudojant PSTN (angl. *Public Switched Telephone Network*) ir ISDN (angl. *Integrated Services Digital Network*) technologijas, taip pat naudojant interneto protokolo (angl. *Internet Protocol*, IP) pagrindu veikiančią duomenų perdavimo technologiją (toliau – IP technologija).

2. Bendraašio kabelio linija, naudojant IP technologiją. Bendraašio kabelio linijomis dažniausiai yra perduodami audiovizualiniai signalai, t. y. jos yra naudojamos kabelinės televizijos (toliau – KTV) paslaugoms teikti. Norint šiomis linijomis teikti Paslaugas, turi būti įdiegta IP technologija, kurios pagrindu realizuojamas balso perdavimas, t. y. teikiamos Paslaugos.

3. Šviesolaidine ryšio linija, nutiesta iki galutinio paslaugos gavėjo patalpos (angl. *Fibre to the Home*, FTTH), naudojant IP technologijas.

4. Ekranuotos vytos poros linija (angl. *Shielded Twisted Pair*, STP), neekranuotos vytos poros linija (angl. *Unshielded Twisted Pair*, UTP) (toliau abi kartu – UTP ir STP linijos), naudojant IP technologiją. UTP ir STP linijos dažniausiai yra naudojamos vietinių tinklų (angl. *Local Area Network*, LAN) ir šviesolaidinių ryšio linijų, nutiestų iki pastato (angl. *Fibre to the Building*, FTTB), tinklas steigti.

5. Belaidžio ryšio linija, naudojant judriojo ryšio standarto GSM (angl. *Global System of Mobile Communications*, GSM) technologiją (toliau – GSM technologija), kuri yra įrengiama abonentų patalpoje išskirtinai Paslaugoms teikti ir tik tais atvejais, kai nėra techninių galimybių įrengti laidinę liniją ar tokios galimybės yra neproporcingai brangios. Ši infrastruktūra dažniausiai yra įrengiama geografinėse vietovėse, nutolusiose nuo viešojo fiksuotojo ryšio tinklo.

**1 lentelė.** Paslaugų tipai, diferencijuojant pagal galutinio paslaugų gavėjo renkamo numerio rūšį

|   | Nacionaliniai<br>skambučiai<br>vartotojams | Nacionaliniai<br>skambučiai<br>paslaugų<br>gavėjams | Tarptautiniai<br>skambučiai<br>vartotojams | Tarptautiniai<br>skambučiai<br>paslaugų<br>gavėjams |
|---|--|---|--|---|
| Vietinis skambutis  | X  | X   |  |   |
| Skambučiai trumpaisiais numeriais <sup>12</sup>                               | X  | X   |  |   |
| Skambučiai paslaugų numeriais <sup>13</sup>                                   | X  | X   |  |   |
| Tarpmiestinis skambutis <sup>14</sup>   | X  | X   |  |   |
| Skambutis į kitus Lietuvos Respublikos<br>viešuosius fiksuotojo ryšio tinklus | X  | X   |  |   |
| Skambutis į Lietuvos Respublikos viešuosius<br>judriojo ryšio tinklus         | X  | X   |  |   |
| Skambučiai į internetą, kai abonentai jungiasi<br>komutuojamąja linija        | X  | X   |  |   |
| Tarptautinis skambutis  |  |   | X  | X   |

Paslaugos, teikiamos naudojant IP technologiją nepriklausomai nuo ryšio linijos, kuria teikiama konkreti paslauga, dar vadinamos VoIP (angl. *Voice over Internet Protocol*; toliau – VoIP). VoIP paslaugos Rinkų tyrime yra traktuojamos, kaip tam tikrą kokybę turinčios paslaugos, kurioms teikti yra suteikiamas telefono ryšio numeris, nurodytas Nacionaliniame telefono ryšio numeracijos plane, ir yra galimybė inicijuoti bei priimti skambučius iš (į) viešojo ryšių tinklo. Nagrinėjamos VoIP paslaugos neapima tokių daigafunkcinių paslaugų kaip *Skype* ar pan.

**2 lentelė.** Paslaugų teikimo būdai

| Linijos                              | Technologija                 |
|--------------------------------------|------------------------------|
| 1. Metalinė vytos poros linija       | ISDN, PSTN, IP technologijos |
| 2. Bendraašio kabelio linija         | IP technologija              |
| 3. Šviesolaidinė ryšio linija (FTTH) | IP technologija              |
| 4. STP ir UTP linijos                | IP technologija              |
| 5. Belaidžio ryšio linija            | GSM technologija             |

<sup>12</sup> Trumpasis numeris – trijų, keturių, penkių ar šešių skaitmenų numeris (Telefono ryšio numerių skyrimo ir naudojimo taisyklių 7 p. 26 pastraipa). Trumpuosius numerius iš serijų 13XX, 14XX, 15XX, 16XX gali naudoti savo nuožiūra tik šių teikėjų viešosioms telefono ryšio paslaugoms teikti naudojamuose viešuosiuose ryšių tinkluose (Telefono ryšio numerių skyrimo ir naudojimo taisyklių 40 p.). Trumpieji numeriai iš serijos 18XX gali būti naudojami tik pristatymo, transporto ir (arba) informacijos paslaugoms teikti (Telefono ryšio numerių skyrimo ir naudojimo taisyklių 51 p.). Trumpieji numeriai iš serijos 19XXX skirti ne telekomunikacijų paslaugoms teikti (Nacionalinio telefono ryšio numeracijos plano 3.10 p.).

<sup>13</sup> Paslaugų numeriai – negeografiniai aštuonių skaitmenų numeriai iš serijų 7XXXXXXX, 8XXXXXXX ir 9XXXXXXX, skirti paslaugoms teikti viešaisiais fiksuotojo ir judriojo ryšio tinklais (Telefono ryšio numerių skyrimo ir naudojimo taisyklių 7 p. 18 pastraipa). Paslaugų numerių iš serijos 7XXXXXXX, 8XXXXXXX ir 9XXXXXXX paskirtis yra nurodyta Nacionalinio telefono ryšio numeracijos plano 6, 7 ir 8 punktuose.

<sup>14</sup> Tarpmiestinis skambutis – tai skambutis, kuris užbaigiamas savame tinkle, kitoje numeracijos zonoje.

Paslaugos gali būti teikiamos tiek nuosavu tinklu, tiek naudojantis kito operatoriaus teikiama viešojo fiksuotojo ryšio tinklo infrastruktūra, nepriklausomai nuo to, kuria iš aukščiau nurodytų linijų teikiamos Paslaugos. Pavyzdžiui, Paslaugos, teikiamos metaline vytos poros linija naudojantis kito operatoriaus tinklo infrastruktūra, gali būti teikiamos naudojantis kito operatoriaus teikiamomis individualaus pasirinkimo arba išankstinio pasirinkimo paslaugomis. Individualus pasirinkimas (angl. *Carrier Selection*, CS) – abonentas teisė naudotis bet kurio viešųjų telefono ryšio paslaugų teikėjo teikiamomis viešosiomis telefono ryšio paslaugomis, surinkus paslaugų teikėjo pasirinkimo kodą (10XX). Išankstinis pasirinkimas (angl. *Carrier Pre-Selection*, CPS) – abonentas teisė naudotis bet kurio viešųjų telefono ryšio paslaugų teikėjo teikiamomis viešosiomis telefono ryšio paslaugomis, nerenkant paslaugų teikėjo pasirinkimo kodo (10XX) ir skambinimo metu neatliekant jokios kitos papildomos procedūros, skirtos paslaugų teikėjui pasirinkti.

Skirtingomis technologijomis teikiamoms Paslaugoms gali būti naudojami skirtingi galiniai įrenginiai. Galinis įrenginys – tai leidžiantis priimti ir (arba) perduoti informaciją įrenginys ar jo dalis, skirti tiesiogiai ar netiesiogiai bet kokiomis priemonėmis būti prijungti prie viešųjų ryšių tinklų<sup>15</sup>. Tačiau galutiniam paslaugų gavėjui nusprendus pakeisti Paslaugų teikimo būdą, nebūtina keisti galinio įrenginio: paslaugų teikėjai užtikrina Paslaugų teikimą, naudodami tam tikras technines priemones, kurios nesukuria jokių kliūčių Vartotojui ar Paslaugų gavėjui vieną Paslaugų teikimo būdą pakeisti kitu.

Išanalizavus respondentų Anketose pateiktą informaciją, RRT konstatuoja, kad 2011 m. pabaigoje Lietuvos Respublikos teritorijoje Paslaugas teikė 36 paslaugų teikėjai. 19, t. y. daugiau nei pusė iš jų (52,8 proc.), teikė visas 4 Paslaugas (žr. 3 lentelę). Daugiausia – 29 teikėjai (80,6 proc.) – teikė Tarptautinių skambučių vartotojams paslaugas.

**3 lentelė. Paslaugų teikėjai**

| <b>Eil. Nr.</b> | <b>Paslaugų teikėjo pavadinimas</b>          | <b>Nacionaliniai skambučiai vartotojams</b> | <b>Nacionaliniai skambučiai paslaugų gavėjams</b> | <b>Tarptautiniai skambučiai vartotojams</b> | <b>Tarptautiniai skambučiai paslaugų gavėjams</b> |
|-----------------|--|---|---|---|---|
| 1               | TEO LT, AB                                   | X   | X   | X   | X   |
| 2               | UAB „Linkotelus“                             |   |   | X   | X   |
| 3               | UAB „Solocomas“                              |   |   |   | X   |
| 4               | AB Lietuvos radijo ir televizijos centras    | X   | X   | X   | X   |
| 5               | UAB „Telekomunikacijų grupė“                 | X   |   | X   |   |
| 6               | UAB „Tele2 fiksuotas ryšys“                  | X   | X   | X   | X   |
| 7               | UAB „Penkių kontinentų komunikacijų centras“ | X   | X   | X   | X   |
| 8               | UAB „Gigatelis“                              |   |   |   | X   |
| 9               | AB „Lietuvos geležinkeliai“                  | X   | X   | X   | X   |
| 10              | VĮ „Infrastruktūra“                          |   | X   |   |   |
| 11              | UAB „CUBIO“                                  | X   | X   | X   | X   |
| 12              | UAB „Nacionalinis telekomunikacijų tinklas“  | X   | X   | X   | X   |
| 13              | UAB „CSC Telecom“                            | X   | X   | X   | X   |
| 14              | UAB „Baltijos komunikacijos“                 |   | X   |   | X   |
| 15              | UAB „Balticum TV“                            | X   | X   |   |   |
| 16              | UAB „Roventa“                                | X   |   | X   |   |
| 17              | UAB „Teletinklas“                            | X   | X   | X   | X   |

<sup>15</sup> Įstatymo 3 str. 22 d.

|                 |                                    |           |           |           |           |
|-----------------|------------------------------------|-----------|-----------|-----------|-----------|
| 18              | UAB „Marsatas“                     | X         |           | X         |           |
| 19              | SPLIUS, UAB                        | X         | X         | X         | X         |
| 20              | UAB „Radijo elektroninės sistemos“ | X         | X         | X         | X         |
| 21              | UAB „Eurofonas“                    |           |           | X         | X         |
| 22              | A. Judicko individuali įmonė       | X         | X         | X         | X         |
| 23              | UAB „Res vera“                     |           |           | X         |           |
| 24              | UAB „Cgates“                       | X         | X         | X         | X         |
| 25              | UAB „Mikrovisatos TV“              | X         | X         | X         | X         |
| 26              | UAB „Zirzilė“                      | X         | X         |           |           |
| 27              | UAB „Vinita“                       | X         | X         | X         | X         |
| 28              | UAB „Init“                         | X         | X         | X         | X         |
| 29              | UAB „Transteleservis“              | X         | X         | X         | X         |
| 30              | UAB „Medium group“                 | X         |           | X         |           |
| 31              | UAB „Telco Consulting Group“       |           |           |           | X         |
| 32              | UAB „Agon Networks“                | X         |           | X         |           |
| 33              | UAB „KAVAMEDIA“                    | X         |           | X         |           |
| 34              | UAB „Skylink LT“                   |           |           | X         | X         |
| 35              | UAB „Proitas“                      | X         | X         | X         | X         |
| 36              | UAB „UkmNet“                       | X         | X         | X         | X         |
| <b>Iš viso:</b> |                                    | <b>27</b> | <b>23</b> | <b>29</b> | <b>26</b> |

Palyginus šiame Ataskaitos skyriuje aukščiau išvardytus Nacionalinių skambučių vartotojams ir (arba) Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugų tipus (žr. 1 lentelę), teiktus Lietuvos Respublikos teritorijoje tiriamuoju laikotarpiu (2007 m. liepos 1 d. – 2011 m. gruodžio 31 d.), bei jų teikimo būdus (žr. 2 lentelę) su 2008 m. rugsėjo 30 d. atliktų Rinkų tyrimų<sup>16</sup> metu identifikuotais Nacionalinių skambučių vartotojams ir (arba) Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugų tipais ir jų teikimo būdais, darytina išvada, kad nebuvo pradėti teikti nei nauji Nacionalinių skambučių vartotojams, nei nauji Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugų tipai ir nebuvo baigti teikti nė vienas iš 2008 m. rugsėjo 30 d. atliktų Rinkų tyrimų metu identifikuotų Nacionalinių skambučių vartotojams ir (arba) Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugų tipų, ir kad Nacionalinių skambučių vartotojams rinkoje ir Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams rinkoje neatsirado naujų Nacionalinių skambučių vartotojams paslaugų teikimo būdų, nebuvo atsisakyta nė vieno 2008 m. rugsėjo 30 d. Ataskaitoje identifikuoto Nacionalinių skambučių vartotojams ir (arba) Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugų teikimo būdo.

2008 m. rugsėjo 30 d. atliktų Rinkų tyrimų Ataskaitoje Nacionalinių skambučių vartotojams ir (arba) Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugų teikimo būdai buvo suklasifikuoti kitaip (metalinės vytos poros linija, KTV tinklais, individualiu pasirinkimu (10XX) ir (arba) išankstiniu pasirinkimu, IP technologijos pagrindu teikiamos Nacionalinių skambučių vartotojams ir (arba) Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugos), tačiau turinio prasme tie paslaugų teikimo būdai yra analogiški šio tyrimo metu nagrinėjamiems Nacionalinių skambučių vartotojams ir (arba) Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugų teikimo būdams.

<sup>16</sup> Viešųjų vietinio ir (arba) nacionalinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų vartotojams ir paslaugų gavėjams, išskyrus vartotojus, fiksuotoje vietoje, rinkų tyrimų ataskaita (3 ir 5 rinkos) – Vilnius, 2008, 2.3 skyrius, P. 11–14, ir 6.3 skyrius, P. 55–58.

Palyginus šiame Ataskaitos skyriuje aukščiau išvardytas Tarptautinių skambučių vartotojams ir (arba) Tarptautinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugų tipus (žr. 1 lentelę), teiktus Lietuvoje Respublikos teritorijoje tiriamuoju laikotarpiu (2006 m. sausio 1 d. – 2011 m. gruodžio 31 d.), bei jų teikimo būdus (žr. 2 lentelę) su 2006 m. rugsėjo 18 d. atliktų Rinkų tyrimų<sup>17</sup> metu identifikuotais Tarptautinių skambučių vartotojams ir (arba) Tarptautinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugų tipais ir jų teikimo būdais, darytina išvada, kad nebuvo pradėti teikti nei nauji Tarptautinių skambučių vartotojams paslaugų, nei nauji Tarptautinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugų tipai ir nebuvo baigti teikti nė vienas iš 2006 m. rugsėjo 18 d. atliktų Rinkų tyrimų metu identifikuotų Tarptautinių skambučių vartotojams ir (arba) Tarptautinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugų tipų, taip pat kad Tarptautinių skambučių vartotojams rinkoje ir Tarptautinių skambučių paslaugų gavėjams rinkoje neatsirado naujų Tarptautinių skambučių vartotojams paslaugų teikimo būdų ir nebuvo atsisakyta nė vieno 2006 m. rugsėjo 18 d. Ataskaitoje identifikuoto Tarptautinių skambučių vartotojams ir (arba) Tarptautinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugų teikimo būdo.

2006 m. rugsėjo 18 d. atliktų Rinkų tyrimų Ataskaitoje Tarptautinių skambučių vartotojams ir (arba) Tarptautinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugų teikimo būdai buvo suklasifikuoti kitaip (metalinės vytos poros linija, KTV tinklais, individualiu pasirinkimu (10XX) ir (arba) išankstiniu pasirinkimu, IP technologijos pagrindu teikiamos Nacionalinių skambučių vartotojams ir (arba) Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugos), tačiau turinio prasme tie paslaugų teikimo būdai yra analogiški šio tyrimo metu nagrinėjamiems Tarptautinių skambučių vartotojams ir (arba) Tarptautinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugų teikimo būdams.

#### **Išvada:**

Lietuvos Respublikos teritorijoje 2007 m. liepos 1 d. – 2011 m. gruodžio 31 d. laikotarpiu teiktos 7 tipų Nacionalinių skambučių vartotojams ir (arba) Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugos ir jos teiktos 5 būdais, diferencijuojant pagal galutinio paslaugos gavėjo renkamą numerio rūšį ir paslaugų gavėjų grupę. 2006 m. sausio 1 d. – 2011 m. gruodžio 31 d. laikotarpiu teiktos 1 tipo Tarptautinių skambučių vartotojams ir (arba) Tarptautinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugos ir jos teiktos 5 būdais, diferencijuojant pagal galutinio paslaugos gavėjo renkamą numerio rūšį ir paslaugų gavėjų grupę. Paslaugas, atitinkamų tiriamųjų laikotarpių pabaigos duomenimis, teikė 36 Paslaugų teikėjai.

### **2.3. NACIONALINIŲ SKAMBUČIŲ VARTOTOJAMS IR (ARBA) NACIONALINIŲ SKAMBUČIŲ PASLAUGŲ GAVĖJAMS RINKŲ APIBRĖŽIMAI**

Kaip nustatyta Taisyklių 15 punkte, „atitinkamą rinką sudaro visi produktai (paslaugos), kurie yra pakankamai pakeičiami tarpusavyje, atsižvelgiant į jų objektyvias charakteristikas, kainas ir (ar) paskirtį, taip pat į konkurencijos sąlygas ir paklausos bei pasiūlos struktūrą tiriamoje rinkoje“.

Šiame Ataskaitos skyriuje bus atliekama Nacionalinių skambučių vartotojams ir (arba) Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams tiriamuoju laikotarpiu (2007 m. liepos 1 d. – 2011 m. gruodžio 31 d.) teiktų paslaugų pakeičiamumo paklausos ir pasiūlos atžvilgiu analizė, vertinant šių paslaugų savybes, naudojimą ir kainas, ir nustatoma šių rinkų geografinė aprėptis.

Kaip nurodyta Ataskaitos 2.2 skyriuje (žr. 2 lentelę), Nacionalinių skambučių vartotojams ir (arba) Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugos tiriamuoju laikotarpiu teiktos šiais būdais:

1. metaline vytos poros linija;
2. bendraašio kabelio linija;

<sup>17</sup> Viešųjų tarptautinio telefono ryšio paslaugų vartotojams ir paslaugų gavėjams, išskyrus vartotojus, fiksuotoje vietoje, rinkų tyrimų ataskaita (4 ir 6 rinkos) – Vilnius, 2006, 2.3 skyrius, P. 12–15, ir 6.3 skyrius ir P. 44–47.

3. šviesolaidine ryšio linija (FTTH);
4. UTP ir STP linijomis (FTTB ir LAN);
5. belaidžio ryšio linija.

Kaip nurodyta Ataskaitos 2.2 skyriuje (žr. 1 lentelę), tiriamuoju laikotarpiu (2006 m. sausio 1 d. – 2011 m. gruodžio 31 d.) teiktos tokių Nacionalinių skambučių vartotojams ir (arba) Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams tipų paslaugos, diferencijuojant jas pagal galutinio paslaugų gavėjo renkamą numerio rūšį:

1. vietinis skambutis;
  2. skambutis paslaugų numeriais;
  3. skambutis trumpaisiais numeriais;
  4. tarpmiestinis skambutis;
  5. skambutis į kitus Lietuvos Respublikos viešuosius fiksuotojo ryšio tinklus;
  6. skambutis į Lietuvos Respublikos viešuosius judriojo ryšio tinklus;
  7. skambutis į internetą, kai abonentai jungiasi komutuojamąja linija.
- Taip pat išskiriamas atskiras Nacionalinio skambučio tipas – skambutis taksofonu.

### 2.3.1. Paslaugų pakeičiamumas paklausos atžvilgiu

Įprastai, siekiant įvertinti paslaugų pakeičiamumą paklausos atžvilgiu, analizuojama, ar tam tikros paslaugos yra tinkami pakaitalai šių paslaugų gavėjui pagal jų savybes, naudojimą ir kainas. Tai atliekama tiriant galimą pirkėjų reakciją į mažą ilgalaikį santykinę nagrinėjamos paslaugos kainų padidėjimą, kitų prekių kainos išliekant nepakitusioms. Čia ilgalaikis padidėjimas reiškia, kad nagrinėjamas ne momentinis ar laikinas kainų padidėjimas, o nuolatinis padidėjimas, kuris tęsis pakankamai ilgą laiką ateityje<sup>18</sup>.

Pirmiausia, tikslinga ištirti, ar Vartotojams ir Paslaugų gavėjams teikiami skambučiai yra tarpusavyje pakeičiami paklausos atžvilgiu. Vertinant technines Nacionalinių skambučių vartotojams ir (arba) Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugų teikimo savybes, skambučiai, teikiami Vartotojams ir Paslaugų gavėjams, yra identiški. Tačiau šių paslaugų kainos skiriasi. 2011 m. IV ketv. duomenimis, vidutinė Nacionalinių skambučių Vartotojams paslaugų kaina<sup>19</sup> buvo 2,7 ct/ min. (be PVM), o vidutinė Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams paslaugų kaina<sup>20</sup> – 15 ct/min. (be PVM). Be to, Paslaugų gavėjai dažnai Paslaugas perka skelbdami konkursą ir ieškodami geriausių pasiūlymų, nes vienu sandoriu perkamos Paslaugos yra skirtos tam tikram abonentų skaičiui. Vartotojai niekada netaiko tokio Paslaugų pirkimo modelio, o yra sudaroma sutartis su vienu abonentu. Todėl paslaugų, teikiamų Vartotojams, ir tokių pačių paslaugų, teikiamų Paslaugų gavėjams, teikėjų taikomos pardavimo strategijos yra skirtingos. Paslaugų teikėjai skirtingiems galutiniams paslaugos gavėjams dažnai turi atskirus paslaugų pardavimo padalinius. Įvertinus vidutinės Nacionalinių skambučių vartotojams ir vidutinės Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams kainos dydžius, kainodaros ypatumus ir jų skirtumą, darytina išvada, kad Nacionalinių skambučių vartotojams ir (arba) Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugos yra nepakeičiamos paklausos atžvilgiu vertinant pagal kainos kriterijų ir negali būti įtrauktos į tą pačią rinką.

Šiame Ataskaitos skyriuje atliekant Nacionalinių skambučių vartotojams ir (arba) Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugų pakeičiamumo paklausos atžvilgiu analizę,

<sup>18</sup> Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos 2000 m. vasario 24 d. nutarimo Nr. 17 „Dėl Konkurencijos tarybos paaiškinimų dėl atitinkamos rinkos apibrėžimo“ (Žin. 2000, Nr. 19-487) 8 punktas. Šį nutarimą galima rasti adresu: [http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc\\_l?p\\_id=96400&p\\_query=&p\\_tr2=2](http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=96400&p_query=&p_tr2=2)

<sup>19</sup> Paskaičiuota kaip pajamų už Nacionalinius skambučius vartotojams ir jų inicijuotų skambučių trukmės santykis (kaina be PVM).

<sup>20</sup> Paskaičiuota kaip pajamų už Nacionalinius skambučius paslaugų gavėjams ir jų inicijuotų skambučių trukmės santykis (kaina be PVM).

pirmiausia atliekama skirtingais būdais teikiamų Nacionalinių skambučių vartotojams ir (arba) Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugų pakeičiamumo analizė, įvertinant šių paslaugų funkcionalumą ir (arba) kainas galutinio atitinkamos paslaugos gavėjo požiūriu.

Daugiausia skambučių Vartotojams ir Paslaugų gavėjams (įskaitant Nacionalinius skambučius ir Tarptautinius skambučius kartu) teikiama metaline vytos poros linija (2011 m. IV ketv. duomenimis, 89,2 proc. visų linijų<sup>21</sup>). Todėl atliekant šiame Ataskaitos skyriuje nagrinėjamų Nacionalinių skambučių vartotojams ir (arba) Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugų pakeičiamumo paklausos aspektu, pagrindine Nacionalinių skambučių vartotojams ir (arba) Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams paslauga bus laikomi atitinkami skambučiai, teikiami metaline vytos poros linija, kurios atžvilgiu bus vertinamas kitais būdais teikiamų paslaugų pakeičiamumas.

Kaip nurodyta Ataskaitos 2.2 skyriuje, Lietuvos Respublikos teritorijoje Nacionalinių skambučių vartotojams ir (arba) Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugos yra teikiamos ir kitomis ryšio linijomis nei metalinės vytos poros linijos. Bendraašio kabelio linijos plačiausiai naudojamos kabelinės televizijos tinklams steigti, kurių pagrindinė paskirtis yra audiovizualinių signalų perdavimas (mokamos televizijos paslaugų teikimas). Tačiau šiomis linijomis, naudojant IP technologiją, gali būti (yra) teikiamos viešosios telefono ryšio paslaugos (IP telefonija). Skambučių teikimo bendraašio kabelio linija būdas užtikrina Nacionalinių skambučių vartotojams ir Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugų funkcionalumą ir paslaugų savybes, analogiškas atitinkamų skambučių, teikiamų metalinėmis vytos poros linijomis, funkcionalumui ir savybėms.

Nacionalinių skambučių vartotojams ir (arba) Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugos taip pat yra teikiamos šviesolaidinėmis ryšio linijomis bei STP ir UTP linijomis, naudojant IP technologiją. Šiomis linijomis dažniausiai yra teikiamos interneto prieigos paslaugos, tačiau paslaugų teikėjai siūlo ir kitas plačiąjuosčio ryšio paslaugas, tarp jų ir VoIP paslaugas. Pagal funkcionalumą metaline vytos poros linija, šviesolaidine ryšio linija bei UTP ir STP linijomis teikiamos Nacionalinių skambučių Vartotojams ir Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams paslaugos yra identiškos. Todėl visomis šiomis linijomis teikiamos Nacionalinių skambučių vartotojams paslaugos laikytinos pakeičiamomis paklausos atžvilgiu, ir visomis šiomis linijomis teikiamos Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugos laikytinos taip pat pakeičiamomis iš paklausos pusės.

Vietinės belaidžio ryšio linijas, teikiamas naudojant GSM technologiją, Nacionalinių skambučių Vartotojams ir (arba) Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams paslaugoms teikti naudoja tik TEO LT, AB. Vietinė belaidžio ryšio linija, teikiama naudojant GSM technologiją, yra įrengiama abonento patalpoje išskirtinai Paslaugoms teikti ir tik tais atvejais, kai nėra techninių galimybių įrengti laidinę liniją ar tokios galimybės yra neproporcingai brangios. Ši infrastruktūra dažniausiai įrengiama geografinėse vietovėse, nutolusiose nuo viešojo fiksuotojo ryšio tinklo. Kadangi Nacionalinių skambučių vartotojams ir (arba) Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugos belaidžio ryšio linijomis, naudojant GSM technologiją, teikiamos labai ribotoje teritorijoje ir tik išimtinėmis aplinkybėmis, šiuo būdu teikiamos paslaugos nėra laikomos pakeičiamomis Nacionalinių skambučių vartotojams ir (arba) Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugomis, teikiamomis kitomis ryšio linijomis.

Įvertinus visus Nacionalinių skambučių vartotojams ir (arba) Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugų teikimo būdus ir jų savybes pagal funkcionalumą, svarbu aptarti kainodaros aspektus. Galutinio vartotojo požiūriu, perkant atitinkamas paslaugas, nėra svarbu, koku būdu jos teikiamos – svarbiausias dėmesys skiriamas kainoms. Atsižvelgiant į tai, kad paslaugų teikėjai, teikiantys Nacionalinio skambučio paslaugą keliais skirtingais būdais (paslaugų

---

<sup>21</sup> Ryšio linijų skaičius atitinka abonentų skaičių.



teikimo būdai pateikti šios Ataskaitos 2 lentelėje), savo standartiniuose pasiūlyimuose<sup>22</sup> neišskiria skirtingų kainų, taikomų skirtingiems Nacionalinių skambučių vartotojams ir (arba) Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugų teikimo būdams, darytina išvada, kad galutiniam paslaugų gavėjui technologijos nedaro įtakos, renkantis vienu ar kitu būdu teikiamas atitinkamas paslaugas.

Skirtingais būdais ir atitinkamomis technologijomis teikiamų Nacionalinių skambučių vartotojams ir (arba) Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugas gauti naudojami galiniai įrenginiai gali skirtis. Galutiniam paslaugų gavėjui nusprendus pakeisti Paslaugų teikimo būdą, nebūtina keisti galinio įrenginio: paslaugų teikėjai užtikrina Paslaugų teikimą, naudodami tam tikras technines priemones, kurios nesukuria jokių kliūčių Vartotojui ar Paslaugų gavėjui vieną Paslaugų teikimo būdą pakeisti kitu.

Taigi, įvertinus Nacionalinių skambučių vartotojams ir (arba) Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugų, teikiamų metalinėmis vytos poros linijomis, bendraašio kabelio linijomis, šviesolaidinėmis ryšio linijomis, UTP ir STP linijomis funkcionalumą ir kainas, matyti, kad šios skirtingais būdais teikiamos paslaugos yra pakeičiamos tarpusavyje paklausos atžvilgiu.

Kadangi išskiriamas atskiras skambučio tipas – skambutis taksofonu, tikslinga įvertinti skambučių taksofonu ir kitų Nacionalinių skambučių vartotojams ir (arba) Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugų pakeičiamumą galutinio paslaugų gavėjo požiūriu. Vadovaujantis Įstatymo 31 straipsnio 1 dalies 2 punktu, taksofonu teikiamos viešosios telefono ryšio paslaugos yra viena iš universaliųjų paslaugų, kurių teikimas Lietuvos Respublikos teritorijoje turi būti užtikrintas. Vadovaujantis Universaliųjų elektroninių ryšių paslaugų teikimo taisyklių, patvirtintų RRT direktoriaus 2011 m. rugsėjo 20 d. įsakymu Nr. 1V-889 (Žin., 2011, Nr. 116-5495)<sup>23</sup>, 14 punktu, teikėjai, teisės aktų nustatyta tvarka pripažinti turinčiais didelę įtaką prisijungimo prie viešojo ryšių tinklo fiksuotoje vietoje rinkoje, nuo jų pripažinimo turinčiais didelę įtaką rinkoje dienos privalo teikti universaliasias paslaugas. Skambučius taksofonu tiriamojo laikotarpio pabaigoje (2011 m. gruodžio 31 d.) teikė tik TEO LT, AB, kuri RRT direktoriaus 2006 m. lapkričio 24 d. įsakymu Nr. 1V-1217 „Dėl ūkio subjekto TEO LT, AB, turinčio didelę įtaką vartotojams teikiamos prieigos prie viešojo telefono ryšio tinklo fiksuotoje vietoje rinkoje“ (Informaciniai pranešimai, 2006, Nr. 91-905)<sup>24</sup> ir RRT direktoriaus 2006 m. lapkričio 24 d. įsakymu Nr. 1V-1219 „Dėl ūkio subjekto TEO LT, AB, turinčio didelę įtaką paslaugų gavėjams, išskyrus vartotojus, teikiamos prieigos prie viešojo telefono ryšio tinklo fiksuotoje vietoje rinkoje“ (Informaciniai pranešimai, 2006, Nr. 91-907)<sup>25</sup> yra pripažinta turinčia didelę įtaką Vartotojams teikiamos prieigos prie viešojo ryšių tinklo fiksuotoje vietoje rinkoje ir turinčiu didelę įtaką Paslaugų gavėjams, išskyrus vartotojus, teikiamos prieigos prie viešojo ryšių tinklo fiksuotoje vietoje rinkoje.

Skambučių taksofonu funkcionalumas, kainos ir kitos savybės yra vienodos tiek Vartotojams, tiek Paslaugų gavėjams. Šio tipo skambučiai yra teikiami metaline vytos poros linija, naudojant PSTN technologiją, tačiau šių paslaugų funkcionalumas galutinio paslaugos gavėjo požiūriu skiriasi nuo kitų Nacionalinių skambučių vartotojams ir (arba) Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams teikiamų paslaugų tipų. Skambinant taksofonu, yra žymiai labiau ribojama skambinimo vietos pasirinkimo galimybė nei atliekant bet kurio kito tipo skambutį. Skambinant taksofonu, taikoma kitokia atsiskaitymo tvarka – sumokama prieš gaunant paslaugą, o už kitų tipų paslaugas susimokama po paslaugos suteikimo. Be to, skambutis taksofonu praktiškai yra vienos krypties skambučio paslauga: nors teoriškai galima paskambinti į taksofoną, tačiau realiai taip nėra daroma.

<sup>22</sup> [http://www.vox.lt/standartiniai\\_tarifai](http://www.vox.lt/standartiniai_tarifai); <http://www.splius.lt/Fiksuotas-rysys>; <http://www.ntt.lt/article/archive/18/>. Informacija rinkta 2012-11-29.

<sup>23</sup> [http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc\\_l?p\\_id=407087&p\\_query=&p\\_tr2=2](http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=407087&p_query=&p_tr2=2)

<sup>24</sup> [http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc\\_l?p\\_id=288173&p\\_query=&p\\_tr2=2](http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=288173&p_query=&p_tr2=2)

<sup>25</sup> [http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc\\_l?p\\_id=288175&p\\_query=&p\\_tr2=2](http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=288175&p_query=&p_tr2=2)

Atsižvelgiant į aukščiau pateiktą informaciją, skambučiai taksofonu laikytini papildoma paslauga<sup>26</sup>, palyginti su kitų tipų Nacionalinių skambučių Vartotojams ir (arba) Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams paslaugomis, todėl skambučiai taksofonu nėra laikomi tinkamais pakeisti kitus Nacionalinių skambučių vartotojams ir (arba) Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugų tipus ir nėra įtraukiami nei į Nacionalinių skambučių vartotojams rinką, nei į Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams rinką.

Toliau šiame Ataskaitos skyriuje nagrinėjama, ar skirtingų tipų Nacionalinių skambučių vartotojams ir (arba) Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugos, diferencijuojant pagal galutinio paslaugų gavėjo renkama numerio rūšį, (žr. Ataskaitos 2.2 skyrių, 1 lentelę) yra pakeičiamos paklausos atžvilgiu, galutinio atitinkamos paslaugos gavėjo požiūriu, įvertinant šių paslaugų funkcionalumą ir kainas. Kaip nurodyta šio Ataskaitos skyriaus pradžioje, išskiriami 7 Nacionalinių skambučių vartotojams ir (arba) Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugų tipai. Vienas iš tipų atitinka Vietinio skambučio, kiti 6 – Nacionalinio skambučio apibrėžimus (žr. Ataskaitos 2.1 skyrių).

Nagrinėjant Nacionalinių skambučių vartotojams ir (arba) Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugų, diferencijuojant pagal galutinio paslaugų gavėjo renkamo numerio rūšį, iš paklausos pusės, ir atsižvelgiant į tai, kad paslaugų teikėjai skambučius į nacionalinius geografinius ir negeografinius<sup>27</sup> numerius, esančius toje pačioje arba ne toje pačioje numeracijos zonoje, kurie apima Vietinį skambutį, Tarp miestinį skambutį, skambutį į kitus Lietuvos Respublikos viešuosius fiksuotojo ryšio tinklus ir skambutį į Lietuvos Respublikos viešuosius judriojo ryšio tinklus, visais atvejais siūlo viename pasiūlyme, šių tipų paslaugas pakeičiamais tarpusavyje ir pagrindinėmis paslaugomis laikysime būtent šiuos skambučius, ir šių skambučių atžvilgiu tirsime pakeičiamumą su kitų tipų skambučiais.

Pažymėtina, kad skambučiai į trumpuosius ir paslaugų numerius (žr. Ataskaitos 2.2 skyrių, 1 lentelę) skiriasi nuo nacionalinių skambučių į geografinius ir negeografinius numerius, esančius toje pačioje arba ne toje pačioje numeracijos zonoje, nes šioms skambučių grupėms priskiriamos skirtingos funkcijos. Kaip nurodyta Telefono ryšio numerių skyrimo ir naudojimo taisyklių<sup>28</sup> 9 punkte, „numeriai, išskyrus Nacionaliniame telefono ryšio numeracijos plane nurodytus paslaugų numerius ir numerius, skiriamus netelekomunikacijų paslaugų teikėjams bei netelekomunikacijų paslaugų teikimui, skiriami tik asmenims, turintiems teisę teikti viešąjį fiksuotojo ryšio tinklą ir (arba) viešąjį fiksuotojo telefono ryšio paslaugas bei viešąjį judriojo ryšio tinklą ir (arba) viešąjį judriojo telefono ryšio paslaugas“. Trumpieji numeriai yra išskirtinės ekonominės vertės ir skiriami po vieną, kiekvienam pageidaujama numerui gauti pateikiant atskirą paraišką (pavyzdžiui, trumpieji numeriai iš serijos 18XX skiriami tik netelekomunikacijų paslaugų teikėjams<sup>29</sup>). Paslaugų numeriai gali būti naudojami teikti įvairias paslaugas. Nacionalinio telefono ryšio numeracijos plano<sup>30</sup> 6 punkte nurodyta, jog numeriai su paskirties kodu 700 naudojami kaip asmeniniai numeriai, o numeriai su paskirties kodu 706 yra naudojami valstybės ir jos institucijų nekomercinėms funkcijoms. Praktikoje numeriai su paskirties kodu 700 naudojami Nacionalinių skambučių vartotojams ir (arba) Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugų teikėjų teikti Nacionalinių skambučių vartotojams ir (arba) Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugas naudojant IP technologiją. Numeriai su paskirties kodu 706 praktikoje naudojami kitų institucijų pirkti Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugas. Kiti paslaugų numeriai turi išskirtinę ekonominę vertę ir naudojami teikti pridėtinės vertės paslaugas (įskaitant nemokamas paslaugas). Atsižvelgiant į tai, Vartotojo ir (arba) Paslaugų gavėjo požiūriu skambutis trumpuoju ir paslaugų

<sup>26</sup> RRT turima informacija, bendra skambučių taksofonu trukmė minutėmis tiriamuoju laikotarpiu (nuo 2007 m. III ketv. iki 2011 m. IV ketv.) sumažėjo 56,6 proc.

<sup>27</sup> Toliau Ataskaitoje skambučiai į nacionalinius negeografinius numerius laikomi ir skambučiais į viešuosius judriojo ryšio tinklus.

<sup>28</sup> [http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc\\_l?p\\_id=407650&p\\_query=&p\\_tr2=](http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=407650&p_query=&p_tr2=)

<sup>29</sup> Telefono ryšio numerių skyrimo ir naudojimo taisyklių 20 p.

<sup>30</sup> [http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc\\_l?p\\_id=407650&p\\_query=&p\\_tr2=](http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=407650&p_query=&p_tr2=)

numeriu (išskyrus numerius su paskirties kodu 700 ir 706) nepakeistų skambučio nacionaliniu geografiniu ir negeografiniu numeriu (įskaitant numerius su paskirties kodu 700 ir 706), esančiu toje pačioje ar kitoje numeracijos zonoje ir atvirkščiai.

Skambučiai į internetą, kai abonentai jungiasi komutuojuama linija, taip pat yra nepanašūs savo funkcionalumu į skambučius į nacionalinius geografinius ir negeografinius numerius, esančius toje pačioje ar kitoje numeracijos zonoje, nes skambučiai į internetą nėra skirti balso paslaugoms teikti ir tuo jie Vartotojo ir Paslaugų gavėjo požiūriu negali pakeisti nei vieno kito skambučio tipo, ir atvirkščiai. Atsižvelgiant į tai, skambučiai į internetą, kai abonentas jungiasi komutuojuama linija, nėra įtraukiami nei į Nacionalinių skambučių vartotojams, nei į Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams rinkas.

Ataskaitos 2.2 skyriuje išskirtos ir Tarptautinių skambučių paslaugos (žr. 1 lentelę), todėl šiame Ataskaitos skyriuje nagrinėtinas Nacionalinio skambučio ir Tarptautinio skambučio pakeičiamumas galutinio paslaugų gavėjo požiūriu. Lyginant šiuos skambučius, matyti, kad vidutinė Tarptautinio skambučio vartotojams kaina 45,3 ct/min. (be PVM) yra beveik 17 kartų aukštesnė nei Nacionalinio skambučio vartotojams kaina 2,7 ct už min. (be PVM). Vidutinė Tarptautinio skambučio paslaugų gavėjams kaina 32,6 ct už min. (be PVM) yra daugiau nei 2 kartus aukštesnė nei Nacionalinio skambučio paslaugų gavėjams kaina 15 ct už min. (be PVM). Nacionalinio ir Tarptautinio skambučio paslaugos taip pat tenkina skirtingus Vartotojų ir Paslaugų gavėjų poreikius ir šių paslaugų naudojimas priklauso nuo skambutį priimančio asmens buvimo vietos. Asmeniui, esančiam Lietuvoje, negalima prisiskambinti kitaip, nei naudojant Nacionalinio skambučio paslaugą. Tuo tarpu asmeniui, esančiam už Lietuvos, nebus įmanoma prisiskambinti perkant Nacionalinio skambučio paslaugas. Kainų skirtumai ir skirtingų poreikių tenkinimas, leidžia spręsti apie Nacionalinio ir Tarptautinio skambučio paslaugų nepakeičiamumą paklausos atžvilgiu, todėl Tarptautiniai skambučiai nesudaro vienos rinkos su Nacionalinių skambučių vartotojams ir (arba) Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams rinkų paslaugomis.

Anketoje respondentams taip pat buvo pateiktas klausimas „Ar, Jūsų manymu, per tiriamąjį laikotarpį, t. y. 2007 m. liepos 1 d. – 2011 m. gruodžio 31 d., Nacionalinių skambučių vartotojams ir (arba) Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams rinkose atsirado naujų paslaugų ar kitų aplinkybių, kurios galėtų daryti įtaką šių rinkų apibrėžimams?“. Vienas respondentas pažymėjo, kad į Nacionalinių skambučių vartotojams ir į Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams rinkas reikia įtraukti viešąsias judriojo telefono ryšio paslaugas, nes dėl mažėjančių jų kainų Vartotojai ir Paslaugų gavėjai linkę keisti fiksuotojo telefono ryšio paslaugas judriojo telefono ryšio paslaugomis. Kiti respondentai Anketose, atsakydami į šioje pastraipoje pateiktą klausimą, nurodė, kad neatsirado jokių kitų naujų paslaugų ar aplinkybių, kurios darytų įtaką atitinkamų rinkų apibrėžimams.

Atsižvelgiant į tai, nagrinėtinas Nacionalinių skambučių vartotojams ir (arba) Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugų ir viešųjų judriojo telefono ryšio balso paslaugų pakeičiamumas. Tiriamuoju laikotarpiu Nacionalinių skambučių vartotojams ir Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugų abonentų skaičius mažėjo atitinkamai 17,5 ir 8,3 proc. 2009–2011 m. laikotarpiu 1 abonto per mėnesį Nacionalinių skambučių vartotojams trukmė išaugo 3 min., t. y. nuo 167 min./mėn. iki 170 min./mėn., o 1 abonto per mėnesį balso skambučių, inicijuotų viešuosiuose judriojo ryšio tinkluose, Vartotojams (toliau – Nacionaliniai judriojo ryšio skambučiai vartotojams) trukmė išaugo 24 min./mėn., t. y. nuo 85 min./mėn. iki 109 min./mėn. (žr. 4 lentelę). 2009–2011 m. laikotarpiu 1 abonto per mėnesį Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams trukmė sumažėjo net 33 min., t. y. nuo 154 min./mėn. iki 121 min./mėn., o 1 abonto per mėnesį balso skambučių, inicijuotų viešuosiuose judriojo ryšio tinkluose paslaugų gavėjams, (toliau – Nacionaliniai judriojo ryšio skambučiai paslaugų gavėjams) trukmė išaugo 2 min./mėn., t. y. nuo 194 min./mėn. iki 196 min./mėn. (žr. 4 lentelę). Šiame Ataskaitos skyriuje nagrinėjamų paslaugų abonentų skaičiaus mažėjimas, bei šių paslaugų atitinkamų galutinių paslaugų gavėjų vartojimo pokyčiai leidžia manyti, kad Nacionalinių skambučių vartotojams ir Nacionalinių skambučių

paslaugų gavėjams paslaugas Vartotojai ir Paslaugų gavėjai keitė atitinkamų skambučių, teikiamų viešuosiuose judriojo ryšio tinkluose, paslaugomis.

**4 lentelė.** Vieno abonentų vidutinė pokalbių trukmė per mėnesį, min. 2009–2011 m. ir pokytis, proc.

|  | 2009 m. | 2011 m. | Pokytis<br>(proc.) |
|--|---------|---------|--------------------|
| <b>Nacionaliniai skambučiai vartotojams</b>                      | 167     | 170     | +1,8               |
| <b>Nacionaliniai judriojo ryšio skambučiai vartotojams</b>       | 85      | 109     | +28,2              |
| <b>Nacionaliniai skambučiai paslaugų gavėjams</b>                | 154     | 121     | -21,4              |
| <b>Nacionaliniai judriojo ryšio skambučiai paslaugų gavėjams</b> | 194     | 196     | +1,0               |

Tokios viešųjų judriojo telefono ryšio balso paslaugų savybės kaip judrumas bei galinių įrenginių (išmanieji telefonai, planšetės) įvairovė ir jų panaudojimo galimybės, lėmė didesnę viešųjų judriojo telefono ryšio balso paslaugų patrauklumą galutiniam paslaugų gavėjui, palyginus su viešosiomis fiksuotojo telefono ryšio balso paslaugomis. Spartų viešųjų fiksuotojo telefono ryšio balso paslaugų keitimą viešosiomis judriojo telefono ryšio balso paslaugomis galėjo sąlygoti ir mažėjančios viešųjų judriojo telefono ryšio balso paslaugų kainos, kurios skatino fiksuotojo telefono ryšio paslaugų kainų mažėjimą (žr. 3.1 ir 3.2 Ataskaitos skyrius, 7 ir 12 pav.).

Apibendrinant, galima teigti, kad Nacionalinių skambučių vartotojams bei Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugos yra pakeičiamos viešosiomis judriojo telefono ryšio balso paslaugomis paklausos atžvilgiu, tačiau RRT atlikta analizė yra nepakankama įrodyti abipusį pakeičiamumą. Todėl atitinkamos viešosios judriojo telefono ryšio balso paslaugos nėra paslaugos, patenkančios į Nacionalinių skambučių vartotojams rinką ir į Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams rinką.

Nacionalinių skambučių vartotojams ir (arba) Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams teikėjai, vadovaudamiesi Abonentų teisės išlaikyti abonentinį numerį, keičiant viešųjų telefono ryšio paslaugų teikėją, paslaugų teikimo vietą arba būdą, užtikrinimo sąlygų ir tvarkos aprašu, patvirtintu RRT direktoriaus 2011 m. balandžio 29 d. įsakymu Nr. 1V-460 (Žin., 2011, Nr. 56-2693)<sup>31</sup>, privalo perkelti abonentinį numerį iš vieno paslaugos teikėjo tinklo į kitą. Numerio perkėlimas galimas, net jei keičiamas Paslaugų teikimo būdas, atitinkamai ir technologija. Taigi nėra jokių teisinių kliūčių Nacionalinių skambučių vartotojams ir (arba) Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams pakeisti vieną paslaugų teikėją kitu.

#### **Išvados:**

1. Atlikus Nacionalinių skambučių vartotojams ir (arba) Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugų pakeičiamumo paklausos atžvilgiu analizę, nustatyta, kad galutinio paslaugos gavėjo požiūriu pakeičiamomis laikomos metaline vytos poros linija, naudojant ISDN, PSTN ir IP technologijas, šviesolaidine ryšio linija, bendraašio kabelio linija bei UTP ir STP linijomis, naudojant IP technologiją, teikiamų Nacionalinių skambučių vartotojams ir (arba) Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugos, kurias sudaro skambučiai į geografinius ir negeografinius numerius (įskaitant numerius su paskirties kodu 700 ir 706), esančius toje pačioje arba kitoje numeracijos zonoje.

2. Skambučiai taksofonu, belaidžio ryšio linijomis, skambučiai į internetą, kai abonentai jungiasi komutuojamąja linija, skambučiai trumpaisiais ir paslaugų numeriais (išskyrus numerius su paskirties kodu 700 ir 706) ir viešosios judriojo telefono ryšio balso paslaugos nėra pakeičiamos metaline vytos poros linija, naudojant ISDN, PSTN ir IP technologijas, šviesolaidine ryšio linija, bendraašio kabelio linija bei UTP ir STP linijomis, naudojant IP technologiją, teikiamomis

<sup>31</sup> [http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc\\_l?p\\_id=431997&p\\_query=&p\\_tr2=2](http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=431997&p_query=&p_tr2=2)

Nacionalinių skambučių vartotojams ir (arba) Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugomis paklausos atžvilgiu.

### 2.3.2. Paslaugų pakeičiamumas pasiūlos atžvilgiu

Įprastai, siekiant įvertinti paslaugų pakeičiamumą pasiūlos atžvilgiu, analizuojama, ar paslaugų teikėjas, atsižvelgdamas į paslaugų savybes, naudojimą ir kainas gali teikti tuos pačius poreikius tenkinančias, tačiau skirtingas paslaugas. Tai atliekama, tiriant, ar reaguodami į mažą ilgalaikį nagrinėjamų paslaugų kainų padidėjimą (t. y. kainų padidėjimą nagrinėjamosioms prekėms, kartu laikant, kad kitų prekių kainos išlieka nepakitusios), paslaugų teikėjai gali per trumpą laikotarpį pradėti teikti kitas ar papildomas paslaugas, nepatirdami žymių papildomų išlaidų ar rizikos. Čia ilgalaikis padidėjimas reiškia, kad nagrinėjamas ne momentinis ar laikinas kainų padidėjimas, o nuolatinis padidėjimas, kuris tęsis pakankamai ilgą laiką ateityje<sup>32</sup>.

Šiame Ataskaitos skyriuje atliekant atitinkamų paslaugų pakeičiamumo pasiūlos atžvilgiu analizę, pirmiausia atliekama skirtingų tipų ir skirtingais būdais teikiamų Nacionalinių skambučių vartotojams ir (arba) Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugų pakeičiamumo paslaugų teikėjų požiūriu analizė. Analizė atliekama atsižvelgiant į paslaugų pakeičiamumo paklausos atžvilgiu išvadas, taip pat vertinant šių paslaugų savybes, naudojimą ir (arba) kainas.

Atlikus Nacionalinių skambučių vartotojams ir (arba) Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugų pakeičiamumo paklausos atžvilgiu analizę nustatyta, kad galutinio paslaugos gavėjo požiūriu pakeičiamomis laikomos metaline vytos poros linija, naudojant ISDN, PSTN ir IP technologijas, šviesolaidine ryšio linija, bendraašio kabelio linija bei UTP ir STP linijomis, naudojant IP technologiją, teikiamos Nacionalinių skambučių vartotojams ir (arba) Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugos. Todėl toliau atliekama skirtingais būdais teikiamų Nacionalinių skambučių vartotojams ir (arba) Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugų pakeičiamumo pasiūlos aspektu analizė. Pažymėtina, kad paslaugų teikėjai Nacionalinių skambučių vartotojams ir (arba) Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams Paslaugas dažnai siūlo ne viena, o keliomis ryšio linijomis. Pavyzdžiui, TEO LT, AB siūlo Nacionalinių skambučių vartotojams paslaugas metaline vytos poros linija, naudojant ISDN, PSTN ir IP technologijas, bei šviesolaidine ryšio linija, UTP ir STP linijomis, naudojant IP technologiją. Be to, nė vienas paslaugų teikėjas, kuris Nacionalinius skambučius vartotojams ir (arba) Nacionalinius skambučių paslaugų gavėjams paslaugas teikia keliais skirtingais būdais, savo standartiniuose pasiūlymuose<sup>33</sup> neišskiria skirtingų Nacionalinių skambučių vartotojams ir (arba) Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugų kainų, atsižvelgiant į tai kokia ryšio linija yra teikiama paslauga. Tai rodo, kad skirtingomis ryšio linijomis teikiamos Nacionalinių skambučių vartotojams ir (arba) Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugos yra pakeičiamos pasiūlos atžvilgiu.

Skirtingais būdais ir atitinkamomis technologijomis teikiamų Nacionalinių skambučių vartotojams ir (arba) Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugoms gauti naudojami galiniai įrenginiai skiriasi. Galutiniam paslaugų gavėjui, nusprendus pakeisti paslaugų teikėją kitu, keičiant Paslaugų teikimo būdą, atitinkamai ir technologiją, paslaugos teikėjas prisiima tokio keitimo funkciją, vadinasi, patirtos sąnaudos dėl tam tikros įrangos diegimo viešųjų ryšių tinkle nesukuria papildomų sąlygų, kurios trukdytų paslaugas keisti vieną kita.

Toliau atliekama Nacionalinių skambučių vartotojams ir (arba) Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugų tipų, diferencijuojant pagal galutinio paslaugos gavėjo renkamą numerį, pakeičiamumo pasiūlos atžvilgiu analizė. Atlikus Nacionalinių skambučių vartotojams ir

<sup>32</sup> Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos 2000 m. vasario 24 d. nutarimo Nr. 17 „Dėl Konkurencijos tarybos paaiškinimų dėl atitinkamos rinkos apibrėžimo“ (Žin. 2000, Nr. 19-487) 8 punktas. Dokumento šaltinis: [http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc\\_l?p\\_id=96400&p\\_query=&p\\_tr2=2](http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=96400&p_query=&p_tr2=2)

<sup>33</sup> [http://www.vox.lt/standartiniai\\_tarifai](http://www.vox.lt/standartiniai_tarifai); <http://www.splius.lt/Fiksuotas-rysys>; <http://www.ntt.lt/article/archive/18/>. Informacija rinkta 2012-11-29.

Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugų pakeičiamumo paklausos atžvilgiu analizę, buvo nustatyta, kad galutinio paslaugos gavėjo požiūriu pakeičiamomis laikomos Nacionalinių skambučių vartotojams ir Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams į geografinius ir negeografinius numerius, esančius toje pačioje arba kitoje numeracijos zonoje, paslaugos. Atsižvelgiant į tai, kad paslaugų teikėjai savo standartiniuose pasiūlymuose skambučius į nacionalinius geografinius ir negeografinius numerius, esančius toje pačioje arba kitoje numeracijos zonoje, visais atvejais siūlo viename pasiūlyme<sup>34</sup> ir nesiūlo pirkti šių tipų Nacionalinių skambučių vartotojams ir Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugų atskirai, darytina išvada, kad Nacionaliniai skambučiai vartotojams ir Nacionaliniai skambučiai paslaugų gavėjams į geografinius ir negeografinius numerius, esančius toje pačioje arba ne toje pačioje numeracijos zonoje yra pakeičiami pasiūlos aspektu.

Nacionalinių skambučių vartotojams ir (arba) Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugų teikėjai, vadovaudamiesi Abonento teisės išlaikyti abonentinį numerį, keičiant viešųjų telefono ryšio paslaugų teikėją, paslaugų teikimo vietą arba būdą, užtikrinimo sąlygų ir tvarkos aprašu, perkelia abonentinis numerius iš vieno paslaugos teikėjo tinklo į kito atitinkamos paslaugos teikėjo tinklą ir tai faktiškai vyksta kiekvieną dieną. RRT duomenimis, 2011 m. numerio perkėlimo paslauga pasinaudojo 5 062 viešojo fiksuotojo telefono ryšio abonentai, kurie savo numerį perkėlė į kitą viešąjį fiksuotojo ryšio tinklą (2010 m. tokių abonentų buvo 3 313). Tai patvirtina faktą, kad Nacionaliniai skambučiai vartotojams ir Nacionaliniai skambučiai paslaugų gavėjams į geografinius ir negeografinius numerius, esančius toje pačioje arba ne toje pačioje numeracijos zonoje, yra pakeičiami tarpusavyje pasiūlos atžvilgiu.

Apibendrinant, darytina išvada, kad Nacionalinių skambučių vartotojams ir (arba) Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugos, teikiamos viešųjų telefono ryšio paslaugų teikėjo individualaus pasirinkimo ir (arba) išankstinio pasirinkimo būdais metalinėmis vytos poros linijomis, yra pakeičiamos metalinės vytos poros linijomis, naudojant PSTN, ISDN ar IP technologijas ir visais kitais būdais teikiamomis Nacionalinių skambučių vartotojams ir (arba) Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugomis pasiūlos atžvilgiu.

#### **Išvada:**

Atlikus Nacionalinių skambučių vartotojams ir (arba) Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugų pakeičiamumo pasiūlos atžvilgiu analizę, nustatyta, kad atitinkamų paslaugų teikėjų požiūriu pakeičiamomis laikomos metaline vytos poros linija, naudojant ISDN, PSTN ir IP technologijas, šviesolaidine ryšio linija, bendraašio kabelio linija bei UTP ir STP linijomis, naudojant IP technologiją, teikiamų Nacionalinių skambučių vartotojams ir (arba) Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugos, kurias sudaro skambučiai į geografinius ir negeografinius numerius, esančius toje pačioje arba ne toje pačioje numeracijos zonoje, kurie apima Vietinį skambutį, Tarp miestinį skambutį, skambutį į kitus Lietuvos Respublikos viešuosius fiksuotojo ryšio tinklus ir skambutį į Lietuvos Respublikos viešuosius judriojo ryšio tinklus.

### **2.3.3. Geografinė aprėptis**

Atitinkamos rinkos geografinė aprėptis Taisyklių 15 punkte apibūdinama kaip „geografinė teritorija, kurioje atitinkami ūkio subjektai dalyvauja atitinkamų produktų (paslaugų) pasiūloje bei paklausoje, kurioje konkurencijos sąlygos yra panašios ar pakankamai homogeniškos ir kuri gali būti atskirta nuo kaimyninių teritorijų, kuriose vyraujančios konkurencijos sąlygos yra pastebimai skirtingos“.

<sup>34</sup> <http://www.ntt.lt/article/archive/73/>, <http://www.csc.lt/fiksuotasis-rysys>, <http://www.splius.lt/Fiksuotas-rysys>. Informacija rinkta 2012-12-14.

Elektroninių ryšių tinklų operatoriai ir paslaugų teikėjai turi teisę vykdyti elektroninių ryšių veiklą visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje, t. y. veiklos apribojimų atskirose Lietuvos Respublikos teritorijos dalyse nėra. Išnagrinėjus respondentų Anketose pateiktą informaciją, nustatyta, kad Nacionalinių skambučių vartotojams ir (arba) Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugos įvairiais teikimo būdais yra teikiamos visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje. Be to, konkurencinės Nacionalinių skambučių vartotojams ir (arba) Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugų teikimo sąlygos skirtingose geografinėse Lietuvos Respublikos teritorijos dalyse nesiskiria ir yra pakankamai homogeniškos visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje.

Atsižvelgiant į aukščiau pateiktą informaciją, RRT konstatuoja, kad Nacionalinių skambučių vartotojams ir (arba) Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams rinkų geografinė aprėptis yra visa Lietuvos Respublikos teritorija.

### **Išvados:**

1. Išanalizavusi Nacionalinių skambučių vartotojams paslaugų pakeičiamumą paklausos ir pasiūlos atžvilgiais, RRT konstatuoja, kad Nacionaliniai skambučiai vartotojams į geografinius ir negeografinius numerius (įskaitant numerius su paskirties kodu 700 ir 706), esančius toje pačioje arba ne toje pačioje numeracijos zonoje, teikiami metaline vytos poros linija, naudojant ISDN, PSTN ir IP technologijas, bendraašio kabelio linija, šviesolaidine ryšio linija, UTP ir STP linijomis, naudojant IP technologiją, yra pakeičiami tarpusavyje paklausos ir pasiūlos atžvilgiu.

2. Išanalizavusi Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugų pakeičiamumą paklausos ir pasiūlos atžvilgiais, RRT konstatuoja, kad Nacionaliniai skambučiai paslaugų gavėjams į geografinius ir negeografinius numerius (įskaitant numerius su paskirties kodu 700 ir 706), esančius toje pačioje arba ne toje pačioje numeracijos zonoje, teikiami metaline vytos poros linija, naudojant ISDN, PSTN ir IP technologijas bendraašio kabelio linija, šviesolaidine ryšio linija, UTP ir STP linijomis, naudojant IP technologiją, yra pakeičiami tarpusavyje paklausos ir pasiūlos atžvilgiu.

3. Atitinkamos viešosios judriojo telefono ryšio balso paslaugos, skambučiai taksofonu, skambučiai į internetą, kai abonentai jungiasi komutuojamąja linija, bei belaidžio ryšio linijomis, skambučiai trumpaisiais ir paslaugų (išskyrus numerius su paskirties kodu 700 ir 706) numeriais nėra pakeičiami šių išvadų 1 ir 2 punktuose išvardintomis paslaugomis paklausos atžvilgiu, todėl šios paslaugos į Nacionalinių skambučių vartotojams ir (arba) Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams rinkas nėra įtraukiamos.

4. Nacionalinių skambučių vartotojams ir (arba) Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams rinkų geografinė aprėptis yra visa Lietuvos Respublikos teritorija.

5. Nacionalinių skambučių vartotojams rinka apibrėžiama kaip skambučių į geografinius ir negeografinius numerius (įskaitant numerius su paskirties kodu 700 ir 706), esančius toje pačioje ir (arba) ne toje pačioje numeracijos zonoje, teikiamų metaline vytos poros linija, naudojant ISDN, PSTN ir IP technologijas, šviesolaidine ryšio, bendraašio kabelio, UTP ir STP linijomis, naudojant IP technologiją, teikiamų Vartotojams visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje, rinka.

6. Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams rinka apibrėžiama kaip skambučių į geografinius ir negeografinius numerius (įskaitant numerius su paskirties kodu 700 ir 706), esančius toje pačioje ir (arba) ne toje pačioje numeracijos zonoje, teikiamų metaline vytos poros linija, naudojant ISDN, PSTN ir IP technologijas, šviesolaidine ryšio, bendraašio kabelio, UTP ir STP linijomis, naudojant IP technologiją, teikiamų Paslaugų gavėjams visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje, rinka.

## 2.4. TARPTAUTINIŲ SKAMBUČIŲ VARTOTOJAMS IR (ARBA) TARPTAUTINIŲ SKAMBUČIŲ PASLAUGŲ GAVĖJAMS RINKŲ APIBRĖŽIMAI

Kaip nustatyta Taisyklių 15 punkte, „atitinkamą rinką sudaro visi produktai (paslaugos), kurie yra pakankamai pakeičiami tarpusavyje, atsižvelgiant į jų objektyvias charakteristikas, kainas ir (ar) paskirtį, taip pat į konkurencijos sąlygas ir paklausos bei pasiūlos struktūrą tiriamoje rinkoje“.

Šiame Ataskaitos skyriuje bus atliekama Tarptautinių skambučių vartotojams ir (arba) Tarptautinių skambučių paslaugų gavėjams tiriamuoju laikotarpiu (2006 m. sausio 1 d. – 2011 m. gruodžio 31 d.) teiktų paslaugų pakeičiamumo paklausos ir pasiūlos atžvilgiu analizė, vertinant šių paslaugų savybes, naudojimą ir kainas, bei nustatoma atitinkamų rinkų geografinė aprėptis.

Kaip nurodyta Ataskaitos 2.2 skyriuje (žr. 2 lentelę), Tarptautinių skambučių vartotojams ir (arba) Tarptautinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugos tiriamuoju laikotarpiu teiktos šiais būdais:

1. metaline vytos poros linija;
2. bendraašio kabelio linija;
3. šviesolaidine ryšio linija (FTTH);
4. UTP ir STP linijomis (FTTB ir LAN);
5. belaidžio ryšio linija.

Kaip nurodyta Ataskaitos 2.2 skyriuje (žr. 1 lentelę), tiriamuoju laikotarpiu (2006 m. sausio 1 d. – 2011 m. gruodžio 31 d.) buvo teikta vieno Tarptautinių skambučių vartotojams ir (arba) Tarptautinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugų tipo paslauga, diferencijuojant ją pagal galutinio paslaugų gavėjo renkamą numerio rūšį, – Tarptautinis skambutis. Taip pat išskiriamas atskiras Tarptautinio skambučio tipas – skambutis taksofonu.

### 2.4.1. Paslaugų pakeičiamumas paklausos atžvilgiu

Įprastai, siekiant įvertinti paslaugų pakeičiamumą paklausos atžvilgiu, analizuojama, ar tam tikros paslaugos yra tinkamos pakeisti vieną kita šių paslaugų gavėjui pagal paslaugų savybes, naudojimą ir kainas. Tai atliekama, tiriant galimą pirkėjų reakciją į mažą ilgalaikį kainų padidėjimą, t. y. kainų padidėjimą nagrinėjamos paslaugoms, kartu laikant, kad kitų paslaugų kainos išlieka nepakitusios. Čia ilgalaikis padidėjimas reiškia, kad nagrinėjamas ne momentinis ar laikinas kainų padidėjimas, o nuolatinis padidėjimas, kuris tęsis pakankamai ilgą laiką ateityje<sup>35</sup>.

Pirmiausia tikslinga ištirti, ar Vartotojams ir Paslaugų gavėjams teikiamos atitinkamos paslaugos yra tarpusavyje pakeičiamos paklausos atžvilgiu. Vertinant technines Tarptautinių skambučių vartotojams ir (arba) Tarptautinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugų teikimo savybes, skambučiai, teikiami Vartotojams ir Paslaugų gavėjams yra identiški. 2011 m. IV ketv. duomenimis, vidutinė Tarptautinių skambučių vartotojams paslaugų kaina<sup>36</sup> buvo 45,3 ct/min. (be PVM), o vidutinė Tarptautinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugų kaina<sup>37</sup> – 32,6 ct/min. (be PVM) t. y. 28 proc. mažesnė nei vidutinė Tarptautinių skambučių vartotojams kaina. Be to, Paslaugų gavėjai dažnai Paslaugas perka, skelbdami konkursą ir ieškodami geriausių pasiūlymų, nes vienu sandoriu perkamos Paslaugos yra skirtos tam tikram abonentų skaičiui. Tuo tarpu Vartotojai niekada netaiko tokio Paslaugų pirkimo modelio, o yra sudaroma sutartis su vienu abonentu. Todėl paslaugų, teikiamų Vartotojams ir atitinkamų paslaugų, teikiamų Paslaugų gavėjams, teikėjų taikomos pardavimo strategijos yra skirtingos, paslaugų teikėjai dažnai turi atskirus paslaugų

<sup>35</sup> Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos 2000 m. vasario 24 d. nutarimo Nr. 17 „Dėl Konkurencijos tarybos paaiškinimų dėl atitinkamos rinkos apibrėžimo“ (Žin. 2000, Nr. 19-487) 8 punktas. Dokumento šaltinis: [http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc\\_l?p\\_id=96400&p\\_query=&p\\_tr2=2](http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=96400&p_query=&p_tr2=2)

<sup>36</sup> Paskaičiuota, kaip pajamų už Tarptautinius skambučius vartotojams ir jų inicijuotų skambučių trukmės santykis (kaina be PVM).

<sup>37</sup> Paskaičiuota, kaip pajamų už Tarptautinius skambučius paslaugų gavėjams ir jų inicijuotų skambučių trukmės santykis (kaina be PVM).



pardavimo padalinius, priklausomai nuo galutinio paslaugos gavėjo. Įvertinus vidutinės Tarptautinių skambučių vartotojams ir vidutinės Tarptautinių skambučių paslaugų gavėjams kainų dydžius ir jų skirtumą, kainodaros ypatumus, darytina išvada, kad Tarptautinių skambučių vartotojams ir (arba) Tarptautinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugos yra nepakeičiamos paklausos atžvilgiu. Dėl to jos negali būti įtrauktos į tą pačią rinką.

Šiame Ataskaitos skyriuje atliekant atitinkamų paslaugų pakeičiamumo paklausos atžvilgiu analizę, pirmiausia atliekama skirtingais būdais teikiamų Tarptautinių skambučių vartotojams ir (arba) Tarptautinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugų galimo pakeitimo viena kita analizė, įvertinant šių paslaugų funkcionalumą ir (arba) kainas galutinio atitinkamos paslaugos gavėjo požiūriu.

Daugiausia skambučių Vartotojams ir Paslaugų gavėjams (įskaitant Nacionalinius skambučius ir Tarptautinius skambučius kartu) teikiama metaline vytos poros linija (2011 m. IV ketv. duomenimis, 89,2 proc. visų linijų<sup>38</sup>). Todėl atliekant šiame skyriuje nagrinėjamų Tarptautinių skambučių vartotojams ir (arba) Tarptautinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugų pakeičiamumo paklausos aspektu analizę, pagrindine Tarptautinių skambučių vartotojams ir (arba) Tarptautinių skambučių paslaugų gavėjams paslauga bus laikomi skambučiai, teikiami metaline vytos poros linija, kurios atžvilgiu bus vertinamas kitais būdais teikiamų paslaugų pakeičiamumas.

Kaip nurodyta Ataskaitos 2.2 skyriuje, Lietuvos Respublikos teritorijoje Tarptautinių skambučių vartotojams ir (arba) Tarptautinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugos yra teikiamos ir kitomis ryšio linijomis nei metalinės vytos poros linijos. Bendraašio kabelio linijos plačiausiai naudojamos kabelinės televizijos tinklams steigti, o jų pagrindinė paskirtis yra audiovizualinių signalų perdavimas (mokamos televizijos paslaugų teikimas). Tačiau šiomis linijomis, naudojant IP pagrindu veikiančias duomenų perdavimo technologijas, gali būti (yra) teikiamos viešosios telefono ryšio paslaugos (IP telefonija). Toks skambučių teikimo būdas užtikrina, kad Nacionalinių skambučių vartotojams ir (arba) Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugų funkcionalumas ir paslaugų savybės bus toks pat kaip atitinkamų skambučių, teikiamų metalinėmis vytos poros linijomis, funkcionalumas ir savybės.

Tarptautinių skambučių vartotojams ir (arba) Tarptautinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugos taip pat yra teikiamos šviesolaidinėmis ryšio linijomis bei STP ir UTP linijomis, naudojant IP technologiją. Šiomis linijomis dažniausiai yra teikiamos interneto prieigos paslaugos, tačiau paslaugų teikėjai siūlo ir kitas plačiajuosčio ryšio paslaugas, tarp jų ir VoIP paslaugas. Pagal funkcionalumą metalinėmis vytos poros linijomis, šviesolaidinėmis ryšio bei UTP ir STP linijomis teikiamos Tarptautinių skambučių vartotojams ir (arba) Tarptautinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugos yra identiškos. Todėl visomis šiomis linijomis teikiamos Tarptautinių skambučių vartotojams ir (arba) Tarptautinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugos laikytinos pakeičiamomis paklausos atžvilgiu.

Vietinės belaidžio ryšio linijas, naudojant GSM technologiją, Tarptautinių skambučių vartotojams ir (arba) Tarptautinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugoms teikti naudoja tik TEO LT, AB. Vietinė belaidžio ryšio linija, naudojant GSM technologiją, yra įrengiama abonto patalpoje išskirtinai Paslaugoms teikti ir tik tais atvejais, kai nėra techninių galimybių ar tokios galimybės yra neproporcingai brangios įrengti laidinę liniją. Ši infrastruktūra dažniausiai įrengiama geografinėse vietovėse, nutolusiose nuo viešojo fiksotojo ryšio tinklo. Kadangi Tarptautinių skambučių vartotojams ir (arba) Tarptautinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugos belaidžio ryšio linijomis, naudojant GSM technologiją, teikiamos labai ribotoje teritorijoje ir tik išimtinėmis aplinkybėmis, šiuo būdu teikiamos paslaugos nėra laikomos pakeičiamomis Tarptautinių skambučių vartotojams ir (arba) Tarptautinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugomis, teikiamomis kitomis ryšio linijomis.

Įvertinus visus Tarptautinių skambučių vartotojams ir (arba) Tarptautinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugų teikimo būdus ir jų savybes pagal funkcionalumą, svarbu aptarti

---

<sup>38</sup> Ryšio linijų skaičius atitinka abonentų skaičių.

kainodaros aspektus. Galutinio paslaugų gavėjo požiūriu, perkant Tarptautinių skambučių paslaugas, nėra svarbu, koku būdu jos teikiamos – svarbiausias dėmesys skiriamas kainoms. Atsižvelgiant į tai, kad nė vienas paslaugų teikėjas, kuris Tarptautinius skambučius teikia keliais skirtingais būdais, savo standartiniuose pasiūlyimuose<sup>39</sup> neišskiria skirtingų kainų Tarptautiniams skambučiams vartotojams ir (arba) Tarptautiniams skambučiam paslaugų gavėjams, teikiamiems skirtingais būdais, darytina išvada, kad galutiniam paslaugų gavėjui kainos nedaro įtakos, renkantis vienu ar kitu būdu teikiamas atitinkamas paslaugas.

Skirtingais būdais ir atitinkamomis technologijomis teikiamų Tarptautinių skambučių vartotojams ir (arba) Tarptautinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugoms gauti naudojami galiniai įrenginiai gali skirtis. Galutiniam paslaugų gavėjui nusprendus pakeisti Paslaugų teikimo būdą, nebūtina keisti galinio įrenginio: paslaugų teikėjai užtikrina Paslaugų teikimą, naudodami tam tikras technines priemones, kurios nesukuria jokių kliūčių Vartotojui ar Paslaugų gavėjui vieną Paslaugų teikimo būdą pakeisti kitu.

Taigi, įvertinus Tarptautinių skambučių vartotojams ir (arba) Tarptautinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugų, teikiamų metalinėmis vytos poros linijomis, bendraašio kabelio linijomis, šviesolaidinėmis ryšio linijomis, UTP ir STP linijomis funkcionalumą ir kainas, matyti, kad šios skirtingais būdais teikiamos paslaugos yra pakeičiamos tarpusavyje paklausos atžvilgiu.

Kaip nurodyta Ataskaitos 2.1 skyriuje, yra išskiriamas atskiras skambučio tipas – skambutis taksofonu. Dėl to tikslinga įvertinti skambučių taksofonu ir kitų Tarptautinių skambučių vartotojams ir (arba) Tarptautinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugų pakeičiamumą galutinio paslaugų teikėjo požiūriu. Vadovaujantis Įstatymo 31 straipsnio 1 dalies 2 punktu, taksofonu teikiamos viešosios telefono ryšio paslaugos yra viena iš universaliųjų paslaugų, kurių teikimas Lietuvos Respublikos teritorijoje turi būti užtikrintas. Vadovaujantis Universaliųjų elektroninių ryšių paslaugų teikimo taisyklių 14 punktu, teikėjai, teisės aktų nustatyta tvarka pripažinti turinčiais didelę įtaką prisijungimo prie viešojo ryšių tinklo fiksuotoje vietoje rinkoje, nuo jų pripažinimo turinčiais didelę įtaką rinkoje dienos privalo teikti universaliąsias paslaugas. Skambučius taksofonu tiriamojo laikotarpio pabaigoje (2011 m. gruodžio 31 d.) teikė tik TEO LT, AB, kuri RRT direktoriaus 2006 m. lapkričio 24 d. įsakymu Nr. 1V-1217 ir RRT direktoriaus 2006 m. lapkričio 24 d. įsakymu Nr. 1V-1219 yra pripažinta turinčia didelę įtaką Vartotojams teikiamos prieigos prie viešojo ryšių tinklo fiksuotoje vietoje rinkoje ir turinčiu didelę įtaką Paslaugų gavėjams, išskyrus vartotojus, teikiamos prieigos prie viešojo ryšių tinklo fiksuotoje vietoje rinkoje.

Skambučiai taksofonu teikiami metalinėmis vytos poros linijomis, naudojant PSTN technologiją, tačiau šių paslaugų funkcionalumas galutinio paslaugos gavėjo požiūriu skiriasi nuo kitų Tarptautinių skambučių vartotojams ir (arba) Tarptautinių skambučių paslaugų gavėjams teikiamų paslaugų, nes skambinant taksofonu yra žymiai labiau ribojama skambinimo vietos pasirinkimo galimybė nei atliekant įprastą Tarptautinį skambutį. Be to, skambinant taksofonu taikoma kitokia atsiskaitymo tvarka, sumokant už paslaugią iš anksto prieš ją gaunant, kai už įprastą Tarptautinį skambutį susimokama po paslaugos suteikimo. Be to, skambutis taksofonu praktiškai yra vienos krypties skambučio paslauga: nors teoriškai galima paskambinti į taksofoną, tačiau realiai taip nėra daroma.

Vertinant skambučių kainas, Tarptautinių skambučių vartotojams ir (arba) Tarptautinių skambučių paslaugų gavėjams taksofonu kainos yra didesnės nei standartiniuose TEO LT, AB, pasiūlymuose nurodytos kainos. Tarptautinių skambučių taksofonu kaina yra 32 proc. didesnė nei TEO LT, AB, taikyta Tarptautinio skambučio vartotojams kaina<sup>40</sup>.

<sup>39</sup> [http://www.vox.lt/standartiniai\\_tarifai](http://www.vox.lt/standartiniai_tarifai); <http://www.splius.lt/Fiksuotas-rysys>; <http://www.ntt.lt/article/archive/18/>. Informacijos rinkta 2012-11-29.

<sup>40</sup> Šaltinis: <http://www.vox.lt/node/32>. Informacija rinkta 2012-09-18.

Atsižvelgiant į aukščiau pateiktą informaciją, skambučiai taksofonu laikytini papildoma paslauga<sup>41</sup> Tarptautinių skambučių vartotojams ir (arba) Tarptautinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugoms, todėl skambučiai taksofonu nėra laikomi tinkamais pakeisti Tarptautinius skambučius Vartotojams ir (arba) Tarptautinius skambučius paslaugų gavėjams paklausos atžvilgiu.

Ataskaitos 2.3 skyriuje, analizuojant Tarptautinio skambučio ir Nacionalinio skambučio pakeičiamumą paslaugų gavėjo požiūriu, nustatyta kad Tarptautinis skambutis ir Nacionalinis skambutis nėra pakeičiami tarpusavyje paklausos atžvilgiu. Dėl to toliau nebus nagrinėjamas skirtingų Nacionalinių skambučių tipų pakeičiamumas su Tarptautiniais skambučiais.

Anketoje respondentams taip pat buvo pateiktas klausimas „Ar, Jūsų manymu, per tiriamąjį laikotarpį, t. y. 2006 m. sausio 1 d. – 2011 m. gruodžio 31 d., Tarptautinių skambučių vartotojams ir (arba) Tarptautinių skambučių paslaugų gavėjams rinkose atsirado naujų paslaugų ar kitų aplinkybių, kurios galėtų daryti įtaką šių rinkų apibrėžimams?“. Keturi respondentai pažymėjo, kad Tarptautinių skambučių vartotojams ir (arba) Tarptautinių skambučių paslaugų gavėjams rinkų apibrėžimams įtakos turi programos *Skype* naudojimas ar kitos panašios programos. Visi kiti respondentai Anketose, atsakydami į šioje pastraipoje pateiktą klausimą, nurodė, kad neatsirado jokių kitų naujų paslaugų ar aplinkybių, kurios darytų įtaką atitinkamų rinkų apibrėžimams.

Atsižvelgiant į tai, tikslinga nagrinėti ar Tarptautinių skambučių vartotojams ir (arba) Tarptautinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugos yra pakeičiamos paslaugomis, teikiamomis naudojantis programa *Skype* ar kitomis daugiafunkcinėmis komunikavimui skirtomis paslaugomis (el. paštas, pokalbių (angl. *chat*) programos ir pan.). Nagrinėjant daugiafunkcines komunikavimui skirtas paslaugas (pavyzdžiui, *Skype* programa), pažymėtina, kad pokalbiai tokiomis programomis dažnai neužtikrina dvipusio ryšio galimybės. Tarkim, naudojantis *Skype* programa, galimi tik skambučiai iš *Skype*, bet negalimi skambučiai į fiksuotojo telefono ryšio paslaugų numerius, nurodytus Nacionaliniame telefono ryšio numeracijos plane. Atsižvelgiant į tai, kad Tarptautinių skambučių vartotojams ir (arba) Tarptautinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugas siaurąja prasme galima apibūdinti kaip viešąsias telefono ryšio paslaugas, kurios yra apibrėžiamos kaip visuomenei prieinamos paslaugos, skirtos tiesiogiai arba netiesiogiai siųsti ir gauti Nacionalinius arba Nacionalinius ir Tarptautinius skambučius, naudojant atitinkamą telefono ryšio numerį ar numerius, nurodytus Nacionaliniame telefono ryšio numeracijos plane (žr. Ataskaitos 2.1 skyrių), darytina išvada, kad paslaugos, teikiamos naudojantis programa *Skype*, neatitinka pradinių Tarptautinių skambučių vartotojams ir (arba) Tarptautinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugų apibrėžimų. RRT vertinimu, ir kitos žinomos daugiafunkcinės komunikavimui skirtos paslaugos taip pat negalėtų būti laikomos viešosiomis telefono ryšio paslaugomis, nors vartotojo požiūriu ir galėtų būti palygintinos su Tarptautinių skambučių vartotojams ir (arba) Tarptautinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugomis, kaip tenkinančios tuos pačius komunikavimo poreikius. Apibendrinant, darytina išvada, kad daugiafunkcinės komunikavimui skirtos programos neatitinka pradinių Tarptautinių skambučių vartotojams ir (arba) Tarptautinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugų apibrėžimo ir dėl to toliau nebus nagrinėjamos, apibrėžiant Tarptautinių skambučių vartotojams ir (arba) Tarptautinių skambučių paslaugų gavėjams rinkas.

Taip pat nagrinėtinas Tarptautinių skambučių vartotojams ir (arba) Tarptautinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugų ir tarptautinių skambučių, inicijuotų judriojo ryšio tinkluose, Vartotojams (toliau – Tarptautiniai judriojo ryšio skambučiai vartotojams) bei tarptautinių skambučių, inicijuotų judriojo ryšio tinkluose, Paslaugų gavėjams (toliau – Tarptautiniai judriojo ryšio skambučiai paslaugų gavėjams) pakeičiamumas. Lyginant vidutines Tarptautinių skambučių vartotojams kainas (45,3 ct/min. be PVM) su Tarptautinių judriojo ryšio skambučių vartotojams kainomis (78 ct/min. be PVM), matyti, kad pastarosios paslaugos yra beveik 2 kartus brangesnės. Vidutinė Tarptautinių skambučių paslaugų gavėjams kaina (32,6 ct/min. be PVM) daugiau nei 3

<sup>41</sup> RRT turima informacija, bendra skambučių taksofonu trukmė minutėmis tiriamuoju laikotarpiu (nuo 2007 m. III ketv. iki 2011 m. IV ketv.) sumažėjo 56,6 proc.

kartus mažesnė už Tarptautinių judriojo ryšio skambučių Paslaugų gavėjams kainą (1,06 Lt/min. be PVM). Apibendrinant, darytina išvada, kad Tarptautiniai judriojo ryšio skambučiai vartotojams ir Tarptautiniai judriojo ryšio skambučiai paslaugų gavėjams nepakeičia Tarptautinių skambučių vartotojams ir (arba) Tarptautinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugų.

Tarptautinių skambučių vartotojams ir (arba) Tarptautinių paslaugų gavėjams paslaugų teikėjai, vadovaudamiesi Abonento teisės išlaikyti abonentinį numerį, keičiant viešųjų telefono ryšio paslaugų teikėją, paslaugų teikimo vietą arba būdą, užtikrinimo sąlygų ir tvarkos aprašu, privalo perkelti abonentinį numerį iš vieno paslaugų teikėjo tinklo į kitą. Numerio perkėlimas galimas, net jei keičiamas Paslaugų teikimo būdas, atitinkamai ir technologija. Taigi nėra jokių teisinių kliūčių Tarptautinių skambučių vartotojams ir Tarptautinių skambučių paslaugų gavėjams pakeisti vieną paslaugų teikėją kitu.

### **Išvados:**

1. Atlikus Tarptautinių skambučių vartotojams ir (arba) Tarptautinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugų pakeičiamumo paklausos atžvilgiu analizę, nustatyta, kad galutinio paslaugos gavėjo požiūriu pakeičiamomis laikomos metaline vytos poros linija, naudojant ISDN, PSTN ir IP technologijas, šviesolaidine ryšio linija, bendraašio kabelio linija bei UTP ir STP linijomis, naudojant IP technologiją, teikiamų Tarptautinių skambučių vartotojams ir (arba) Tarptautinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugos, kurias sudaro skambučiai į užsienio šalių operatorių viešuosius ryšių tinklus.

2. Skambučiai taksofonu, belaidžio ryšio linijomis, naudojantis *Skype* ar kitomis daugiafunkcinėmis komunikavimui skirtomis paslaugomis (el. paštas, pokalbių (angl. *chat*) programos ir pan.), Tarptautinių judriojo ryšio skambučių vartotojams ir Tarptautinių judriojo ryšio skambučių paslaugų gavėjams paslaugos nepakeičia metaline vytos poros linija, naudojant ISDN, PSTN ir IP technologijas, šviesolaidine ryšio linija, bendraašio kabelio linija bei UTP ir STP linijomis, naudojant IP technologiją, teikiamų Tarptautinių skambučių vartotojams ir (arba) Tarptautinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugų paklausos atžvilgiu.

### **2.4.2. Paslaugų pakeičiamumas pasiūlos atžvilgiu**

Siekiant įvertinti paslaugų pakeičiamumą pasiūlos atžvilgiu, analizuojama, ar tam tikros paslaugos, atsižvelgiant į jų savybes, naudojimą ir kainas yra pakeičiamos viena kita paslaugų teikėjo požiūriu. Tai atliekama, tiriant, ar reaguodami į mažą ilgalaikį nagrinėjamų paslaugų kainų padidėjimą (t. y. kainų padidėjimą nagrinėjamoms prekėms, kartu laikant, kad kitų prekių kainos išlieka nepakitusios), kiti paslaugų teikėjai gali per trumpą laiką pradėti teikti atitinkamas paslaugas, nepatirdami žymių papildomų išlaidų ar rizikos. Čia ilgalaikis padidėjimas reiškia, kad nagrinėjamas ne momentinis ar laikinas kainų padidėjimas, o nuolatinis padidėjimas, kuris tęsis pakankamai ilgą laiką ateityje<sup>42</sup>.

Šiame Ataskaitos skyriuje atliekant atitinkamų paslaugų pakeičiamumo iš pasiūlos pusės analizę, pirmiausia atliekama skirtingais būdais teikiamų Tarptautinių skambučių vartotojams ir (arba) Tarptautinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugų pakeičiamumo paslaugų teikėjų požiūriu analizė. Ji atliekama atsižvelgiant į paslaugų pakeičiamumo paklausos atžvilgiu analizės išvadas, įvertinant šių paslaugų savybes, naudojimą ir (arba) kainas.

Atlikus Tarptautinių skambučių vartotojams ir (arba) Tarptautinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugų pakeičiamumo paklausos aspektu analizę, galutinio paslaugos gavėjo požiūriu pakeičiamomis laikomos metaline vytos poros linija, naudojant ISDN, PSTN ir IP technologijas, šviesolaidine ryšio linija, bendraašio kabelio linija bei UTP ir STP linijomis, naudojant IP

<sup>42</sup> Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos 2000 m. vasario 24 d. nutarimo Nr. 17 „Dėl Konkurencijos tarybos paaiškinimų dėl atitinkamos rinkos apibrėžimo“ (Žin. 2000, Nr. 19-487) 8 punktas. Šį dokumentą galima rasti adresu: [http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc\\_l?p\\_id=96400&p\\_query=&p\\_tr2=2](http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=96400&p_query=&p_tr2=2)

technologiją, teikiamos Tarptautinių skambučių vartotojams ir (arba) Tarptautinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugos. Todėl toliau atliekama skirtingais būdais teikiamų Tarptautinių skambučių vartotojams ir (arba) Tarptautinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugų pakeičiamumo pasiūlos atžvilgiu analizė. Pažymėtina, kad paslaugų teikėjai Tarptautinių skambučių vartotojams ir (arba) Tarptautinių skambučių paslaugų gavėjams Paslaugas dažnai siūlo ne viena, o keliomis ryšio linijomis. Pavyzdžiui, TEO LT, AB siūlo Tarptautinių skambučių vartotojams paslaugas metaline vytos poros linija, naudojant ISDN, PSTN ir IP technologijas, bei šviesolaidine ryšio linija, UTP ir STP linijomis, naudojant IP technologiją. Be to nėra vienas paslaugų teikėjas, kuris Tarptautinius skambučius vartotojams ir (arba) Tarptautinius skambučių paslaugų gavėjams paslaugas teikia keliais skirtingais būdais, savo standartiniuose pasiūlymuose<sup>43</sup> neišskiria skirtingų Tarptautinių skambučių vartotojams ir (arba) Tarptautinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugų kainų, atsižvelgiant į tai kokia ryšio linija yra teikiama atitinkama paslauga. Tai rodo, kad skirtingomis ryšio linijomis teikiamos Tarptautinių skambučių vartotojams ir (arba) Tarptautinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugos yra pakeičiamos pasiūlos atžvilgiu.

Skirtingais būdais ir atitinkamai technologijomis teikiamų Tarptautinių skambučių vartotojams ir (arba) Tarptautinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugoms gauti naudojami galiniai įrenginiai skiriasi. Galutiniam paslaugų gavėjui, nusprendus pakeisti paslaugų teikėją kitu, keičiant Paslaugų teikimo būdą, atitinkamai ir technologiją, paslaugos teikėjas prisiima tokio keitimo funkciją, vadinasi, patirtos sąnaudos dėl tam tikros įrangos diegimo viešųjų ryšių tinkle nesukuria papildomų sąlygų, kurios trukdytų paslaugų pakeičiamumui.

Apibendrinant, darytina išvada, kad Tarptautinių skambučių vartotojams ir (arba) Tarptautinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugos, teikiamos viešųjų telefono ryšio paslaugų teikėjo individualaus pasirinkimo ir (arba) išankstinio pasirinkimo būdais metalinėmis vytos poros linijomis, yra pakeičiamos metalinės vytos poros linijomis, naudojant PSTN, ISDN ar IP technologijas ir visais kitais būdais teikiamomis Tarptautinių skambučių vartotojams ir (arba) Tarptautinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugomis pasiūlos atžvilgiu.

#### **Išvada:**

Atlikus Tarptautinių skambučių vartotojams ir (arba) Tarptautinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugų pakeičiamumo pasiūlos atžvilgiu analizę, nustatyta, kad atitinkamų paslaugų teikėjų požiūriu pakeičiamomis laikomos metaline vytos poros linija, naudojant ISDN, PSTN ir IP technologijas, šviesolaidine ryšio linija, bendraašio kabelio linija bei UTP ir STP linijomis, naudojant IP technologiją, teikiamų Tarptautinių skambučių vartotojams ir (arba) Tarptautinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugos, kurias sudaro skambučiai į užsienio šalių operatorių viešuosius ryšių tinklus.

#### **2.4.3. Geografinė aprėptis**

Atitinkamos rinkos geografinė aprėptis Taisyklių 15 punkte apibūdinama kaip „geografinė teritorija, kurioje atitinkami ūkio subjektai dalyvauja atitinkamų produktų (paslaugų) pasiūloje bei paklausoje, kurioje konkurencijos sąlygos yra panašios ar pakankamai homogeniškos ir kuri gali būti atskirta nuo kaimyninių teritorijų, kuriose vyraujančios konkurencijos sąlygos yra pastebimai skirtingos“.

Elektroninių ryšių tinklų operatoriai ir paslaugų teikėjai turi teisę vykdyti elektroninių ryšių veiklą visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje, t. y. veiklos apribojimų atskirose Lietuvos Respublikos teritorijos dalyse nėra. Išnagrinėjus respondentų anketose pateiktą informaciją, nustatyta, kad Tarptautinių skambučių vartotojams ir (arba) Tarptautinių skambučių paslaugų

<sup>43</sup> [http://www.vox.lt/standartiniai\\_tarifai](http://www.vox.lt/standartiniai_tarifai); <http://www.splius.lt/Fiksuotas-rysys>; <http://www.ntt.lt/article/archive/18/>. Informacija rinkta 2012-11-29.

gavėjams paslaugos įvairiais teikimo būdais yra teikiamos visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje. Be to, konkurencinės Tarptautinių skambučių vartotojams ir (arba) Tarptautinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugų teikimo sąlygos skirtingose geografinėse Lietuvos Respublikos teritorijos dalyse nesiskiria ir yra pakankamai homogeniška visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje.

Atsižvelgiant į aukščiau pateiktą informaciją, RRT konstatuoja, kad Tarptautinių skambučių vartotojams ir (arba) Tarptautinių skambučių paslaugų gavėjams rinkų geografinė aprėptis yra visa Lietuvos Respublikos teritorija.

### **Išvados:**

1. Išanalizavusi Tarptautinių skambučių vartotojams paslaugų pakeičiamumą paklausos ir pasiūlos atžvilgiais, RRT konstatuoja, kad Tarptautiniai skambučiai vartotojams į užsienio šalių operatorių viešuosius ryšių tinklus, teikiamus metaline vytos poros linija, naudojant ISDN, PSTN ir IP technologijas, bendraašio kabelio linija, šviesolaidine ryšio linija, UTP ir STP linijomis, naudojant IP technologiją, yra pakeičiami tarpusavyje paklausos ir pasiūlos atžvilgiu.

2. Išanalizavusi Tarptautinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugų pakeičiamumą paklausos ir pasiūlos atžvilgiu, RRT konstatuoja, kad Tarptautiniai skambučiai paslaugų gavėjams į užsienio šalių operatorių viešuosius ryšių tinklus, teikiamus metaline vytos poros linija, naudojant ISDN, PSTN ir IP technologijas, bendraašio kabelio linija, šviesolaidine ryšio linija, UTP ir STP linijomis, naudojant IP technologiją, yra pakeičiami tarpusavyje paklausos ir pasiūlos atžvilgiu.

3. Tarptautiniai judriojo ryšio skambučiai vartotojams, Tarptautiniai judriojo ryšio skambučiai paslaugų gavėjams, skambučiai taksofonu, naudojimasis *Skype* ar kitomis daugiafunkcinėmis komunikuoti skirtomis paslaugomis (el. paštas, pokalbių (angl. *chat*) programos ir pan.) į Tarptautinių skambučių vartotojams ir (arba) Tarptautinių skambučių paslaugų gavėjams rinkas nėra įtraukiami.

4. Tarptautinių skambučių vartotojams ir (arba) Tarptautinių skambučių paslaugų gavėjams rinkų geografinė aprėptis yra visa Lietuvos Respublikos teritorija.

5. Tarptautinių skambučių vartotojams rinka apibrėžiama kaip skambučių į užsienio šalių operatorių viešuosius ryšių tinklus, teikiamų metaline vytos poros linija, naudojant ISDN, PSTN ir IP technologijas, šviesolaidine ryšio, bendraašio kabelio, UTP ir STP linijomis, naudojant IP technologiją, teikiamų Vartotojams visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje, rinka.

6. Tarptautinių skambučių paslaugų gavėjams rinka apibrėžiama kaip skambučių į užsienio šalių operatorių viešuosius ryšių tinklus, teikiamų metaline vytos poros linija, naudojant ISDN, PSTN ir IP technologijas, šviesolaidine ryšio, bendraašio kabelio, UTP ir STP linijomis, naudojant IP technologiją, teikiamų Paslaugų gavėjams visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje, rinka.

### 3. TRIJŲ KRITERIJŲ TESTAS

Pagal Įstatymo 16 straipsnio 6 dalį RRT, tirdama rinkas, vadovaujasi Lietuvos Respublikos teisės aktais, Europos Sąjungos teise ir atsižvelgia į Europos Komisijos gaires bei rekomendacijas, taip pat Europos elektroninių ryšių reguliuotojų institucijos priimtas nuomones ir bendrąsias pozicijas.

Kaip nurodyta Ataskaitos 2.1 skyriuje, Rinkų rekomendacijos priede Rinkos nėra nurodytos. Todėl, vadovaujantis Rinkų rekomendacijos 17 punktu, „tų rinkų, kurios nėra išvardytos rekomendacijos priede, nacionalinės reguliavimo institucijos, analizuodamos atitinkamą rinką, turėtų taikyti trijų kriterijų testą“.

Kaip nurodyta Rinkų rekomendacijos 5 punkte, „siekiant nustatyti rinkas, kurioms gali būti taikomas *ex-ante* reguliavimas, reikėtų taikyti toliau nurodytus suvestinius kriterijus. Pirmasis kriterijus – didelės ir pastovios patekimo į rinką kliūtys. Tai gali būti struktūrinio, teisinio arba reguliuojamojo pobūdžio kliūtys. Tačiau atliekant perspektyvinę analizę atitinkamoms rinkoms nustatyti, kurioms būtų taikomas *ex-ante* reguliavimas, dėl dinamiško elektroninių ryšių rinkos pobūdžio ir veikimo dar reikėtų atsižvelgti į galimybes įveikti kliūtis patekti į rinką per tam tikrą laiką. Todėl antrasis kriterijus taikomas tik toms rinkoms, kurių struktūra neleidžia atsirasti veiksmingai konkurencijai per tam tikrą apibrėžtą laikotarpį. Taikant šį kriterijų tiriama konkurencijos būklė, esant kliūtimis patekti į rinką. Trečiasis kriterijus yra tai, kad vien tik taikant konkurencijos teisę nebūtų tinkamai išspręstas atitinkamas rinkos nepakankamumo klausimas“.

Pagal Rinkų rekomendacijos 14 punktą, „šie kriterijai turėtų būti taikomi kaip suvestiniai, kad bent vieno iš jų neįvykdymas reikštų, jog rinka neturėtų būti įvardyta kaip tokia, kuriai galima taikyti *ex-ante* reguliavimą“. Apibendrinant, darytina išvada, kad jei atlikus trijų kriterijų testą, yra nustatoma, kad visi trys kriterijai yra tenkinami, atitinkamos rinkos atžvilgiu gali būti taikomas *ex-ante* reguliavimas. Jei nors vienas iš kriterijų yra netenkinamas, *ex-ante* reguliavimas nagrinėjamoje rinkoje negali būti taikomas.

RRT, siekdama nustatyti, ar yra būtinas *ex-ante* reguliavimas Ataskaitos 2.3 ir 2.4 skyriuose apibrėžtose Rinkose, remdamasi Taisyklių 16 punktu, vertins Rinkas pagal šiuos tris kriterijus:

1. kliūtys, kurios trukdo pradėti veikti atitinkamoje rinkoje ir (ar) vystytis konkurencijai joje;
2. rinkos charakteristikos, kurios lemia veiksmingos konkurencijos atsiradimo tendenciją be poreikio taikyti įpareigojimus, nurodytus Įstatymo 17 straipsnyje;
3. ar pakanka bendrosios konkurencijos teisės sumažinti ar pašalinti kliūtis, kurios trukdo pradėti veikti rinkoje ir (ar) vystytis konkurencijai joje, ir (ar) įtvirtinti veiksmingą konkurenciją atitinkamoje rinkoje, netaikant Įstatymo 17 straipsnyje nurodytų įpareigojimų.

#### 3.1. TRIJŲ KRITERIJŲ TESTAS NACIONALINIŲ SKAMBUČIŲ VARTOTOJAMS RINKOJE

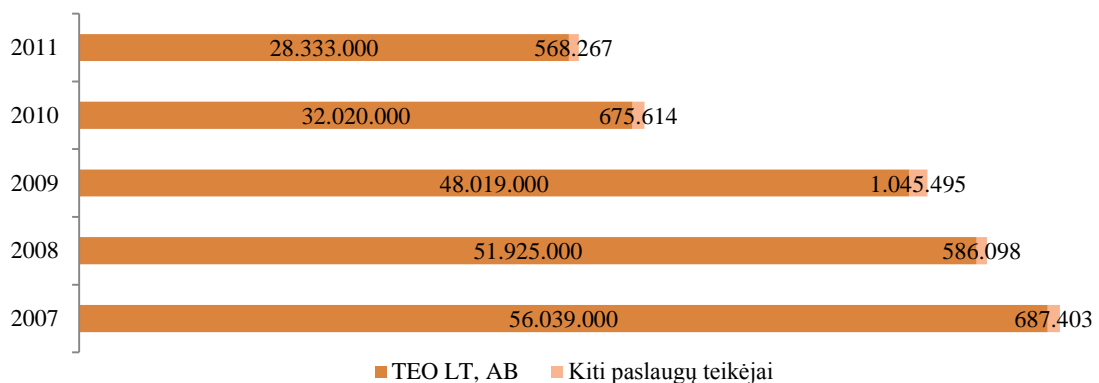
RRT, vadovaudamasi Trijų kriterijų taikymo gairėmis, išskyrė šiuos pagrindinius rodiklius, kuriais remiantis gali būti nustatoma, ar Nacionalinių skambučių Vartotojams rinkoje yra požymių, leidžiančių spręsti, kad per tiriamąjį laikotarpį (2007 m. liepos 1 d. – 2011 m. gruodžio 31 d.) galėjo ir artimiausiu metu gali vystytis efektyvi konkurencija (antrasis kriterijus):

1. rinkos dydis ir struktūra;
2. kainų pokyčiai;
3. egzistuojanti ir potenciali konkurencija;
4. plėtros barjerai.

### 3.1.1. Rinkos dydis ir struktūra

**Pajamos<sup>44</sup>**. Rinkos dydis, matuojant pajamomis, gautomis už Nacionalinių skambučių vartotojams paslaugas, 2007–2011 m. laikotarpiu sumažėjo 49,1 proc. nuo 56,7 mln. Lt 2007 m. iki 28,9 mln. Lt 2011 m. (žr. 1 pav.). Tokių pajamų mažėjimą galima aiškinti keliomis priežastimis: mažėjo paslaugų kainos, mažėjo vartotojų skaičius, mažėjo pokalbių trukmė. Vidutinės Nacionalinių skambučių Vartotojams kainos<sup>45</sup> mažėjo 48,1 proc. nuo 5,2 ct/min. 2007 m. iki 2,7 ct/min. 2011 m. (žr. 4 pav.), o Vartotojų skaičius tuo pačiu laikotarpiu sumažėjo 17,5 proc. (žr. 2 pav.).

TEO LT, AB dalis rinkoje, matuojant pajamomis, tiriamuoju laikotarpiu mažėjo nedaug – 0,76 procentinio punkto (27,71 mln. Lt), ir 2011 m. sudarė **98,03 proc.** visų Nacionalinių skambučių vartotojams pajamų. Rinka, matuojant pajamomis, nuo 2007 m. iki 2011 m. traukėsi tiek TEO LT, AB sąskaita (pajamos mažėjo 49,44 proc.), tiek kitų viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų teikėjų, neskaitant TEO LT, AB (toliau – kiti paslaugų teikėjai), sąskaita (pajamos mažėjo 17,33 proc.).



**1 pav.** TEO LT, AB ir kitų paslaugų teikėjų pajamos už Nacionalinių skambučių vartotojams paslaugų teikimą, Lt, 2007–2011 m.

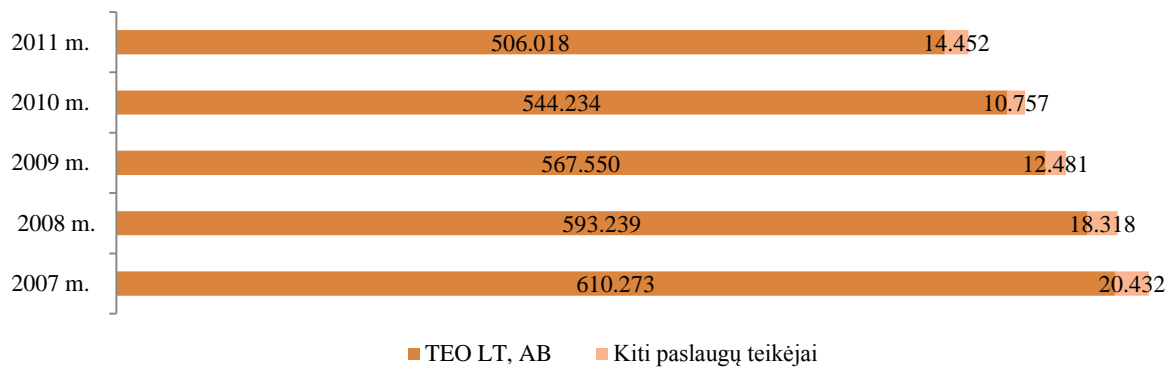
**Abonentų skaičius.** 2007–2011 m. laikotarpiu Nacionalinių skambučių vartotojams paslaugų rinkos dydis, matuojant abonentų skaičiumi, mažėjo 17,5 proc., t. y. nuo 630 705 2007 m. iki 520 470 abonentų 2011 m. TEO LT, AB abonentų skaičius kasmet vidutiniškai mažėjo po 4,6 proc. (per tiriamąjį laikotarpį sumažėjo iš viso 104 255 abonentais), o kitų paslaugų teikėjų – po 5,4 proc. (per tiriamąjį laikotarpį sumažėjo iš viso 5 980 abonentų).

TEO LT, AB dalis rinkoje, matuojant abonentų skaičiumi, tuo pačiu laikotarpiu didėjo 0,4 procentinio punkto ir 2011 m. sudarė **97,2 proc.** visų Nacionalinių skambučių Vartotojams paslaugų abonentų (žr. 2 pav.).

<sup>44</sup> Šiame Ataskaitos skyriuje iki 2009 m. II ketv. į Nacionalinių skambučių Vartotojams rinkos pajamas yra įtrauktos pajamos už skambučius trumpaisiais ir paslaugų numeriais.

<sup>45</sup> Visos vidutinės 3 Ataskaitos skyriuje nagrinėtos paslaugų kainos yra be PVM.





**2 pav.** TEO LT, AB ir kitų paslaugų teikėjų Vartotojų skaičiaus dinamika, 2007–2011 m.

Nacionalinių skambučių vartotojams paslaugų abonentų skaičiaus mažėjimą galima vertinti kaip pastovų, bet lėtą. Mažą lėtėjimą galėjo lemti susiformavę vartojimo įpročiai bei kiti motyvai: pigesni pokalbiai savame tinkle (žr. 5 pav.), didelė specialių pasiūlymų pasiūla iš vieno teikėjo (pavyzdžiui, 22 iš 27 paslaugų teikėjų Nacionalinių skambučių vartotojams paslaugą siūlo kartu su Tarptautinių skambučių vartotojams paslauga, taip pat iš to paties teikėjo siūloma įsigyti interneto prieigos bei televizijos paslaugas<sup>46</sup>), mažėjanti vidutinė Nacionalinių skambučių vartotojams kaina (žr. 4 pav.).

**Pokalbių trukmė.** Mažėjusi vidutinė Nacionalinių skambučių vartotojams kaina (žr. 4 pav.) neleido stipriai mažėti pokalbių trukmei (žr. 3 pav.) bei šiek tiek augino 1 abonto vartojimą (2011 m. 1 abonentas vidutiniškai kalbėjo 170 min./mėn., t. y. 25 min. ilgiau nei 2007 m.). Nacionalinių skambučių vartotojams bendra trukmė 2007–2011 m. laikotarpiu sumažėjo 2,8 proc., t. y. nuo 1,1 mlrd. min. 2007 m. iki 1,06 mlrd. min. 2011 m.

Vertinant TEO LT, AB ir kitų paslaugų teikėjų Nacionalinių skambučių vartotojams pokalbių trukmės dinamiką, matyti, kad per tiriamąjį laikotarpį TEO LT, AB tinkle inicijuotų skambučių trukmė sumažėjo 3,2 proc. (36,06 mln. min.), o kitų paslaugų teikėjų abonentų inicijuotų Nacionalinių skambučių vartotojams trukmė išaugo net 73,5 proc. (3,84 mln. min.). Dėl šių rinkos pokyčių 2011 m., palyginti su 2007 m., TEO LT, AB dalis rinkoje, matuojant pokalbių trukme, sumažėjo 0,4 procentinio punkto ir 2011 m. sudarė **99,1 proc.** visų Nacionalinių skambučių vartotojams trukmės.



**3 pav.** TEO LT, AB ir kitų paslaugų teikėjų paslaugų abonentų inicijuotų Nacionalinių skambučių vartotojams trukmė, min., 2007–2011 m.

<sup>46</sup> <http://www.teo.lt/rinkiniai>, <http://www.skynet.lt/Namams/>, [http://www.vinita.lt/lt/planai/ktv/aprasymas\\_ir\\_kainos/](http://www.vinita.lt/lt/planai/ktv/aprasymas_ir_kainos/), <http://www.cgates.lt/lt/telefonija>. Informacija rinkta 2012-11-20

Apžvelgus Nacionalinių skambučių vartotojams rinkos dydžio ir struktūros pokyčius, galima daryti išvadą, kad Nacionalinių skambučių vartotojams rinka traukiasi, o struktūra išlieka pastovi. Tačiau nagrinėjamos rinkos struktūros stabilumas neturi būti sietinas su TEO LT, AB užimama rinkos dalimi ir iš to išplaukiančiomis galimybėmis paslaugų teikėjui elgtis sau palankia linkme. TEO LT, AB tiriamuoju laikotarpiu (o taip pat ir 2012 m.), teikiant Nacionalinių skambučių vartotojams paslaugas galiojo sąnaudų apskaitos, kainų kontrolės ir apskaitos atskyrimo įpareigojimai. 2006 m. TEO LT, AB buvo nustatytas įpareigojimas užtikrinti, kad Nacionalinių skambučių vartotojams paslaugų kaina nebūtų mažesnė nei kaina, orientuota į sąnaudas, apskaičiuotas pagal pilnai paskirstytą sąnaudų metodą<sup>47</sup>. Nuo 2009 m. balandžio 1 d. TEO LT, AB įsigaliojo įpareigojimas netaikyti diskriminacinės kainodaros skambučiams iš TEO LT, AB viešojo fiksuotojo ryšio tinklo į kitus viešuosius fiksuotojo ryšio tinklus. TEO LT, AB 2007–2011 m. sąnaudų apskaitos sistemos informacija rodo, jog Nacionalinių skambučių vartotojams paslaugos nebuvo teikiamos pigiau nei sąnaudos, apskaičiuotos pagal pilnai paskirstytą sąnaudų metodą. Kainų kontrolės įpareigojimo vykdymas ir 4 pav. pateikta informacija apie TEO LT, AB ir kitų paslaugų teikėjų vidutinių kainų dinamiką leidžia daryti išvadą, kad TEO LT, AB laikytina sąnaudų ir kainų lydere. Dėl to bendrovė tiriamuoju laikotarpiu greičiau reagavo į esamų ir potencialių konkurentų veiksmus bei koregavo teikiamų paslaugų kainas, tačiau šiuo metu galiojančių įpareigojimų ribose.

Tiek TEO LT, AB, tiek kiti paslaugų teikėjai rinkos tyrimo anketose nurodė, jog mažėjančios viešojo judriojo telefono ryšio paslaugų kainos daro konkurencinį spaudimą viešojo fiksuotojo telefono ryšio paslaugų kainoms. Šiuo teiginius įrodo ir kainodaros bei viešojo judriojo ryšio telefono aparatų naudojimo pokyčiai. TEO LT, AB nuo 2009 m. tuo metu galiojusią kainodarą, kai atskirai buvo pateikiama minutės kaina ir kaina už vietinę liniją, ėmė keisti „flat rate“ kainodarą. Naudojant „flat rate“ mokėjimo (atsiskaitymo) planus, paslaugų gavėjui už tam tikrą periodinį užmokestį yra suteikiamas tam tikra pokalbių trukmė TEO LT, AB viešajame fiksuotojo ryšio tinkle ir į kitus viešojo fiksuoto ryšio tinklus arba į visus viešųjų ryšių tinklus Lietuvoje. Tokią kainodarą TEO LT, AB ėmė taikyti panašiu metu kaip ir viešųjų judriojo telefono ryšio paslaugų teikėjai. Lietuvos statistikos departamento leidinyje „Informacinės technologijos Lietuvoje 2012“ nurodyta, kad 2011 m. 94,8 proc. 16–74 metų asmenų Lietuvoje 2011 m. naudojo mobiliuoju telefonu, 16–44 metų asmenų grupėje mobiliuoju telefonu naudojosi daugiau nei 98 proc. asmenų. Mažiausiai (76,5 proc.) asmenų mobiliaisiais telefonais 2011 m. naudojo 65–74 metų asmenys. Tačiau nuo 2007 m. iki 2011 m. šis rodiklis išaugo nuo 45,8 proc. iki 76,5 proc., o 2012 m. siekė 80,4 proc.

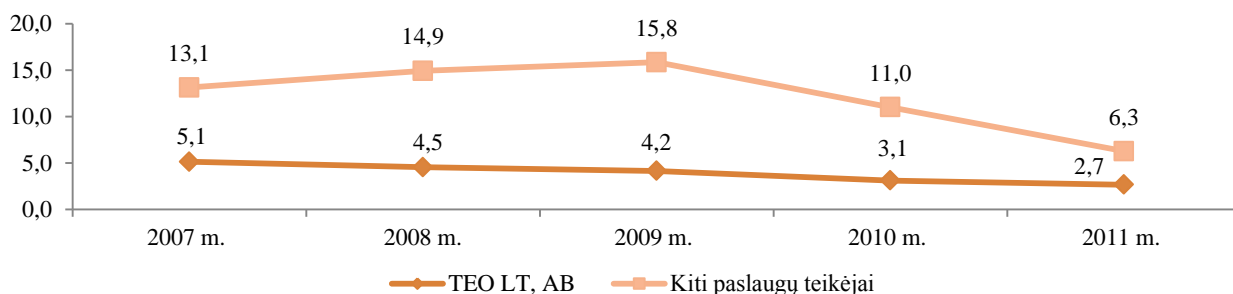
Taigi, viešųjų judriojo telefono ryšio paslaugų paplitimas, bei viešųjų judriojo telefono ryšio paslaugų kainų mažėjimas ir artėjimas prie Nacionalinių skambučių vartotojams paslaugų kainų, leidžia daryti išvadą, jog Nacionalinių skambučių vartotojams paslaugų paklausa mažėja natūraliai jas keičiant į viešąsias judriojo telefono ryšio paslaugas. Struktūrinių pokyčių nebuvimas sietinas ne su TEO LT, AB galimai antikonkurenciniu elgesiu užimant didelę dalį rinkos, bet bendrovės kaip kainų ir sąnaudų lyderės reakcija į esamų konkurentų veiksmus, tačiau laikantis RRT paslaugų teikėjui nustatytų įpareigojimų.

---

<sup>47</sup> TEO LT, AB sąnaudas ir pajamas turi skaičiuoti vadovaudamasi Sąnaudų apskaitos pagal pilnai paskirstytą sąnaudų metodą taisyklėmis, patvirtintomis RRT direktoriaus 2005 m. gruodžio 28 d. įsakymu Nr. 1V-1164 „Dėl Sąnaudų apskaitos pagal pilnai paskirstytą sąnaudų metodą taisyklių patvirtinimo“ (Žin., 2006, Nr. 2-45; 2011, Nr. 45–2146).

### 3.1.2. Kainų pokyčiai

Vidutinė Nacionalinių skambučių vartotojams paslaugų kaina<sup>48</sup> 2007–2011 m. laikotarpiu mažėjo 48,1 proc., t. y. nuo 5,2 ct/min. 2007 m. iki 2,7 ct/min. 2011 m. Vidutinė TEO LT, AB taikyta Nacionalinių skambučių vartotojams pokalbių kaina per tiriamąjį laikotarpį sumažėjo 47,1 proc. – nuo 5,1 ct/min. 2007 m. iki 2,7 ct/min. 2011 m. (žr. 4 pav.). Vidutinė kitų paslaugų teikėjų taikyta atitinkamų pokalbių kaina kito nevienodai: 2007–2009 m. laikotarpiu ji augo 20,6 proc. nuo 13,1 ct/min. iki 15,8 ct/min., o nuo 2009 m. sumažėjo daugiau nei dvigubai ir 2011 m. siekė 6,3 ct/min.



**4 pav.** TEO LT, AB ir kitų paslaugų teikėjų taikyta vidutinė Nacionalinių skambučių Vartotojams paslaugų kaina, ct/min., 2007–2011 m.

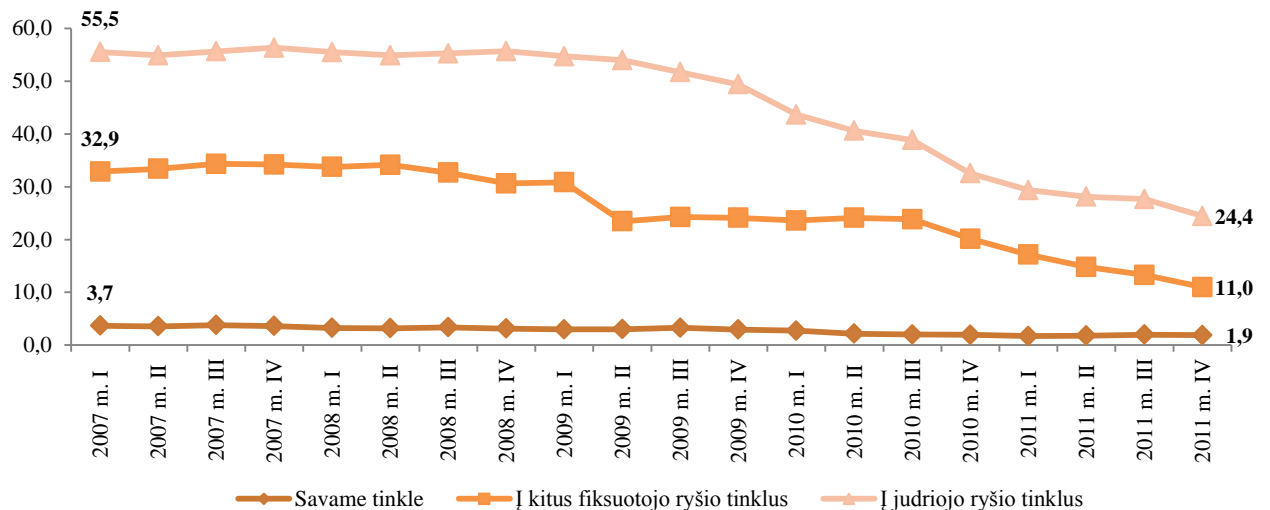
Reikia pažymėti ir tai, jog kitų paslaugų teikėjų taikyta vidutinė Nacionalinių skambučių vartotojams kaina per visą 2007–2011 m. laikotarpį buvo didesnė nei TEO LT, AB taikyta vidutinė pokalbių kaina (žr. 4 pav.), tačiau nuo 2009 m. ėmė mažėti. Tai rodo, kad kiti paslaugų teikėjai konkuravo rinkoje, tačiau atsižvelgiant į Nacionalinių skambučių vartotojams rinkos struktūrą, kitų paslaugų teikėjų taikytų vidutinių kainų mažėjimas didino vartojimą (žr. 3 pav.), bet ne abonentų skaičių.

Nagrinėjant TEO LT, AB taikytas vidutines Nacionalinių skambučių vartotojams kainas pagal skambučių kryptį, pažymėtina, kad tiriamuoju laikotarpiu TEO LT, AB žemiausias vidutines kainas taikė skambučiams savame tinkle, o aukščiausias už skambučius į viešuosius judriojo ryšio tinklus. Vidutinė skambučių savame tinkle kaina sumažėjo nuo 3,7 ct/min. iki 1,9 ct/min. Vidutinė skambučių į kitus fiksuotojo ryšio tinklus kaina mažėjo 66,6 proc., t. y. nuo 32,9 ct/min. 2007 m. iki 11 ct/min. 2011 m., ir skambučių į judriojo ryšio tinklus kainos – 56 proc., t. y. nuo 55,5 ct/min. 2007 m. iki 24,4 ct/min. 2011 m. (žr. 5 pav.). 2011 m. TEO LT, AB taikyta vidutinė Nacionalinių skambučių vartotojams kaina (2,7 ct/min.) buvo vos 0,8 ct/min. aukštesnė už vidutinę skambučių savame tinkle kainą (1,9 ct/min.). Pažymėtina, kad TEO LT, AB taiko tokius pokalbių planus, kai skambučių kainos į kitus viešojo fiksuotojo ryšio tinklus yra tokios pačios kaip ir savame tinkle<sup>49</sup>. Šioje pastraipoje nurodyti vidutinių kainų pokyčiai ir kainodaros aspektai tiriamuoju laikotarpiu byloja apie mažėjantį „sniego kamuolio“ efektą<sup>50</sup>.

<sup>48</sup> Vidutinė paslaugų kaina apskaičiuota konkrečių metų vietinių, tarpmiestinių, skambučių į kitus viešojo fiksuotojo ryšio tinklus, skambučių į viešojo judriojo ryšio tinklus pajamų sumą dalinant iš minėtų paslaugų pokalbių trukmės sumos. Skaičiavimuose naudoti RRT kas ketvirtį renkami statistiniai duomenys apie elektroninių ryšių paslaugų teikėjų pajamas ir suteiktų paslaugų kieki.

<sup>49</sup> <http://www.vox.lt/planai>

<sup>50</sup> „Sniego kamuolio“ efektas pasireiškia tada, kai operatorius, taikydamas žemesnes kainas savo tinklo viduje nei į kitus tinklus, siekia pritraukti į savo tinklą kuo daugiau vartotojų.



**5 pav.** TEO LT, AB vidutinės Nacionalinių skambučių vartotojams kainos, diferencijuojant pagal skambučių kryptį, ct/min., 2007–2011 m. I–IV ketv.

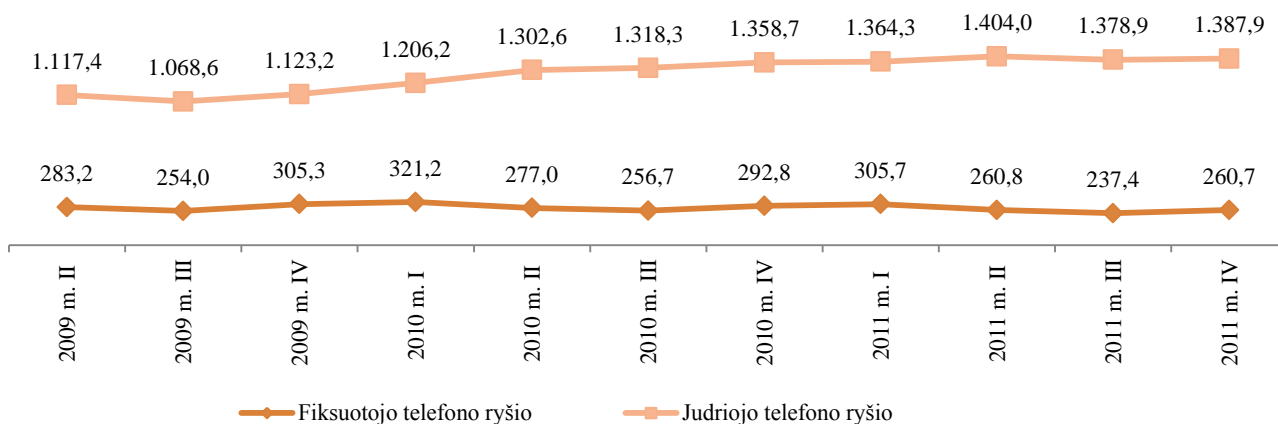
Kainų mažėjimą rinkose paprastai sąlygoja auganti konkurencija. Nors TEO LT, AB turi 97,2 proc. Nacionalinių skambučių vartotojams rinkos, matuojant abonentų skaičiumi (žr. 2 pav.), tačiau ji nesinaudoja didele įtaka rinkoje ir nedidina paslaugų kainų, o atvirkščiai – jas mažina. Tokios situacijos paaiškinimui analizuojamos giminiškos rinkos ir tiriama, su kuo konkuruoja TEO LT, AB ir kiti paslaugų teikėjai.

Nacionalinių skambučių vartotojams rinka traukiasi: 2009–2011 m. laikotarpiu ši rinka, matuojant abonentų skaičiumi, sumažėjo 10,3 proc. (žr. 2 pav.), o matuojant pokalbių trukme – 8,2 proc. (žr. 3 pav.). Tikėtina, kad šie vartotojai, atsisakę Nacionalinių skambučių vartotojams paslaugų, jas pakeitė kitomis paslaugomis. 2009–2011 m. laikotarpiu Nacionalinių judriojo ryšio skambučių vartotojams rinka, matuojant aktyvių abonentų<sup>51</sup> skaičiumi, mažėjo 1,8 proc., o matuojant pokalbių trukme, per tą patį laikotarpį ji išaugo 26 proc. (žr. 6 pav.).

Pažymėtina, kad aktyvių judriojo telefono ryšio abonentų (Vartotojų) skaičiaus mažėjimą, ko gero, lėmė perteklinių judriojo ryšio SIM kortelių atsisakymas, o ne realus abonentų skaičiaus mažėjimas. Taip pat SIM kortelių mažėjimą lėmė ir skambučių užbaigimo kainų mažinimas: tuo būdu paslaugų teikėjai turėjo galimybę mažinti judriojo telefono ryšio skambučių į kitus tinklus kainas tiek Vartotojams, tiek Paslaugų gavėjams, kas lėmė galutinių paslaugų gavėjų įpročių pasikeitimą (skambučiai savame tinkle nebetapo tokie aktualūs, t. y. nebuvo poreikio turėti atskiras SIM korteles skirtinguose viešuosiuose ryšių tinkluose). Tai, kad Nacionalinių skambučių vartotojams rinkos, matuojant abonentų skaičiumi, mažėjimas neturėjo matomos įtakos Nacionalinių judriojo ryšio skambučių vartotojams rinkos, matuojant abonentų skaičiumi, dydžio pokyčiui, rodo, kad buvusieji Nacionalinių skambučių vartotojams paslaugų Vartotojai jau anksčiau yra tapę aktyviais judriojo telefono ryšio abonentais, o šiuo laikotarpiu tiesiog atsisakė Nacionalinių skambučių vartotojams paslaugų ir pasirinko naudotis tik judriuoju ryšiu. Tai patvirtina ir lyginamųjų paslaugų vartojimo pokyčiai (žr. 4 lentelę): 2009–2011 m. laikotarpiu 1 abonto per mėnesį Nacionalinių skambučių vartotojams trukmė išaugo 3 min. t. y. nuo 167 min./mėn. iki 170 min./mėn., o 1 Nacionalinių judriojo ryšio skambučių vartotojams abonto trukmė išaugo 24 min./mėn., t. y. nuo 85 min./mėn. iki 109 min./mėn. Vertinant inicijuotų Nacionalinių skambučių vartotojams ir Nacionalinių judriojo ryšio skambučių vartotojams trukmės srautus, darytina išvada, kad 2009–2011 m. laikotarpiu Nacionalinių skambučių vartotojams trukmė mažėjo, o Nacionalinių judriojo ryšio skambučių vartotojams trukmė augimo (žr. 6 pav.). Visa tai leidžia manyti, kad

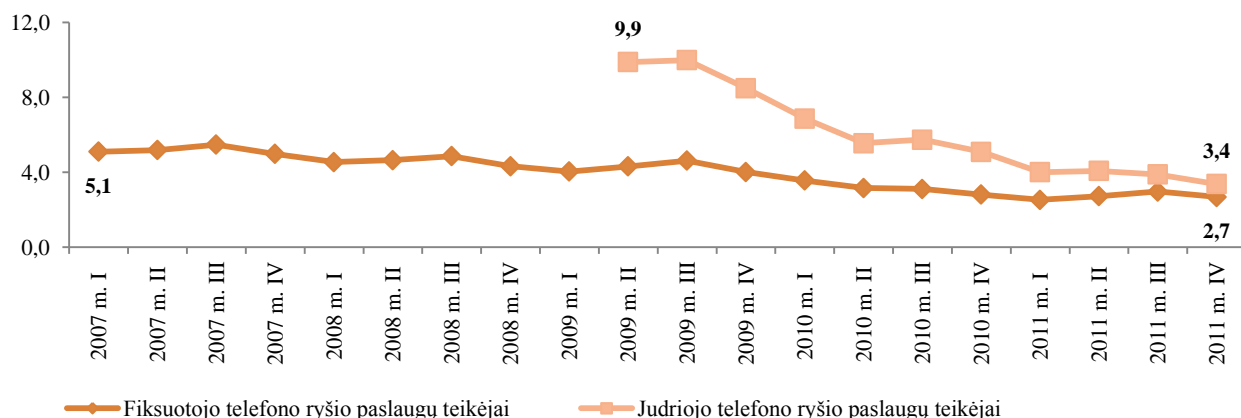
<sup>51</sup> Aktyviu abonentu laikytinas abonentas, kuris per paskutinių 3 mėnesių laikotarpį įvykdo telekomunikacinį įvykį, inicijuoja skambutį, išsiunčia trumpąją tekstinę žinutę ar naudoja kita paslauga.

Nacionalinių skambučių vartotojams paslaugas Vartotojai keitė Nacionalinių judriojo ryšio skambučių vartotojams paslaugomis.



**6 pav.** Viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų teikėjų abonentų inicijuotų Nacionalinių skambučių vartotojams trukmė ir viešųjų judriojo telefono ryšio paslaugų teikėjų abonentų inicijuotų Nacionalinių judriojo ryšio skambučių vartotojams trukmė, mln. min., 2009 II ketvirtis – 2011 m. IV ketv.

Palyginus TEO LT, AB taikytas vidutines Nacionalinių skambučių vartotojams kainas su vidutinėmis Nacionalinių judriojo ryšio skambučių vartotojams paslaugų kainomis, matyti, kad tiriamuoju laikotarpiu jos mažėjo ir 2011 m. beveik suvienodėjo (siekia apie 3 ct/min.) (žr. 7 pav.). Nuo 2009 m. stebimas vidutinių Nacionalinių judriojo ryšio skambučių vartotojams kainų mažėjimas, kuris darė konkurencinį spaudimą Nacionalinių skambučių vartotojams paslaugų kainai. Svarbu paminėti, kad spaudimą Nacionalinių skambučių vartotojams paslaugų kainai bei paklausos mažėjimui darė ne tik vidutinių Nacionalinių judriojo ryšio skambučių vartotojams kainų mažėjimas, bet ir didesnių privalumų Vartotojui suteikiantis Nacionalinių judriojo ryšio skambučių vartotojams paslaugų funkcionalumas (judrumas).



**7 pav.** Fiksuotojo telefono ryšio paslaugų teikėjų ir judriojo telefono ryšio paslaugų teikėjų vidutinės Nacionalinių skambučių Vartotojams ir (arba) Nacionalinių judriojo ryšio skambučių Vartotojams kainos, ct/min., 2007 – 2011 m. I – IV ketv.

Tai, kad TEO LT, AB, užimdama 97,2 proc. rinkos, matuojant abonentų skaičiumi, yra linkusi mažinti kainas, rodo, kad TEO LT, AB patiria konkurencinį spaudimą. Stebint pokyčius Nacionalinių skambučių vartotojams ir (arba) Nacionalinių judriojo ryšio skambučių vartotojams paslaugų rinkose, darytina išvada, kad TEO LT, AB konkuruoja su viešųjų judriojo telefono ryšio paslaugų teikėjais (žr. 7 pav.). Jei viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų teikėjai, tarp jų ir TEO LT, AB, nekonkuruotų su viešųjų judriojo telefono ryšio paslaugų teikėjais, tai TEO LT, AB,

turėdama 97,2 proc. rinkos dalį, matuojant abonentų skaičiumi, ir nesusidurdama su potencialia kitų viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų teikėjų konkurencija, būtų linkusi naudotis didele įtaka rinkoje, kelti mažmeninių paslaugų (Nacionalinių skambučių vartotojams) kainas ir pelnytis Vartotojų sąskaita. Rinkų rekomendacijos 12 punkte nurodyta, kad rinkos pokyčius gali sąlygoti tokie veiksniai, kaip pavyzdžiui, technologijų vystymasis ar produktų ir rinkų konvergencija, kuri gali didinti konkurencinio spaudimo (suvaržymų) tarp skirtingų produktų rinkų operatorių atsiradimą (angl. „*Market dynamics may for instance be caused by technological developments, or by the convergence of products and markets which may give rise to competitive constraints being exercised between operators active in distinct product markets*“)<sup>52</sup>. Kaip matyti iš aukščiau pateiktos analizės, egzistuojantis spaudimas Nacionalinių skambučių vartotojams kainoms iš Nacionalinių judriojo ryšio skambučių vartotojams rinkos pusės gali būti vienas iš judriojo ir fiksuotojo telefono ryšio paslaugų konvergencijos atsiradimo požymių.

Jei būtų analizuojama situacija, kad Nacionalinių skambučių vartotojams ir (arba) Nacionalinių judriojo ryšio skambučių vartotojams paslaugos yra vienoje rinkoje, TEO LT, AB užimama šios konverguotų paslaugų rinkos dalis, matuojant inicijuotų pokalbių trukme, 2011 m. duomenimis, sudarytų 16 proc. Vertinant šios hipotetinės konverguotų paslaugų rinkos struktūrą, konkurencija šioje rinkoje būtų vertintina kaip efektyvi.

### 3.1.3. Egzistuojanti ir potenciali konkurencija

2008 m. rugsėjo 30 d. atlikus Nacionalinių skambučių vartotojams rinkos tyrimą, buvo konstatuota, jog operatorius TEO LT, AB, pasinaudodamas vertikalia integracija, disponuojamos infrastruktūros kontrole, turi galimybių ir motyvų taikyti nepagrįstai aukštas kainas (angl. *excessive pricing*), kainų diskriminavimą, grobuoniškas kainas (angl. *predatory pricing*). Minėtame rinkos tyrime taip pat buvo konstatuota, kad TEO LT, AB taiko diskriminacinę kainodarą, nustatydama nepagrįstai aukštesnes kainas Nacionaliniams skambučiams vartotojams iš savo viešojo fiksuotojo ryšio tinklo į kitus Lietuvos Respublikos viešuosius fiksuoto ryšio tinklus, ir tokiu būdu turi galimybes riboti konkurencijos vystymąsi Nacionalinių skambučių vartotojams rinkoje.

Kaip minėta anksčiau, vidutinės taikytos Nacionalinių skambučių Vartotojams kainos mažėja (žr. 4 pav.). Tai rodo, jog TEO LT, AB netaikė nepagrįstai aukštų kainų. TEO LT, AB 2007–2011 m. sąnaudų apskaitos informacija rodo<sup>53</sup>, jog vietinių ir bei tarp miestinių skambučių Vartotojams TEO LT, AB tinkle vidutinės vienos minutės pajamos buvo didesnės nei šių paslaugų sąnaudos<sup>54</sup>. Vadinasi, tiriamuoju laikotarpiu TEO LT, AB netaikė grobuoniškų kainų. TEO LT, AB įsigaliojus nediskriminacinės kainodaros įpareigojimui, skambučiams iš savo viešojo fiksuotojo ryšio tinklo į kitus viešojo fiksuotojo ryšio tinklus taikė tokią pačią kainą kaip tarp miestiniams<sup>55</sup>

<sup>52</sup> [http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/en/oj/2007/l\\_344/l\\_34420071228en00650069.pdf](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/en/oj/2007/l_344/l_34420071228en00650069.pdf)

<sup>53</sup> Informacija apima informaciją apie pajamas ir sąnaudas. Šią informaciją TEO LT, AB pateikia RRT vadovaudamasi Sąnaudų apskaitos pagal pilnai paskirstytų sąnaudų metodą taisyklėmis, patvirtintomis Tarnybos direktoriaus 2005 m. gruodžio 28 d. įsakymu Nr. 1V-1164 „Dėl Sąnaudų apskaitos pagal pilnai paskirstytų sąnaudų metodą taisyklių patvirtinimo“ (Žin., 2006, Nr. 2-45; 2011, Nr. Nr. 45–2146).

<sup>54</sup> TEO LT, AB sąnaudas ir pajamas turi skaičiuoti vadovaudamasi Sąnaudų apskaitos pagal pilnai paskirstytų sąnaudų metodą taisyklėmis, patvirtintomis Tarnybos direktoriaus 2005 m. gruodžio 28 d. įsakymu Nr. 1V-1164 „Dėl Sąnaudų apskaitos pagal pilnai paskirstytų sąnaudų metodą taisyklių patvirtinimo“ (Žin., 2006, Nr. 2-45; 2011, Nr. Nr. 45–2146). Į sąnaudas yra įskaičiuota ir investicijų grąža. Išsami informacija apie konkrečių paslaugų pajamas ir sąnaudas Ataskaitoje nėra skelbiama, nes ši informacija laikytina konfidencialia. Apibendrinta informacija apie paslaugas yra skelbiama adresu <http://www.teo.lt/node/1250>.

<sup>55</sup> Nediskriminacinės kainodaros įpareigojimas nurodė, jog Nacionalinių skambučių Vartotojams į kitus viešuosius telefono ryšio tinklus kainų skirtumas būtų pagrįstas skambučių užbaigimo TEO LT, AB viešajame telefono ryšio tinkle, teikiamame fiksuotoje vietoje, ir kitame viešajame telefono ryšio tinkle, teikiame fiksuotoje vietoje, kainų skirtumu. Kitaip tariant, jei skambučių kainos tinkluose buvo vienodos, skambučių iš TEO LT, AB viešojo telefono ryšio tinklo, teikiamo fiksuotoje vietoje, į kitą viešąjį telefono ryšio tinklą, teikiamą fiksuotoje vietoje, turėjo būti lygios skambučio TEO LT, AB tinklo viduje kainai.

skambučiams arba skambučių į kitus viešojo fiksuoto telefono ryšio tinklus trukmę įtraukė į „*flat rate*“ planais suteikiamų minučių trukmę. Įvertinus Nacionalinių skambučių vartotojams rinkos dydžio, jos struktūros bei kainų pokyčius, galima išvelti egzistuojantį konkurencinį spaudimą TEO LT, AB Nacionalinių skambučių vartotojams rinkoje iš kitų Nacionalinių skambučių vartotojams paslaugų teikėjų ir Nacionalinių judriojo ryšio skambučių vartotojams teikėjų. 2007–2011 m. rinkos dalyvių skaičius išaugo 17,4 proc., t. y. nuo 23 iki 27 teikėjų. Nors TEO LT, AB užimama Nacionalinių skambučių vartotojams rinkos dalis išlieka didelė (97,2 proc. matuojant abonentų skaičiumi, 98,03 matuojant pajamomis, 99,1 proc. matuojant viešuosiuose fiksuoto ryšio tinkluose inicijuotų pokalbių trukme), tačiau mažėjančios TEO LT, AB taikomos Nacionalinių skambučių vartotojams kainos rodo, kad dėl konkurencinio spaudimo TEO LT, AB neturi galimybės naudotis ir nesinaudoja padėtimi, susidariusia turint didelę nagrinėjamos rinkos dalį. Atsižvelgiant į išdėstytą, darytina išvada, kad tiriamuoju laikotarpiu TEO LT, AB, galioję (ir šiuo metu dar galiojantys) įpareigojimai teikiant Nacionalinių skambučių vartotojams paslaugas, bei konkurencinis spaudimas iš kitų Nacionalinių skambučių vartotojams paslaugų teikėjų ir Nacionalinių judriojo ryšio skambučių vartotojams teikėjų, užtikrino sąlygas egzistuoti konkurencijai nagrinėjamoje rinkoje.

Tačiau siekiant tinkamai įvertinti potencialią konkurenciją, verta panagrinėti situaciją ar TEO LT, AB turės motyvus nustatyti nepagrįstai aukštas kainas skambučiams į kitus viešojo fiksuotojo ryšio tinklus nesant nediskriminacinės kainodaros įpareigojimo. Situacija yra vertinama atsižvelgiant į pokalbių srautų tarp TEO LT, AB ir kitų viešųjų fiksuotojo ryšio tinklų dinamiką ir struktūrą, o taip pat ir kainodarą. Nuo 2007 m. iki 2011 m. pokalbių trukmė iš TEO LT, AB viešojo fiksuotojo ryšio tinklo į kitus viešuosius fiksuotojo ryšio tinklus išaugo 4,5 karto nuo 1 mln. min. iki 4,9 mln. min. (nuo 2007 m. iki 2012 m. pokalbių trukmė išaugo 7 kartus). 2011 m. 40 proc. visų iš viešojo fiksuotojo ryšio tinklo į viešojo fiksuotojo ryšio tinklus inicijuotų pokalbių trukmės buvo inicijuota TEO LT, AB viešojo fiksuotojo ryšio tinkle ir ši dalis jau laikytina reikšminga. TEO LT, AB siūlo „*flat rate*“ planus, kuriuose skambučių į kitus viešuosius fiksuotojo ryšio tinklus trukmė yra įskaičiuota į bendrą suteikiamų pokalbių trukmę. Dėl to paslaugų gavėjui, kuris už paslaugas atsiskaito pagal „*flat rate*“ plano principus, nėra jokio skirtumo kokia yra pokalbio minutės kaina. Keičiant paslaugų teikimo sąlygas, TEO LT, AB, laikydamasi Elektroninių ryšių paslaugų teikimo taisyklių<sup>56</sup> reikalavimų, Vartotoją turės informuoti apie keičiamas paslaugų teikimo sąlygas. Nacionalinių skambučių vartotojams paslaugų gavėjas, atsižvelgdamas į tai, kad reikšminga pokalbių trukmė yra siunčiama į kitus viešuosius fiksuotojo ryšio tinklus, turės įvertinti savo būsimas išlaidas pasikeitus paslaugų kainoms bei motyvus paslaugas pirkti iš TEO LT, AB. Rizika, jog paslaugų gavėjas dėl padidėjusių išlaidų gali atsisakyti TEO LT, AB paslaugų, riboja TEO LT, AB motyvus keisti paslaugų kainas sau palankia linkme neatsižvelgiant į paslaugų teikėjus ir gavėjus.

Siekiant tinkamai įvertinti potencialią konkurenciją, taip pat verta atlikti analizę ar TEO LT, AB turėtų galimybes ir motyvus taikyti grobuoniškas ir nepagrįstai aukštas kainas, nesant kainų kontrolės įpareigojimo. TEO LT, AB drastiškai mažindama paslaugų kainas, siekiant išstumti konkurentus, negalės vienašališkai kainų padidinti ateityje. Potenciali konkurencija iš esamų ir naujų rinkos žaidėjų bei konkurencinis spaudimas iš Nacionalinių judriojo ryšio skambučių vartotojams paslaugų teikėjų ribos TEO LT, AB motyvus ateityje nustatyti kainas sau palankia linkme neatsižvelgiant į Nacionalinių skambučių vartotojams teikėjus ir gavėjus. Taip pat konkurencinis kainų spaudimas iš kitų paslaugų teikėjų riboja TEO LT, AB motyvus pradėti taikyti nepagrįstai aukštas kainas panaikinus kainų kontrolės įpareigojimą. Kainų didinimas po drastiško kainų mažinimo arba kainų didinimas panaikinus šiuo metu galiojančius įpareigojimus reikš paslaugų gavėjų, o tuo pačiu pajamų bei pelno praradimą. Nesant galimybės po grobuoniškos kainodaros susigrąžinti prarastą pelną ateityje, o taip pat nesant galimybės didinti paslaugų kainas

<sup>56</sup> [http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc\\_l?p\\_id=410749&p\\_query=&p\\_tr2=2](http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=410749&p_query=&p_tr2=2)

pasibaigus kainų reguliavimui, yra mažinamas motyvas imtis konkurenciją ribojančių veiksmų dabar.

Taigi, per tiriamąjį laikotarpį įvykusi Nacionalinių skambučių vartotojams kainų korekcija, pasikeitusi paslaugų kainodara, konkurencinis spaudimas iš Nacionalinių judriojo ryšio skambučių vartotojams teikėjų, esama ir potenciali konkurencija iš kitų Nacionalinių skambučių vartotojams paslaugų teikėjų net TEO LT, AB užimant didelę nagrinėjamos rinkos dalį, sukuria sąlygas potencialiai konkurencijai ir ateityje.

#### 3.1.4. Plėtros barjerai

Trijų kriterijų taikymo gairėse (13 psl.) nurodyta, jog didesnė konkurencija galima rinkose, kur yra maži barjerai augti ir plėstis. Tačiau ten taip pat nurodoma, jog brandžiose ir prisotintose rinkose plėtra gali būti suvaržyta dėl pačių paslaugų gavėjų nenoro keisti paslaugų teikėją arba dėl įsipareigojimų paslaugų teikėjui. Dėl minėtų priežasčių naujam paslaugų teikėjui reikia dėti daugiau pastangų pervilioti paslaugų gavėją. Mažėjanti Nacionalinių skambučių vartotojams paslaugų paklausa (žr. 2 pav. ir 3 pav.) ir Ataskaitos 20 psl. konstatuotas vienos krypties viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų pakeičiamumas viešosiomis judriojo telefono ryšio paslaugomis rodo, jog Nacionalinių skambučių vartotojams rinka yra brandi. Dėl to ženklus abonentų skaičiaus ir pokalbių trukmės augimas yra mažai tikėtinas. Tačiau struktūra rinkoje gali keistis TEO LT, AB abonentams migruojant į kitų Nacionalinių skambučių vartotojams viešuosius fiksuotojo ryšio tinklus ir atvirkščiai. Atsižvelgiant į tai, jog Nacionalinių skambučių vartotojams paslaugų rinka yra brandi, tikslinga nagrinėti ar egzistuoja barjerai Nacionalinių skambučių vartotojams gavėjams keisti paslaugų teikėją, ar egzistuoja kiti barjerai, nei aptarta ankstesniame skyriuje, atsirasti naujiems paslaugų teikėjams ir plėstis esamiems paslaugų teikėjams.

Kliūtys, išskylančios Vartotojui keičiant vieną paslaugų teikėją kitu yra susijusios su Vartotojų žiniomis, pavyzdžiui, apie kitus paslaugų teikėjus, apie tai, kaip galima pakeisti paslaugų teikėją. Paslaugų pirkimo sutarties trukmė ir (ar) paslaugų rinkinių (angl. *Bundled offers*) naudojimas taip pat gali riboti kito paslaugų teikėjo pasirinkimą. Toliau minėtos kliūtys yra nagrinėjamos detaliau.

Nacionalinių skambučių vartotojams paslaugų teikėjai, vadovaudamiesi Abonento teisės išlaikyti abonentinį numerį, keičiant viešųjų telefono ryšio paslaugų teikėją, paslaugų teikimo vietą arba būdą, užtikrinimo sąlygų ir tvarkos aprašu, abonentui pageidaujant, privalo perkelti abonentinį numerį iš vieno paslaugų teikėjo tinklo į kitą. Elektroninių ryšių paslaugų teikimo taisyklių, patvirtintų RRT direktoriaus 2005 m. gruodžio 23 d. įsakymu Nr. 1V-1160 (Žin., 2005, Nr. 152-5627) 10 punkte nurodyta, jog elektroninių ryšių paslaugų teikimo sutarties pradinis terminas negali būti ilgesnis nei 24 mėn. Ten pat taip pat nurodyta, jog paslaugų teikėjai turi suteikti galimybę paslaugų gavėjams sudaryti elektroninių ryšių paslaugų pirkimo sutartis ne ilgesniam kaip 12 mėn. terminui. Paslaugų rinkiniai, kuriuose viešojo fiksuotojo telefono ryšio paslaugos būtų siejamos su kitomis paslaugomis, Lietuvoje nėra labai populiarūs. 2008 m. I ketvirčio pabaigoje<sup>57</sup> paslaugų rinkiniais, kai viešojo fiksuotojo telefono ryšio paslaugos yra siejamos su televizijos arba interneto, arba televizijos ir interneto paslaugomis, naudojosi 7 159 paslaugų gavėjų<sup>58</sup>. Tačiau 2011 m. IV ketvirtį paslaugų rinkiniais, kai viešojo fiksuotojo telefono ryšio paslaugos yra siejamos su televizijos, arba interneto, arba televizijos ir interneto paslaugomis, naudojosi 986 paslaugų gavėjai. 2008–2011 m. paslaugų rinkinių populiarumo dinamika rodo, kad paslaugų rinkinių paklausa sumažėjo 7 kartus. Tai leidžia daryti išvadą, kad paslaugų gavėjai nėra linkę pirkti kelias paslaugas iš to paties paslaugų teikėjo ir tokiu būdu save sieti tik su vienu paslaugų teikėju. Ribojimas

<sup>57</sup> Iki 2008 m. RRT informacijos apie paslaugų paketų naudotojus nerinko.

<sup>58</sup> Informacija apie Vartotojų ir Paslaugų gavėjų perkamus rinkinius atskirai nėra renkama.



sudaryti ilgas terminuotas sutartis, galimybė perkelti numerį, paslaugų rinkinių nepopuliarumas rodo, jog Vartotojui nėra kliūčių laisvai keisti paslaugų teikėjus.

Rinkos augimas ir plėtra, ypač naujų rinkos dalyvių, taip pat koreliuoja su egzistuojančiomis patekimo į rinką kliūtimis. 2006 m. ir 2008 m. Nacionalinių skambučių vartotojams rinkos tyrimo metu buvo nustatyta, jog infrastruktūros kontrolė TEO LT, AB suteikia konkurencinį esminį pranašumą prieš konkurentus. Minėtuose ankstesniuose rinkos tyrimuose taip pat buvo konstatuota, kad kitoms bendrovėms nėra galimybių lygiaverčiai konkuruoti su TEO LT, AB finansinių išteklių, valdymo, rinkodaros ir technologijų srityse. TEO LT, AB patiriama masto ekonomija bei vertikali integracija 2006 m. ir 2008 m. rinkos tyrimuose taip pat buvo laikomi veiksniais, suteikiančiais TEO LT, AB pranašumą kitų ūkio subjektų atžvilgiu. Dėl to, 2006 m. ir 2008 m. rinkos tyrimo pasėkoje buvo nustatytos šios problemos:

1. infrastruktūros, alternatyvios TEO LT, AB infrastruktūrai, kuria būtų galima teikti Nacionalinių skambučių Vartotojams paslaugas konkurencinėmis sąlygomis trūkumas;

2. vertikali integracija, disponuojamos infrastruktūros kontrolė bei dominuojanti padėtis vertikaliai susijusių didmeninių paslaugų rinkose suteikia TEO LT, AB konkurencinį pranašumą mažmeninių paslaugų kainos atžvilgiu palyginti su konkurentais dėl nepagrįstai aukštų kainų (angl. *excessive prices*) ir kryžminio subsidijavimo pritaikymo taikymo galimybės, kainų diskriminavimo pritaikymo galimybės, grobuoniškų kainų (angl. *predatory pricing*) ir kainų spaudimo (angl. *margin squeeze*) pritaikymo galimybės;

3. TEO LT, AB, išnaudodama savo didelę įtaką Nacionalinių skambučių Vartotojams rinkoje, taiko diskriminacinę kainodarą, nustatydama nepagrįstai aukštesnes kainas Nacionaliniams skambučiams Vartotojams iš savo viešojo fiksuotojo ryšio tinklo į kitus Lietuvos Respublikos viešuosius fiksuoto ryšio tinklus, tokiu būdu turi galimybes riboti konkurencijos vystymąsi šioje rinkoje.

Siekiant spręsti aukščiau paminėtas problemas, TEO LT, AB Nacionalinių skambučių vartotojams rinkoje buvo nustatyti kainų kontrolės, sąnaudų apskaitos, apskaitos atskyrimo ir nediskriminacinės kainodaros įpareigojimai. Tačiau tiriamuoju laikotarpiu TEO LT, AB taip pat galiojo įpareigojimai teikiant didmenines paslaugas, kurios yra sudėtinės Nacionalinių skambučių vartotojams paslaugų grandinės dalys:

1. 2007–2011 m. buvo pradėti įgyvendinti įpareigojimai, nustatyti TEO LT, AB Skambučių užbaigimo individualiuose viešuosiuose telefono ryšio tinkluose, teikiamuose fiksuotoje vietoje, rinkoje, Skambučių inicijavimo viešajame telefono ryšio tinkle, teikiamame fiksuotoje vietoje, rinkoje, Nacionalinio tranzito paslaugų, teikiamų viešuoju telefono ryšio tinklu, teikiamu fiksuotoje vietoje, rinkoje. Įgyvendinant kainų kontrolės įpareigojimus buvo mažinamos skambučių inicijavimo, skambučių tranzito ir skambučių užbaigimo kainos;

2. nuo 2003 m. TEO LT, AB buvo įpareigota savo abonentams užtikrinti galimybę naudotis kito paslaugų teikėjo Nacionalinių skambučių vartotojams paslaugomis;

3. nuo 2007 m., įgyvendindama Vartotojams teikiamos prieigos prie viešojo telefono ryšio tinklo fiksuotoje vietoje rinkoje nustatytus įpareigojimus, TEO LT, AB pradėjo teikti didmeninės vietinės linijos (angl. *Wholesale Line Rental*) paslaugą;

4. nuo 2003 m. yra teikiamos Didmeninės atsietos prieigos (įskaitant iš dalies atsietą prieigą) prie vietinės metalinės vytos poros linijos paslaugos. Pastarųjų paslaugų rinka buvo pertirta 2011 m. ir nuo 2012 m. sausio 1 d. reguliuojamų paslaugų sąrašas be prieigos prie visiškai ar iš dalies atsietos vietinės metalinės vytos poros linijos buvo papildytas prieiga prie vietinės šviesolaidinės ryšių linijos, prieiga prie vietinių UTP ir STP linijų<sup>59</sup>, prieiga prie ryšių kabelių kanalų, prieiga prie šviesolaidinių linijų skaidulos. Reguluojant pastarąsias paslaugas, taip pat yra reguliuojamos ir susijusių priemonių paslaugos, t. y. infrastruktūros, kuri yra būtina sujungiant elektorinių ryšių tinklus, nuoma (pvz. vieta technologinėse patalpose, jungiamieji kabeliai ir laidai).

<sup>59</sup> UTP – Unshielded Twisted Pair, STP – Shielded Twisted Pair.

2009–2011 m. buvo mažinamos atsietos prieigos prie vietinės metalinės vytos poros linijos ir dalinės vietinės metalinės vytos poros linijos kainos;

5. 2012 m. RRT baigė Didmeninės plačiajuosčio ryšio prieigos rinkos tyrimą, kurio pasėkoje TEO LT, AB buvo nustatyti atitinkami įpareigojimai suteikiant didmeninę plačiajuosčio ryšio prieigą metalinės vytos poros linijomis, šviesolaidinėmis ryšio linijomis, UTP ir STP linijomis.

Atsižvelgiant į tai, jog tiriamuoju laikotarpiu TEO LT, AB galiojo atitinkami įpareigojimai teikiant Nacionalinių skambučių vartotojams paslaugas ir didmenines paslaugas, tikslinga atlikti analizę ar didmeninių paslaugų reguliavimas būtų pakankama priemonė panaikinti kliūtis pateikti į Nacionalinių skambučių vartotojams rinką bei plėstis esamiems paslaugų teikėjams ir taip riboti TEO LT, AB galimybes elgtis nepriklausomai nuo konkurentų, klientų ir vartotojų. Ši analizė yra pateikta Ataskaitos 1 priede. Analizė rodo, kad potencialus Nacionalinių skambučių vartotojams paslaugų teikėjas, norėdamas pradėti teikti šias paslaugas ir išvengti didelių investicijų į savo nuosavo viešojo fiksuotojo ryšio tinklo infrastruktūrą, o taip pat mažesnėmis investicijomis greičiau pasiekti masto ir įvairovės ekonomiją, gali pasinaudoti TEO LT, AB teikiamomis su Nacionalinių skambučių vartotojams paslaugomis vertikalčiai susijusiomis didmeninėmis paslaugomis. Mažesnis investicijų poreikis taip pat mažina finansinių išteklių poreikį. TEO LT AB galimybės taikyti kainų spaudimą, kryžminį subsidijavimą (t. y. dirbtinai didinti didmeninių paslaugų kainas į didmenines paslaugas perkeltiant sąnaudas iš kitų paslaugų) ir diskriminuoti yra apribojamos reguliuojant didmeninių paslaugų kainas, bei efektyviai užtikrinant nediskriminavimo įpareigojimo vykdymą. 2006 m. ir 2008 m. Nacionalinių skambučių vartotojams rinkos tyrimų metu nustatytų nepagrįstai aukštų ir grubuoniškų kainų taikymo problemų sumažėjimas buvo aptartas ankstesniame skyriuje. Taigi, ūkio subjektai, pasinaudodami TEO LT, AB teikiamomis didmeninėmis paslaugomis, galėtų (gali) teikti Nacionalinių skambučių vartotojams paslaugas viešuoju fiksuotojo ryšio tinklu, išvengdami didelių investicijų į nuosavo tinklo statybą, sukuriančių įėjimo į rinką barjerus. Pavyzdžiui, 2011 m. 8 paslaugų teikėjai pasinaudojo individualaus pasirinkimo ir (arba) išankstinio pasirinkimo būdu, teikiant Nacionalinius skambučių Vartotojams paslaugas.

Apibendrinant aukščiau pateiktą informaciją, darytina išvada, kad esant bendram Nacionalinių skambučių vartotojams paslaugų teikimo reguliavimui, nustatančiam paslaugų teikimo sąlygas, ir reguliavimui su Nacionalinių skambučių vartotojams paslaugomis vertikalčiai susijusiose atitinkamų didmeninių paslaugų rinkose (Vartotojams teikiamos prieigos prie viešojo telefono ryšio tinklo fiksuotoje vietoje rinką; Skambučių užbaigimo individualiuose viešuosiuose telefono ryšio tinkluose, teikiamuose fiksuotoje vietoje, rinką; Skambučių inicijavimo viešajame telefono ryšio tinkle, teikiamame fiksuotoje vietoje, rinką; Didmeninės (fizinės) tinklo infrastruktūros prieigos (įskaitant iš dalies arba visiškai atsietą prieigą) fiksuotoje vietoje, rinką; Didmeninės plačiajuosčio ryšio prieigos rinką), įėjimo į Nacionalinių skambučių vartotojams rinką barjerai mažėja, tuo pačiu mažėja ir plėtos barjerai atitinkamoje rinkoje.

### **Išvados:**

1. Bendros Nacionalinių skambučių vartotojams rinkos pajamos per tiriamąjį laikotarpį sumažėjo 49,1 proc., Nacionalinių skambučių vartotojams paslaugų abonentų skaičius sumažėjo 17,5 proc., bendra Nacionalinių skambučių vartotojams trukmė sumažėjo 2,8 proc., tačiau rinkos struktūra išliko pastovi. Struktūrinių Nacionalinių skambučių vartotojams rinkos pokyčių nebuvimas neturi būti vertinamas kaip galimai antikonkurencinio didelę rinkos dalį Nacionalinių skambučių vartotojams rinkoje turinčio ūkio subjekto TEO LT, AB veikimo pasekmė.

2. Vidutinės Nacionalinių skambučių vartotojams kainos, vienam ūkio subjektui užimant 97,2 proc. atitinkamos rinkos, matuojant abonentų skaičiumi, patiria konkurencinį spaudimą kainomis iš Nacionalinių judriojo ryšio skambučių vartotojams paslaugų teikėjų. Tai rodo, kad Nacionalinių skambučių vartotojams paslaugų teikėjai konkuruoja su Nacionalinių judriojo ryšio

skambučių vartotojams paslaugų teikėjais. Tai byloja apie Nacionalinių skambučių vartotojams ir Nacionalinių judriojo ryšio skambučių vartotojams paslaugų konvergencijos procesus, o pastarieji – apie efektyvios konkurencijos atsiradimo požymius (2 kriterijus netenkinamas).

3. Atsižvelgiant į tai, kad RRT konstatuoja, jog yra požymių, kad Nacionalinių skambučių vartotojams rinkoje vystosi efektyvi konkurencija, pirmas ir trečias kriterijai nebevertinami, o *ex-ante* reguliavimas šioje rinkoje negalimas.

4. Atsižvelgiant į tai, kad atlikus Nacionalinių skambučių vartotojams rinkos tyrimą nustatyta, kad šioje rinkoje yra efektyvi konkurencija, konstatuotina, kad pagal Įstatymo 16 straipsnio 2 dalies 2 ir 3 punktus nėra įvardijami didelę įtaką turintys ūkio subjektai ir nėra atliekamas Įstatymo 17 straipsnyje nurodytų įpareigojimų nustatymas.

5. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta 4 punkte, ir vadovaujantis Įstatymo 17 straipsnio 7 dalimi, Nacionalinių skambučių vartotojams rinkos charakteristikos negali pateisinti ūkio subjektui TEO LT, AB Nacionalinių skambučių vartotojams rinkoje RRT direktoriaus 2006 m. rugsėjo 18 d. įsakymo Nr. 1V-988 „Dėl ūkio subjekto TEO LT, AB, turinčio didelę įtaką Viešųjų vietinio ir (arba) nacionalinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų vartotojams fiksuotoje vietoje, rinkoje“ 3 punkte ir RRT direktoriaus 2008 m. rugsėjo 30 d. įsakymo Nr. 1V-819 „Dėl ūkio subjekto TEO LT, AB, turinčio didelę įtaką Viešųjų vietinio ir (arba) nacionalinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų vartotojams fiksuotoje vietoje, rinkoje“ 4 punkte nustatytų įpareigojimų taikymo ir dėl to jie yra naikintini, todėl RRT direktoriaus 2006 m. rugsėjo 18 d. įsakymas Nr. 1V-988 „Dėl ūkio subjekto TEO LT, AB, turinčio didelę įtaką Viešųjų vietinio ir (arba) nacionalinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų vartotojams fiksuotoje vietoje, rinkoje“ ir RRT direktoriaus 2008 m. rugsėjo 30 d. įsakymas Nr. 1V-819 „Dėl ūkio subjekto TEO LT, AB, turinčio didelę įtaką Viešųjų vietinio ir (arba) nacionalinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų vartotojams fiksuotoje vietoje, rinkoje“ pripažintini netekusiais galios.

### 3.2 TRIJŲ KRITERIJŲ TESTAS NACIONALINIŲ SKAMBUČIŲ PASLAUGŲ GAVĖJAMS RINKOJE

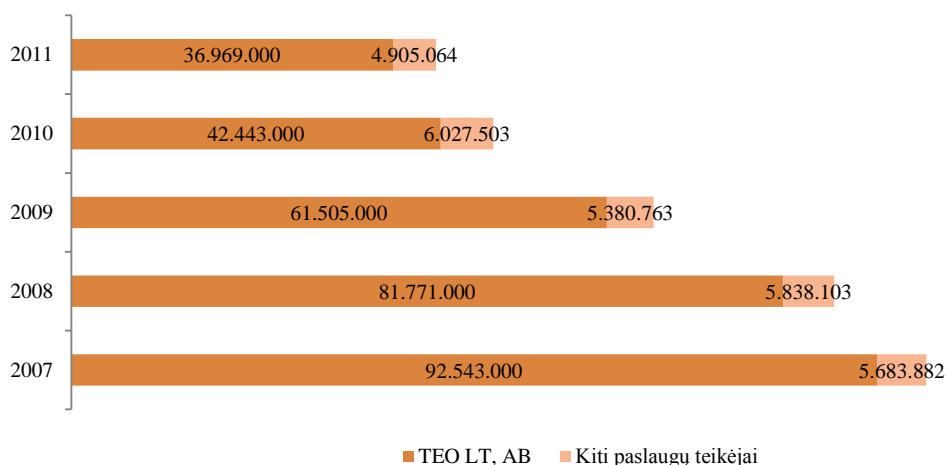
RRT, vadovaudamasi Trijų kriterijų taikymo gairėmis, išskyrė šiuos pagrindinius rodiklius, kuriais remiantis gali būti nustatoma, ar Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams rinkoje yra požymių, leidžiančių spręsti, kad per tiriamąjį laikotarpį (2007 m. liepos 1 d. – 2011 m. gruodžio 31 d.) galėjo ir artimiausiu metu gali vystytis efektyvi konkurencija (antrasis kriterijus):

1. rinkos dydis ir struktūra;
2. kainų pokyčiai;
3. egzistuojanti ir potenciali konkurencija;
4. plėtros barjerai.

#### 3.2.1. Rinkos dydis ir struktūra

**Pajamos**<sup>60</sup>. 2007–2011 m. laikotarpiu Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams rinkos dydis, matuojant pajamomis, sumažėjo daugiau nei dvigubai (57,37 proc.), t. y. nuo 98,2 mln. Lt 2007 m. iki 41,8 mln. Lt 2011 m. (žr. 8 pav.). Bendros Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams rinkos pajamos mažėjo dėl 25,4 proc. kritusių kainų (žr. 11 pav.) ir 43,1 proc. mažėjusio paslaugų vartojimo (žr. 10 pav.).

TEO LT, AB užimama Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams rinkos dalis, matuojant pajamomis, per tą patį laikotarpį mažėjo 60,1 proc. ir 2011 m. sudarė **88,3 proc.** visų Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams pajamų. Tuo tarpu kitų paslaugų teikėjų pajamos 2007–2011 m. laikotarpiu sumažėjo 13,7 proc., t. y. mažėjo 46,7 procentinio punkto lėčiau nei TEO LT, AB pajamos. Lėtesnį kitų paslaugų teikėjų pajamų mažėjimą leido išlaikyti atitinkamai 64,9 proc. ir 27,9 proc. augęs abonentų skaičius (žr. 9 pav.) ir pokalbių trukmė (žr. 10 pav.).

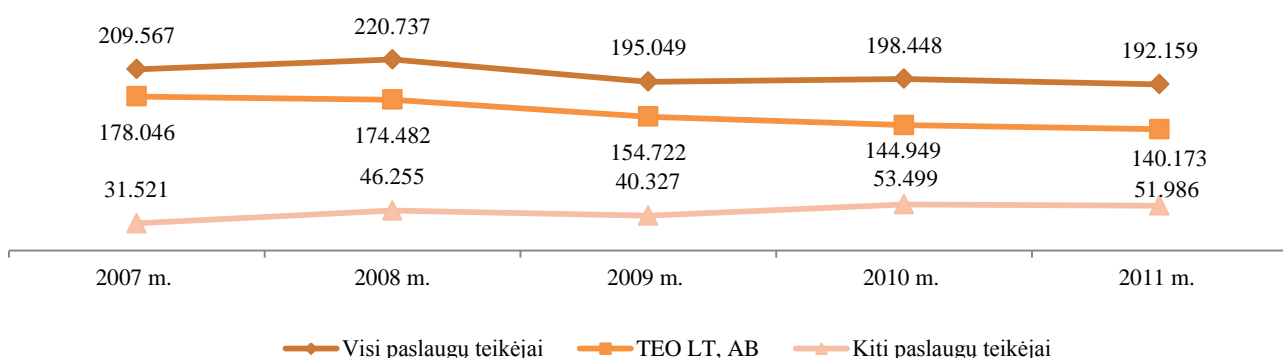


**8 pav.** TEO LT, AB ir kitų paslaugų teikėjų pajamos už Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams paslaugų teikimą, Lt, 2007–2011 m.

**Abonentų skaičius.** 2007–2011 m. laikotarpiu Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams rinka, matuojant abonentų skaičiumi, sumažėjo 8,3 proc., (nuo 209 567 abonentų 2007 m. iki 192 159 – 2011 m.) (žr. 9 pav.). Toks mažėjimas yra 2 kartus lėtesnis nei Nacionalinių skambučių vartotojams rinkos, matuojant abonentų skaičiumi, mažėjimas (17,5 proc.) (žr. 2 pav.).

<sup>60</sup> Šiame skyriuje iki 2009 m. II ketv. į Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams rinkos pajamas yra įtrauktos pajamos už skambučius trumpaisiais ir paslaugų numeriais.

TEO LT, AB užimama Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams rinkos dalis, matuojant abonentų skaičiumi, per tą patį laikotarpį mažėjo 21,3 proc. ir 2011 m. sudarė **72,9 proc.** rinkos. 2011 m., palyginti su 2007 m., kitų paslaugų teikėjų teikiamų Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugų abonentų skaičius augo beveik dvigubai (20 465 abonentais) ir 2011 m. sudarė **27,1 proc.** Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams rinkos. Tikėtina, kad kiti paslaugų teikėjų abonentų skaičius augo TEO LT, AB abonentų sąskaita. Kitų paslaugų teikėjų sustiprėjusi konkurencinė pozicija lėmė užimamos Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams rinkos dalies, matuojant abonentų skaičiumi, augimą. Be to, tikėtina, kad įsibėgėjus šalies ekonominiams sunkmečiui 2009 m., Paslaugų gavėjai ieškojo būdų mažinti sąnaudas, tarp jų ir ryšio sąnaudas, ir rado pigesnių alternatyvų TEO LT, AB paslaugoms. Kitų paslaugų teikėjų taikyta vidutinė Nacionalinių paslaugų gavėjų paslaugų kaina visu 2007–2011 m. laikotarpiu buvo mažesnė nei TEO LT, AB taikyta vidutinė atitinkamų paslaugų kaina (žr. 11 pav.).

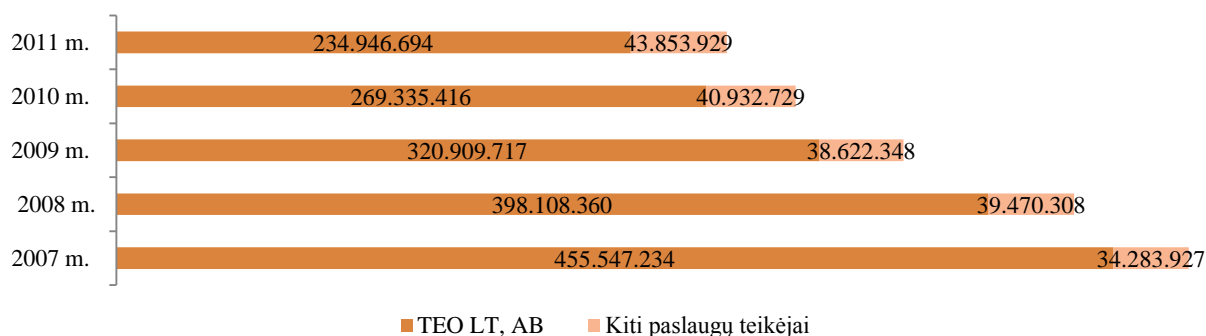


**9 pav.** Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams rinkos, matuojant abonentų skaičiumi, dydžio bei TEO LT, AB ir kitų paslaugų teikėjų užimamos atitinkamos rinkos dalies dydžio dinamika, vnt., 2007–2011 m.

Lėtesnį Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams rinkos, matuojant abonentų skaičiumi, traukimąsi, lyginant su Nacionalinių skambučių vartotojams rinka, galima aiškinti skirtingais abonentų pasirinkimo motyvais. Vartotojų pasirinkimą kalbėti fiksuotuoju ryšiu daugiau lemia vartojimo įpročiai, didelė specialių pasiūlymų pasiūla. Tikėtina, kad didelė dalis Paslaugų gavėjų, atsižvelgdami į tai, kad dar pakankamai didelis galutinių paslaugų gavėjų skaičius (t. y. 520 470, 2011 m. pab., žr. Ataskaitos 3.1 skyrių, 2 pav.) per tiriamąjį laikotarpį naudojosi Nacionalinių skambučių vartotojams paslaugomis, neatsisakė Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugų dėl potencialiai galimų galutinių paslaugų gavėjų inicijuotų. Tačiau apie Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugų aktualumo mažėjimą byloja spartus Paslaugų gavėjų inicijuojamų Nacionalinių skambučių rinkos, matuojant pokalbių trukme, traukimas (43,1 proc.) (žr. 10 pav.).

**Pokalbių trukmė.** Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams trukmė 2007–2011 m. laikotarpiu sumažėjo 43,1 proc., t. y. nuo 489,8 mln. min. 2007 m. iki 278,8 mln. min. 2011 m.

TEO LT, AB atitinkamos rinkos dydis per tą patį laikotarpį mažėjo beveik dvigubai ir 2011 m. sudarė **84,3 proc.** visų Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams trukmės. Kitų paslaugų teikėjų teikiamų Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams abonentų inicijuotų pokalbių trukmė dėl beveik dvigubai augusio abonentų skaičiaus (žr. 9 pav.) išlaikė augimo tendenciją (per tiriamąjį laikotarpį augo 27,9 proc.) ir 2011 m. sudarė **15,7 proc.** Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams rinkos, matuojant pokalbių trukme.

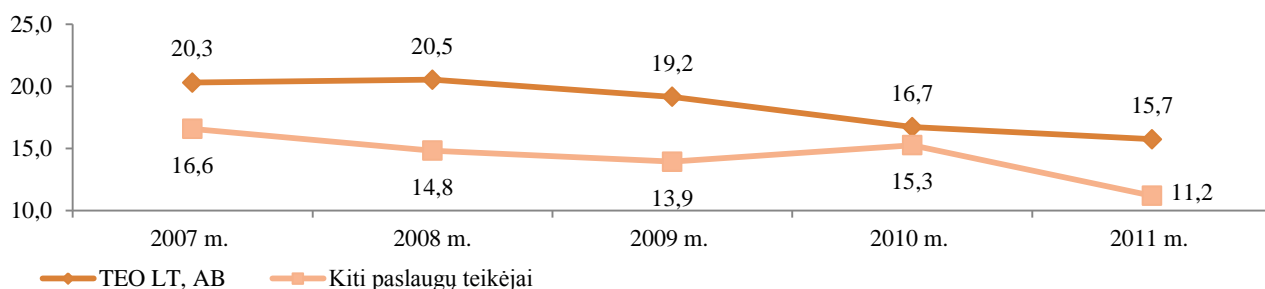


**10 pav.** TEO LT, AB ir kitų paslaugų teikėjų Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams pokalbių trukmė, min., 2007–2011 m.

Net ir pingant pokalbiams (žr. 11 pav.), Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams vartojimas mažėjo stipriai (2011 m. 1 abonentas vidutiniškai kalbėjo 121 min./mėn., o tai yra 74 min./mėn. trumpiau nei 2007 m. (žr. 13 pav.)). Atsižvelgiant į mažėjančią poreikį Paslaugų gavėjams skambinti, darytina išvada, kad Paslaugų gavėjai Nacionalinius skambučius paslaugų gavėjams keitė kitomis paslaugomis (žr. žemiau Kainų pokyčiai).

### 3.2.2. Kainų pokyčiai

2007–2011 m. laikotarpiu vidutinė Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugų kaina<sup>61</sup> sumažėjo 25,4 proc. nuo 20,1 ct/min. 2007 m. iki 15 ct/min. 2011 m. TEO LT, AB vidutinė taikyta kaina per tą patį laikotarpį mažėjimo nuo 20,3 ct/min. 2007 m. iki 15,7 ct/min. 2011 m. Kitų paslaugų teikėjų vidutinė atitinkamo skambučio taikyta kaina neturėjo aiškos kitimo tendencijos, tačiau nuo 2007 m. iki 2011 m. ji sumažėjo 32,5 proc. ir 2011 m. siekė 11,2 ct/min, t. y. 4,4 ct mažiau nei vidutinė TEO LT, AB taikyta Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams kaina.



**11 pav.** TEO LT, AB ir kitų paslaugų teikėjų vidutinė taikyta Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugų kaina, ct/min., 2007–2011 m.

Mažėjančios kainos rinkoje rodo augančią konkurenciją. Jeigu Nacionalinių skambučių vartotojams rinkoje kiti paslaugų teikėjai negali pasiūlyti analogiškų kainų TEO LT, AB taikytoms kainoms, tai Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams rinkoje juntamas stipresnis kitų paslaugų teikėjų konkurencingumas. Apie tai galima spręsti iš abonentų skaičiaus augimo, konkurencingų (mažesnių nei TEO LT, AB vidutinių Nacionalinių skambučių paslaugų teikėjams) kainų, augančio pokalbių srauto. Net ir esant žemesnei kitų paslaugų teikėjų kainai, TEO LT, AB ir kitų paslaugų

<sup>61</sup> Vidutinė paslaugų kaina apskaičiuota konkrečių metų vietinių, tarp miestinių, skambučių į kitus viešojo fiksuotojo ryšio tinklus, skambučių į viešojo judriojo ryšio tinklus pajamų sumą dalinant iš minėtų paslaugų pokalbių trukmės sumos. Skaičiavimuose naudoti RRT kas ketvirtį renkami statistiniai duomenys apie elektroninių ryšių paslaugų teikėjų pajamas ir suteiktų paslaugų kieki.

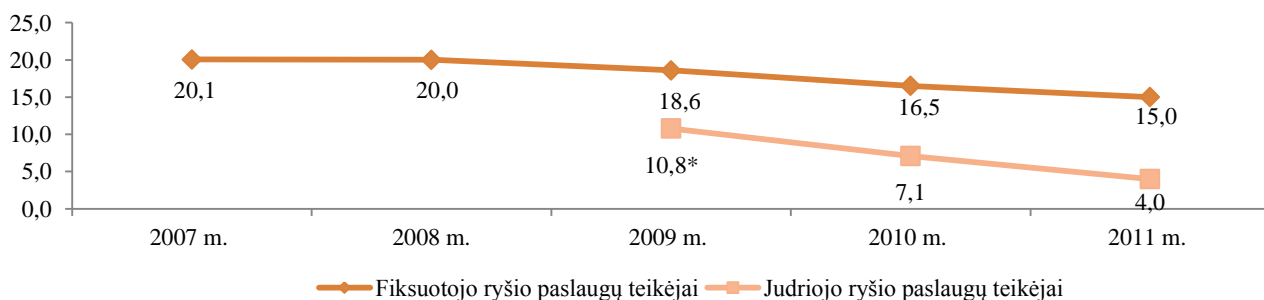
teikėjų užimamų rinkos dalių disproporcija dar pakankamai didelė. Tokia situacija susidarė dėl to, kad kaina nėra vienintelis motyvas, lemiantis Paslaugų gavėjo pasirinkimą.

Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams rinkoje auganti konkurencija kainomis yra nepajėgi sustabdyti rinkos dydžio mažėjimo. Akivaizdu, kad Paslaugų gavėjai sparčiai mažėjančius Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams srautus keitė kitomis paslaugomis. Į klausimą kokios tai buvo paslaugos, atsakymo reikia ieškoti, nagrinėjant Paslaugų gavėjų komunikacijos būdų pokyčius bei giminingas rinkas, kurios galėjo daryti įtaką Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugų paklausos mažėjimui.

Naujos kartos galinių įrenginių (išmanieji telefonai, planšetės) augantis populiarumas<sup>62</sup>, skatino kitų elektroninių ryšių paslaugų, siūlančių įvairesnius komunikavimo būdus, populiarumą ir jų vartojimo augimą. Tą galėjo lemti ir mažėjančios Nacionalinių judriojo ryšio skambučių paslaugų gavėjams kainos (žr. 12 pav.). Taip pat tikėtina, kad Paslaugų gavėjai vidaus komunikacijos ar komunikacijos su išore tikslais Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugas galėjo keisti ne tik Nacionalinių judriojo ryšio skambučių paslaugų gavėjams paslaugomis, bet ir daugiafunkcinėmis komunikavimui skirtomis paslaugomis (el. paštas, *Skype*, pokalbių (angl. *chat*) ir pan.).

Vykstant paslaugų konvergencijos procesams, rinkoje nyksta aiški riba tarp fiksuotojo ir judriojo telefono ryšio paslaugų ir tarp balso paslaugų bei duomenų perdavimo paslaugų. Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams rinka traukėsi beveik tiek (per 2009–2011 m. laikotarpį sumažėjo 22,5 proc. pagal pokalbių trukmę), kiek per tą patį laikotarpį augo Nacionalinių judriojo ryšio skambučių paslaugų gavėjams pokalbių trukmė (21,2 proc.).

Vidutinės taikytos Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams kainos, palyginus su vidutinėmis taikytomis Nacionalinių judriojo ryšio skambučių paslaugų gavėjams kainomis, 2011 m. buvo beveik 4 kartus didesnės (žr. 12 pav.). Todėl negalima vienareikšmiškai teigti, kad šios paslaugos stipriai konkuruoja. Be to, egzistuoja Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams paklausos išlaikymo būtinybė priimti įeinančius Nacionalinius skambučius paslaugų gavėjams ir Nacionalinius skambučius vartotojams.



**12 pav.** Fiksuotojo ir judriojo telefono ryšio paslaugų teikėjų vidutinė taikyta Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams ir Nacionalinių judriojo ryšio skambučių paslaugų gavėjams paslaugų kaina, ct/min., 2007–2011 m.

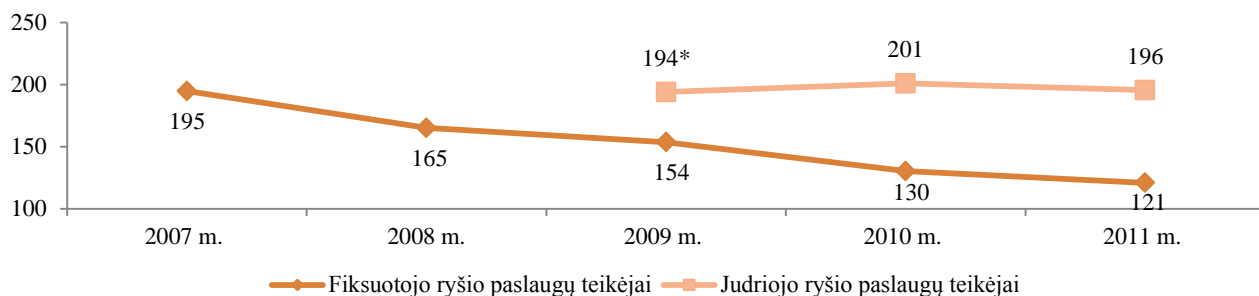
\* Vidutinė Nacionalinių judriojo ryšio skambučių Paslaugų gavėjams kaina paskaičiuota pagal 2009 m. II-IV ketv. duomenis.

Tačiau beveik 4 kartus žemesnės Nacionalinių judriojo ryšio skambučių paslaugų gavėjams paslaugų kainos ir patrauklesnis funkcionalumas įtakoja Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjų vartojimą, o taip pat Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams kaina. Akivaizdu, kad Paslaugų gavėjai dalį Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams keičia į Nacionalinius judriojo ryšio skambučius paslaugų gavėjams. Tai patvirtina ir faktas, kad 2011 m. vienas Nacionalinių

<sup>62</sup> 2011 m., palyginus su 2010 m., parduotų išmaniųjų telefonų skaičius Lietuvoje išaugo 2 kartus (nuo 111 tūkst. iki 225 tūkst.). Šaltinis: <http://www.15min.lt/mokslas/straipsnis/technologijos/ismanieji-telefonai-lietuvoje-isitvirtina-letai-646-192391>. Informacija rinkta 2013-01-03.



skambučių paslaugų gavėjas per mėnesį kalbėjo 75 min. trumpiau negu vienas Nacionalinių judriojo ryšio skambučių paslaugų gavėjas (žr. 13 pav.).



**13 pav.** Vieno Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugų abonto ir vieno Nacionalinių judriojo ryšio skambučių paslaugų gavėjams paslaugų abonto inicijuotų atitinkamų skambučių trukmės dinamika, min./mėn., atitinkamai 2007–2011 m. ir 2009–2011 m.

\* Skambučių trukmė paskaičiuota pagal 2009 m. II–IV ketv. duomenis.

### 3.2.3. Egzistuojanti ir potenciali konkurencija

2008 m. rugsėjo 30 d. atlikus Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams rinkos tyrimą, buvo konstatuota, jog operatorius TEO LT, AB, pasinaudodamas vertikalioje integracijoje, disponuojamos infrastruktūros kontrole, turi galimybių ir motyvų taikyti nepagrįstai aukštas kainas (angl. *excessive pricing*), kainų diskriminavimą, grobuoniškas kainas (angl. *predatory pricing*). Minėtame rinkos tyrime taip pat buvo konstatuota, kad TEO LT, AB taiko diskriminacinę kainodarą, nustatydama nepagrįstai aukštesnes kainas Nacionaliniams skambučiams paslaugų gavėjams iš savo viešojo fiksuotojo ryšio tinklo į kitus Lietuvos Respublikos viešuosius fiksuoto ryšio tinklus, ir tokiu būdu turi galimybes riboti konkurencijos vystymąsi Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams rinkoje.

TEO LT, AB taikytos vidutinės Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams kainos yra aukštesnės už kitų paslaugų teikėjų taikytas vidutines Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams kainas (žr. 11 pav.), tačiau vidutinių taikytų Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams kainų mažėjimo tendencija rodo, kad TEO LT, AB netaikė nepagrįstai aukštų kainų. TEO LT, AB taikomos Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams – vietinių ir tarp miestinių skambučių Paslaugų gavėjams TEO LT, AB tinkle – taip pat nėra nepagrįstai žemos. TEO LT, AB 2007–2011 m. sąnaudų apskaitos informacija rodo<sup>63</sup>, jog vietinių ir tarp miestinių skambučių Paslaugų gavėjams TEO LT, AB tinkle vidutinės vienos minutės pajamos buvo didesnės nei šių paslaugų sąnaudos<sup>64</sup>. Vadinasi, tiriamuoju laikotarpiu TEO LT, AB netaikė grobuoniškų kainų. TEO LT, AB įsigaliojus nediskriminacinės kainodaros įpareigojimui, skambučiams iš savo viešojo fiksuotojo ryšio tinklo į kitus viešojo fiksuotojo ryšio tinklus taikė tokią pačią kainą kaip tarp miestiniams<sup>65</sup>.

<sup>63</sup> Informacija apima informaciją apie pajamas ir sąnaudas. Šią informaciją TEO LT, AB pateikia RRT vadovaudamasi Sąnaudų apskaitos pagal pilnai paskirstytų sąnaudų metodą taisyklėmis, patvirtintomis Tarnybos direktoriaus 2005 m. gruodžio 28 d. įsakymu Nr. 1V-1164 „Dėl Sąnaudų apskaitos pagal pilnai paskirstytų sąnaudų metodą taisyklių patvirtinimo“ (Žin., 2006, Nr. 2-45; 2011, Nr. 45–2146).

<sup>64</sup> TEO LT, AB sąnaudas ir pajamas turi skaičiuoti vadovaudamasi Sąnaudų apskaitos pagal pilnai paskirstytų sąnaudų metodą taisyklėmis, patvirtintomis Tarnybos direktoriaus 2005 m. gruodžio 28 d. įsakymu Nr. 1V-1164 „Dėl Sąnaudų apskaitos pagal pilnai paskirstytų sąnaudų metodą taisyklių patvirtinimo“ (Žin., 2006, Nr. 2-45; 2011, Nr. 45–2146). Į sąnaudas yra įskaičiuota ir investicijų grąža. Išsami informacija apie konkrečių paslaugų pajamas ir sąnaudas Ataskaitoje nėra skelbiama, nes ši informacija laikytina konfidencialia. Apibendrinta informacija apie paslaugas yra skelbiama adresu <http://www.teo.lt/node/1250>.

<sup>65</sup> Nediskriminacinės kainodaros įpareigojimas nurodė, jog Nacionalinių skambučių Vartotojams į kitus viešuosius telefono ryšio tinklus kainų skirtumas būtų pagrįstas skambučių užbaigimo TEO LT, AB viešajame telefono ryšio tinkle, teikiamame fiksuotoje vietoje, ir kitame viešajame telefono ryšio tinkle, teikiame fiksuotoje vietoje, kainų



skambučiams arba skambučių į kitus viešojo fiksuoto ryšio tinklus trukmę įtraukė į „flat rate“ planais suteikiamų minučių trukmę. Įvertinus Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams rinkos dydžio, jos struktūros bei kainų pokyčius, galima išvelti egzistuojantį konkurencinį spaudimą TEO LT, AB Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams rinkoje iš kitų Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugų teikėjų ir Nacionalinių judriojo ryšio skambučių paslaugų gavėjams teikėjų. Nors 2007–2011 m. laikotarpiu rinkos dalyvių skaičius sumažėjo 3 dalyviais, t. y. nuo 26 iki 23 teikėjų, tačiau kitų paslaugų teikėjų atitinkamos rinkos dalys tiriamuoju laikotarpiu padidėjo: matuojant pajamomis – nuo 5,8 proc. iki 11,7 proc., o matuojant abonentų skaičiumi – nuo 15 proc. iki 27,1 proc. Nepaisant to, kad TEO LT, AB užima dominuojančią padėtį rinkoje, tačiau tiriamuoju laikotarpiu stebima auganti kitų paslaugų teikėjų konkurencija, ypač kainos atžvilgiu. Atsižvelgiant į išdėstytą, darytina išvada, kad tiriamuoju laikotarpiu TEO LT, AB, galioję (ir šiuo metu dar galiojantys) įpareigojimai teikiant Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugas, bei konkurencinis spaudimas iš kitų Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugų teikėjų ir Nacionalinių judriojo ryšio skambučių paslaugų gavėjams teikėjų, užtikrino sąlygas egzistuoti konkurencijai nagrinėjamoje rinkoje.

Tačiau siekiant tinkamai įvertinti potencialią konkurenciją, verta panagrinėti situaciją ar TEO LT, AB turės motyvus nustatyti nepagrįstai aukštas kainas skambučiams į kitus viešojo fiksuotojo ryšio tinklus nesant nediskriminacinės kainodaros įpareigojimo. Situacija yra vertinama atsižvelgiant į pokalbių srautų tarp TEO LT, AB viešojo fiksuotojo ryšio tinklo ir kitų viešųjų fiksuotojo ryšio tinklų dinamiką ir struktūrą, o taip pat ir į kainodarą. Nuo 2007 m. iki 2011 m. pokalbių trukmė iš TEO LT, AB viešojo fiksuotojo ryšio tinklo į kitus viešuosius fiksuotojo ryšio tinklus išaugo 2,1 karto nuo 4,5 mln. minučių iki 9,5 mln. min. (nuo 2007 m. iki 2012 m. pokalbių trukmė išaugo 2,3 karto). 2011 m. 35 proc. visų iš viešųjų fiksuotojo ryšio tinklų į viešuosius fiksuotojo ryšio tinklus inicijuotų pokalbių trukmės buvo inicijuota TEO LT, AB viešajame fiksuotojo ryšio tinkle ir ši dalis jau laikytina reikšminga. TEO LT, AB siūlo „flat rate“ planus, kuriuose skambučių į kitus viešuosius fiksuoto ryšio tinklus trukmė yra įskaičiuota į bendrą suteikiamų pokalbių trukmę. Dėl to paslaugų gavėjui, kuris už paslaugas atsiskaito pagal „flat rate“ plano principus, nėra jokio skirtumo kokia yra pakalbio minutės kaina. Keičiant paslaugų teikimo sąlygas, TEO LT, AB, laikydamasi Elektroninių ryšių paslaugų teikimo taisyklių<sup>66</sup> reikalavimų, Paslaugų gavėją turės informuoti apie keičiamas paslaugų teikimo sąlygas. Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams gavėjas, atsižvelgdamas į tai, kad pakankamai reikšminga pokalbių trukmė yra siunčiama į kitus viešojo fiksuotojo ryšio tinklus, turės įvertinti savo būsimas išlaidas pasikeitus paslaugų kainoms ir motyvus paslaugas pirkti iš TEO LT, AB. Rizika, jog paslaugų gavėjas dėl padidėjusių išlaidų gali atsisakyti TEO LT, AB paslaugų, riboja TEO LT, AB motyvus keisti paslaugų kainas sau palankia linkme neatsižvelgiant į paslaugų teikėjus ir gavėjus.

Siekiant tinkamai įvertinti potencialią konkurenciją, taip pat verta atlikti analizę ar TEO LT, AB turės motyvus taikyti grobuoniškas kainas ir nepagrįstai aukštas kainas, nesant kainų kontrolės įpareigojimų. TEO LT, AB drastiškai mažindama paslaugų kainas, siekiant išstumti konkurentus, negalės vienašališkai kainų padidinti ateityje. Potenciali konkurencija iš esamų ir naujų rinkos žaidėjų bei konkurencinis spaudimas iš Nacionalinių judriojo ryšio skambučių paslaugų gavėjams paslaugų teikėjų ribos TEO LT, AB motyvus ateityje nustatyti kainas sau palankia linkme, neatsižvelgiant į Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams teikėjus ir gavėjus. Taip pat konkurencinis kainų spaudimas iš kitų paslaugų teikėjų riboja TEO LT, AB motyvus pradėti taikyti nepagrįstai aukštas kainas panaikinus kainų kontrolės įpareigojimą. Kainų didinimas po drastiško kainų mažinimo arba kainų didinimas panaikinus šiuo metu galiojančius įpareigojimus, reikš paslaugų gavėjų, o tuo pačiu pajamų bei pelno praradimą. Nesant galimybės po grobuoniškos

skirtumu. Kitaip tariant, jei skambučių kainos tinkluose buvo vienodos, skambučių iš TEO LT, AB viešojo telefono ryšio tinklo, teikiamo fiksuotoje vietoje, į kitą viešąjį telefono ryšio tinklą, teikiamą fiksuotoje vietoje, turėjo būti lygios skambučio TEO LT, AB tinklo viduje kainai.

<sup>66</sup> [http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc\\_l?p\\_id=410749&p\\_query=&p\\_tr2=2](http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=410749&p_query=&p_tr2=2)

kainodaros susigrąžinti prarastą pelną ateityje, o taip pat nesant galimybės didinti paslaugų kainas pasibaigus kainų reguliavimui, yra mažinamas motyvas imtis konkurenciją ribojančių veiksmų dabar.

Taigi, per tiriamąjį laikotarpį įvykusi Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams kainų korekcija, pasikeitusi paslaugų kainodara, konkurencinis spaudimas iš Nacionalinių judriojo ryšio skambučių paslaugų gavėjams teikėjų, esama ir potenciali konkurencija iš kitų Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugų teikėjų net TEO LT, AB užimant didelę nagrinėjamos rinkos dalį, sukuria sąlygas potencialiai konkurencijai ir ateityje. Situacija, kai kitų paslaugų teikėjų taikytos vidutinės Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugų kainos yra mažesnės nei TEO LT, AB taikytos atitinkamų paslaugų kainos, taip pat sukuria konkurencines sąlygas Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams rinkoje.

### **3.2.4. Plėtros barjerai**

Trijų kriterijų taikymo gairėse (13 psl.) nurodyta, jog didesnė konkurencija galima rinkose, kur yra maži barjerai augti ir plėstis. Tačiau ten taip pat nurodoma, jog brandžioje ir prisotintoje rinkose plėtra gali būti suvaržyta dėl pačių paslaugų gavėjų nenoro keisti paslaugų teikėją arba dėl įsipareigojimų paslaugų teikėjui. Dėl minėtų priežasčių naujam paslaugų teikėjui reikia dėti daugiau pastangų pervilioti paslaugų gavėją. Mažėjanti Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugų paklausa (žr. 9 pav. ir 10 pav.) ir Ataskaitos 20 psl. konstatuotas vienos krypties viešojo fiksotojo telefono ryšio paslaugų pakeičiamumas viešosiomis judriojo telefono ryšio paslaugomis rodo, jog Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams rinka yra brandi. Dėl to ženklus abonentų skaičiaus ir pokalbių trukmės augimas yra mažai tikėtinas. Tačiau struktūra rinkoje gali keistis TEO LT, AB abonentams migruojant į kitų Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams viešuosius fiksotojo ryšio tinklus ir atvirkščiai. Atsižvelgiant į tai, jog Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams rinka yra brandi, tikslinga nagrinėti ar egzistuoja barjerai Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams keisti paslaugų teikėją, ar egzistuoja kiti barjerai, nei aptarta ankstesniame skyriuje, atsirasti naujiems paslaugų teikėjams ir plėstis esamiems paslaugų teikėjams.

Kliūtyš, išskylančios Paslaugų gavėjui keičiant vieną paslaugų teikėją kitu yra susijusios su Paslaugų gavėjų žiniomis, pavyzdžiui, apie kitus paslaugų teikėjus, apie tai, kaip galima pakeisti paslaugų teikėją. Paslaugų pirkimo sutarties trukmė taip pat gali riboti kito paslaugų teikėjo pasirinkimą. Toliau minėtos kliūtyš yra nagrinėjamos detaliau.

Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugų teikėjai, vadovaudamiesi Abonento teisės išlaikyti abonentinį numerį, keičiant viešųjų telefono ryšio paslaugų teikėją, paslaugų teikimo vietą arba būdą, užtikrinimo sąlygų ir tvarkos aprašu, abonentui pageidaujant, privalo perkelti abonentinį numerį iš vieno paslaugų teikėjo tinklo į kitą. Elektroninių ryšių paslaugų teikimo taisyklių, patvirtintų RRT direktoriaus 2005 m. gruodžio 23 d. įsakymu Nr. 1V-1160 (Žin., 2005, Nr. 152-5627) 10 punkte nurodyta, jog paslaugų teikėjai turi suteikti galimybę paslaugų gavėjams sudaryti elektroninių ryšių paslaugų pirkimo sutartis ne ilgesniam kaip 12 mėn. terminui. Iš kitos pusės Paslaugų teikėjai yra pelno siekiantys ūkio subjektai arba viešojo sektoriaus institucijos, kurios yra suinteresuotos efektyviai naudoti savo išteklius. Dėlto Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjai turi motyvą pasirinkti tokį paslaugų teikėją, kuris leis patirti mažiausias išlaidas už tam tikros kokybės paslaugas. Galimybė sudaryti trumpas terminuotas sutartis, galimybė perkelti numerį, motyvas efektyviai naudoti savo išteklius rodo, jog Paslaugų gavėjui nėra kliūčių laisvai keisti paslaugų teikėjus.

Rinkos augimas ir plėtra, ypač naujų rinkos dalyvių, taip pat koreliuoja su egzistuojančiomis pateikimo į rinką kliūtimis. 2006 m. ir 2008 m. Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams rinkos tyrimų metu buvo nustatyta, jog infrastruktūros kontrolė TEO LT, AB suteikia konkurencinį esminį pranašumą prieš konkurentus. Minėtuose ankstesniuose rinkų tyrimuose taip pat buvo konstatuota, kad kitoms bendrovėms nėra galimybių lygiaverčiai konkuruoti su TEO LT, AB finansinių išteklių,

valdymo, rinkodaros ir technologijų srityse. TEO LT, AB patiriama masto ekonomija bei vertikali integracija 2006 m. ir 2008 m. rinkos tyrimuose taip pat buvo laikomi veiksniais, suteikiančiais TEO LT, AB pranašumą kitų ūkio subjektų atžvilgiu. Dėl to, 2006 m. ir 2008 m. rinkos tyrimų pasėkoje buvo nustatytos šios problemos:

1. infrastruktūros, alternatyvios TEO LT, AB infrastruktūrai, kuria būtų galima teikti Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams paslaugas konkurencinėmis sąlygomis trūkumas;

2. vertikali integracija, disponuojamos infrastruktūros kontrolė bei dominuojanti padėtis vertikaliai susijusių didmeninių paslaugų rinkose suteikia TEO LT, AB konkurencinį pranašumą mažmeninių paslaugų kainos atžvilgiu palyginti su konkurentais dėl nepagrįstai aukštų kainų (angl. *excessive prices*) ir kryžminio subsidijavimo pritaikymo taikymo galimybės, kainų diskriminavimo pritaikymo galimybės, grobuoniškų kainų (angl. *predatory pricing*) ir kainų spaudimo (angl. *margin squeeze*) pritaikymo galimybės.

3. TEO LT, AB, išnaudodama savo didelę įtaką Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams rinkoje, taiko diskriminacinę kainodarą, nustatydam nepagrįstai aukštesnes kainas Nacionaliniams skambučiams paslaugų gavėjams iš savo viešojo fiksuotojo ryšio tinklo į kitus Lietuvos Respublikos viešuosius fiksuoto ryšio tinklus, tokiu būdu turi galimybes riboti konkurencijos vystymąsi šioje rinkoje.

Siekiant spręsti aukščiau paminėtas problemas, TEO LT, AB Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams rinkoje buvo nustatyti kainų kontrolės, sąnaudų apskaitos, apskaitos atskyrimo ir nediskriminacinės kainodaros įpareigojimai. Tačiau tiriamuoju laikotarpiu TEO LT, AB taip pat galiojo įpareigojimai teikiant didmenines paslaugas, kurios yra sudėtinės Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams grandinės dalys:

1. 2007–2011 m. buvo pradėti įgyvendinti įpareigojimai, nustatyti TEO LT, AB Skambučių užbaigimo individualiuose viešuosiuose telefono ryšio tinkluose, teikiamuose fiksuotoje vietoje, rinkoje, Skambučių inicijavimo viešajame telefono ryšio tinkle, teikiamame fiksuotoje vietoje, rinkoje, Nacionalinio tranzito paslaugų, teikiamų viešuoju telefono ryšio tinklu, teikiamu fiksuotoje vietoje, rinkoje. Įgyvendinant kainų kontrolės įpareigojimus buvo mažinamos skambučių inicijavimo, skambučių tranzito ir užbaigimo kainos.

2. nuo 2003 m. TEO LT, AB buvo įpareigota savo abonentams užtikrinti galimybę naudotis kito paslaugų teikėjo Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams paslaugomis.

3. nuo 2007 m., įgyvendindama Paslaugų gavėjams teikiamos prieigos prie viešojo telefono ryšio tinklo fiksuotoje vietoje rinkoje nustatytus įpareigojimus, TEO LT, AB pradėjo teikti didmeninės vietinės linijos (angl. *Wholesale Line Rental*) paslaugą.

4. nuo 2003 m. yra teikiamos Didmeninės atsietos prieigos (įskaitant iš dalies atsietą prieigą) prie vietinės metalinės vytos poros linijos paslaugos. Pastarųjų paslaugų rinka buvo pertirta 2011 m. ir nuo 2012 m. sausio 1 d. reguliuojamų paslaugų sąrašas be prieigos prie visiškai ar iš dalies atsietos vietinės metalinės vytos poros linijos buvo papildytas prieiga prie vietinės šviesolaidinės ryšių linijos, prieiga prie vietinių UTP ir STP linijų<sup>67</sup>, prieiga prie ryšių kabelių kanalų, prieiga prie šviesolaidinių linijų skaidulos. Reguluojant pastarąsias paslaugas, taip pat yra reguliuojamos ir susijusių priemonių paslaugos, t. y. infrastruktūros, kuri yra būtina sujungiant elektorinių ryšių tinklus, nuoma (pvz. vieta technologinėse patalpose, jungiamieji kabeliai ir laidai). 2009–2011 m. buvo mažinamos atsietos prieigos prie vietinės metalinės vytos poros linijos ir dalinės vietinės metalinės vytos poros linijos kainos.

5. 2012 m. RRT baigė Didmeninės plačiajuosčio ryšio prieigos rinkos tyrimą, kurio pasėkoje TEO LT, AB buvo nustatyti atitinkami įpareigojimai suteikiant didmeninę plačiajuosčio ryšio prieigą metalinės vytos poros linijomis, šviesolaidinėmis ryšio linijomis, UTP ir STP linijomis.

<sup>67</sup> UTP – Unshielded Twisted Pair, STP – Shielded Twisted Pair.

Atsižvelgiant į tai, jog tiriamuoju laikotarpiu TEO LT, AB galiojo atitinkami įpareigojimai teikiant Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugas ir didmenines paslaugas, tikslinga atlikti analizę ar didmeninių paslaugų reguliavimas būtų pakankama priemonė panaikinti kliūtis pateikti į Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams rinką bei plėsti esamiems paslaugų teikėjams ir taip riboti TEO LT, AB galimybes elgtis nepriklausomai nuo konkurentų, klientų ir vartotojų. Ši analizė yra pateikta Ataskaitos 1 priede. Analizė rodo, kad potencialus Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugų teikėjas, norėdamas pradėti teikti šias paslaugas ir išvengti didelių investicijų į savo nuosavo viešojo fiksuotojo ryšio tinklo infrastruktūrą, o taip pat mažesnėmis investicijomis greičiau pasiekti masto bei įvairovės ekonomiją, gali pasinaudoti TEO LT, AB teikiamomis su Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugomis vertikalčiai susijusiomis didmeninėmis paslaugomis. Mažesnis investicijų poreikis taip pat mažina finansinių išteklių poreikį. TEO LT AB galimybės taikyti kainų spaudimą, kryžminį subsidijavimą (t. y. dirbtinai didinti didmeninių paslaugų kainas į didmenines paslaugas perkeliant sąnaudas iš kitų paslaugų) ir diskriminuoti yra apribojamos reguliuojant didmeninių paslaugų kainas, bei efektyviai užtikrinant nediskriminavimo įpareigojimo vykdymą. 2006 m. ir 2008 m. Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams rinkos tyrimų metu nustatytų nepagrįstai aukštų ir grobuoniškų kainų taikymo problemų sumažėjimas buvo aptartas ankstesniame skyriuje. Taigi, ūkio subjektai, pasinaudodami TEO LT, AB teikiamomis didmeninėmis paslaugomis, galėtų (gali) teikti Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugas viešuoju fiksuotojo ryšio tinklu, išvengdami didelių investicijų į nuosavo tinklo statybą, sukuriančių įėjimo į rinką barjerus. Pavyzdžiui, 2011 m. 7 paslaugų teikėjai pasinaudojo individualaus pasirinkimo ir (arba) išankstinio pasirinkimo būdu, teikiant Nacionalinius skambučius paslaugų gavėjams.

Apibendrinant aukščiau pateiktą informaciją, darytina išvada, kad esant bendram Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams teikimo reguliavimui, nustatančiam paslaugų teikimo sąlygas, ir reguliavimui su Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugomis vertikalčiai susijusiose atitinkamų didmeninių paslaugų rinkose (Paslaugų gavėjams, išskyrus vartotojus, teikiamos prieigos prie viešojo telefono ryšio tinklo fiksuotoje vietoje rinką; Skambučių užbaigimo individualiuose viešuosiuose telefono ryšio tinkluose, teikiamuose fiksuotoje vietoje, rinką; Skambučių inicijavimo viešajame telefono ryšio tinkle, teikiamame fiksuotoje vietoje, rinką; Didmeninės (fizinės) tinklo infrastruktūros prieigos (įskaitant iš dalies arba visiškai atsietą prieigą) fiksuotoje vietoje, rinką; Didmeninės plačiąjuosčio ryšio prieigos rinką), įėjimo į Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams rinką barjerai mažėja, tuo pačiu mažėja ir plėtros barjerai atitinkamoje rinkoje.

### **Išvados:**

1. Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams rinką sparčiai traukiasi (57,4 proc. pagal pajamas, 43,1 proc. pagal pokalbių srautą). Istorinis operatorius TEO LT, AB konkuruoja kainomis su kitais paslaugų teikėjais.

2. Fiksuotojo telefono ryšio paslaugų teikėjai nepasiduoda Nacionalinių judriojo ryšio skambučių paslaugų gavėjams paslaugų kainų spaudimui šiame segmente (kainų skirtumas 11 ct/min.) dėl Paslaugų gavėjų būtinybės užtikrinti potencialiai galimų galutinių paslaugų gavėjų inicijuotų įeinančių skambučių srautą. Nepaisant to, kainos vis vien šiek tiek mažėja dėl Nacionalinių judriojo ryšio skambučių paslaugų teikėjams rinkos spaudimo.

3. Kitų paslaugų teikėjų atitinkamos rinkos dalys tiriamuoju laikotarpiu padidėjo: matuojant pajamomis – nuo 5,79 proc. iki 11,71 proc., o matuojant abonentų skaičiumi – nuo 15 proc. iki 27,1 proc. Nepaisant to, kad TEO LT, AB užima didelę rinkos dalį, tačiau tiriamuoju laikotarpiu stebima auganti kitų paslaugų teikėjų konkurencija, ypač kainos atžvilgiu (2 kriterijus netenkinamas).

4. Atsižvelgiant į tai, kad RRT konstatuoja, jog yra požymių, kad Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams rinkoje vystosi efektyvi konkurencija, pirmas ir trečias kriterijai nebevertinami, o *ex-ante* reguliavimas šioje rinkoje negalimas.

5. Atsižvelgiant į tai, kad atlikus Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams rinkos tyrimą nustatyta, kad šioje rinkoje yra efektyvi konkurencija, konstatuotina, kad pagal Įstatymo 16 straipsnio 2 dalies 2 ir 3 punktus nėra įvardijami didelę įtaką turintys ūkio subjektai ir nėra atliekamas Įstatymo 17 straipsnyje nurodytų įpareigojimų nustatymas.

6. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta 5 punkte, ir vadovaujantis Įstatymo 17 straipsnio 7 dalimi, Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams rinkos charakteristikos negali pateisinti ūkio subjektui TEO LT, AB Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams rinkoje RRT direktoriaus 2006 m. rugsėjo 18 d. įsakymo Nr. 1V-990 „Dėl ūkio subjekto TEO LT, AB, turinčio didelę įtaką Viešųjų vietinio ir (arba) nacionalinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų paslaugų gavėjams, išskyrus vartotojus, fiksuotoje vietoje, rinkoje“ 3 punkte ir RRT direktoriaus 2008 m. rugsėjo 30 d. įsakymo Nr. 1V-821 „Dėl ūkio subjekto TEO LT, AB, turinčio didelę įtaką Viešųjų vietinio ir (arba) nacionalinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų paslaugų gavėjams, išskyrus vartotojus, fiksuotoje vietoje, rinkoje“ 4 punkte nustatytų įpareigojimų taikymo ir dėl to yra naikintini, todėl RRT direktoriaus 2006 m. rugsėjo 18 d. įsakymas Nr. 1V-990 „Dėl ūkio subjekto TEO LT, AB, turinčio didelę įtaką Viešųjų vietinio ir (arba) nacionalinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų paslaugų gavėjams, išskyrus vartotojus, fiksuotoje vietoje, rinkoje“ ir RRT direktoriaus 2008 m. rugsėjo 30 d. įsakymas Nr. 1V-821 „Dėl ūkio subjekto TEO LT, AB, turinčio didelę įtaką Viešųjų vietinio ir (arba) nacionalinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų paslaugų gavėjams, išskyrus vartotojus, fiksuotoje vietoje, rinkoje“ pripažintini netekusiais galios.

### 3.3. TRIJŲ KRITERIJŲ TESTAS TARPTAUTINIŲ SKAMBUČIŲ VARTOTOJAMS RINKOJE

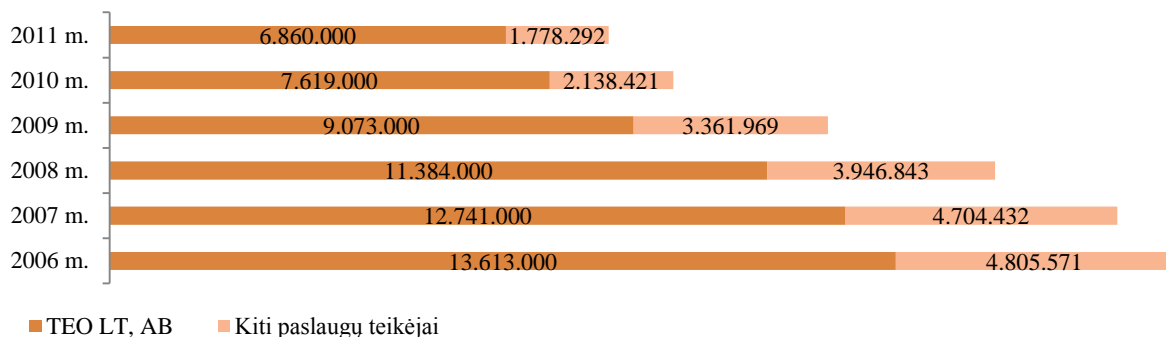
RRT, vadovaudamasi Trijų kriterijų taikymo gairėmis, išskyrė šiuos pagrindinius rodiklius, kuriais remiantis gali būti nustatoma, ar Tarptautinių skambučių vartotojams rinkoje yra požymių, leidžiančių spręsti, kad per tiriamąjį laikotarpį (2006 m. sausio 1 d. – 2011 m. gruodžio 31 d.) galėjo ir artimiausiu metu gali vystytis efektyvi konkurencija (antrasis kriterijus):

1. rinkos dydis ir struktūra;
2. kainų pokyčiai;
3. egzistuojanti ir potenciali konkurencija;
4. plėtros barjerai.

#### 3.3.1. Rinkos dydis ir struktūra

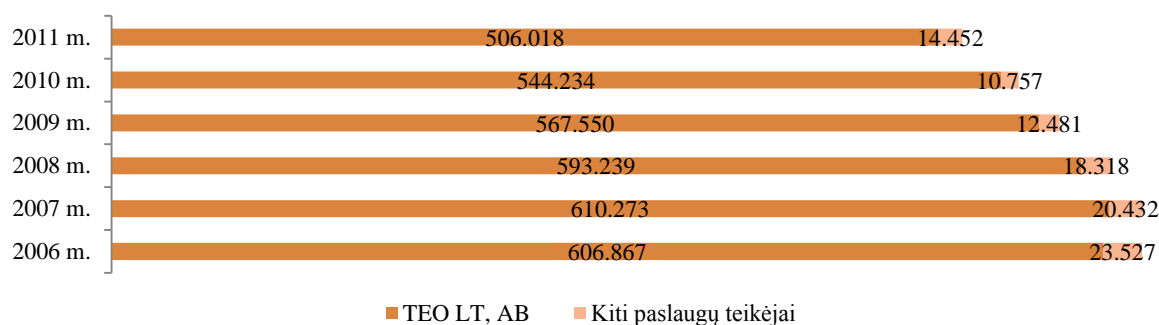
**Pajamos.** Tarptautinių skambučių vartotojams rinkos, matuojant pajamomis, dydis 2006–2011 m. laikotarpiu sumažėjo daugiau nei perpus – 53,1 proc., t. y. nuo 18,4 mln. Lt 2006 m. iki 8,6 mln. Lt 2011 m. Pajamas, gautas už Tarptautinius skambučius vartotojams, mažino 20,6 proc. mažėjęs vartojimas (žr. 16 pav.) bei 40,9 proc. kritusi pokalbių kaina (žr. 17 pav.).

TEO LT, AB pajamos, gautos už Tarptautinių skambučių vartotojams paslaugas, per tą patį laikotarpį mažėjo 49,6 proc., tačiau rinkos dalis išaugo 5,5 procentinio punkto ir 2011 m. sudarė **79,4 proc.** Tarptautinių skambučių vartotojams pajamų. Kitų paslaugų teikėjų pajamos, gautos už Tarptautinių skambučių vartotojams paslaugas, 2006–2011 m. laikotarpiu mažėjo 63 proc., o rinkos dalis 2011 m. sudarė **20,6 proc.** (žr. 14 pav.).



**14 pav.** TEO LT, AB ir kitų paslaugų teikėjų pajamos už Tarptautinių skambučių Vartotojams paslaugų teikimą, Lt, 2006–2011 m.

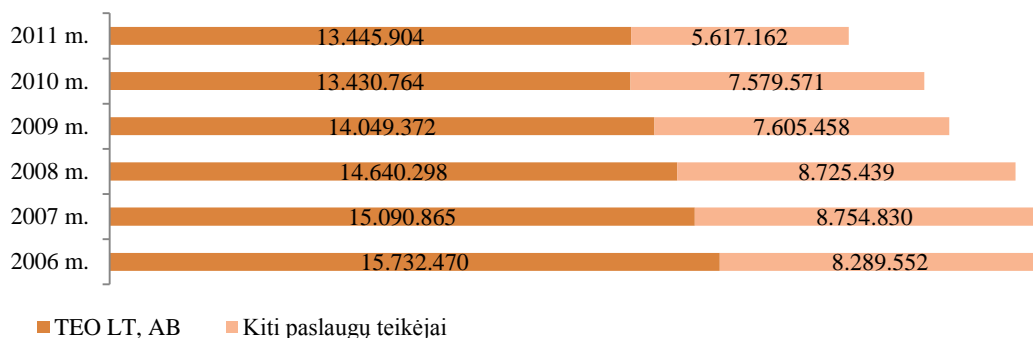
**Abonentai.** Tarptautinių skambučių vartotojams paslaugos potencialus abonentas yra ir Nacionalinių skambučių vartotojams paslaugos abonentas, nes RRT neturi duomenų, kiek iš jų naudojosi Tarptautinių skambučių vartotojams paslaugomis. Nacionalinių skambučių vartotojams paslaugų abonentų skaičius 2006–2011 m. laikotarpiu sumažėjo 17,4 proc., t. y. nuo 630 394 abonentų 2006 m. iki 520 470–2011 m. (žr. 15 pav.)



**15 pav.** TEO LT, AB ir kitų paslaugų teikėjų Vartotojų skaičiaus dinamika 2006–2011 m.

**Skambučių trukmė.** Tarptautinių skambučių vartotojams trukmė 2006–2011 m. laikotarpiu sumažėjo 20,6 proc., t. y. nuo 24 mln. min. 2006 m. iki 19,1 mln. min. 2011 m.

TEO LT, AB užimamos atitinkamos rinkos dydis per tą patį laikotarpį mažėjo 14,5 proc., tačiau rinkos dalis išaugo 5 procentiniais punktais ir 2011 m. sudarė **70,5 proc.** visų Tarptautinių skambučių vartotojams trukmės. Kitų paslaugų teikėjų Tarptautinių skambučių vartotojams trukmė 2011 m., palyginti su 2006 m., krito stipriau – 32,2 proc., tačiau Tarptautinių skambučių vartotojams rinkos dalis išliko panaši ir 2011 m. sudarė **29,5 proc.**



**16 pav.** TEO LT, AB ir kitų paslaugų teikėjų abonentų inicijuotų Tarptautinių skambučių vartotojams trukmė, min., 2006–2011 m.

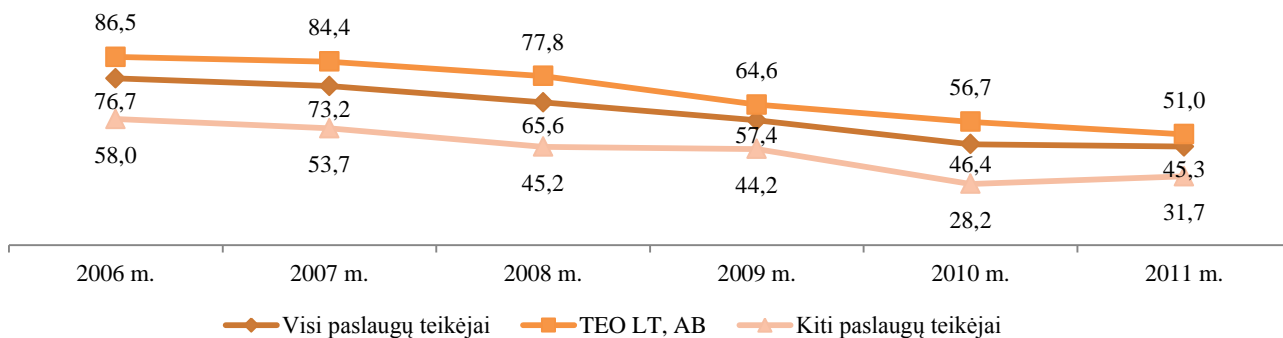
### 3.3.2. Kainų pokyčiai

Vidutinė Tarptautinių skambučių vartotojams taikyta kaina<sup>68</sup> 2006–2011 m. laikotarpiu sumažėjo 40,9 proc., t. y. nuo 76,7 ct/min. 2006 m. iki 45,3 ct/min. (žr. 17 pav.). 2011 m. Tarptautinių skambučių vartotojams vartojimas sumažėjo, nors kainos mažėjo ženkliai. Tai galėjo lemti konkurencija su kitomis paslaugomis, kurios suteikia ne tik balso perdavimo galimybę, bet ir galimybę gauti daugiafunkcines komunikavimui skirtas paslaugas (el. paštas, *Skype*, pokalbių (angl. *chat*) ir pan.). Tą galėtų patvirtinti faktas apie Lietuvos emigracijos srautą tiriamuoju laikotarpiu (2006–2011 m.): jis padidėjo 55,2 proc.<sup>69</sup> Todėl tikėtina, kad Lietuvoje likę giminaičiai turėtų bendrauti su užsienyje gyvenančiais lietuviais ir Tarptautinių skambučių vartotojams trukmė turėtų išaugti. Tačiau stebima priešinga situacija. Kainų spaudimas iš Tarptautinių judriojo ryšio skambučių vartotojams rinkos mažai tikėtinas, nes 2011 m. vidutinė Tarptautinių judriojo ryšio

<sup>68</sup> Vidutinė paslaugų kaina apskaičiuota konkrečių metų tarptautinių skambučių pajamų sumą dalinant iš minėtos paslaugos pokalbių trukmės sumos. Skaičiavimuose naudoti RRT kas ketvirtį renkami statistiniai duomenys apie elektroninių ryšių paslaugų teikėjų pajamas ir suteiktų paslaugų kieki.

<sup>69</sup> Emigrantų skaičius 2006 – 2011 m. laikotarpiu padidėjo nuo 34 713 iki 53 863.  
<http://db1.stat.gov.lt/statbank/default.asp?w=1920>; prisijungimo laikas: 2012-12-17.

skambučių vartotojams taikyta kaina buvo 78 ct/min. t. y. beveik dvigubai didesnė už vidutinę Tarptautinių skambučių vartotojams taikytą kainą. Apibendrinant, galima teigti, kad Tarptautinių skambučių vartotojams rinkos paslaugos konkuruoja su kitomis paslaugomis, kurios suteikia ne tik balso perdavimo galimybę, bet ir galimybę gauti daugiafunkcines komunikavimo paslaugas (el. paštas, *Skype*, pokalbių (angl. *chat*) ir pan.).



**17 pav.** TEO LT, AB, kitų paslaugų teikėjų ir visų paslaugų teikėjų vidutinės taikytos Tarptautinių skambučių vartotojams paslaugų kainos, ct/min., 2006–2011 m.

Nagrinėjant TEO LT, AB ir kitų paslaugų teikėjų konkurenciją Tarptautinių skambučių vartotojams rinkoje, matyti, jog tiek TEO LT, AB, tiek kiti paslaugų teikėjai per tą patį laikotarpį išlaikė vidutinės taikytos pokalbių kainos mažėjimo tendenciją. TEO LT, AB vidutinė taikyta Tarptautinių skambučių vartotojams kaina mažėjo 41 proc., beveik tiek pat, kiek vidutinė Tarptautinių skambučių vartotojams taikyta kaina (40,9 proc.), ir 2011 m. sudarė 51 ct/min. Ji buvo 60,9 proc. aukštesnė už kitų paslaugų teikėjų vidutinę Tarptautinių skambučių vartotojams taikytą kainą, kuri sumažėjo 45,4 proc. ir 2011 m. sudarė 31,7 ct/min. (žr. 17 pav.). Tai, kad kiti paslaugų teikėjai, taikydami žemesnę nei TEO LT, AB kainą, nepadidino savo rinkos dalies TEO LT, AB atžvilgiu, rodo, kad kaina nėra lemiamas argumentas Vartotojui renkantis paslaugą. Taip pat tokią situaciją galėjo sąlygoti ir tai, jog tiek Tarptautinių skambučių vartotojams, tiek Nacionalinių skambučių vartotojams galutinis paslaugų gavėjas yra tas pats abonentas su tais pačiais vartojimo įpročiais. Vartotojai ženkliai nepersiskirstė tarp paslaugų teikėjų ir vartojimo įpročių nepakeitė: net ir mažėjant kainai, vartojimas neaugo. Todėl nepriklausomai nuo to, jog vidutinė kitų paslaugų teikėjų taikyta Tarptautinių skambučių vartotojams paslaugų kaina yra mažesnė nei TEO LT, AB taikyta atitinkamų paslaugų vidutinė kaina, Nacionalinių skambučių vartotojams ir (arba) Tarptautinių skambučių vartotojams rinkų struktūros nekito.

TEO LT, AB galėjo išlaikyti aukštesnę nei kitų paslaugų teikėjų taikytą vidutinę Tarptautinių skambučių kainą dėl esamos TEO LT, AB skambučių srautų struktūros. 2011 m. TEO LT, AB pagrindinį Nacionalinių skambučių vartotojams srautą sudarė skambučiai savame tinkle (74,2 proc. viso skambučių srauto). Abonentai, rinkdamiesi sau palankų pokalbių planą (TEO LT, AB siūlo 19 mažmeninių planų Vartotojams<sup>70</sup>), pirmiausia yra orientuoti į pigius pokalbius savame tinkle, o aukštesnė Tarptautinių skambučių vartotojams kaina Vartotojo pasirinkimui, kurio paslaugų teikėjo paslaugomis naudotis, didelės įtakos nedarė, nes visu tiriamuoju laikotarpiu (2006–2011 m.) vieno abonento per mėnesį Tarptautinių skambučių vartotojams trukmė buvo apie 3 min. Akivaizdu, kad toks mažas Tarptautinių skambučių srautas negalėjo įtakoti motyvų keisti ar nekeisti Tarptautinių skambučių vartotojams paslaugos teikėją kitu.

<sup>70</sup> <http://www.vox.lt/planai>, [http://www.vox.lt/papildomi\\_planai](http://www.vox.lt/papildomi_planai), [http://www.vox.lt/kiti\\_planai](http://www.vox.lt/kiti_planai); prisijungimo laikas: 2012-11-23.



### 3.3.3. Egzistuojanti ir potenciali konkurencija

2006 m. rugsėjo 30 d., atlikus Tarptautinių skambučių vartotojams rinkos tyrimą, buvo konstatuota, kad TEO LT, AB, pasinaudodama vertikalioje integracijoje, disponuojamos infrastruktūros kontrole, turi galimybių ir motyvų taikyti nepagrįstai aukštas kainas (angl. *excessive pricing*), kainų diskriminavimą, grobuoniškas kainas (angl. *predatory pricing*), taip pat vykdyti atitinkamą kainų politiką, siekiant konkurencijos ribojimo atitinkamoje mažmeninėje rinkoje. Minėto rinkos tyrimo metu, taip pat buvo konstatuota, jog nėra alternatyvios infrastruktūros TEO LT, AB viešajam fiksuotojo ryšio tinklui, kuria būtų galima teikti Tarptautinių skambučių vartotojams paslaugas, konkurencinėmis sąlygomis.

Kaip minėta anksčiau, vidutinės taikytos Tarptautinių skambučių vartotojams kainos mažėja (žr. 17 pav.), kas rodo, jog TEO LT, AB netaikė nepagrįstai aukštų kainų. TEO LT, AB tiriamuoju laikotarpiu taikytos vidutinės Tarptautinių skambučių vartotojams kainos yra didesnės už kitų paslaugų teikėjų taikytas vidutines Tarptautinių skambučių vartotojams kainas. Tačiau jos nėra nepagrįstai žemos, kas rodytų, jog kiti paslaugų teikėjai paslaugas tiekia pigiau savikainos. TEO LT, AB 2006–2011 m. sąnaudų apskaitos informacija rodo, jog TEO LT, AB teikiamų Tarptautinių skambučių vartotojams paslaugų vidutinės vienos minutės pajamos buvo didesnės nei šių paslaugų sąnaudos<sup>71</sup>. Taip pat pastebėtina ir tai, kad naujų paslaugų teikėjų skaičius 2006–2011 m. laikotarpiu išaugo 31,8 proc., t. y. nuo 22 iki 29 teikėjų. Atsižvelgiant į išdėstytą, darytina išvada, kad tiriamuoju laikotarpiu TEO LT, AB, galioję (ir šiuo metu dar galiojantys) įpareigojimai teikiant Tarptautinių skambučių vartotojams paslaugas, bei konkurencinis spaudimas iš kitų Tarptautinių skambučių vartotojams paslaugų teikėjų, užtikrino sąlygas egzistuoti konkurencijai nagrinėjamoje rinkoje.

Siekiant tinkamai įvertinti potencialią konkurenciją, verta atlikti analizę ar TEO LT, AB turės motyvus taikyti nepagrįstai didelės arba grobuoniškas kainas, nesant kainų kontrolės įpareigojimų. TEO LT, AB, drastiškai mažindama paslaugų kainas, siekiant išstumti konkurentus, negalės vienašališkai kainų padidinti ateityje arba tiesiog didinti paslaugų kainas, siekdama padidinti savo pelną. Potenciali konkurencija iš esamų ir naujų rinkos žaidėjų bei kitų paslaugų, kurios suteikia ne tik balso perdavimo galimybę, bet ir galimybę gauti daugiafunkcines komunikavimui skirtas paslaugas (el. paštas, *Skype*, pokalbių (angl. *chat*) ir pan.) ribos TEO LT, AB motyvus nustatyti kainas sau palankia linkme neatsižvelgiant į Tarptautinių skambučių vartotojams teikėjus ir gavėjus. Kainų didinimas po drastiško kainų mažinimo, reikš paslaugų gavėjų, o tuo pačiu pajamų bei pelno praradimą. Nesant galimybės po grobuoniškos kainodaros susigrąžinti prarastą pelną ateityje, yra mažinamas motyvas imtis konkurenciją ribojančių veiksmų dabar ir ateityje. Taip pat konkurencinis kainų spaudimas iš kitų paslaugų teikėjų riboja TEO LT, AB motyvus pradėti taikyti nepagrįstai aukštas kainas panaikinus kainų kontrolės įpareigojimą.

Taigi, per tiriamąjį laikotarpį įvykusi Tarptautinių skambučių vartotojams kainų korekcija, esama konkurencija iš kitų Tarptautinių skambučių vartotojams paslaugų teikėjų bei panašų funkcionalumą užtikrinančių kitų paslaugų, net TEO LT, AB užimant didelę nagrinėjamos rinkos dalį, sukuria sąlygas potencialiai konkurencijai ir ateityje.

<sup>71</sup> TEO LT, AB sąnaudas ir pajamas turi skaičiuoti vadovaudamasi Sąnaudų apskaitos pagal pilnai paskirstytų sąnaudų metodą taisyklėmis, patvirtintomis RRT direktoriaus 2005 m. gruodžio 28 d. įsakymu Nr. 1V-1164 „Dėl Sąnaudų apskaitos pagal pilnai paskirstytų sąnaudų metodą taisyklių patvirtinimo“ (Žin., 2006, Nr. 2-45; 2011, Nr. 45–2146). Į sąnaudas yra įskaičiuota ir investicijų grąža. Išsami informacija apie konkrečių paslaugų pajamas ir sąnaudas Ataskaitoje nėra skelbiama, nes ši informacija laikytina konfidencialia. Apibendrinta informacija apie paslaugas yra skelbiama adresu <http://www.teo.lt/node/1250>.

### 3.3.4. Plėtros barjerai

Trijų kriterijų taikymo gairėse (13 psl.) nurodyta, jog didesnė konkurencija galima rinkose, kur yra maži barjerai augti ir plėstis. Tačiau ten taip pat nurodoma, jog brandžiose ir prisotintose rinkose plėtra gali būti suvaržyta dėl pačių paslaugų gavėjų nenoro keisti paslaugų teikėją arba dėl įsipareigojimų paslaugų teikėjui. Dėl minėtų priežasčių naujam paslaugų teikėjui reikia dėti daugiau pastangų pervilioti paslaugų gavėją. Mažėjanti Tarptautinių skambučių vartotojams paslaugų paklausa (žr. 16 pav.) rodo, jog Tarptautinių skambučių vartotojams rinka yra brandi. Dėl to ženklus abonentų skaičiaus ir pokalbių trukmės augimas yra mažai tikėtinas. Tačiau struktūra rinkoje gali keistis TEO LT, AB abonentams migruojant į kitų Tarptautinių skambučių vartotojams viešuosius fiksuotojo ryšio tinklus ir atvirkščiai. Atsižvelgiant į tai, jog Tarptautinių skambučių vartotojams paslaugų rinka laikytina brandžia, tikslinga nagrinėti ar egzistuoja barjerai Tarptautinių skambučių vartotojams gavėjams keisti paslaugų teikėją, ar egzistuoja kiti barjerai, nei aptarta ankstesniame skyriuje, atsirasti naujiems paslaugų teikėjams ir plėstis esamiems paslaugų teikėjams.

Kliūtys, iškylančios Vartotojui keičiant vieną paslaugų teikėją kitu yra susijusios su Vartotojų žiniomis, pavyzdžiui, apie kitus paslaugų teikėjus, apie tai, kaip galima pakeisti paslaugų teikėją. Paslaugų pirkimo sutarties trukmė ir (ar) paslaugų rinkinių (angl. *Bundled offers*) naudojimas taip pat gali riboti kito paslaugų teikėjo pasirinkimą. Toliau minėtos kliūtys yra nagrinėjamos detaliau.

Tarptautinių skambučių vartotojams paslaugų teikėjai, vadovaudamiesi Abonto teisės išlaikyti abonentinį numerį, keičiant viešųjų telefono ryšio paslaugų teikėją, paslaugų teikimo vietą arba būdą, užtikrinimo sąlygų ir tvarkos aprašu, abonentui pageidaujant, privalo perkelti abonentinį numerį iš vieno paslaugų teikėjo tinklo į kitą. Nepaisant to, jog vidutinė Tarptautinių skambučių vartotojams paklausa yra nedidelė (apie 3 min. per mėn.), Vartotojas laisvai gali keisti paslaugų teikėją. Elektroninių ryšių paslaugų teikimo taisyklių, patvirtintų RRT direktoriaus 2005 m. gruodžio 23 d. įsakymu Nr. 1V-1160 (Žin., 2005, Nr. 152-5627) 10 punkte nurodyta, jog elektroninių ryšių paslaugų teikimo sutarties pradinis terminas negali būti ilgesnis nei 24 mėn. Ten pat taip pat nurodyta, jog paslaugų teikėjai turi suteikti galimybę paslaugų gavėjams sudaryti elektroninių ryšių paslaugų pirkimo sutartis ne ilgesniam kaip 12 mėn. terminui. Tarptautinių skambučių vartotojams paslaugos paprastai yra parduodamos kaip papildomos paslaugos ir kaip atskiros paslaugos nėra siejamos su kitomis paslaugomis formuojant rinkinius. Taigi galimybė pakeisti Tarptautinių skambučių vartotojams paslaugų teikėją priklauso nuo to ar Nacionalinių skambučių vartotojams paslaugos yra siejamos su kitomis paslaugomis. Paslaugų rinkiniai, kuriuose viešojo fiksuotojo telefono ryšio paslaugos būtų siejamos su kitomis paslaugomis, Lietuvoje nėra labai populiarūs. 2008 m. I ketvirčio pabaigoje<sup>72</sup> paslaugų rinkiniais, kai viešojo fiksuotojo telefono ryšio paslaugos yra siejamos su televizijos arba interneto, arba televizijos ir interneto paslaugomis, naudojosi 7 159 paslaugų gavėjų<sup>73</sup>. Tačiau 2011 m. IV ketvirtį paslaugų rinkiniais, kai viešojo fiksuotojo telefono ryšio paslaugos yra siejamos su televizijos, arba interneto, arba televizijos ir interneto paslaugomis, naudojosi 986 paslaugų gavėjai. 2008–2011 m. paslaugų rinkinių populiarumo dinamika rodo, jog paslaugų rinkinių paklausa sumažėjo 7 kartus. Tai leidžia daryti išvadą, kad paslaugų gavėjai nėra linkę pirkti kelias paslaugas iš to paties paslaugų teikėjo ir tokiu būdų save sieti tik su vienu paslaugų teikėju. Ribojimas sudaryti ilgas terminuotas sutartis, galimybė perkelti numerį, paslaugų rinkinių nepopuliarumas rodo, jog Vartotojui nėra kliūčių laisvai keisti paslaugų teikėjus.

Rinkos augimas ir plėtra, ypač naujų rinkos dalyvių, taip pat koreliuoja su egzistuojančiomis pateikimo į rinką kliūtimis. 2006 m. Tarptautinių skambučių vartotojams rinkos tyrimo metu buvo nustatyta, jog infrastruktūros kontrolė TEO LT, AB suteikia konkurencinį pranašumą prieš konkurentus. Minėtame rinkos tyrime taip pat buvo konstatuota, kad kitoms bendrovėms nėra

<sup>72</sup> Iki 2008 m. RRT informacijos apie paslaugų paketų naudotojus nerinko.

<sup>73</sup> Informacija apie Vartotojų ir Paslaugų gavėjų perkamus rinkinius atskirai nėra renkama.

galimybių lygiaverčiai konkuruoti su TEO LT, AB finansinių išteklių, valdymo, rinkodaros ir technologijų srityse. TEO LT, AB patiriama masto ekonomija bei vertikali integracija 2006 m. rinkos tyrime taip pat buvo laikomi veiksniais, suteikiančiais TEO LT, AB pranašumą kitų ūkio subjektų atžvilgiu. Dėl to, 2006 m. rinkos tyrimo pasėkoje buvo nustatytos šios problemos:

1. infrastruktūros, alternatyvios TEO LT, AB infrastruktūrai, kuria būtų galima teikti Nacionalinių skambučių Vartotojams paslaugas konkurencinėmis sąlygomis trūkumas.

2. vertikali integracija, disponuojamos infrastruktūros kontrolė bei dominuojanti padėtis vertikaliai susijusių didmeninių paslaugų rinkose suteikia TEO LT, AB konkurencinį pranašumą mažmeninių paslaugų kainos atžvilgiu palyginti su konkurentais dėl nepagrįstai aukštų kainų (angl. *excessive prices*) ir kryžminio subsidijavimo pritaikymo taikymo galimybės, kainų diskriminavimo pritaikymo galimybės, grobuoniškų kainų (angl. *predatory pricing*) ir kainų spaudimo (angl. *margin squeeze*) pritaikymo galimybės.

Siekiant spręsti aukščiau paminėtas problemas, TEO LT, AB Tarptautinių skambučių vartotojams rinkoje buvo nustatyti kainų kontrolės, sąnaudų apskaitos ir apskaitos atskyrimo įpareigojimai. Tačiau tiriamuoju laikotarpiu TEO LT, AB taip pat galiojo įpareigojimai teikiant didmenines paslaugas, kurios yra sudėtinės Tarptautinių skambučių vartotojams paslaugų grandinės dalys:

1. 2007–2011 m. buvo pradėti įgyvendinti įpareigojimai, nustatyti TEO LT, AB Skambučių užbaigimo individualiuose viešuosiuose telefono ryšio tinkluose, teikiamuose fiksuotoje vietoje, rinkoje, Skambučių inicijavimo viešajame telefono ryšio tinkle, teikiamame fiksuotoje vietoje, rinkoje, Nacionalinio tranzito paslaugų, teikiamų viešuoju telefono ryšio tinklu, teikiamu fiksuotoje vietoje ir Tarptautinio tranzito paslaugų, teikiamų viešuoju telefono ryšio tinklu, teikiamu fiksuotoje vietoje, rinkoje. Įgyvendinant kainų kontrolės įpareigojimus buvo mažinamos skambučių inicijavimo, skambučių tranzito ir užbaigimo kainos;

2. nuo 2003 m. TEO LT, AB buvo įpareigota savo abonentams užtikrinti galimybę naudotis kito paslaugų teikėjo Tarptautinių skambučių vartotojams paslaugomis.

3. nuo 2007 m., įgyvendindama Vartotojams teikiamos prieigos prie viešojo telefono ryšio tinklo fiksuotoje vietoje rinkoje nustatytus įpareigojimus, TEO LT, AB pradėjo teikti didmeninės vietinės linijos (angl. *Wholesale Line Rental*) paslaugą.

4. nuo 2003 m. yra teikiamos Didmeninės atsietos prieigos (įskaitant iš dalies atsietą prieigą) prie vietinės metalinės vytos poros linijos paslaugos. Pastarųjų paslaugų rinka buvo pertirta 2011 m. ir nuo 2012 m. sausio 1 d. reguliuojamų paslaugų sąrašas be prieigos prie visiškai ar iš dalies atsietos vietinės metalinės vytos poros linijos buvo papildytas prieiga prie vietinės šviesolaidinės ryšių linijos, prieiga prie vietinių UTP ir STP linijų<sup>74</sup>, prieiga prie ryšių kabelių kanalų, prieiga prie šviesolaidinių linijų skaidulos. Reguluojant pastarąsias paslaugas, taip pat yra reguliuojamos ir susijusių priemonių paslaugos, t. y. infrastruktūros, kuri yra būtina sujungiant elektorinių ryšių tinklus, nuoma (pvz. vieta technologinėse patalpose, jungiamieji kabeliai ir laidai). 2009–2011 m. keitėsi atsietos prieigos prie vietinės metalinės vytos poros linijos ir dalinės vietinės metalinės vytos poros linijos kainos.

5. 2012 m. RRT baigė Didmeninės plačiajuosčio ryšio prieigos rinkos tyrimą, kurio pasėkoje TEO LT, AB buvo nustatyti atitinkami įpareigojimai suteikiant didmeninę plačiajuosčio ryšio prieigą metalinės vytos poros linijomis, šviesolaidinėmis ryšio linijomis, UTP ir STP linijomis.

Atsižvelgiant į tai, jog tiriamuoju laikotarpiu TEO LT, AB galiojo atitinkami įpareigojimai teikiant Tarptautinių skambučių vartotojams paslaugas ir didmenines paslaugas, tikslinga atlikti analizę ar didmeninių paslaugų reguliavimas būtų pakankama priemonė panaikinti kliūtis pateikti į Tarptautinių skambučių vartotojams rinką bei plėsti esamiems paslaugų teikėjams ir taip riboti TEO LT, AB galimybes elgtis nepriklausomai nuo konkurentų, klientų ir vartotojų. Ši analizė yra

<sup>74</sup> UTP – Unshielded Twisted Pair, STP – Shielded Twisted Pair.

pateikta Ataskaitos 1 priede. Analizė rodo, kad potencialus Tarptautinių skambučių vartotojams paslaugų teikėjas, norėdamas pradėti teikti šias paslaugas, išvengti didelių investicijų į savo nuosavo viešojo fiksavimo ryšio tinklo infrastruktūrą ir mažesnėmis investicijomis greičiau pasiekti masto ir įvairovės ekonomiją, gali pasinaudoti TEO LT, AB teikiamomis su Tarptautinių skambučių vartotojams paslaugomis vertikalčiai susijusiomis didmeninėmis paslaugomis. Mažesnis investicijų poreikis taip pat mažina finansinių išteklių poreikį. TEO LT AB galimybės taikyti kainų spaudimą, kryžminį subsidijavimą (t. y. dirbtinai didinti didmeninių paslaugų kainas į didmenines paslaugas perkeltiant sąnaudas iš kitų paslaugų) ir diskriminuoti yra apribojamos reguliuojant didmeninių paslaugų kainas, bei efektyviai užtikrinant nediskriminavimo įpareigojimo vykdymą. 2006 m. Tarptautinių skambučių vartotojams rinkos tyrimo metu nustatytų nepagrįstai aukštų ir grobuoniškų kainų taikymo problemų sumažėjimas buvo aptartas ankstesniame skyriuje. Taigi, ūkio subjektai, pasinaudodami TEO LT, AB teikiamomis didmeninėmis paslaugomis, galėtų (gali) teikti Tarptautinių skambučių vartotojams paslaugas viešuoju fiksavimo ryšio tinklu, išvengiant didelių investicijų į nuosavo tinklo statybą, sukuriančių įėjimo į rinką barjerus. Pavyzdžiui, 2011 m. 12 paslaugų teikėjų pasinaudojo individualaus pasirinkimo ir (arba) išankstinio pasirinkimo būdą, teikiant Tarptautinius skambučius vartotojams.

Apibendrinant aukščiau pateiktą informaciją, darytina išvada, kad esant bendram Tarptautinių skambučių vartotojams paslaugų teikimo reguliavimui, nustatančiam paslaugų teikimo sąlygas, ir reguliavimui su Tarptautinių skambučių Vartotojams paslaugomis vertikalčiai susijusiose atitinkamų didmeninių paslaugų rinkose (Vartotojams teikiamos prieigos prie viešojo telefono ryšio tinklo fiksavimo vietoje rinka; Skambučių inicijavimo viešajame telefono ryšio tinkle, teikiamame fiksavimo vietoje, rinka; Didmeninės (fizinės) tinklo infrastruktūros prieigos (įskaitant iš dalies arba visiškai atsietą prieigą) fiksavimo vietoje, rinka; Didmeninės plačiajuosčio ryšio prieigos rinka) įėjimo į Tarptautinių skambučių Vartotojams rinką barjerai mažėja, tuo pačiu mažėja ir plėtros barjerai atitinkamoje rinkoje.

#### **Išvados:**

1. Vidutinės Tarptautinių skambučių vartotojams paslaugų kainos nukrito 40,9 proc., vienam ūkio subjektui užimant 70,5 proc. Tarptautinių skambučių vartotojams rinkos, matuojant pokalbių trukme. Visu tiriamuoju laikotarpiu kitų paslaugų teikėjų taikytos vidutinės Tarptautinių skambučių vartotojams paslaugų kainos buvo mažesnės nei TEO LT, AB taikytos vidutinės kainos. Apibendrinant, galima teigti, kad TEO LT, AB konkuruoja su kitais paslaugų teikėjais ir rinkoje atsiranda potenciali konkurencija (2 kriterijus netenkinamas).

2. Nagrinėjamos rinkos mažėjimą (pagal pajamas – 53,1 proc., pagal skambučių trukmę – 20,6 proc.), tikėtina, sąlygoja daugiafunkcinių komunikuoti skirtų paslaugų atsiradimas (el. paštas, Skype, pokalbių (angl. *chat*) ir pan.), kuris daro konkurencinį spaudimą tiek TEO LT, AB, tiek kitiems paslaugų teikėjams.

3. Atsižvelgiant į tai, kad RRT konstatuoja, jog yra požymių, kad Tarptautinių skambučių vartotojams rinkoje vystosi efektyvi konkurencija, pirmas ir trečias kriterijai nebevertinami, o *ex-ante* reguliavimas šioje rinkoje negalimas.

4. Atsižvelgiant į tai, kad atlikus Tarptautinių skambučių vartotojams rinkos tyrimą nustatyta, jog šioje rinkoje yra efektyvi konkurencija, konstatuotina, kad pagal Įstatymo 16 straipsnio 2 dalies 2 ir 3 punktus nėra įvardijami didelę įtaką turintys ūkio subjektai ir jiems nėra atliekamas Įstatymo 17 straipsnyje nurodytų įpareigojimų nustatymas.

5. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta 4 punkte, ir vadovaujantis Įstatymo 17 straipsnio 7 dalimi, Tarptautinių skambučių vartotojams rinkos charakteristikos negali pateisinti ūkio subjektui TEO LT, AB Tarptautinių skambučių vartotojams rinkoje RRT direktoriaus 2006 m. rugsėjo 18 d. įsakymo Nr. 1V-992 „Dėl ūkio subjekto TEO LT, AB, turinčio didelę įtaką Viešųjų tarptautinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų vartotojams fiksavimo vietoje, rinkoje“ 3 punkte nustatytų

įpareigojimų taikymo ir dėl to jie yra naikintini, todėl RRT direktoriaus 2006 m. rugsėjo 18 d. įsakymas Nr. 1V-992 „Dėl ūkio subjekto TEO LT, AB, turinčio didelę įtaką Viešųjų tarptautinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų vartotojams fiksuotoje vietoje, rinkoje“ pripažintinas netekusiu galios.

### 3.4. TRIJŲ KRITERIJŲ TESTAS TARPTAUTINIŲ SKAMBUČIŲ PASLAUGŲ GAVĖJAMS RINKOJE

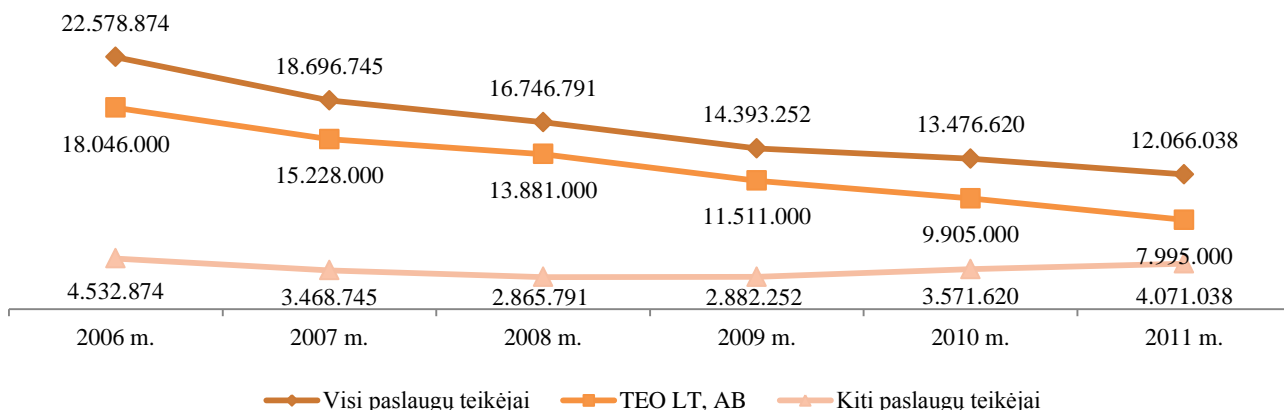
RRT, vadovaudamasi Trijų kriterijų taikymo gairėmis, išskyrė šiuos pagrindinius rodiklius, kuriais remiantis gali būti nustatoma, ar Tarptautinių skambučių paslaugų gavėjams rinkoje yra požymių, leidžiančių spręsti, kad per tiriamąjį laikotarpį (2006 m. sausio 1 d. – 2011 m. gruodžio 31 d.) galėjo ir artimiausiu metu gali vystytis efektyvi konkurencija (antrasis kriterijus):

1. rinkos dydis ir struktūra;
2. kainų pokyčiai;
3. egzistuojanti ir potenciali konkurencija;
4. plėtos barjerai.

#### 3.4.1. Rinkos dydis ir struktūra

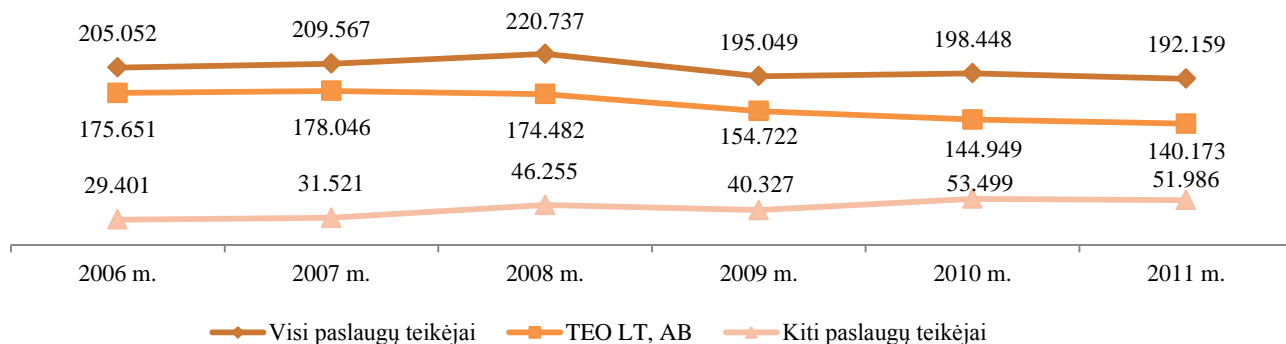
**Pajamos.** Tarptautinių skambučių paslaugų gavėjams rinkos, matuojant pajamomis, dydis 2006–2011 m. laikotarpiu sumažėjo beveik perpus – 46,6 proc., t. y. nuo 22,6 mln. Lt 2006 m. iki 12,1 mln. Lt 2011 m. (žr. 18 pav.). Nepaisant augusio šių paslaugų vartojimo, pajamos, gautos už Tarptautinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugas, tiriamuoju laikotarpiu mažino 59,8 proc. kritusi pokalbių kaina (žr. 21 pav.).

Per 2006–2011 m. laikotarpį TEO LT, AB pajamos mažėjo 55,5 proc. ir 2011 m. sudarė **66,2 proc.** visų Tarptautinių skambučių paslaugų gavėjams pajamų. Kadangi TEO LT, AB teikiamų Tarptautinių skambučių paslaugų gavėjams trukmė beveik nekito (žr. 20 pav.), galima numanyti, kad TEO LT, AB atitinkamų pajamų mažėjimą lėmė 52,4 proc. kritusios vidutinės Tarptautinių skambučių paslaugų gavėjams taikytos kainos (žr. 21 pav.).



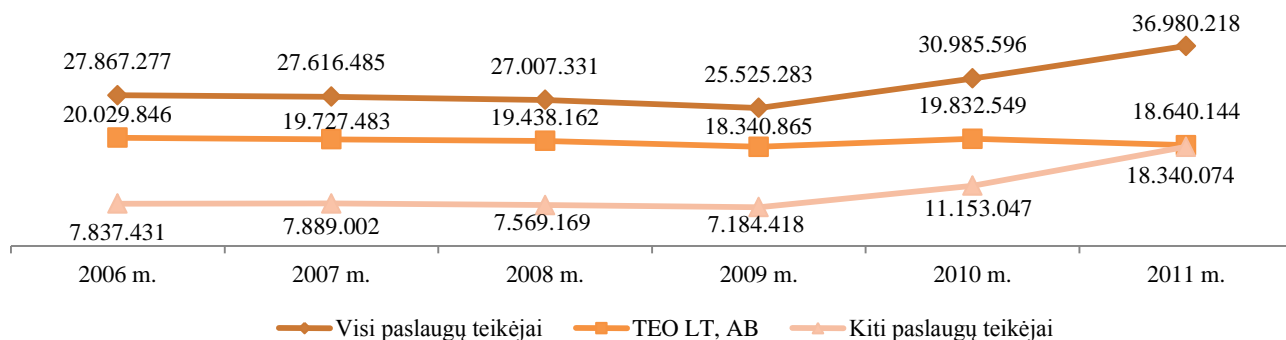
**18 pav.** Bendros, TEO LT, AB ir kitų paslaugų teikėjų pajamos už Tarptautinių skambučių Paslaugų gavėjams paslaugų teikimą, Lt, 2006–2011 m.

**Abonentai.** Tarptautinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugų abonentas yra tas pats abonentas, kaip ir Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugų abonentas. Kiek Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjų naudoja Tarptautinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugomis ir atvirkščiai, RRT duomenų neturi. Paslaugų gavėjų, kurie naudoja Nacionalinių skambučių ar Tarptautinių skambučių paslaugomis, 2006–2011 m. laikotarpiu sumažėjo 6,3 proc., t. y. nuo 205 052 abonentų 2006 m. iki 192 159 – 2011 m. TEO LT, AB užimamos Tarptautinių skambučių paslaugų gavėjams rinkos, matuojant abonentų skaičiumi, dydis per tą patį laikotarpį mažėjo 20,2 proc. ir 2011 m. sudarė **72,9 proc.** rinkos. Tuo tarpu kitų paslaugų teikėjų atitinkamų abonentų skaičius, palyginti su 2006 m., augo beveik dvigubai ir 2011 m. sudarė **27,1 proc.** visų Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjų (žr. 19 pav.).



**19 pav.** Bendras, TEO LT, AB ir kitų paslaugų teikėjų Paslaugų gavėjų skaičius, 2006–2011 m.

**Skambučių trukmė.** Bendra Tarptautinių skambučių paslaugų gavėjams trukmė per 2006–2011 m. laikotarpį išaugo 32,7 proc., t. y. nuo 27,9 mln. min. 2006 m. iki 37 mln. min. 2011 m. Įtakos tam labiausiai turėjo nuo 2009 m. pradėjusi augti kitų paslaugų teikėjų teikiamų Tarptautinių skambučių paslaugų gavėjams pokalbių trukmė, kuri 2011 m. sudarė **49,6 proc.** ir, palyginti su 2006 m., išaugo 2,3 karto. TEO LT, AB atitinkamos rinkos dydis per tą patį laikotarpį sumažėjo 7 proc., o rinkos dalis – 21,5 procentinio punkto ir 2011 m. sudarė **50,4 proc.** Tarptautinių skambučių paslaugų gavėjams rinkos.



**20 pav.** TEO LT, AB, kitų paslaugų teikėjų ir visų paslaugų teikėjų paslaugų abonentų inicijuotų Tarptautinių skambučių paslaugų gavėjams trukmė, min., 2006–2011 m.

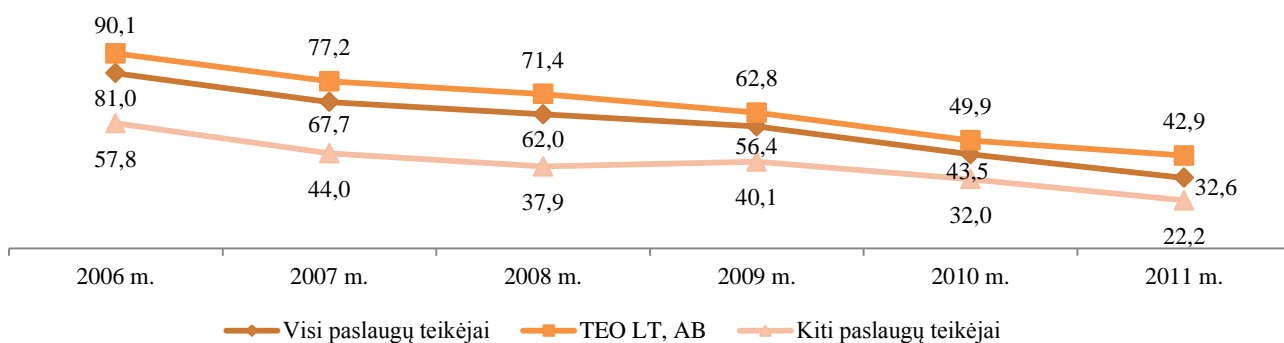
### 3.4.2. Kainų kitimas

Vidutinė Tarptautinių skambučių paslaugų gavėjams taikyta kaina<sup>75</sup> per 6 metus sumažėjo 59,8 proc., t. y. nuo 81 ct/min. 2006 m. iki 32,6 ct/min. 2011 m. Tiek TEO LT, AB, tiek kitų paslaugų teikėjų per tą patį laikotarpį vidutinės atitinkamų skambučių kainos mažėjo: TEO LT, AB vidutinė Tarptautinių skambučių paslaugų gavėjams kaina mažėjo 52,4 proc., kitų paslaugų teikėjų – 61,6 proc. TEO LT, AB vidutinė šių skambučių taikyta kaina 2011 m. sudarė 42,9 ct/min., ir buvo 2 kartus arba 20,7 ct aukštesnė negu kitų paslaugų teikėjų taikyta vidutinė Tarptautinių skambučių paslaugų gavėjams kaina, kuri 2011 m. siekė 22,2 ct/min.

Vidutinę Tarptautinių skambučių paslaugų gavėjams taikytą kainą palyginus su Tarptautinių judriojo ryšio skambučių paslaugų gavėjams taikytomis kainomis, darytina išvada, kad fiksuotojo telefono ryšio paslaugų teikėjai nekonkuruoja su judriojo telefono ryšio paslaugų teikėjais, nes

<sup>75</sup> Vidutinė paslaugų kaina apskaičiuota konkrečių metų tarptautinių skambučių pajamų sumą dalinant iš minėtos paslaugos pokalbių trukmės sumos. Skaičiavimuose naudoti RRT kas ketvirtį renkami statistiniai duomenys apie elektroninių ryšių paslaugų teikėjų pajamas ir suteiktų paslaugų kieki.

2011 m. Tarptautinių judriojo ryšio skambučių paslaugų gavėjams kaina buvo 1,06 Lt/min., t. y. tris kartus aukštesnė už vidutinę Tarptautinių skambučių paslaugų gavėjams taikytą kainą.



**21 pav.** TEO LT, AB, kitų paslaugų teikėjų ir visų paslaugų teikėjų taikyta vidutinė Tarptautinių skambučių paslaugų gavėjams kaina, ct/min., 2006–2011 m.

Vidutinės Tarptautinių skambučių paslaugų gavėjams kainos kritimas 60 proc., net ir augant vartojimui, vertintinas kaip ypač aktyvios konkurencijos požymis. Šiuo atveju labiau tikėtina, kad vidutinių Tarptautinių skambučių paslaugų gavėjams kainų mažėjimą galėjo lemti šių paslaugų teikėjų tarpusavio konkurencija nei konkurencija su kitomis daigafunkcinėmis komunikuoti skirtomis paslaugomis (el. paštas, *Skype*, pokalbių (angl. *chat*) ir pan.).

Iki 2009 m. Tarptautinių skambučių paslaugų gavėjams rinkos struktūra, matuojant pokalbių trukme, buvo pastovi (žr. 20 pav.). Tačiau nuo 2009 m. kitų paslaugų teikėjų Paslaugų gavėjų vartojimas pradėjo sparčiai augti: per 2 metus vartojimas išaugo net 155,3 proc. Net ir pingant paslaugoms, toks vartojimo augimas sąlygojo kitų paslaugų teikėjų 41,2 proc. pajamų augimo šuolį (žr. 18 pav.). Įdomu, kad žymiai daugiau pradėjo vartoti būtent kitų paslaugų teikėjų Paslaugų gavėjų segmentas, ko negalima pasakyti apie TEO LT, AB atitinkamą segmentą. Galima teigti, kad bendras Tarptautinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugų vartojimas augo dėl kitų paslaugų teikėjų Tarptautinių skambučių paslaugų gavėjams vartojimo augimo (žr. 20 pav.). Nežinant tikslaus abonentų, būtent Paslaugų teikėjų, skaičiaus segmente kitimo tendencijų, tačiau laikant, kad kiekvienas Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugų abonentas yra ir Tarptautinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugų abonentas, matyti, kad vieno abonto Tarptautinių skambučių trukmė tiriamuoju laikotarpiu išaugo 41,6 proc. Jei 2006–2009 m. laikotarpį 1 abonentas per metus vidutiniškai kalbėjo 130 min., tai 2010 m. – jau 156 min/m., o 2011 m. – 192 min/m.

Kyla klausimas, kas galėjo per pastaruosius dvejus metus taip ženkliai padidinti Paslaugų gavėjų poreikį naudotis Tarptautinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugomis. Galbūt sunkmečio sąlygomis, sumažėjus Lietuvos vartotojų perkamajai galiai, Paslaugų gavėjai ėmė ieškoti ne tik kaip sumažinti einamąsias sąnaudas (sąskaitas už pokalbius) (2011 m. duomenimis, kitų paslaugų teikėjų Tarptautiniai skambučiai paslaugų gavėjams kainavo 22,2 ct/min., TEO LT, AB – 42,9 ct/min.), bet ir aktyviau megzti ryšius su užsienio rinkomis, ieškoti verslo partnerių už Lietuvos ribų (2010 m. eksporto įtaka BVP išaugo apie 10 proc.). Taip pat tikėtina, kad brangias verslo keliones, komandiruotes, Paslaugų gavėjai keitė telefoninėmis konferencijomis (verslo kelionių skaičius 2009 m., palyginus su 2008 m., sumažėjo 35,7 proc., 2010 m. fiksuojamas 24 proc. augimas, o 2011 m. – 6,1 proc. sumažėjimas)<sup>76</sup>.

<sup>76</sup> Šaltinis: <http://db1.stat.gov.lt/statbank/default.asp?w=1152>; prisijungimo laikas: 2013-01-03.



### 3.4.3. Egzistuojanti ir potenciali konkurencija

2006 m. rugsėjo 30 d. atlikus Tarptautinių skambučių paslaugų gavėjams rinkos tyrimą, buvo konstatuota, jog TEO LT, AB, pasinaudodama vertikalioje integracijoje, disponuojamos infrastruktūros kontrole, turi galimybių ir motyvų taikyti nepagrįstai aukštas kainas (angl. *excessive pricing*), kainų diskriminavimą, grobuoniškas kainas (angl. *predatory pricing*), taip pat vykdyti atitinkamą kainų politiką, siekiant konkurencijos ribojimo atitinkamoje mažmeninėje rinkoje. Minėto rinkos tyrimo metu, taip pat buvo konstatuota, jog nėra alternatyvios infrastruktūros TEO LT, AB viešajam fiksuotojo ryšio tinklui, kuria būtų galima teikti Tarptautinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugas, konkurencinėmis sąlygomis. Minėtoms problemoms spręsti, TEO LT, AB Tarptautinių skambučių Paslaugų gavėjams rinkoje buvo nustatyti kainų kontrolės, sąnaudų apskaitos ir apskaitos atskyrimo įpareigojimai.

Kaip buvo minėta anksčiau, vidutinės taikytos Tarptautinių skambučių paslaugų gavėjams kainos tiriamuoju laikotarpiu mažėjo (žr. 21 pav.). Tai rodo, jog TEO LT, AB netaikė nepagrįstai aukštų kainų. TEO LT, AB tiriamuoju laikotarpiu taikytos vidutinės Tarptautinių skambučių paslaugų gavėjams kainos yra didesnės už kitų paslaugų teikėjų taikytas vidutines Tarptautinių skambučių paslaugų gavėjams kainas. Tačiau jos nėra nepagrįstai žemos, kas rodytų, jog kiti paslaugų teikėjai paslaugas tiekia pigiau savikainos. TEO LT, AB 2006–2011 m. sąnaudų apskaitos informacija rodo, kad TEO LT, AB teikiamų Tarptautinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugų vidutinės vienos minutės pajamos buvo didesnės nei šių paslaugų sąnaudos<sup>77</sup>. Vadinas, tiriamuoju laikotarpiu TEO LT, AB netaikė grobuoniškų kainų. Atsižvelgiant į Tarptautinių skambučių Paslaugų gavėjams rinkos dydžio, jos struktūros bei kainų pokyčius, teigtina, kad egzistuoja konkurencija atitinkamoje rinkoje. Nors TEO LT, AB užėmė pakankamai didelę rinkos dalį, tačiau tai netrukdo kitiems paslaugų teikėjams veikti rinkoje ir teikti konkurencingas paslaugas. Nagrinėjamu laikotarpiu (2006–2011 m.) kitų paslaugų teikėjų rinkos dalys akivaizdžiai išaugo: pagal pajamas 13,8 procentinio punkto (nuo 20 proc. iki 33,8 proc.), pagal pokalbių trukmę 21,5 procentinio punkto (nuo 28,1 proc. iki 49,6 proc.). Taip pat pastebėtina tai, jog nepaisant to, kad 2006–2011 m. laikotarpiu rinkos dalyvių skaičius sumažėjo 13,3 proc. nuo 30 iki 26 teikėjų, paslaugų teikėjų skaičius vis dar yra didelis.

Siekiant įvertinti ar tiriamuoju laikotarpiu egzistavusi konkurencija bus tvari ir ateityje, tikslinga analizuoti situaciją ar TEO LT, AB turės motyvus elgtis nepriklausomai nuo Tarptautinių skambučių paslaugų gavėjams teikėjų ir paslaugų gavėjų panaikinus TEO LT, AB nustatytus įpareigojimus Tarptautinių skambučių paslaugų gavėjams rinkoje. TEO LT, AB drastiškai mažindama paslaugų kainas, siekiant išstumti konkurentus, negalės vienašališkai kainų padidinti ateityje arba tiesiog didinti paslaugų kainas, siekdama didinti pelną. Konkurencija iš esamų rinkos žaidėjų bei kitų paslaugų, kurios suteikia ne tik balso perdavimo galimybę, bet ir galimybę gauti daugiafunkcines komunikavimo paslaugas (el. paštas, *Skype*, pokalbių (angl. *chat*) ir pan.) ribos TEO LT, AB motyvus nustatyti kainas sau palankia linkme neatsižvelgiant į Tarptautinių skambučių paslaugų gavėjams teikėjus ir gavėjus. Kainų didinimas po drastiško kainų mažinimo, reikš paslaugų gavėjų, o tuo pačiu pajamų bei pelno praradimą. Nesant galimybės po grobuoniškos kainodaros susigrąžinti prarastą pelną ateityje, yra mažinamas motyvas imtis konkurenciją ribojančių veiksmų dabar ir ateityje. Taip pat konkurencinis kainų spaudimas iš kitų paslaugų

<sup>77</sup> TEO LT, AB sąnaudas ir pajamas turi skaičiuoti vadovaudamasi Sąnaudų apskaitos pagal pilnai paskirstytų sąnaudų metodą taisyklėmis, patvirtintomis RRT direktoriaus 2005 m. gruodžio 28 d. įsakymu Nr. IV-1164 „Dėl Sąnaudų apskaitos pagal pilnai paskirstytų sąnaudų metodą taisyklių patvirtinimo“ (Žin., 2006, Nr. 2-45; 2011, Nr. 45–2146). Į sąnaudas yra įskaičiuota ir investicijų grąža. Išsami informacija apie konkrečių paslaugų pajamas ir sąnaudas Ataskaitoje nėra skelbiama, nes ši informacija laikytina konfidencialia. Apibendrinta informacija apie paslaugas yra skelbiama adresu <http://www.teo.lt/node/1250>.

teikėjų riboja TEO LT, AB motyvus pradėti taikyti nepagrįstai aukštas kainas panaikinus kainų kontrolės įpareigojimą.

Taigi, mažėjančios Tarptautinių skambučių paslaugų gavėjams kainos, esama konkurencija iš kitų Tarptautinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugų teikėjų bei panašų funkcionalumą užtikrinančių kitų paslaugų, didėjanti kitų paslaugų teikėjų rinkos dalis riboja TEO LT, AB motyvus elgtis neatsižvelgiant į Tarptautinių skambučių paslaugų gavėjams teikėjus ir gavėjus, o tai sukuria sąlygas toliau egzistuoti konkurencijai bei rasti potencialiai konkurencijai.

#### **3.4.4. Plėtros barjerai**

Trijų kriterijų taikymo gairėse (13 psl.) nurodyta, jog didesnė konkurencija galima rinkose, kur yra maži barjerai augti ir plėstis. Tačiau ten taip pat nurodoma, jog brandžioje ir prisotintoje rinkose plėtra gali būti suvaržyta dėl pačių paslaugų gavėjų nenoro keisti paslaugų teikėją arba dėl įsipareigojimų paslaugų teikėjui. Dėl minėtų priežasčių naujam paslaugų teikėjui reikia dėti daugiau pastangų pervilioti paslaugų gavėją. Kurį laiką buvusi stabili Tarptautinių skambučių paslaugų gavėjams paklausa 2010 m. ir 2011 m. augo (žr. 20 pav.) ir tai rodo, jog Tarptautinių skambučių paslaugų gavėjams paklausa turi potencialą augti. Potencialus paklausos augimas sukuria prielaidas atsirasti naujiems Tarptautinių skambučių paslaugų teikėjams. Tačiau tikslinga nagrinėti ar egzistuoja sąlygos į rinką ateiti naujiems žaidėjams, t. y. ar nėra barjerų Tarptautinių skambučių paslaugų gavėjams keisti paslaugų teikėją, ar nėra barjerų atsirasti naujiems paslaugų teikėjams ir plėstis esamiems paslaugų teikėjams.

Kliūtyš, išskylančios Paslaugų gavėjui keičiant vieną paslaugų teikėją kitu yra susijusios su Paslaugų gavėjų žiniomis, pavyzdžiui, apie kitus paslaugų teikėjus, apie tai, kaip galima pakeisti paslaugų teikėją. Paslaugų pirkimo sutarties trukmė taip pat gali riboti kito paslaugų teikėjo pasirinkimą. Toliau minėtos kliūtyš yra nagrinėjamos detaliau.

Tarptautinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugų teikėjai, vadovaudamiesi Abonento teisės išlaikyti abonentinį numerį, keičiant viešųjų telefono ryšio paslaugų teikėją, paslaugų teikimo vietą arba būdą, užtikrinimo sąlygų ir tvarkos aprašu, abonentui pageidaujant, privalo perkelti abonentinį numerį iš vieno paslaugų teikėjo tinklo į kitą. Elektroninių ryšių paslaugų teikimo taisyklių, patvirtintų RRT direktoriaus 2005 m. gruodžio 23 d. įsakymu Nr. 1V-1160 (Žin., 2005, Nr. 152-5627) 10 punkte nurodyta, jog paslaugų teikėjai turi suteikti galimybę paslaugų gavėjams sudaryti elektroninių ryšių paslaugų pirkimo sutartis ne ilgesniam kaip 12 mėn. terminui. Iš kitos pusės Paslaugų teikėjai yra pelno siekiantys ūkio subjektai arba viešojo sektoriaus institucijos, kurios yra suinteresuotos efektyviai naudoti savo išteklius. Dėlto Tarptautinių skambučių paslaugų gavėjai turi motyvą pasirinkti tokį paslaugų teikėją, kuris leis patirti mažiausias išlaidas už tam tikros kokybės paslaugas. Galimybė sudaryti trumpas terminuotas sutartis, galimybė perkelti numerį, motyvas efektyviai naudoti savo išteklius rodo, jog Paslaugų gavėjui nėra kliūčių laisvai keisti paslaugų teikėjus.

Rinkos augimas ir plėtra, ypač naujų rinkos dalyvių, taip pat koreliuoja su egzistuojančiomis patekimo į rinką kliūtimis. 2006 m. Tarptautinių skambučių paslaugų gavėjams rinkos tyrimo metu buvo nustatyta, jog infrastruktūros kontrolė TEO LT, AB suteikia konkurencinį pranašumą prieš konkurentus. Minėtame rinkos tyrime taip pat buvo konstatuota, kad kitoms bendrovėms nėra galimybių lygiaverčiai konkuruoti su TEO LT, AB finansinių išteklių, valdymo, rinkodaros ir technologijų srityse. TEO LT, AB patiriama masto ekonomija ir vertikali integracija 2006 m. rinkos tyrime taip pat buvo laikomi veiksniais, suteikiančiais TEO LT, AB pranašumą kitų ūkio subjektų atžvilgiu. Dėl to, 2006 m. rinkos tyrimo pasėkoje buvo nustatytos šios problemos:

1. infrastruktūros, alternatyvios TEO LT, AB infrastruktūrai, kuria būtų galima teikti Nacionalinių skambučių Vartotojams paslaugas konkurencinėmis sąlygomis trūkumas;
2. vertikali integracija, disponuojamos infrastruktūros kontrolė bei dominuojanti padėtis vertikalčiai susijusių didmeninių paslaugų rinkose suteikia TEO LT, AB konkurencinį pranašumą

mažmeninių paslaugų kainos atžvilgiu palyginti su konkurentais dėl nepagrįstai aukštų kainų (angl. *excessive prices*) ir kryžminio subsidijavimo pritaikymo taikymo galimybės, kainų diskriminavimo pritaikymo galimybės, grobuoniškų kainų (angl. *predatory pricing*) ir kainų spaudimo (angl. *margin squeeze*) pritaikymo galimybės.

Siekiant spręsti aukščiau paminėtas problemas, TEO LT, AB Tarptautinių skambučių paslaugų gavėjams rinkoje buvo nustatyti kainų kontrolės, sąnaudų apskaitos ir apskaitos atskyrimo įpareigojimai. Tačiau tiriamuoju laikotarpiu TEO LT, AB taip pat galiojo įpareigojimai teikiant didmenines paslaugas, kurios yra sudėtinės Tarptautinių skambučių Paslaugų gavėjams paslaugų grandinės dalys:

1. 2007–2011 m. buvo pradėti įgyvendinti įpareigojimai, nustatyti TEO LT, AB Skambučių užbaigimo individualiuose viešuosiuose telefono ryšio tinkluose, teikiamuose fiksuotoje vietoje, rinkoje, Skambučių inicijavimo viešajame telefono ryšio tinkle, teikiamame fiksuotoje vietoje, rinkoje, Nacionalinio tranzito paslaugų, teikiamų viešuoju telefono ryšio tinklu, teikiamu fiksuotoje vietoje ir Tarptautinio tranzito paslaugų, teikiamų viešuoju telefono ryšio tinklu, teikiamu fiksuotoje vietoje, rinkoje. Įgyvendinant kainų kontrolės įpareigojimus buvo mažinamos skambučių inicijavimo, skambučių tranzito ir užbaigimo kainos.

2. nuo 2003 m. TEO LT, AB buvo įpareigota savo abonentams užtikrinti galimybę naudotis kito paslaugų teikėjo Tarptautinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugomis.

3. nuo 2007 m., įgyvendindama Paslaugų gavėjams teikiamos prieigos prie viešojo telefono ryšio tinklo fiksuotoje vietoje rinkoje nustatytus įpareigojimus, TEO LT, AB pradėjo teikti didmeninės vietinės linijos (angl. *Wholesale Line Rental*) paslaugą.

4. nuo 2003 m. yra teikiamos Didmeninės atsietos prieigos (įskaitant iš dalies atsietą prieigą) prie vietinės metalinės vytos poros linijos paslaugos. Pastarųjų paslaugų rinka buvo pertirta 2011 m. ir nuo 2012 m. sausio 1 d. reguliuojamų paslaugų sąrašas be prieigos prie visiškai ar iš dalies atsietos vietinės metalinės vytos poros linijos buvo papildytas prieiga prie vietinės šviesolaidinės ryšių linijos, prieiga prie vietinių UTP ir STP linijų<sup>78</sup>, prieiga prie ryšių kabelių kanalų, prieiga prie šviesolaidinių linijų skaidulos. Reguluojant pastarąsias paslaugas, taip pat yra reguliuojamos ir susijusių priemonių paslaugos, t. y. infrastruktūros, kuri yra būtina sujungiant elektorinių ryšių tinklus, nuoma (pvz. vieta technologinėse patalpose, jungiamieji kabeliai ir laidai). 2009–2011 m. keitėsi atsietos prieigos prie vietinės metalinės vytos poros linijos ir dalinės vietinės metalinės vytos poros linijos kainos.

5. 2012 m. RRT baigė Didmeninės plačiajuosčio ryšio prieigos rinkos tyrimą, kurio pasėkoje TEO LT, AB buvo nustatyti atitinkami įpareigojimai suteikiant didmeninę plačiajuosčio ryšio prieigą metalinės vytos poros linijomis, šviesolaidinėmis ryšio linijomis, UTP ir STP linijomis.

Atsižvelgiant į tai, jog tiriamuoju laikotarpiu TEO LT, AB galiojo atitinkami įpareigojimai teikiant Tarptautinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugas ir didmenines paslaugas, tikslinga atlikti analizę ar didmeninių paslaugų reguliavimas būtų pakankama priemonė panaikinti kliūtis pateikti į Tarptautinių skambučių paslaugų gavėjams rinką bei plėsti esamiems paslaugų teikėjams ir taip riboti TEO LT, AB galimybes elgtis nepriklausomai nuo konkurentų, klientų ir vartotojų. Ši analizė yra pateikta Ataskaitos 1 priede. Analizė rodo, kad potencialus Tarptautinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugų teikėjas, norėdamas pradėti teikti šias paslaugas ir išvengti didelių investicijų į savo nuosavo viešojo fiksuotojo ryšio tinklo infrastruktūrą ir mažesnėmis investicijomis greičiau pasiekti masto bei įvairovės ekonomiją, gali pasinaudoti TEO LT, AB teikiamomis su Tarptautinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugomis vertikalčiai susijusiomis didmeninėmis paslaugomis. Mažesnis investicijų poreikis taip pat mažina finansinių išteklių poreikį. TEO LT AB galimybės taikyti kainų spaudimą, kryžminį subsidijavimą (t. y. dirbtinai didinti didmeninių paslaugų kainas į didmenines paslaugas perkelti sąnaudas iš kitų paslaugų) ir

<sup>78</sup> UTP – Unshielded Twisted Pair, STP – Shielded Twisted Pair.

diskriminuoti yra apribojamos reguliuojant didmeninių paslaugų kainas, bei efektyviai užtikrinant nediskriminavimo įpareigojimo vykdymą. 2006 m. Tarptautinių skambučių paslaugų gavėjams rinkos tyrimo metu nustatytų nepagrįstai aukštų ir grobuoniškų kainų taikymo problemų sumažėjimas buvo aptartas ankstesniame skyriuje. Taigi, kiti ūkio subjektai, pasinaudodami TEO LT, AB teikiamomis didmeninėmis paslaugomis, galėtų (gali) teikti Tarptautinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugas viešuoju fiksuotojo ryšio tinklu, išvengiant didelių investicijų į nuosavo tinklo statybą, sukuriančių įėjimo į rinką barjerus. Pavyzdžiui, 2011 m. 12 paslaugų teikėjų pasinaudojo individualaus pasirinkimo ir (arba) išankstinio pasirinkimo būdą, teikiant Tarptautinius skambučius paslaugų gavėjams.

Apibendrinant aukščiau pateiktą informaciją, darytina išvada, kad esant bendram Tarptautinių skambučių Paslaugų gavėjams teikimo reguliavimui, nustatančiam paslaugų teikimo sąlygas, ir reguliavimui su Tarptautinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugomis vertikaliai susijusiose atitinkamų didmeninių paslaugų rinkose (Paslaugų gavėjams, išskyrus vartotojus, teikiamos prieigos prie viešojo telefono ryšio tinklo fiksuotoje vietoje rinka; Skambučių inicijavimo viešajame telefono ryšio tinkle, teikiamame fiksuotoje vietoje, rinka; Didmeninės (fizinės) tinklo infrastruktūros prieigos (įskaitant iš dalies arba visiškai atsieta prieigą) fiksuotoje vietoje, rinka; Didmeninės plačiajuosčio ryšio prieigos rinka) įėjimo į Tarptautinių skambučių paslaugų gavėjams rinką barjerai mažėja, tuo pačiu mažėja ir plėtros barjerai atitinkamoje rinkoje. Tarptautinių skambučių paslaugų gavėjams rinkos, matuojant pokalbių trukme, augimas atskleidžia, kad plėtra šioje rinkoje nėra stabdoma ar kitaip ribojama.

#### **Išvados:**

1. Vidutinės Tarptautinių skambučių paslaugų gavėjams taikytos kainos per 6 metus krito 59,8 proc., o nuo 2009 m. stebima konkurencija tarp TEO LT, AB ir kitų paslaugų teikėjų yra ypač aktyvi.
2. TEO LT, AB dalis Tarptautinių skambučių paslaugų gavėjams rinkoje, matuojant pokalbių trukme, sumažėjo 21,5 procentinio punkto ir 2011 m. sudarė 50,4 proc. Krentančios kainos ir TEO LT, AB rinkos dalies spartus mažėjimas yra efektyvios konkurencijos vystymosi požymis (2 kriterijus netenkinamas).
3. Atsižvelgiant į tai, kad RRT konstatuoja, jog yra požymių, kad Tarptautinių skambučių paslaugų gavėjams rinkoje vystosi efektyvi konkurencija, pirmas ir trečias kriterijai nebevertinami, o *ex-ante* reguliavimas šioje rinkoje negalimas.
4. Atsižvelgiant į tai, kad atlikus Tarptautinių skambučių paslaugų gavėjams rinkos tyrimą nustatyta, jog šioje rinkoje yra efektyvi konkurencija, konstatuotina, kad pagal Įstatymo 16 straipsnio 2 dalies 2 ir 3 punktus nėra įvardijami didelę įtaką turintys ūkio subjektai ir jiems nėra atliekamas Įstatymo 17 straipsnyje nurodytų įpareigojimų nustatymas.
5. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta 4 punkte, ir vadovaujantis Įstatymo 17 straipsnio 7 dalimi, Tarptautinių skambučių paslaugų gavėjams rinkos charakteristikos negali pateisinti ūkio subjektui TEO LT, AB Tarptautinių skambučių paslaugų gavėjams rinkoje RRT direktoriaus 2006 m. rugsėjo 18 d. įsakymo Nr. 1V-994 „Dėl ūkio subjekto TEO LT, AB, turinčio didelę įtaką Viešųjų tarptautinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų paslaugų gavėjams, išskyrus vartotojus, fiksuotoje vietoje, rinkoje“ 3 punkte nustatytų įpareigojimų taikymo ir dėl to jie yra naikintini, todėl RRT direktoriaus 2006 m. rugsėjo 18 d. įsakymas Nr. 1V-994 „Dėl ūkio subjekto TEO LT, AB, turinčio didelę įtaką Viešųjų tarptautinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų paslaugų gavėjams, išskyrus vartotojus, fiksuotoje vietoje, rinkoje“ pripažintinas netekusiu galios.

**Analizė ar didmeninių paslaugų reguliavimas būtų pakankama priemonė panaikinti kliūtis pateikti į Nacionalinių skambučių vartotojams, Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams, Tarptautinių skambučių vartotojams, Tarptautinių skambučių paslaugų gavėjams rinkas bei sudaryti sąlygas plėtrai minėtose rinkose**

Tiriamuoju laikotarpiu TEO LT, AB galiojo atitinkami įpareigojimai teikiant tiek Nacionalinių skambučių vartotojams, Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams, Tarptautinių skambučių vartotojams, Tarptautinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugas, tiek didmenines paslaugas. Teikiant Nacionalinių skambučių vartotojams ir Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugas, TEO LT, AB tiriamuoju laikotarpiu galiojo sąnaudų apskaitos, apskaitos atskyrimo, kainų kontrolės ir nediskriminacinės kainodaros įpareigojimai. Teikdama Tarptautinių skambučių vartotojams ir Tarptautinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugas, bendrovė turėjo vykdyti sąnaudų apskaitos, apskaitos atskyrimo ir kainų kontrolės įpareigojimus. Teikiant didmenines paslaugas, TEO LT, AB galiojo įpareigojimai suteikti prieigą, skaidrumo ir nediskriminavimo įpareigojimai, sąnaudų apskaitos ir apskaitos atskyrimo įpareigojimai, o taip pat kainų kontrolės įpareigojimai.

Atsižvelgiant į tiriamuoju laikotarpiu taikytą dvigubą reguliavimą, toliau atliekama analizė ar didmeninių paslaugų reguliavimas būtų pakankama priemonė riboti kliūtis pateikti į Nacionalinių skambučių vartotojams, Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams, Tarptautinių skambučių vartotojams, Tarptautinių skambučių paslaugų gavėjams rinkas taip ribojant TEO LT, AB galimybes elgtis nepriklausomai nuo konkurentų, klientų ir vartotojų.

Potencialus Nacionalinių skambučių vartotojams, Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams, Tarptautinių skambučių vartotojams ir Tarptautinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugų teikėjas, norėdamas pradėti teikti minėtas paslaugas ir išvengti didelių investicijų į savo nuosavo viešojo fiksuotojo ryšio tinklo infrastruktūrą, greičiau patirti masto ir įvairovės ekonomiją, gali pasinaudoti TEO LT, AB teikiamomis su Nacionalinių skambučių vartotojams, Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams, Tarptautinių skambučių vartotojams ir Tarptautinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugomis vertikalčiai susijusiomis didmeninėmis paslaugomis. Galimos paslaugų teikimo alternatyvos yra nagrinėjamos toliau.

Siekdamas patirti mažiausias sąnaudas, Nacionalinių skambučių vartotojams, Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams, Tarptautinių skambučių vartotojams ir Tarptautinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugų teikėjas gali minėtas paslaugas (ar konkrečią paslaugą) teikti viešųjų telefono ryšio paslaugų teikėjo individualaus pasirinkimo ir (ar) išankstinio pasirinkimo būdu. Tačiau tokiam Nacionalinių skambučių vartotojams, Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams, Tarptautinių skambučių vartotojams ir Tarptautinių skambučių paslaugų gavėjams teikimo būdui yra reikalinga prieiga prie atitinkamų paslaugų, o ypač prieiga prie skambučių inicijavimo bei tranzito paslaugos.

TEO LT, AB Skambučių inicijavimo viešajame telefono ryšio tinkle, teikiamame fiksuotoje vietoje, rinkoje, Nacionalinio tranzito paslaugų, teikiamų viešuoju telefono ryšio tinklu, teikiamu fiksuotoje vietoje ir Tarptautinio tranzito paslaugų, teikiamų viešuoju telefono ryšio tinklu, teikiamu fiksuotoje vietoje, rinkoje yra pripažinta ūkio subjektu, turinčiu didelę įtaką atitinkamoje rinkoje ir jai yra nustatyti šie įpareigojimai: įpareigojimas suteikti prieigą, nediskriminavimo ir skaidrumo įpareigojimas, sąnaudų apskaitos ir apskaitos atskyrimo įpareigojimas bei kainų kontrolės įpareigojimas. TEO LT, AB yra įpareigota užtikrinti, kad skambučių inicijavimo ir skambučių tranzito ūkio subjekto viešajame ryšių tinkle, teikiamame fiksuotoje vietoje, kainos neviršytų į ateitį

orientuotų ilgo laikotarpio vidutinių padidėjimo sąnaudų (angl. *Forward-looking Long Run Average Incremental Costs*) (toliau – LRAIC). Nagrinėjamų paslaugų LRAIC sąnaudas skaičiavo ir kainas nustatė RRT. Nuo 2008 m. skambučių inicijavimo ir tranzito TEO LT, AB viešajame fiksuotojo ryšio tinkle paslaugų kainos buvo mažinamos po 40 proc. kasmet iki jos pasieks RRT direktoriaus 2008 m. sausio 31 d. įsakymu Nr. 1V-101 (Žin. 2008, Nr. 2-146) patvirtintas kainas. 2012 m. skambučių inicijavimo ir tranzito TEO LT, AB viešajame fiksuotojo ryšio tinkle paslaugų kainos pasiekė RRT nustatytas kainas (žr. 5 lentelę). Su minėtomis skambučių inicijavimo ir tranzito paslaugomis susijusių priemonių (tinklų sujungimo vienkartinį ir periodinių veiklų) kainos yra mažinamos toliau iki jos pasieks RRT nustatytas kainas.

**5 lentelė.** TEO LT, AB teikiamų skambučių inicijavimo ir tranzito bendrovės viešuoju fiksuotojo ryšio tinklu kainų dinamika 2007–2012 m.

| <b>Inicijavimo paslaugos</b>                                    | <b>2008 m.<br/>LRAIC<br/>sąnaudos</b> | <b>2007 m.</b> | <b>2008 m.</b> | <b>2009 m.</b> | <b>2010 m.</b> | <b>2011 m.</b> | <b>2012 m.</b> |
|---|---------------------------------------|----------------|----------------|----------------|----------------|----------------|----------------|
| Vietinis piko laiku, ct/min. (be PVM)                           | 2,2800                                | 7,0000         | 4,2000         | 4,2000         | 2,5200         | 2,2800         | 2,2800         |
| Vietinis ne piko laiku, ct/min. (be PVM)                        | 0,6200                                | 2,5000         | 1,5000         | 1,5000         | 0,9000         | 0,6200         | 0,6200         |
| Nacionalinis piko laiku, ct/min. (be PVM)                       | 4,2600                                | 10,0000        | 7,8500         | 7,8500         | 4,2600         | 4,2600         | 4,2600         |
| Nacionalinis ne piko laiku, ct/min. (be PVM)                    | 1,1600                                | 6,0000         | 2,8100         | 2,8100         | 2,1600         | 1,2960         | 1,1600         |
| Skambučio sudarymas, ct (be PVM)                                | 0,6900                                | 6,0000         | 3,6000         | 3,6000         | 2,1600         | 1,2960         | 0,6900         |
| <b>Tranzito paslaugos*</b>                                      | <b>2008 m.<br/>LRAIC<br/>sąnaudos</b> | <b>2007 m.</b> | <b>2008 m.</b> | <b>2009 m.</b> | <b>2010 m.</b> | <b>2011 m.</b> | <b>2012 m.</b> |
| I tipo tranzitas piko laiku, ct/min. (be PVM)                   | 2,0000                                | nereguliuota   | 3,68           | 3,68           | 2,21           | 2              | 2              |
| I tipo tranzitas ne piko laiku, ct/min. (be PVM)                | 0,5400                                | nereguliuota   | 1,3100         | 1,3100         | 0,7900         | 0,5400         | 0,5400         |
| IV tipo tranzitas piko laiku, ct/min.                           | 1,1300                                | nereguliuota   | 2,0800         | 2,0800         | 1,2500         | 1,1300         | 1,1300         |
| IV tipo tranzitas ne piko laiku, ct/min. (be PVM)               | 0,3100                                | nereguliuota   | 0,7500         | 0,7500         | 0,4500         | 0,3100         | 0,3100         |
| V tipo tranzitas piko laiku, ct/min. (be PVM)                   | 2,3500                                | nereguliuota   | 4,3300         | 4,3300         | 2,6000         | 2,3500         | 2,3500         |
| V tipo tranzitas ne piko laiku, ct/min. (be PVM)                | 0,6400                                | nereguliuota   | 1,5500         | 1,5500         | 0,9300         | 0,6400         | 0,6400         |
| Skambučio sudarymas, ct (be PVM)                                | 0,6900                                | nereguliuota   | 3,6000         | 3,6000         | 2,1600         | 1,2960         | 0,6900         |
| <b>Tinklų sujungimo paslaugos</b>                               | <b>2008 m.<br/>LRAIC<br/>sąnaudos</b> | <b>2007 m.</b> | <b>2008 m.</b> | <b>2009 m.</b> | <b>2010 m.</b> | <b>2011 m.</b> | <b>2012 m.</b> |
| Vietinio tinklų sujungimo taško diegimas, Lt (be PVM)           | 0,00                                  | 20000,00       | 12000,00       | 12000,00       | 7200,00        | 4320,00        | 2592,00        |
| Vietinio tinklų sujungimo taško priežiūra, Lt/mėn. (be PVM)     | 154,23                                | 833,33         | 500,00         | 500,00         | 300,00         | 180,00         | 154,17         |
| Nacionalinio tinklų sujungimo taško diegimas, Lt (be PVM)       | 0,00                                  | 40000,00       | 24000,00       | 24000,00       | 14000,00       | 8400,00        | 5040,00        |
| Nacionalinio tinklų sujungimo taško priežiūra, Lt/mėn. (be PVM) | 683,04                                | 1666,67        | 1000,00        | 1000,00        | 683,04         | 683,04         | 683,04         |
| 2 Mbps prievado diegimas,                                       | 0,00                                  | 3200,00        | 1920,00        | 1920,00        | 1152,00        | 691,20         | 414,72         |

|   |        |        |        |        |        |        |        |
|---|--------|--------|--------|--------|--------|--------|--------|
| Lt (be PVM)   |        |        |        |        |        |        |        |
| 2 Mbps prievado priežiūra, Lt/mėn. (be PVM)   | 100,00 | 100,00 | 100,00 | 100,00 | 100,00 | 100,00 | 100,00 |
| * I tipo tranzitas apima skambučio perdavimą per komutacinę stotį (įskaitant stotį), IV tipo tranzitas apima skambučio perdavimą iš komutavimo stoties (jos neįskaitant) iki tarptautinės komutavimo stoties (ją įskaitant). V tipo tranzitas apima skambučio perdavimą per tarptautinę komutacinę stotį (įskaitant stotį). |        |        |        |        |        |        |        |

RRT ruošiasi 2013 m. pertirti skambučių inicijavimo ir tranzito viešuosiuose fiksuotojo ryšio tinkluose rinkas ir, esant poreikiui, peržiūrėti TEO LT, AB nustatytus įpareigojimus. Atsižvelgiant į tai, jog TEO LT, AB skambučių inicijavimo ir skambučių tranzito ūkio subjekto viešajame fiksuotojo ryšio tinkle paslaugų kainos yra nustatomos RRT, TEO LT, AB negali jų dirbtinai padidinti į paslaugos savikainą perkeldama kitų paslaugų sąnaudas. Tokiu būdu yra apriojamos TEO LT, AB galimybės nepagrįstai didinti paslaugų kainas.

Potencialus paslaugų teikėjas, siekdamas Nacionalinių skambučių vartotojams, Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams, Tarptautinių skambučių vartotojams, Tarptautinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugas teikti kartu su prieigos paslaugomis, t. y. teikti paslaugos rinkinį, papildomai gali iš TEO LT, AB pirkti didmeninės vietinės linijos (angl. *Wholesale Line Rental*) paslaugas. Teikiant didmeninės vietinės linijos paslaugas TEO LT, AB yra nustatyti šie įpareigojimai: įpareigojimas suteikti prieigą, nediskriminavimo ir skaidrumo įpareigojimas, sąnaudų apskaitos ir apskaitos atskyrimo įpareigojimas bei kainų kontrolės įpareigojimas. Ūkio subjektas, teikdamas didmeninės vietinės linijos paslaugas privalo užtikrinti, kad paslaugos kainos būtų ne didesnės nei sąnaudos, apskaičiuotas pagal pilnai paskirstytų sąnaudų metodą<sup>79</sup> (angl. *Fully Distributed Costs*). Vienas iš kertinių šio sąnaudų skaičiavimo metodų principų yra priežastingumo principas. Remiantis juo, sąnaudos turi būti paskirstytos toms veiklos, kurios lėmė sąnaudų atsiradimą. RRT kasmet tikrina ar sąnaudos buvo skaičiuojamos laikantis RRT nustatytų reikalavimų. Taigi, TEO LT, vienašališkai negali padidinti arba sumažinti reguliuojamų paslaugų sąnaudų. Tačiau nepaisant Didmeninės vietinės linijos paslaugų reguliavimo, tiriamuoju laikotarpiu nebuvo pasirašyta nei viena didmeninės vietinės linijos paslauga. Viena iš priežasčių dėl ko šios paslaugos nėra perkamos yra didelės paslaugų, ypač vienkartinio užmokesčio, kainos (žr. 6 lentelę ir 7 lentelę).

**6 lentelė.** Didmeninės vietinės linijos vartotojams kainų dinamika ir palyginimas su mažmeninėmis vietinės linijos paslaugos vartotojams kainomis, 2007–2012 m.

| Didmeninė vietinė linija vartotojams  | 2007 m. | 2008 m. | 2009 m. | 2010 m. | 2011 m. | 2012 m. |
|---|---------|---------|---------|---------|---------|---------|
| <b>Techninių galimybių tyrimas, Lt (be PVM)</b>                             | 9,9     | 9,9     | 9,9     | 9,9     | 9,9     | 9,9     |
| Paslaugų įjungimas vartotojams, Lt (be PVM)                                 | 181,5   | 181,5   | 181,5   | 181,5   | 181,5   | 181,5   |
| Linijos perkėlimas, Lt (be PVM)   | 16,95   | 16,95   | 16,95   | 16,95   | 16,95   | 16,95   |
| Periodinis užmokestis už paslaugas, teikiamas vartotojams, Lt/mėn. (be PVM) | 17,5    | 17,5    | 17,5    | 17,5    | 17,5    | 17,5    |
| Vienkartinis užmokesčių suma paslaugas teikiant vartotojams, Lt (be PVM)    | 191,4   | 191,4   | 191,4   | 191,4   | 191,4   | 191,4   |
| Periodinis užmokestis už paslaugas, teikiamas vartotojams, Lt/mėn. (be PVM) | 17,5    | 17,5    | 17,5    | 17,5    | 17,5    | 17,5    |

<sup>79</sup> Sąnaudos turi būti skaičiuojamos remiantis RRT nustatytomis sąnaudų apskaitos taisyklėmis, patvirtintomis RRT direktoriaus 2005 m. gruodžio 28 d. įsakymu Nr. 1V-1164 „Dėl Sąnaudų apskaitos pagal pilnai paskirstytų sąnaudų metodą taisyklių patvirtinimo“ (Žin., 2006, Nr. 2-45; 2011, Nr. 45–2146).

|  |        |        |        |        |        |        |
|--|--------|--------|--------|--------|--------|--------|
| Linijos įrengimas vartotojams, Lt (be PVM)   | 211,86 | 211,86 | 165,29 | 165,29 | 165,29 | 165,29 |
| Periodinis užmokestis už liniją vartotojams, Lt/mėn. (be PVM)  | 19,49  | 19,49  | 19,01  | 19,01  | 19,01  | 19,01  |
| Linijos perkėlimas, Lt (be PVM)  | 41,32  | 41,32  | 41,32  | 41,32  | 41,32  | 41,32  |
| <b>Skirtumas tarp linijos vartotojams ir didmeninės vietinės linijos vartotojams įrengimo, Lt (be PVM)</b>                   | 20,46  | 20,46  | -26,11 | -26,11 | -26,11 | -26,11 |
| <b>Skirtumas tarp linijos vartotojams ir didmeninės vietinės linijos vartotojams periodinių užmokesčių, Lt/mėn. (be PVM)</b> | 1,99   | 1,99   | 1,51   | 1,51   | 1,51   | 1,51   |

**7 lentelė.** Didmeninės vietinės linijos paslaugų gavėjams kainų dinamika ir palyginimas su mažmeninėmis vietinės linijos paslaugos paslaugų gavėjams kainomis, 2007–2012 m.

| <b>Didmeninė vietinė linija paslaugų gavėjams</b>  | <b>2007 m.</b> | <b>2008 m.</b> | <b>2009 m.</b> | <b>2010 m.</b> | <b>2011 m.</b> | <b>2012 m.</b> |
|--|----------------|----------------|----------------|----------------|----------------|----------------|
| Techninių galimybių tyrimas, Lt (be PVM)   | 9,9            | 9,9            | 9,9            | 9,9            | 9,9            | 9,9            |
| Paslaugų įjungimas paslaugų gavėjams, Lt (be PVM)  | 181,5          | 181,5          | 181,5          | 181,5          | 181,5          | 181,5          |
| Linijos perkėlimas, Lt (be PVM)  | 16,95          | 16,95          | 16,95          | 16,95          | 16,95          | 16,95          |
| Periodinis užmokestis už paslaugas, teikiamas paslaugų gavėjams, Lt/mėn. (be PVM)  | 21             | 21             | 21             | 21             | 21             | 21             |
| Vienkartinių užmokesčių suma paslaugas teikiant paslaugų gavėjams, Lt (be PVM)   | 191,4          | 191,4          | 191,4          | 191,4          | 191,4          | 191,4          |
| Periodinis užmokestis už paslaugas, teikiamas paslaugų gavėjams, Lt/mėn. (be PVM)  | 21             | 21             | 21             | 21             | 21             | 21             |
| Linijos įrengimas paslaugų gavėjams, Lt (be PVM)   | 211,86         | 211,86         | 206,61         | 206,61         | 206,61         | 206,61         |
| Periodinis užmokestis už liniją paslaugų gavėjams, Lt/mėn. (be PVM)  | 23,73          | 23,73          | 23,14          | 23,14          | 23,14          | 23,14          |
| Linijos perkėlimas, Lt (be PVM)  | 83,47          | 83,47          | 83,47          | 83,47          | 83,47          | 83,47          |
| <b>Skirtumas tarp linijos paslaugų gavėjams ir didmeninės vietinės linijos paslaugų gavėjams įrengimo, Lt (be PVM)</b>                   | 20,46          | 20,46          | 15,21          | 15,21          | 15,21          | 15,21          |
| <b>Skirtumas tarp linijos paslaugų gavėjams ir didmeninės vietinės linijos paslaugų gavėjams periodinių užmokesčių, Lt/mėn. (be PVM)</b> | 2,73           | 2,73           | 2,14           | 2,14           | 2,14           | 2,14           |

RRT 2012 m. inicijavo didmeninės vietinės linijos kainų patikrinimą. Po patikrinimo didmeninės vietinės linijos vienkartinis užmokestis buvo sumažintas nuo 44 000 Lt iki 3 400 Lt. Nuo 2013 m. birželio 1 d. taip pat buvo sumažintas vietinės linijos Vartotojams įrengimo užmokestis nuo 181,15 Lt (be PVM) iki 44,50 Lt (be PVM). Kaip matyti iš 6 lentelėje pateiktos informacijos, Didmeninės vietinės linijos užmokesčiai vartotojams buvo didesni nei TEO LT, AB taikoma mažmeninė kaina vartotojams. Tačiau atkreiptinas dėmesys į tai, jog TEO LT, AB periodiškai (lygiagrečiai su TEO LT, AB vykstančiomis akcijomis teikiant mažmenines paslaugas) siūlo nuolaidas didmeninės vietinės linijos paslaugoms, kas mažina išlaidas joms, o taip pat mažina kainų spaudimo riziką. RRT taip pat periodiškai tikrina ar TEO LT, AB vykdo nediskriminavimo įpareigojimą ir paslaugas didmeninių paslaugų teikėjams teikia tokiomis pačiomis sąlygomis kaip ir sau.



Siekdamas didesnės nepriklausomybės nuo didmeninių paslaugų teikėjo, potencialus Nacionalinių skambučių vartotojams, Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams, Tarptautinių skambučių vartotojams, Tarptautinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugų teikėjas gali pirkti fizinės infrastruktūros paslaugas: vietinės metalinės vytos poros linijos arba dalinės vietinės metalinės vytos poros linijos paslaugas, vietinės šviesolaidinės ryšių linijos paslaugas, prieigą prie vietinių UTP ir STP linijų<sup>80</sup>, prieigą prie ryšių kabelių kanalų, prieigą prie šviesolaidinių linijų skaidulos. Tiriamuoju laikotarpiu buvo siūlomos tik vietinės metalinės vytos poros linijos arba dalinės vietinės metalinės vytos poros paslaugos. Tačiau nuo 2012 m. sausio 1 d. yra siūloma prieiga prie vietinės šviesolaidinės ryšių linijos ir prieiga prie vietinių UTP ir STP linijų. TEO LT, AB minėtas paslaugas privalo teikti laikydamasi šių įpareigojimų: įpareigojimo suteikti prieigą, nediskriminavimo ir skaidrumo įpareigojimo, sąnaudų apskaitos ir apskaitos atskyrimo įpareigojimo, kainų kontrolės įpareigojimo. Teikdamas fizinės infrastruktūros paslaugas TEO LT, AB turi užtikrinti, kad minėtų paslaugų kainos būtų ne didesnės nei pagal pilnai paskirstytą sąnaudų metodą (angl. *Fully Distributed Costs*) apskaičiuotos sąnaudos<sup>81</sup>. Vienas iš kertinių šio sąnaudų skaičiavimo metodų principų yra priešastingumo principas. Remiantis juo sąnaudos turi būti paskirstytos toms veiklos, kurios lėmė sąnaudų atsiradimą. RRT kasmet tikrina ar sąnaudos buvo skaičiuojamos laikantis RRT nustatytų reikalavimų. Taigi, TEO LT, vienašališkai negali padidinti arba sumažinti reguliuojamų paslaugų sąnaudų. TEO LT, AB teikdama minėtas paslaugas taip pat turėjo (bei turi) užtikrinti nediskriminavimo įpareigojimo vykdymą, t. y. bendrovė turi užtikrinti kad paslaugos didmeninių paslaugų gavėjams būtų teikiamos tokiomis pačiomis sąlygomis kaip yra teikiamos sau. Nepaisant nustatytų įpareigojimų, prieigos prie vietinės metalinės vytos poros linijos arba dalinės vietinės metalinės vytos poros paslaugos nėra populiarios. 2011 m. pabaigoje iš viso buvo perkamos 623 visiškai atsietos vietinės linijos ir 127 iš dalies atsietos vietinės linijos, kai 2007 m. pabaigoje buvo perkamos 443 visiškai atsietos vietinės linijos. RRT duomenimis, 2012 m. pabaigoje vietinės šviesolaidinės ryšių linijos paslaugos nebuvo pirkto. Mažą paklausą galima paaiškinti dviem priežastimis: kurį laiką visiškai atsietos ir iš dalies atsietos vietinės metalinės vytos poros linijos buvo brangesnės nei mažmeninių paslaugų kainos (žr. 8 ir 9 lenteles); paslaugų teikėjai labiau yra linkę investuoti į savo infrastruktūros plėtrą perkant prieigą prie ryšių kabelių kanalų arba šviesolaidinių linijų skaidulų.

**8 lentelė.** Atsietos vietinės linijos vartotojams kainų dinamika ir palyginimas su mažmeninėmis vietinės linijos paslaugos vartotojams kainomis, 2007–2012 m.

| Atsieta prieiga vartotojams   | 2007 m. | 2008 m. | 2009 m. | 2010 m. | 2011 m. | 2012 m. |
|---|---------|---------|---------|---------|---------|---------|
| Techninių galimybių tyrimas, Lt (be PVM)                              | 215,22  | 215,22  | 50,00   | 50,00   | 50,00   | 50,00   |
| Paslaugos įdiegimas visiškai atsietai prieigai, Lt (be PVM)           | 202,56  | 202,56  | 150,00  | 150,00  | 100,00  | 100,00  |
| Paslaugos įdiegimas iš dalies atsietai prieigai, Lt (be PVM)          | 204,67  | 204,67  | 150,00  | 150,00  | 100,00  | 100,00  |
| Paslaugos išjungimo užmokestis, Lt (be PVM)                           | 65,41   | 65,41   | 65,41   | 65,41   | 0,00    | 0,00    |
| Visiškai atsietos prieigos nuoma, Lt/mėn. (be PVM)                    | 26,77   | 26,77   | 24,00   | 18,00   | 17,00   | 17,00   |
| Iš dalies atsietos prieigos nuoma, Lt/mėn. (be PVM)                   | 18,84   | 18,84   | 18,84   | 16,50   | 12,00   | 12,00   |
| Vienkartinių užmokesčių suma visiškai atsietai prieigai, Lt (be PVM): | 483,19  | 483,19  | 265,41  | 265,41  | 150,00  | 150,00  |
| Periodinis užmokestis visiškai atsietai prieigai, Lt/mėn. (be PVM)    | 26,77   | 26,77   | 24,00   | 18,00   | 17,00   | 17,00   |
| Vienkartinių užmokesčių suma iš dalies                                | 485,30  | 485,30  | 265,41  | 265,41  | 150,00  | 150,00  |

<sup>80</sup> UTP – Unshielded Twisted Pair, STP – Shielded Twisted Pair.

<sup>81</sup> Sąnaudos turi būti skaičiuojamos remiantis RRT nustatytomis sąnaudų apskaitos taisyklėmis, patvirtintomis RRT direktoriaus 2005 m. gruodžio 28 d. įsakymu Nr. 1V-1164 „Dėl Sąnaudų apskaitos pagal pilnai paskirstytą sąnaudų metodą taisyklių patvirtinimo“ (Žin., 2006, Nr. 2-45; 2011, Nr. 45–2146).

|   |                |                |                |                |              |              |
|---|----------------|----------------|----------------|----------------|--------------|--------------|
| atsietai prieigai, Lt (be PVM):   |                |                |                |                |              |              |
| Periodinis užmokestis iš dalies atsietai prieigai, Lt/mėn. (be PVM)   | 18,84          | 18,84          | 18,84          | 16,50          | 12,00        | 12,00        |
| Linijos įrengimas vartotojams, Lt (be PVM)  | 211,86         | 211,86         | 165,29         | 165,29         | 165,29       | 165,29       |
| Periodinis užmokestis už liniją vartotojams, Lt/mėn. (be PVM)   | 19,49          | 19,49          | 19,01          | 19,01          | 19,01        | 19,01        |
| Linijos perkėlimas, Lt (be PVM)   | 41,32          | 41,32          | 41,32          | 41,32          | 41,32        | 41,32        |
| <b>Skirtumas tarp linijos įrengimo vartotojams ir vienkartinių užmokesčių už visiškai atsietą prieigą, Lt (be PVM)</b>          | <b>-271,33</b> | <b>-271,33</b> | <b>-100,12</b> | <b>-100,12</b> | <b>15,29</b> | <b>15,29</b> |
| <b>Skirtumas tarp linijos įrengimo vartotojams ir vienkartinių užmokesčių už iš dalies atsietą prieigą, Lt (be PVM)</b>         | <b>-273,44</b> | <b>-273,44</b> | <b>-100,12</b> | <b>-100,12</b> | <b>15,29</b> | <b>15,29</b> |
| <b>Skirtumas tarp periodinio užmokesčio vartotojams ir periodinio užmokesčio už visiškai atsietą prieigą, Lt/mėn. (be PVM)</b>  | <b>-7,28</b>   | <b>-7,28</b>   | <b>-4,99</b>   | <b>1,01</b>    | <b>2,01</b>  | <b>2,01</b>  |
| <b>Skirtumas tarp periodinio užmokesčio vartotojams ir periodinio užmokesčio už iš dalies atsietą prieigą, Lt/mėn. (be PVM)</b> | <b>0,65</b>    | <b>0,65</b>    | <b>0,17</b>    | <b>2,51</b>    | <b>7,01</b>  | <b>7,01</b>  |

**9 lentelė.** Atsietos vietinės linijos paslaugų gavėjams kainų dinamika ir palyginimas su mažmeninėmis vietinės linijos paslaugos paslaugų gavėjams kainomis, 2007–2012 m.

| <b>Atsietą prieigą paslaugų gavėjams</b>  | <b>2007 m.</b> | <b>2008 m.</b> | <b>2009 m.</b> | <b>2010 m.</b> | <b>2011 m.</b> | <b>2012 m.</b> |
|---|----------------|----------------|----------------|----------------|----------------|----------------|
| Techninių galimybių tyrimas, Lt (be PVM)  | 215,22         | 215,22         | 50,00          | 50,00          | 50,00          | 50,00          |
| Paslaugos įdiegimas visiškai atsietai prieigai, Lt (be PVM)   | 202,56         | 202,56         | 150,00         | 150,00         | 100,00         | 100,00         |
| Paslaugos įdiegimas iš dalies atsietai prieigai, Lt (be PVM)  | 204,67         | 204,67         | 150,00         | 150,00         | 100,00         | 100,00         |
| Paslaugos išjungimo užmokestis, Lt (be PVM)   | 65,41          | 65,41          | 65,41          | 65,41          | 0,00           | 0,00           |
| Visiškai atsietos prieigos nuoma, Lt/mėn. (be PVM)  | 26,77          | 26,77          | 24,00          | 18,00          | 17,00          | 17,00          |
| Iš dalies atsietos prieigos nuoma, Lt/mėn. (be PVM)   | 18,84          | 18,84          | 18,84          | 16,50          | 12,00          | 12,00          |
| Vienkartinių užmokesčių suma visiškai atsietai prieigai, Lt (be PVM):   | 483,19         | 483,19         | 265,41         | 265,41         | 150,00         | 150,00         |
| Periodinis užmokestis visiškai atsietai prieigai, Lt/mėn. (be PVM)  | 26,77          | 26,77          | 24,00          | 18,00          | 17,00          | 17,00          |
| Vienkartinių užmokesčių suma iš dalies atsietai prieigai, Lt (be PVM):  | 485,30         | 485,30         | 265,41         | 265,41         | 150,00         | 150,00         |
| Periodinis užmokestis iš dalies atsietai prieigai, Lt/mėn. (be PVM)   | 18,84          | 18,84          | 18,84          | 16,50          | 12,00          | 12,00          |
| Linijos įrengimas paslaugų gavėjams, Lt (be PVM)  | 211,86         | 211,86         | 206,61         | 206,61         | 206,61         | 206,61         |
| Periodinis užmokestis už liniją paslaugų gavėjams, Lt/mėn. (be PVM)   | 23,73          | 23,73          | 23,14          | 23,14          | 23,14          | 23,14          |
| Linijos perkėlimas, Lt (be PVM)   | 83,47          | 83,47          | 83,47          | 83,47          | 83,47          | 83,47          |
| <b>Skirtumas tarp linijos įrengimo paslaugų gavėjams ir vienkartinių užmokesčių už visiškai atsietą prieigą, Lt (be PVM)</b>  | <b>-271,33</b> | <b>-271,33</b> | <b>-58,80</b>  | <b>-58,80</b>  | <b>56,61</b>   | <b>56,61</b>   |
| <b>Skirtumas tarp linijos įrengimo paslaugų gavėjams ir vienkartinių užmokesčių už iš dalies atsietą prieigą, Lt (be PVM)</b> | <b>-273,44</b> | <b>-273,44</b> | <b>-58,80</b>  | <b>-58,80</b>  | <b>56,61</b>   | <b>56,61</b>   |

|   |              |              |              |             |              |              |
|---|--------------|--------------|--------------|-------------|--------------|--------------|
| <b>užmokesčių už iš dalies atsietą prieigą, Lt (be PVM)</b>   |              |              |              |             |              |              |
| <b>Skirtumas tarp periodinio užmokesčio paslaugų gavėjams ir periodinio užmokesčio už visiškai atsietą prieigą, Lt/mėn. (be PVM)</b>  | <b>-3,04</b> | <b>-3,04</b> | <b>-0,86</b> | <b>5,14</b> | <b>6,14</b>  | <b>6,14</b>  |
| <b>Skirtumas tarp periodinio užmokesčio paslaugų gavėjams ir periodinio užmokesčio už iš dalies atsietą prieigą, Lt/mėn. (be PVM)</b> | <b>4,89</b>  | <b>4,89</b>  | <b>4,30</b>  | <b>6,64</b> | <b>11,14</b> | <b>11,14</b> |

Kaip matyti iš 8 ir 9 lentelių, tiriamojo laikotarpio pabaigoje atsietos prieigos prie vietinės metalinės vytos poros linijos paslaugų kainos buvo mažesnės nei TEO LT, AB taikomos mažmeninių paslaugų kainos. Atkreiptinas dėmesys ir į tai, jog TEO LT, AB periodiškai (lygiagrečiai su TEO LT, AB vykstančiomis akcijomis teikiant mažmenines paslaugas) siūlo nuolaidas atsietos prieigos paslaugoms, kas taip pat mažina išlaidas joms. Verta paminėti ir tai, jog RRT periodiškai tikrina ar TEO LT, AB vykdo nediskriminavimo įpareigojimą ir paslaugas didmeninių paslaugų teikėjams teikia tokiomis pačiomis sąlygomis kaip ir sau. Dėl to, kainų spaudimo taikymo rizika mažėja.

Perkant fizinės infrastruktūros paslaugas, svarbi tampa skambučių užbaigimo paslauga. Skambučių užbaigimo TEO LT, AB viešajame fiksuotojo ryšio tinkle paslaugų kainos reguliuojamos nuo 2003 m. Nuo 2008 m. skambučių užbaigimo TEO LT, AB viešajame fiksuotojo ryšio tinkle paslaugų kainos buvo mažinamos po 40 proc. kasmet iki jos pasieks RRT direktoriaus 2008 m. sausio 31 d. įsakymu Nr. 1V-101 (Žin. 2008, Nr. 2-146) patvirtintas kainas, nustatytas remiantis LRAIC sąnaudomis. Tačiau 2010 m. kainų mažinimas po 40 proc. kasmet buvo pakeistas. Nuo 2010 m. skambučių iki 2012 m. sausio 1 d. kainos buvo sumažintos trimis etapais iki LRAIC sąnaudų (žr. 10 lentelę).

**10 lentelė.** Skambučių užbaigimo TEO LT, AB viešajame fiksuotojo ryšio tinkle kainų, 2007–2012 m.

| <b>Skambučio užbaigimas</b>                  | <b>2008 m. LRAIC sąnaudos</b> | <b>2007 m.</b> | <b>2008 m.</b> | <b>2009 m.</b> | <b>2010 m.</b> | <b>2011 m.</b> | <b>2012 m.</b> |
|--|-------------------------------|----------------|----------------|----------------|----------------|----------------|----------------|
| Vietinis piko laiku, ct/min. (be PVM)        | 2,2800                        | 7,0000         | 4,2000         | 4,2000         | 3,5600         | 2,9200         | 2,2800         |
| Vietinis ne piko laiku, ct/min. (be PVM)     | 0,6200                        | 2,5000         | 1,5000         | 1,5000         | 1,2100         | 0,9200         | 0,6200         |
| Nacionalinis piko laiku, ct/min. (be PVM)    | 4,2600                        | 10,0000        | 7,8500         | 7,8500         | 5,4200         | 4,8400         | 4,2600         |
| Nacionalinis ne piko laiku, ct/min. (be PVM) | 1,1600                        | 6,0000         | 2,8100         | 2,8100         | 2,7900         | 1,9800         | 1,1600         |
| Skambučio sudarymas                          | 0,6900                        | 6,0000         | 3,6000         | 3,6000         | 2,6300         | 1,6600         | 0,6900         |

Nagrinėjamų paslaugų LRAIC sąnaudas skaičiavo ir kainas nustatė RRT. Tokiu būdu yra apribojamos TEO LT, AB galimybės nepagrįstai didinti paslaugų kainas. Nuo 2010 m. taip pat buvo sumažintos kitų operatorių išlaidos, susijusios su tinklų sujungimu: nuo 2010 m. tinklus sujungiantys operatoriai patys turi pasidengti išlaidas susijusias su tinklų sujungimu (stočių pajėgumų išplėtimas, srautų perdavimo įrangos išplėtimas ir panašiai), tinklus sujungiančią ryšių liniją įrengia mažiausią kainą pasiūlęs operatorius, o ryšių linijos įrengimo ir teikimo sąnaudos operatoriai dalinasi pusiau.

Pastebėtina tai, kad RRT laikinosiomis priemonėmis nuo 2013 m. balandžio 1 d. skambučių užbaigimo TEO LT, AB viešajame fiksuotojo ryšio tinkle paslaugų kainos buvo sumažintos dar kartą: nuo 4,26 ct/min. piko laiku (be PVM), 1,16 ct/min. ne piko laiku (be PVM) ir 0,69 ct/min. (be PVM) už skambučio sudarymą iki 2,11 ct/min. (be PVM) kainos, kuri galioja visu paros metu

tinklus sujungiant bet kuriame tinklų sujungimo lygmenyje (t. y. skambučių užbaigimo kainos nėra diferencijuojamos į kainas vietiniame ir nacionaliniame lygmenyje). Pastaroji kaina galios iki RRT nustatytas kainas, remdamosi pagal Europos Komisijos rekomendacijos 2009/396/EB reikalavimus apskaičiuotomis „grynosiomis“ LRAIC sąnaudomis.

RRT taip pat reguliuoja dar 8 viešojo fiksuoto ryšio tinklo operatorių ir 3 viešojo judriojo ryšio operatorių skambučių užbaigimo kainas. Pagal RRT nustatytus įpareigojimus, skambučių užbaigimo 8 viešojo fiksuotojo ryšio operatorių tinkluose kainos negali būti didesnės nei TEO LT, AB taikomos kainos.

Taigi RRT reguliuoja visas Nacionalinių skambučių vartotojams, Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams, Tarptautinių skambučių vartotojams, Tarptautinių skambučių paslaugų gavėjams paslaugų vertės grandinės sudedamąsias dalis: skambučių inicijavimo, skambučių tranzito, skambučių užbaigimo ir prieigos prie viešojo fiksuotojo ryšio tinklo infrastruktūros paslaugas arba šiam tinklui reikalingos infrastruktūros paslaugas, teikiamas didelę įtaką atitinkamoje rinkoje turinčio ūkio subjekto (šiuo atveju TEO LT, AB).

Tačiau siekiant įsikinti ar esamas reguliavimas tiriamuoju laikotarpiu buvo veiksmingas ir ateityje bus veiksmingas, tikslinga atlikti mažmeninių ir didmeninių paslaugų kainų palyginimą. Atliekant tokį palyginimą yra vertinama ar TEO LT, AB mažmeninių paslaugų pajamos tiriamuoju laikotarpiu buvo didesnės nei teikiamos didmeninių paslaugų sąnaudos.

7–9 lentelėse pateikta informacija rodo, jog TEO LT, AB mažmeninių paslaugų pajamos yra tiriamojo laikotarpio pabaigoje buvo didesnės nei didmeninių paslaugų kainos. Taip pat pastebėtina tai, jog TEO LT, AB periodiškai siūlo nuolaidas vienkartiniams ir periodiniams užmokesčiams. Kaip yra parodyta 6 lentelėje, didmeninės vietinės linijos vartotojams paslaugų vienkartiniai užmokesčiai tiriamojo laikotarpio pabaigoje ir 2012 m. buvo didesni nei mažmeninių paslaugų kainos. Tai rodo, jog potencialus mažmeninių paslaugų teikėjas, pirkdamas šią paslaugą, negalėtų pasiūlyti tokių pačių paslaugų kaip TEO LT, AB nepatirdamas nuostolio. Tačiau šią problemą per trumpą laikotarpį galima išspręsti patikrinant ar TEO LT, AB vykdo nediskriminavimo įpareigojimą.

Siekiant įvertinti potencialios konkurencijos galimybes nereguliuojant mažmeninių paslaugų kainų, papildomai tikslinga patikrinti ar TEO LT, AB skambučių pajamos yra didesnės nei TEO LT, AB taikomos skambučių inicijavimo, skambučių tranzito ir skambučių užbaigimo paslaugų kainos. Minėtas įvertinimas yra pateiktas 11 lentelėje.

**11 lentelė.** Mažmeninio skambučių TEO LT, AB viešajame fiksuotojo ryšio tinkle pajamų palyginimas su skambučio sąnaudomis.

| Eil. Nr. | Metai  | 2007 m. | 2008 m. | 2009 m. | 2010 m. | 2011 m. | 2012 m. |
|----------|--|---------|---------|---------|---------|---------|---------|
| 1.       | Srautas piko laiku (duomenys iš 2012 m. diegto LRAIC modelio)          | 0,53    | 0,53    | 0,53    | 0,53    | 0,53    | 0,53    |
| 2.       | Srautas ne piko laiku (duomenys iš 2012 m. diegto LRAIC modelio)       | 0,47    | 0,47    | 0,47    | 0,47    | 0,47    | 0,47    |
| 3.       | Nacionalinis inicijavimas piko laiku, ct/min. (be PVM)                 | 10,00   | 7,85    | 7,85    | 4,26    | 4,26    | 4,26    |
| 4.       | Nacionalinis inicijavimas ne piko laiku, ct/min. (be PVM)              | 6,00    | 2,81    | 2,81    | 2,16    | 1,30    | 1,16    |
| 5.       | Skambučio sudarymas, ct (be PVM)                                       | 6,00    | 3,60    | 3,60    | 2,16    | 1,30    | 0,69    |
| 6.       | Tranzitas per stotį (I tipo tranzitas) piko laiku, ct/min. (be PVM)    | 6,13    | 3,68    | 3,68    | 2,21    | 2,00    | 2,00    |
| 7.       | Tranzitas per stotį (I tipo tranzitas) ne piko laiku, ct/min. (be PVM) | 2,18    | 1,31    | 1,31    | 0,79    | 0,54    | 0,54    |

|     |   |              |              |              |              |              |              |
|-----|---|--------------|--------------|--------------|--------------|--------------|--------------|
| 8.  | Nacionalinis užbaigimas piko laiku, ct/min. (be PVM)  | 10,00        | 7,85         | 7,85         | 5,42         | 4,84         | 4,26         |
| 9.  | Nacionalinis užbaigimas ne piko laiku, ct/min. (be PVM)   | 6,00         | 2,81         | 2,81         | 2,79         | 1,98         | 1,16         |
| 10. | Skambučio sudarymas skambučio užbaigimo paslaugai, ct (be PVM)  | 6,00         | 3,60         | 3,60         | 2,63         | 1,66         | 0,69         |
| 11. | Svertinis nacionalinis inicijavimas, ct/min. (be PVM):<br>$11.=1.*3.+2.*4.+5./3^1$  | 10,12        | 6,68         | 6,68         | 3,99         | 3,30         | 3,03         |
| 12. | Svertinis tranzitas per stotį, ct/min. (be PVM): $12.=1.*6.+2.*7.$  | 4,27         | 2,57         | 2,57         | 1,54         | 1,31         | 1,31         |
| 13. | Svertinis nacionalinis užbaigimas, ct/min. (be PVM):<br>$13.=1.*8.+2.*9.+10./3$   | 8,12         | 5,48         | 5,48         | 4,18         | 3,50         | 2,80         |
| 14. | Svertinis nacionalinis užbaigimas kaip atskira paslauga, ct/min. (be PVM): $14.=1.*8.+2.*9.+10./3^1$  | 10,12        | 6,68         | 6,68         | 5,06         | 4,05         | 3,03         |
| 15. | Nacionalinis skambutis tinkle, ct/min. (be PVM): $15.=11.+13.-12^2$   | 13,97        | 9,60         | 9,60         | 6,63         | 5,48         | 4,52         |
| 16. | Nacionalinis inicijavimas, ct/min. (be PVM): $16.=11.$  | 10,12        | 6,68         | 6,68         | 3,99         | 3,30         | 3,03         |
| 17. | Vidutinės nacionalinio (tarp miestinio) skambučio pajamos, tenančios vartotojams, ct/min. (be PVM) <sup>3</sup>   | 7,05         | 4,44         | 3,77         | 2,58         | 2,58         | 3,86         |
| 18. | Vidutinė nacionalinio (tarp miestinio) skambučio pajamos, tenkančios paslaugų gavėjams, ct/min. (be PVM) <sup>3</sup>   | 21,09        | 20,51        | 18,90        | 15,04        | 14,94        | 16,49        |
| 19. | Vidutinės tarptautinio skambučio pajamos, tenkančios vartotojams, ct/min. (be PVM) <sup>3</sup>   | 55,55        | 55,30        | 52,46        | 35,00        | 27,35        | 19,83        |
| 20. | Vidutinės tarptautinio skambučio pajamos, tenkančios paslaugų gavėjams, ct/min. (be PVM) <sup>3</sup>   | 55,84        | 54,97        | 51,46        | 39,64        | 34,42        | 31,23        |
| 21. | <b>Skirtumas tarp nacionalinio<sup>4</sup> skambučio vartotojams pajamų ir nacionalinio skambučio sąnaudų, ct: <math>21.=17.-15.</math></b>                               | <b>-6,92</b> | <b>-5,16</b> | <b>-5,83</b> | <b>-4,05</b> | <b>-2,90</b> | <b>-0,66</b> |
| 22. | <b>Skirtumas tarp nacionalinio<sup>4</sup> skambučio vartotojams pajamų ir nacionalinio skambučio inicijavimo<sup>5</sup> sąnaudų, ct: <math>22.=17.-16.</math></b>       | <b>-3,07</b> | <b>-2,24</b> | <b>-2,91</b> | <b>-1,41</b> | <b>-0,72</b> | <b>0,83</b>  |
| 23. | <b>Skirtumas tarp nacionalinio<sup>4</sup> skambučio vartotojams pajamų ir nacionalinio skambučio užbaigimo<sup>6</sup> sąnaudų, ct: <math>23.=17.-14.</math></b>         | <b>-3,07</b> | <b>-2,24</b> | <b>-2,91</b> | <b>-2,48</b> | <b>-1,47</b> | <b>0,83</b>  |
| 24. | <b>Skirtumas tarp nacionalinio<sup>4</sup> skambučio Paslaugų gavėjams pajamų ir nacionalinio skambučio sąnaudų, ct: <math>24.=18.-15.</math></b>                         | <b>7,12</b>  | <b>10,91</b> | <b>9,30</b>  | <b>8,41</b>  | <b>9,46</b>  | <b>11,97</b> |
| 25. | <b>Skirtumas tarp nacionalinio<sup>4</sup> skambučio paslaugų gavėjams pajamų ir nacionalinio skambučio inicijavimo<sup>5</sup> sąnaudų, ct: <math>25.=18.-16.</math></b> | <b>10,97</b> | <b>13,83</b> | <b>12,22</b> | <b>11,05</b> | <b>11,64</b> | <b>13,46</b> |

|     |   |       |       |       |       |       |       |
|-----|---|-------|-------|-------|-------|-------|-------|
| 26. | Skirtumas tarp nacionalinio <sup>4</sup> skambučio paslaugų gavėjams pajamų ir nacionalinio skambučio užbaigimo <sup>6</sup> sąnaudų, ct: 26.=18.-14. | 10,97 | 13,83 | 12,22 | 9,98  | 10,89 | 13,46 |
| 27. | Skirtumas tarp tarptautinio <sup>4</sup> skambučio vartotojams pajamų ir nacionalinio skambučio inicijavimo sąnaudų <sup>5</sup> , ct: 27.=19.-16.    | 45,43 | 48,62 | 45,78 | 31,01 | 24,05 | 16,80 |
| 28. | Skirtumas tarp tarptautinio <sup>4</sup> skambučio paslaugų gavėjams pajamų ir nacionalinio skambučio inicijavimo sąnaudų, ct: 28.=20.-16.            | 45,72 | 48,29 | 44,78 | 35,65 | 31,12 | 28,20 |

**Pastabos:**

1 – daroma prielaida, jog skambučio trukmė yra 3 min. Skaičiuojant vienos minutės sąnaudas, skambučio sudarymo kaina yra dalinama iš 3. Mažėjant skambučio sudarymo užmokesčiui (2012 m. jis buvo 0,69 ct.), skambučio sudarymo užmokesčio įtaka paslaugos savikainai mažėja.

2 – RRT, LRAIC skaičiavimuose ir reguliavime, yra apibrėžusi, jog skambučio užbaigimas yra skambučio perdavimas nuo komutacinės stoties (įskaitant šią stotį), kurioje yra (arba gali būti) įvykdytas tinklų sujungimas, iki tinklo galinio taško. Skambučio inicijavimo paslauga yra skambučio perdavimas nuo tinklo galinio taško iki komutacinės stoties (įskaitant šią stotį), kurioje yra (arba gali būti) įvykdytas tinklų sujungimas. Skambučio tinkle vertės grandinė susideda iš skambučio inicijavimo ir skambučio užbaigimo, tačiau tokiu būdu du kartus yra įskaitomos perdavimo per stotį sąnaudos. Perdavimo per stotį sąnaudos yra eliminuojamos skambučio inicijavimo ir skambučio sąnaudų sumą sumažinant tranzito per stotį sąnaudomis.

3 – pajamos buvo apskaičiuotos remiantis RRT kas ketvirtį renkama informacija apie elektroninių ryšių paslaugų pajamas ir kiekius. Pajamos buvo skaičiuojamos tarpmiestinių ir tarptautinių pokalbių pajamas dalinant iš, atitinkamai, tarpmiestinių ir tarptautinių pokalbių trukmės.

4 – nuo viešojo fiksotojo telefono ryšio paslaugų liberalizavimo nebuvo sudaryta tinklų sujungimo sutartis vietiniame tinklų sujungimo lygmenyje. Viešojo fiksotojo telefono ryšio paslaugų teikėjai, pirkdami skambučių inicijavimo ir užbaigimo paslaugas, perka nacionalinio inicijavimo ir užbaigimo, ne vietinio inicijavimo ir užbaigimo paslaugas. 2012 m. LRAIC modelyje RRT modeliavo plokščią viešąjį fiksotojo ryšio tinklą, jo neskaidant į vietinį ir nacionalinį lygmenis. Dėl minėtų priežasčių yra skaičiuojamos nacionalinio, bet ne vietinio skambučio pajamos ir sąnaudos. Net ir įvertinus vietinių skambučių pajamas, tai bendrąsias vietinio ir tarpmiestinio skambučio pajamas padidintų iki 1 ct.

5 – Vidutinės mažmeninio skambučio pajamos yra lyginamos su skambučio inicijavimo sąnaudomis, nes daroma prielaida, kad skambučio inicijavimo paslaugų pirkėjas gali kontroliuoti skambučio užbaigimo sąnaudas, t. y. siekti patirti kuo mažesnes skambučių užbaigimo sąnaudas.

6 – Vidutinės mažmeninio skambučio pajamos yra lyginamos su skambučio užbaigimo sąnaudomis, nes daroma prielaida, kad paslaugų teikėjas inicijavimo paslaugas sau gali teikti nemokamai ir jis patirs tik skambučio užbaigimo kituose viešųjų ryšių tinkluose sąnaudas.

Iš 11 lentelės 21, 22, 23 eilutės matyti, jog tiriamuoju laikotarpiu TEO LT, AB gavo mažiau pajamų, nei jai kainuotų skambučio paslaugą teikti tokiomis pačiomis kainomis, kaip paslauga yra teikiama kitiems didmeninių paslaugų pirkėjams. Tačiau ši problema taip pat yra sprendžiama ir ji bus išspręsta netolimoje ateityje. Pirmiausia RRT 2013 m. birželį–liepą peržiūrės skambučių užbaigimo kainas ir jas mažins iki „grynųjų“ LRAIC sąnaudų, apskaičiuotų atsižvelgiant į Europos Komisijos rekomendacijos 2009/396/EB reikalavimus. Pastebėtina ir tai, jog nuo 2013 m. balandžio 1 d. skambučių užbaigimo TEO LT, AB viešajame fiksotojo ryšio tinkle kaina buvo sumažinta iki 2,11 ct/min. (be PVM), kainos nediferencijuojant į kainą piko ir ne piko laikų, bei kainą vietiniame ir nacionaliniame tinklų sujungimo lygmenyje. Antra, 2013 m. antroje pusėje RRT ruošiasi iniciuoti skambučių inicijavimo ir tranzito viešuosiuose fiksotojo ryšio tinkluose rinkų turimus, kurių metu bus vertinama ar egzistuoja veiksminga konkurencija minėtose rinkose ir esant poreikiui bus peržiūrėti TEO LT, AB nustatyti įpareigojimai (įskaitant kainas).

Atsižvelgiant į tai, jog RRT nustato skambučių užbaigimo, inicijavimo ir tranzito TEO LT, AB viešajame fiksotojo ryšio tinkle kainas, TEO LT, AB nėra galimybių dirbtinai padidinti

reguliuojamų paslaugų kainas, perkeltiant sąnaudas iš kitų paslaugų. Nediskriminavimo įpareigojimo taikymas ir efektyvi šio įpareigojimo vykdymo priežiūra užtikrina, jog paslaugos sau ir kitiems paslaugų gavėjams būtų teikiamos vienodomis nediskriminacinėmis sąlygomis. 2013 m. planuojama skambučių užbaigimo, inicijavimo ir tranzito TEO LT, AB viešojo fiksuotojo ryšio tinkle kainų peržiūra leis išspręsti 11 lentelėje nustatytas problemas. Apibendrinant išdėstytą, darytina išvada, kad RRT turi pakankamai įrankių, užtikrinti konkurencijos sąlygas net ir nesant įpareigojimų Nacionalinių skambučių vartotojams, Nacionalinių skambučių paslaugų gavėjams, Tarptautinių skambučių vartotojams ir Tarptautinių skambučių paslaugų gavėjams rinkose.

## 2 PRIEDAS

**VIEŠOSIOS KONSULTACIJOS DĖL VIEŠŲJŲ VIETINIO IR (ARBA) NACIONALINIO TELEFONO RYŠIO PASLAUGŲ, TEIKIAMŲ VARTOTOJAMS FIKSUOTOJE VIETOJE, VIEŠŲJŲ TARPTAUTINIO TELEFONO RYŠIO PASLAUGŲ, TEIKIAMŲ VARTOTOJAMS FIKSUOTOJE VIETOJE, VIEŠŲJŲ VIETINIO IR (ARBA) NACIONALINIO TELEFONO RYŠIO PASLAUGŲ, TEIKIAMŲ PASLAUGŲ GAVĖJAMS, IŠSKYRUS VARTOTOJUS, FIKSUOTOJE VIETOJE, VIEŠŲJŲ TARPTAUTINIO TELEFONO RYŠIO PASLAUGŲ, TEIKIAMŲ PASLAUGŲ GAVĖJAMS, IŠSKYRUS VARTOTOJUS, FIKSUOTOJE VIETOJE, RINKŲ TYRIMŲ PASTABŲ VERTINIMAS**

| Eil. Nr. |      | Pastabos<br>tekėjas /<br>pastabų grupė                 | Pastaba  | Atsižvelgta /<br>neatsižvelgta | RRT pastabos   |
|----------|------|--|--|--------------------------------|--|
| 1.       | 1.1. | TEO LT, AB<br>2013-05-02<br>raštas Nr. 01-<br>1-03-103 | TEO LT, AB pritaria viešosios konsultacijos metu paskelbtiems Viešųjų vietinio ir (arba) nacionalinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų vartotojams fiksuotojo vietoje (toliau – Nacionaliniai skambučiai Vartotojams), Viešųjų tarptautinio telefono ryšio paslaugų, tiekiamų vartotojams fiksuotoje vietoje (toliau – Tarptautiniai skambučiai Vartotojams), Viešųjų vietinio ir (arba) nacionalinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų paslaugų gavėjams, išskyrus vartotojus, fiksuotoje vietoje (toliau – Nacionaliniai skambučiai Paslaugų gavėjams) ir Viešųjų tarptautinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų paslaugų gavėjams, išskyrus vartotojus, fiksuotoje vietoje (toliau – Tarptautiniai skambučiai Paslaugų gavėjams), rinkų tyrimų rezultatų projektams, kuriais pagrįstai yra mažinamas viešųjų fiksuotojo telefono ryšio | Atsižvelgta iš<br>dalies       | RRT, siekdama užtikrinti, kad staigus įpareigojimų panaikinimas nepadarytų neigiamos įtakos kitiems atitinkamų rinkų paslaugų teikėjams, mano, jog įpareigojimai TEO LT, AB turėtų būti panaikinti nuo 2014-01-01. Tai taip pat leis tinkamai užbaigti 2013 m. galiojančių įpareigojimų priežiūrą. |



| Eil. Nr. |      | Pastabos<br>tekėjas /<br>pastabų grupė  | Pastaba   | Atsižvelgta /<br>neatsižvelgta | RRT pastabos  |
|----------|------|---|---|--------------------------------|---|
|          |      |   | paslaugų <i>ex ante</i> reguliavimas.   |                                |   |
| 2.       | 2.1. | Lietuvos<br>Respublikos<br>konkurencijos<br>taryba<br>2013-05-07<br>raštas<br>Nr. (2.30-25)<br>6V-778 | Pastabų ir pasiūlymų neturi.  |                                |   |
| 3.       | 3.1. | AB Lietuvos<br>radijo ir<br>televizijos<br>centras<br>2013-05-03<br>raštas<br>Nr. 4A-<br>124/2.5-34   | TEO LT, AB naudojasi savo derybinėmis galiomis visose rinkose, tačiau smulkesni ūkio subjektai neturi derybinės galios TEO LT, AB atžvilgiu pvz. derantis dėl kainos. TEO LT, AB derybinės galios yra kur kas didesnės, kadangi ji turi ženkliai didesnę abonentų skaičių – daugiau kaip 97%. | Atsižvelgta iš<br>dalies       | Sutinkame, jog TEO LT, AB, turėdama daug abonentų, gauna masto ir įvairovės ekonomiją, o taip pat gali turėti galimybes koreguoti mažmeninių paslaugų kainas jei TEO LT, AB yra sąnaudų lyderė. Tačiau tiek AB Lietuvos radijo ir televizijos centras, tiek UAB „Nacionalinis telekomunikacijų tinklas“, tiek UAB „CSC TELECOM“ bei kiti paslaugų teikėjai teikia ne tik viešąsias telefono ryšio paslaugas, bet ir kitas paslaugas (didmeninės balso, mažmeninės balso, interneto, duomenų perdavimo bei kitas paslaugas). Dėl to ir jie gauna įvairovės ekonomiją. Mažos bendrovės dydis taip pat yra pranašumas, kuris suteikia lankstumo priimant sprendimus dėl investicijų ir plėtros. Mažesni paslaugų teikėjai gali numatyti tikslines investicijas, kurios nereikalaus didelių finansinių išteklių, o taip pat labai nedidins sąnaudų.<br>Taigi, nedidelis abonentų skaičius lyginant su |

| Eil. Nr. |      | Pastabos<br>tekėjas /<br>pastabų grupė | Pastaba  | Atsižvelgta /<br>neatsižvelgta | RRT pastabos   |
|----------|------|--|--|--------------------------------|--|
|          |      |  |  |                                | TEO LT, AB taip pat sukuria derybinę galią paslaugų teikėjui, nes jis dėl mažesnių vidinių procesų gali būti lankstesnis.<br>Siekiant labiau paaiškinti skirtumus tarp 2006–2008 ir 2013 m. rinkų tyrimų, ataskaita bus papildyta vertinimu, ar keitėsi masto ir įvairovės ekonomijos procesai rinkoje.  |
|          | 3.2. |  | Nacionalinių skambučių Vartotojams ir (arba) Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams teikiamos paslaugos, kurias sudaro skambučiai į geografinius ir negeografinius numerius, esančius toje pačioje arba ne toje pačioje numeracijos zonoje, kurie apima skambutį į kitus Lietuvos Respublikos viešuosius fiksuotojo ryšio tinklus, žlugdytų alternatyvius operatorius jei TEO LT, AB taikytų aukštas kainas. Dėl tokios priežasties sukuriama barjeras skambinti į kitų viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų teikėjų tinklus. Nors vidutinė skambučių į kitus viešuosius fiksuotojo ryšio tinklus kaina mažėjo 66,6 proc. t. y. nuo 32,9 ct/min. 2007 m. iki 11 ct/min. 2011 m., tačiau pabrėžtina tai, kad mažiausia kaina 11 ct/min. taikoma tik su papildomais pokalbių planais. Standartinių planų kaina siekia 21 ct/min. | Atsižvelgta iš dalies          | TEO LT, AB nuo 2009 m. balandžio 1 d. buvo įpareigota netaikyti diskriminacinės kainodaros skambučiams į kitus viešuosius fiksuoto ryšio tinklus. Skambučių, inicijuotų ir užbaigtų viešajame fiksuotojo ryšio tinkle, statistika rodo, kad TEO LT, AB abonentų inicijuotų pokalbių į kitus viešuosius fiksuotojo ryšio tinklus trukmė auga: vartotojų inicijuotų pokalbių trukmė nuo 2007 m. iki 2011 m. išaugo 4 kartus, o lyginant 2007 m. su 2012 m. – 7 kartus; paslaugų gavėjų, išskyrus vartotojus, inicijuotų pokalbių trukmė atitinkamais laikotarpiais augo 2,12 ir 2,25 karto. Pastebėtina tai, kad TEO LT, AB viešajame fiksuotojo ryšio tinkle inicijuotų ir kituose viešuosiuose fiksuotojo ryšio tinkluose užbaigtų skambučių trukmė 2010–2012 m. kasmet sudarė 40 proc. visos viešuosiuose fiksuotojo ryšio tinkluose inicijuotų pokalbių trukmės vartotojų pokalbių segmente ir 35 proc. visos viešuosiuose fiksuotojo ryšio tinkluose inicijuotų pokalbių trukmės paslaugų |

| Eil. Nr. |  | Pastabos<br>tekėjas /<br>pastabų grupė | Pastaba | Atsižvelgta /<br>neatsižvelgta | RRT pastabos   |
|----------|--|--|---------|--------------------------------|--|
|          |  |  |         |                                | <p>gavėjų, išskyrus vartotojus, pokalbių segmente. TEO LT, AB turimos skambučių į kitus viešuosius fiksuotojo ryšio tinklus dalys, vertinant pokalbių trukmę, yra reikšmingos. Bendrovė, didindama kainas skambučiams į kitus viešuosius fiksuotojo ryšio tinklus, turės informuoti vartotojus ir paslaugų gavėjus, išskyrus vartotojus, apie keičiamas paslaugų sąlygas. Atsižvelgiant į tai, jog apie 40 proc. srauto inicijuoja TEO LT, AB abonentai, vartotojui ir paslaugų gavėjui, išskyrus vartotojus, bus svarbu įvertinti kokią įtaką kainų padidėjimas darys išlaidoms ir jis turės priimti sprendimą ar pirkti toliau paslaugas iš TEO LT, AB. Susiduriant su rizika prarasti abonentą, TEO LT, AB nenaudinga vienašališkai didinti paslaugų kainas. Taip pat pastebėtina tai, jog TEO LT, AB jau keli metai taiko vadinamą „flat rate“ kainodarą, kai už tam tikrą periodinį užmokestį suteikiama tam tikra pokalbių trukmė TEO LT, AB viešajame fiksuotojo ryšio tinkle ir į kitus viešuosius fiksuotojo ryšio tinklus. Paslaugų gavėjui net nėra nurodoma minutės kaina (ji taikoma tik išnaudojus suteiktą minučių kiekį), kas reiškia, jog paslaugų gavėjui nėra jokio skirtumo kur skambinti. Tačiau pats paslaugų gavėjas sprendžia, kokį paslaugų teikėją rinktis ir kokias išlaidas jis planuoja patirti. Racionalus</p> |

| Eil. Nr. |      | Pastabos<br>tekėjas /<br>pastabų grupė | Pastaba   | Atsižvelgta /<br>neatsižvelgta | RRT pastabos  |
|----------|------|--|---|--------------------------------|---|
|          |      |  |   |                                | <p>paslaugų gavėjas turėtų pasirinkti mažiausias išlaidas sąlygojantį paslaugų paketą.</p> <p>TEO LT, AB standartinė tarpmiestinio pokalbio kaina yra 26 ct su PVM (be PVM – 21,49 ct/min.) piko laiku ir 0,09 ct su PVM (be PVM – 7,44 ct/min.) ne piko laiku. Taigi, TEO LT, AB skambučiams į kitus viešuosius fiksuotojo ryšio tinklus taiko tokias pačias kainas (ūkio subjekto minėta 21 ct/min. kaina) kaip ir savo viešajame fiksuotojo ryšio tinkle.</p> <p>Siekiant labiau parodyti TEO LT, AB ribotas galimybes keisti kainas vienašališkai, 2013 m. ataskaita bus papildyta informacija apie TEO LT, AB taikomą kainodarą ir kokios yra bendrovės galimybės vienašališkai didinti paslaugų kainas.</p> |
|          | 3.3. |  | Panaikinti įpareigojimai leistų TEO LT, AB viešuosiuose pirkimuose siūlyti žemas kainas, paslaugas parduodant žemiau savikainos, ir taip išstumti iš rinkos mažesnius paslaugų teikėjus. Gali būti taikomas subsidijavimas papildomų paslaugų priedanga ir tai suteiktų galimybes paslaugas parduoti žemiau kaštų ribos. Visa tai žlugdytų kitus rinkos dalyvius. Visose nagrinėjamose rinkose, nors ir pradeda vystytis konkurencija, tačiau neaišku, kaip bus užtikrinama mažmeninė kaina vartotojams ir paslaugų gavėjams, kai TEO LT, AB taikys mažmenines kainas savo vartotojams mažesnes negu didmenines kainas taiko paslaugų teikėjams | Atsižvelgta iš dalies          | <p>Ataskaitos 4, 5, 7 ir 11, 12 pav. pateikta Nacionalinių skambučių Vartotojams ir Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams kainų dinamika. Ji rodo, jog paslaugų kainos turi tendenciją mažėti. Taip pat mažėja viešųjų judriojo telefono ryšio paslaugų kainos ir jos artėja prie viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų kainų. Atsižvelgiant į esamą kainų dinamiką, TEO LT, AB didinti paslaugų kainas būtų netikslinga dėl patiriamo spaudimo iš viešųjų judriojo telefono ryšio paslaugų teikėjų (tai pripažįsta ir patys viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų teikėjai savo rinkų</p>   |

| Eil. Nr. |      | Pastabos<br>tekėjas /<br>pastabų grupė | Pastaba   | Atsižvelgta /<br>neatsižvelgta | RRT pastabos   |
|----------|------|--|---|--------------------------------|--|
|          |      |  | (operatoriams). Tai apriboja konkurenciją.  |                                | <p>tyrimų anketose ir viešosios konsultacijos pastabose) bei viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų teikėjų. Taigi, TEO LT, AB net ir turėdama galimybes teikti paslaugas pigiau savikainos, neturės motyvų imtis tokių veiksmų.</p> <p>Atkreiptinas dėmesys į tai, jog panaikinus įpareigojimus TEO LT, AB, vis dar veiktų <i>ex-post</i> reguliavimas. Tai reiškia, jog TEO LT, AB veiksmus nustatyti ypač žemas paslaugų kainas ribotų Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymu (Žin., 1999, Nr. 30-856; 2012, Nr. 42-2041) draudžiami konkurenciją ribojantys veiksmai.</p> <p>Ataskaita bus papildyta TEO LT, AB galimybių bei motyvų vienpusiškai keisti paslaugų kainas analize.</p> |
|          | 3.4. |  | Tarnyba rinkų tyrimų ataskaitoje nagrinėjo mažuosius viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų teikėjus kaip vieną vienetą, tačiau neatsižvelgė į tai, kad mažieji viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų teikėjai konkuruoja ne tik su TEO LT, AB, bet ir tarpusavyje. Todėl liko neįvertintos šių viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų teikėjų gyvavimo sąlygos ir pasekmės, panaikinus reguliavimą TEO LT, AB atžvilgiu. Kuo didesnė ūkio subjekto galia rinkoje, tuo reikšmingesnė tampa jo konkurentų t. y. viešųjų | Atsižvelgta iš dalies          | Šiuo metu mažieji (alternatyvūs) viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų teikėjai konkuruoja ne tik su TEO LT, AB, kaip vienas vienetas, tačiau jie konkuruoja ir tarpusavyje. Todėl, Tarnybos nuomone, įpareigojimų TEO LT, AB panaikinimas nekeistų alternatyvių viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų teikėjų tarpusavio konkurencijos procesų. Atsakymai į pastabas apie TEO LT, AB galimybes nustatyti kainas sau palankia linkme yra pateikti 3.3 eilutėje, vertinant kitą viešųjų   |

| Eil. Nr. |      | Pastabos<br>tekėjas /<br>pastabų grupė  | Pastaba  | Atsižvelgta /<br>neatsižvelgta | RRT pastabos  |
|----------|------|---|--|--------------------------------|---|
|          |      |   | fiksuotojo telefono ryšio paslaugų teikėjų apsaugos problema, įpareigojimo panaikinimas suteiktų nepalankią konkurenciją.  |                                | fiksuotojo telefono ryšio paslaugų teikėjo pastabą.   |
| 4.       |      | <p>UAB „CSC TELECOM“<br/>2013-05-03<br/>raštas<br/>Nr. S1.1250;</p> <p>UAB<br/>„Nacionalinis<br/>telekomunikaci<br/>jų tinklas“<br/>2013-05-03<br/>raštas<br/>Nr. 1596;</p> <p>UAB „Splus“<br/>2013-05-03<br/>raštas Nr. 442;</p> <p>UAB „Cgates“<br/>2013-05-03<br/>raštas Nr. 189</p> | <p>Kategoriškai nepritaria Tarnybos išvadai, jog Viešųjų vietinio ir (arba) nacionalinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų vartotojams fiksuotoje vietoje, viešųjų tarptautinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų vartotojams fiksuotoje vietoje, viešųjų vietinio ir (arba) nacionalinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų paslaugų gavėjams, išskyrus vartotojus, fiksuotoje vietoje, viešųjų tarptautinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų paslaugų gavėjams, išskyrus vartotojus, fiksuotoje vietoje, rinkose pastebėta efektyvi konkurencija. Ūkio subjektai taip pat nepritaria ketinimui panaikinti TEO LT, AB nustatytus įpareigojimus.</p> <p>Ūkio subjektai savo prieštaravimą rinkų tyrimų išvadamis grindė toliau pateiktais argumentais.</p> | Atsižvelgta iš dalies          | Ūkio subjektai pagrindines pastabas pateikė Viešųjų vietinio ir (arba) nacionalinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų vartotojams fiksuotoje vietoje rinkos tyrimui. Teikiant pastabas Viešųjų tarptautinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų vartotojams fiksuotoje vietoje, Viešųjų vietinio ir (arba) nacionalinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų paslaugų gavėjams, išskyrus vartotojus, fiksuotoje vietoje, Viešųjų tarptautinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų paslaugų gavėjams, išskyrus vartotojus, fiksuotoje vietoje rinkų tyrimams buvo teikiama nuoroda į pastabas, pateiktas Viešųjų vietinio ir (arba) nacionalinio telefono ryšio paslaugų, teikiamų vartotojams fiksuotoje vietoje rinkos tyrimui arba pastabos buvo papildytos naujais argumentais. Dėl to RRT panašias pastabas vertins kaip vieną pastabą, o nauji argumentai bus vertinami atskirai. |
|          | 4.1. | <b>Dėl neteisingo investicijų interpretavimo</b>  | <b>1.1.1 ūkio subjektų pastaba:</b> ūkio subjektų nuomone, investicijos į šviesolaidinį ryšių tinklą ir viešojo judriojo ryšio tinklo „Long Term Evolution“ (LTE) technologijas neleidžia teigti, kad šios investicijos nėra susijusios su viešuoju fiksuotojo   | Atsižvelgta iš dalies          | Sutinkame, jog investicijos į plačiajuosčio ryšio tinklus gali būti susijusios ir su viešosiomis fiksuotojo telefono ryšio paslaugomis. Atsižvelgiant į tai 2013 m. ataskaitos 3.1.1 skyriuje išdėstyti argumentai bus peržiūrėti.  |

| Eil. Nr. | Pastabos<br>tekėjas /<br>pastabų grupė | Pastaba  | Atsižvelgta /<br>neatsižvelgta | RRT pastabos   |
|----------|--|--|--------------------------------|--|
|          |  | <p>ryšio tinklu. Šviesolaidinės technologijos yra universalesnės ir perspektyvesnės bei suteikia gerokai daugiau galimybių viešosioms fiksuoto telefono ryšio paslaugoms. Viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų plėtra be investicijų į infrastruktūrą neįmanoma. Ūkio subjektai nurodo, jog alternatyvių operatorių investicijos į viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų plėtrą dėl alternatyvių operatorių užimamos itin mažos rinkos dalies yra iš esmės labai ribotos ir lokalias, todėl šių investicijų dydis ir intensyvumas lyginant su TEO LT, AB yra neženkliūs. Investicijos į infrastruktūrą yra mažai perspektyvios, jei neįmanoma perimti abonentų iš TEO LT, AB. Ūkio subjektų nuomone, investicijų kriterijų reikia vertinti plačiau ir išsamiau. Šiuos argumentus ūkio subjektai grindžia cituodami 2008 m. Nacionalinių pokalbių Vartotojams ir Nacionalinių pokalbių Paslaugų gavėjams rinkų tyrimų ataskaitą.</p> <p>Ūkio subjektų nuomone, RRT investicijų kriterijų 2013 m. ataskaitoje vertina neišsamiai ir neteisingai. Jis turėtų būti analizuojamas ir vertinamas pagal pateiktas pastabas prieinant išvadą, jog efektyvios konkurencijos rinkoje nebuvimas, neženkli alternatyvių operatorių užimama padėtis rinkoje bei infrastruktūros diegimui reikalingi dideli finansiniai ištekliai riboja alternatyvių operatorių investicijas į infrastruktūrą bei viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų</p> |                                | <p>Tačiau RRT nesutinka su argumentais, jog alternatyviųjų operatorių investicijos priklauso tik nuo užimamos rinkos dalies ir užimama nedidelė rinkos dalis riboja investicijas. Siekdami veiklos tęstinumo, tinklo geografinės plėtros, gerinti paslaugų kokybę bei siekdami suteikti galimybes naudotis paslaugomis didesniai abonentų skaičiui, alternatyvūs paslaugų teikėjai taip pat investuoja į viešųjų fiksuotųjų ryšių tinklų plėtrą. Tikslinės (arba lokalias) investicijos yra ir pranašumas, nes investuojama ten, kur reikia investuoti konkrečiu metu. Investicijų poreikį sumažina galimybė naudoti TEO LT, AB infrastuktūrą, kurios suteikimas (įskaitant kainas), yra reglamentuojamas atitinkamais Tarnybos direktoriaus įsakymais. Nuo 2008 m. prasidėjo realus TEO LT, AB teikiamų didmeninių paslaugų kainų mažinimas (pradėtos mažinti skambučių užbaigimo TEO LT, AB viešajame fiksuotojo ryšio tinkle kainos, nuo 2009 m. pradėjo galioti nediskriminacinės kainodaros įpareigojimas). Taip pat TEO LT, AB pradėjo taikyti nuolaidas atsietos prieigos ir didmeninės vietinės linijos paslaugoms prisiimant tam tikrus įsipareigojimus, t. y. TEO LT, AB didmeninėms paslaugoms pradėjo taikyti tokias pačias sąlygas kokias taiko savo mažmeninėms viešosioms fiksuotojo telefono ryšio</p> |

| Eil. Nr. |      | Pastabos<br>tekėjas /<br>pastabų grupė                        | Pastaba  | Atsižvelgta /<br>neatsižvelgta | RRT pastabos   |
|----------|------|---|--|--------------------------------|--|
|          |      |   | plėtrą.  |                                | paslaugoms.  |
|          | 4.2. | <b>Dėl ryšio tarp rinkos mažėjimo ir struktūros stabilumo</b> | <b>1.1.2 ūkio subjektų pastaba:</b> ūkio subjektų nuomone, besitraukianti nagrinėjama rinka negali būti įvertinta kaip aplinkybė, kuri paskutiniu metu nulėmė rinkos struktūros stagnaciją. Pasak ūkio subjektų, rinkoje nevykstantys pokyčiai negali būti grindžiami paslaugų paklausos natūraliu mažėjimu. Ūkio subjektų nuomone, rinka nepasikeitė dėl to, kad nestiprėjo konkurencija. Konkurencija nestiprėjo dėl Tarnybos 2006 m. ir 2008 m. Nacionalinių skambučių Vartotojams ir Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams atliktuose tyrimuose nustatytų aplinkybių. | Atsižvelgta iš dalies          | Struktūrinių pokyčių nebuvimas negali būti siejamas su 2006 m. ir 2008 m. atliktų Nacionalinių skambučių Vartotojams ir Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams rinkų tyrimų ataskaitose nurodytomis TEO LT, AB užimamomis atitinkamų rinkų dalimis, TEO LT, AB valdoma infrastruktūra, masto ekonomija, vertikalioji integracija, neišnagrinėjus per 2008-2011 m. įvykusių pokyčių.<br>TEO LT, AB turi didžiausią skaičių abonentų ir ji, siekdama išlaikyti pajamų ir pelno lygį, pirmoji reaguos į tiesioginių ir netiesioginių konkurentų veiksmus, t. y. bendrovė elgsis kaip kainų lyderė. Taigi, rinkos struktūra sietina su TEO LT, AB, kaip pelno siekiančio ūkio subjekto, reakcija į pokyčius rinkoje, tačiau laikantis tam tikrų „taisyklių“ (TEO LT, AB nustatytų įpareigojimų teikiant didmenines ir mažmenines paslaugas laikymosi). Pastebėtina ir tai, jog TEO LT, AB net ir keisdama kainas tiriamuoju laikotarpiu, nepažeidė bendrovei nustatytų kainų kontrolės įpareigojimų, teikiant mažmenines viešąsias telefono ryšio paslaugas. Taip pat rinkos struktūra gali būti siejama ir su vartojimo įpročiais. Lietuvos statistikos departamento leidinyje „Informacinės technologijos Lietuvoje“ nurodyta, jog 2009 m. |



| Eil. Nr. |      | Pastabos<br>tekėjas /<br>pastabų grupė  | Pastaba  | Atsižvelgta /<br>neatsižvelgta | RRT pastabos  |
|----------|------|---|--|--------------------------------|---|
|          |      |   |  |                                | 92,5 proc. 16–74 m. amžiaus asmenų naudojami mobiliuoju telefonu. 2011 m. šis rodiklis buvo 95,2 proc. Mažiausiai asmenų mobiliuoju telefonu naudojami 65–74 m. asmenų grupėje: 2009 m. ir 2012 m. šis rodiklis atitinkamai buvo 63,7 proc. ir 80,4 proc. Taigi, tai rodo, jog vartotojų grupėje potencialūs viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų naudotojai yra 65–74 m. asmenys, kurie nėra imlūs naujovėms, taip pat jie gali būti linkę nekeisti paslaugų teikėjo (šiuo atžvilgiu TEO LT, AB).<br>Ataskaita bus papildyta informacija apie prieigą prie infrastruktūros, apie masto ekonomiką, įėjimo į rinką barjerus.                             |
|          | 4.3. | <b>Dėl 2006 m. ir 2008 m. rinkų tyrimuose nurodytų aplinkybių nevertinimo</b> | <b>1.1.2, 1.2.5, 1.4.1, 4.1, 4.6 ūkio subjektų pastabos:</b> paslaugų teikėjų nuomone, 2013 m. rinkų tyrimų ataskaitoje turi būti vertinamos visos 2006 m. ir 2008 m. atliktų rinkų tyrimų ataskaitose paminėtos aplinkybės ir jos turi būti traktuojamos lygiai taip pat, kaip ankstesniuose rinkų tyrimuose ( <b>Tarnybos pastaba:</b> RRT 2006 m. ir 2008 m. rinkų tyrimų ataskaitose, atsižvelgdama į TEO LT, AB užimamas rinkų dalis bei struktūrinių pokyčių nebuvimą, taip pat atsižvelgdama į infrastruktūros kontrolę, masto ekonomiką, vertikalią integraciją bei nepakankamą didmeninių paslaugų reguliavimo poveikį, konstatavo, jog konkurencijos vystymosi perspektyva rinkose yra mažai tikėtina.). | Atsižvelgta iš dalies.         | Pastebėtina tai, jog 2013 m. rinkų tyrimų ataskaitos 3.1.3, 3.1.4, 3.2.3, 3.2.4, 3.3.4, 3.4.4 skyriuose yra nagrinėjamos ūkio subjektų minimos aplinkybės dėl infrastruktūros kontrolės. Tačiau siekiant aiškumo, minėta ataskaita bus papildyta vertinimu, ar yra apribojimų patekti į viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų rinką, kokios galimybės gauti prieigą prie infrastruktūros, ar pasikeitė situacija dėl masto ekonomijos ir vertikalios integracijos.<br>Kalbant apie įėjimo į rinką barjerus, pastebėtina tai, jog tiriamuoju laikotarpiu, lyginant su 2006 m. ir 2008 m. rinkų tyrimais, situacija pasikeitė. Apie įėjimo į rinką barjerų |

| Eil. Nr. |      | Pastabos<br>tekėjas /<br>pastabų grupė        | Pastaba  | Atsižvelgta /<br>neatsižvelgta | RRT pastabos  |
|----------|------|---|--|--------------------------------|---|
|          |      |   | Ūkio subjektai siūlo ataskaitoje įvertinti 2006 m. ir 2008 m. rinkų tyrimų ataskaitose nustatytas aplinkybes bei rinkų tyrimų anketose pateiktas pastabas ir pasiūlymus dėl vertikalios integracijos, galimybės taikyti nepagrįstai aukštas kainas, kryžminį subsidijavimą, kainų diskriminavimą, grobuoniškas kainas, diskriminacinę kainodarą skambučiams į kitus viešuosius fiksuotojo ryšių tinklus, TEO LT, AB infrastruktūros kontrolės, prieigos prie finansinių šaltinių, masto ir įvairovės ekonomijos, vertikalios integracijos, mažmeninių paslaugų kainodaros. |                                | sumažėjimą informacija yra pateikta 4.1 eilutėje nagrinėjant kitą ūkio subjektų pateiktą pastabą. Mažesni įėjimo į rinką barjerai sukuria konkurencinį spaudimą TEO LT, AB ir bendrovė negali elgtis vienašališkai, neatsižvelgdama į vartotojus ir paslaugų gavėjus, išskyrus vartotojus.<br>Taip pat pastebėtina ir tai, jog RRT periodiškai atlieka rinkų tyrimus ir peržiūri TEO LT, AB nustatytus įpareigojimus. Dėl to, įpareigojimais TEO LT, AB didmeninių paslaugų rinkose taip pat yra ir bus peržiūrimi. Galiojančių įpareigojimų apimtyje TEO LT, AB savo vertikalios integracijos privalumais turi naudotis nediskriminuodama kitų paslaugų teikėjų.<br>Ūkio subjektų anketose pateikti pasiūlymai iš dalies pakartoti ir ūkio subjektų pastabose, todėl jie yra įvertinami pastabų vertinimo metu. Tačiau neišnagrinėtos pastabos 2013 m. rinkų tyrimų ataskaitoje bus vertinamos tik tiek, kiek jos yra susijusios su tiriamomis rinkomis. Kitos pastabos bei pasiūlymai bus vertinami atliekant kitų rinkų tyrimus ir vykdant Tarnybos funkcijas. |
|          | 4.4. | <b>Dėl TEO LT, AB rinkos dalies ir rinkos</b> | <b>1.1.3, 2.2, 4.2, 4.3 ūkio subjektų pastabos:</b> TEO LT, AB užimama rinkos dalis tiek pagal pajamas, tiek pagal pokalbių trukmę, tiek pagal abonentų skaičių yra atitinkamai 98, 97 ir 99,1 proc. rinkos.   | Atsižvelgta iš dalies          | Ataskaita bus papildyta informacija apie TEO LT, AB galimybes bei motyvus išnaudoti savo užimamą rinkos dalį.<br>Lietuvos Respublikos elektorinių ryšių   |

| Eil. Nr. | Pastabos<br>tekėjas /<br>pastabų grupė | Pastaba  | Atsižvelgta /<br>neatsižvelgta | RRT pastabos  |
|----------|--|--|--------------------------------|---|
|          |  | <p><b>struktūros ryšio</b></p> <p>Dėl užimamų rinkos dalių, TEO LT, AB laikytinas dominuojančiu ūkio subjektu. Bendrovė tiesiogiai nesusiduria su konkurencija, gali daryti vienpusę lemiamą įtaką atitinkamoje rinkoje. Esami įpareigojimai ne tik privalo būti palikti, bet ir papildyti. Ūkio subjektai taip pat nurodo, jog remiantis Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymu, ūkio subjektas užima dominuojančią padėtį atitinkamoje rinkoje, jeigu jo rinkos dalis sudaro ne mažiau kaip 40 procentų.</p> <p>Tai, kad rinkos struktūra iš esmės nesikeičia traukiantis pačiai rinkai, ūkio subjektų nuomone, rodo tai, kad TEO LT, AB kaip dominuojantis ūkio subjektas kontroliuoja padėtį rinkoje. TEO LT, AB užimamos rinkos dalys rodo, jog konkurencijos rinkoje nėra ir negali būti. Esami įpareigojimai ne tik privalo būti palikti, bet ir papildyti.</p> <p>Ūkio subjektai nurodo, jog RRT nevertina alternatyviųjų operatorių galimybės dempinguoti savo paslaugų net trumpuoju laikotarpiu – alternatyvūs operatoriai neturi tokių kaip TEO LT, AB finansinių išteklių. Įpareigojimų panaikinimas sudarys galimybę teikti TEO LT, AB paslaugas pigiau nei patiriamos sąnaudos, o tokios galimybės panaudojimas akimirksniu galėtų pašalinti alternatyvius operatorius iš rinkų. Ūkio subjektai mano, jog ši tikėtina aplinkybė turi būti išsamiai</p> |                                | <p>įstatymo (Žin., 2004, Nr. 69-2382) 15 straipsnio 1 dalyje nurodyta, jog ūkio subjektas laikomas turinčiu didelę įtaką atitinkamoje rinkoje, jei jis vienas ar kartu su kitais ūkio subjektais užima padėtį, prilygintą dominuojančiai, t. y. tokią ekonominės galios padėtį, kuri suteikia jam galią elgtis pakankamai nepriklausomai nuo konkurentų, klientų ir, galiausiai, vartotojų.</p> <p>Taigi, TEO LT, AB būdamas dominuojančiu, turėtų elgtis nepriklausomai nuo konkurentų, klientų ir vartotojų. Kaip pavaizduota 2013 m. rinkų tyrimų ataskaitos 4, 11, 17, 21 pav., nepaisant TEO LT, AB užimamos rinkos dalies, skambučių kainos mažėjo. Mažėjančios kainos yra naudingos paslaugų gavėjams (tiek fiziniams, tiek juridiniams asmenims). TEO LT, AB bei alternatyvūs viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų teikėjai savo rinkų tyrimų anketose yra nurodę, jog teikiant viešąsias fiksuotojo telefono ryšio paslaugas jaučiamas spaudimas iš viešųjų judriojo telefono ryšio paslaugų teikėjų. Dėl tokios situacijos TEO LT, AB, drastiškai sumažinusi paslaugų kainas, negalės vienašališkai jų didinti. Kainų didinimas reikš abonentų praradimą. Tai rodo, jog TEO LT, AB negali elgtis nepriklausomai nuo kitų viešųjų telefono ryšio paslaugų teikėjų, klientų ir vartotojų.</p> |

| Eil. Nr. |      | Pastabos<br>tekėjas /<br>pastabų grupė                                       | Pastaba  | Atsižvelgta /<br>neatsižvelgta | RRT pastabos  |
|----------|------|--|--|--------------------------------|---|
|          |      |  | įvertinta Tarnybos 2013 m. rinkų tyrimų ataskaitoje.   |                                | TEO LT, AB galimybių laisvai keisti skambučių į kitus viešuosius fiksuotojo ryšio tinklus kainas yra pateikti 3.2 eilutėje vertinant kito ūkio subjekto pastabą.<br>Atsižvelgiant į išdėstytą aukščiau, darytina išvada, jog TEO LT, AB elgtis nepriklausomai nuo kitų viešųjų telefono ryšio paslaugų teikėjų, klientų ir vartotojų negali. Dėl to įpareigojimais TEO LT, AB gali būti panaikinti.   |
|          | 4.5. | <b>Dėl TEO LT, AB galimybės keisti kainas ir dėl rinkos struktūros ryšio</b> | <p><b>1.2.1, 1.2.3, 1.2.4, 1.2.5, 1.3.1, 1.3.3, 2.1, 3 ūkio subjektų pastabos:</b> ūkio subjektų nuomone, alternatyvūs paslaugų teikėjai užima mažą rinkos dalį dėl TEO LT, AB taikomos mažmeninės kainodaros. TEO LT, AB užimama rinkos dalis leidžia bendrovei koreguoti kainas tokiu būdu, kad rinkos struktūra nekistų. Ši aplinkybė Tarnybos 2013 m. rinkų tyrimų ataskaitoje nėra įvertinta, todėl turi būti įvertinta.</p> <p>Pasak ūkio subjektų, analizuojant konkurenciją viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų rinkoje turi būti vertinama TEO LT, AB ir alternatyvių viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų teikėjų tarpusavio padėtis. Vien tai, kad viešųjų judriojo telefono ryšio paslaugų teikėjai taiko mažmenines kainas, kurios panašios į viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų kainas (taikomas skambučiams viešųjų fiksuotojo ryšio tinklų viduje), ir, kurios pastaruoju metu paprastai yra mažesnės nei</p> | Atsižvelgta iš dalies          | <p>Ataskaita bus papildyta analize ar TEO LT, AB turi galimybes ir motyvus keisti paslaugų kainas sau palankia linkme darydama neigiamą įtaką rinkai.</p> <p>Konkurencijos rezultatas yra galimybė pirkti kokybiškas paslaugas už prieinamą (mažą) kainą. Paslaugų kainos gali mažėti dėl trijų priežasčių – egzistuoja konkurencija aptariamoje rinkoje, egzistuoja galimybė naujiems žaidėjams patekti į rinką, egzistuoja spaudimas iš kitų paslaugų teikėjų. Lietuvoje iš esmės galima rasti visas tris priežastis. Viešąsias fiksuotojo telefono ryšio paslaugas teikia keletas paslaugų teikėjų (Ataskaitos 3 lentelėje nurodyti 27 paslaugų teikėjai). Kabelinės televizijos paslaugų teikėjai ir kiti elektroninių ryšių paslaugų teikėjai (pvz. AB Lietuvos radijo ir televizijos centras), turi išvystę savo infrastruktūrą ir naudodami didmeninės vietinės linijos, Individualaus</p> |

| Eil. Nr. |      | Pastabos<br>tekėjas /<br>pastabų grupė   | Pastaba  | Atsižvelgta /<br>neatsižvelgta | RRT pastabos   |
|----------|------|--|--|--------------------------------|--|
|          |      |  | <p>skambučių užbaigimo viešųjų judriojo telefono ryšio paslaugų kainos, nėra pagrindas teigti, kad viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų rinkoje atsirado konkurencija.</p> <p>Ūkio subjektai taip pat nurodo, jog TEO LT, AB, kaip dominuojančio teikiamų mažmeninių skambučių paslaugų kainų mažinimas dar nereiškia, jog viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų rinkose atsirado konkurencija. Ši aplinkybė Tarnybos 2013 m. rinkų tyrimų ataskaitoje neįvertina, todėl ją RRT privalo išanalizuoti bei minėta analize ir jos vertinimu papildyti Tarnybos 2013 m. rinkų tyrimų ataskaitą.</p> <p>Paslaugų teikėjai nurodo, jog panaikinus <i>ex-ante</i> įpareigojimus bus panaikinta bet kokia Tarnybos įžvelgta nežymi konkurencija, kuri atsirado ir laikosi išimtinai galiojančių įpareigojimų dėka. Jų nuomone esamus įpareigojimus reikia ne naikinti, o juos išlaikyti</p> |                                | <p>pasirinkimo / Išankstinio pasirinkimo (angl. <i>Carrier Pre Selection / Carrier Selection, CPS/CS</i>) ir skambučių užbaigimo paslaugas gali nesudėtingai įeiti į rinką. Trečia, tiek TEO LT, AB, tiek kiti paslaugų teikėjai yra nurodę (rinkų turimų anketose ir viešosios konsultacijos pastabose), jog jie konkuruoja su viešųjų judriojo telefono ryšio paslaugų teikėjais. Taigi, tiek esama, tiek potenciali konkurencija, net TEO LT, AB užimant didelę rinkos dalį, riboja ūkio subjekto motyvus didinti paslaugų kainas.</p> <p>Tarnybos argumentai dėl rinkos struktūros ir TEO LT, AB galimybių keisti paslaugų kainas yra išsakyti ir vertinant 4.2 eilutėje pateiktas pastabas (ūkio subjektų 1.1.2 pastaba).</p> |
|          | 4.6. | <b>Dėl skirtumo tarp mažmeninių paslaugų ir skambučių užbaigimo paslaugų kainų</b> | <b>1.2.2 ir 1.3.2 ūkio subjektų pastabos:</b> ūkio subjektų nuomone, Tarnybos 2013 m. rinkų tyrimų ataskaitoje nėra įvertinta aplinkybė, kad ataskaitoje nurodyta TEO LT, AB vidutinė kaina (3,1 ct/min. (be PVM) 2010 m., 2,7 ct/min. (be PVM) 2011 m.) buvo mažesnė nei TEO LT, AB skambučio užbaigimo, nediferencijuojant pagal paslaugų suteikimo laiką, kainą (3,67 ct/min. (be PVM) 2010   | Atsižvelgta                    | <p>Ataskaita bus papildyta mažmeninių skambučių kainų ir skambučių užbaigimo kainų analize.</p> <p>Ūkio subjektai neteisingai lygina kainas. Atkreiptinas dėmesys į tai, jog TEO LT, AB tiriamuoju laikotarpiu taikė ne vidutinę skambučių užbaigimo kainą, bet diferencijavo kainas į kainas piko ir ne piko laiku (2010 m. kainos buvo: skambučio sudarymas 2,63 ct,</p>   |

| Eil. Nr. |  | Pastabos<br>tekėjas /<br>pastabų grupė | Pastaba   | Atsižvelgta /<br>neatsižvelgta | RRT pastabos   |
|----------|--|--|---|--------------------------------|--|
|          |  |  | m., 2,78 ct/min. (be PVM) 2011 m.). Tai rodo, jog TEO LT, AB mažmenines paslaugas teikė abonentams pigiau nei alternatyviems operatoriams teikė skambučių užbaigimo paslaugą. Ūkio subjektai siūlo RRT ataskaitą papildyti tokia analize. |                                | <p>skambučio užbaigimas – 5,42 ct/min. piko laiku ir 2,79 ct/min. ne piko laiku; 2011 m. kainos, atitinkamai, 1,66 ct, 4,84 ct/min., 1,66 ct/min.). Faktinė vidutinė skambučių užbaigimo kaina priklauso nuo srauto pasiskirstymo piko ir ne piko laiku ir kuo srautas ne piko laiku didesnis, tuo vidutinės skambučių užbaigimo sąnaudos yra mažesnės. Blogiausiu atveju vidutinės mažmeninių paslaugų pajamos turėtų kisti tarp skambučių užbaigimo kainų piko ir ne piko laiku, kas iš esmės ir buvo rinkoje. Dėl to darytina išvada, jog ūkio subjektų pastaba nėra išsami.</p> <p>Atkreiptinas dėmesys į tai, jog vertinant ateities perspektyvas, skambučių užbaigimo kainos mažės. Nuo 2013 m. balandžio 1 d. įsigaliojo 2,11 ct/min. skambučių užbaigimo kaina, kuri yra mažesnė už ataskaitoje nurodytą kainą. Taip pat RRT 2013 m. kovą–balandį vykdė viešąją konsultaciją dėl „iš apačios į viršų“ ilgo laikotarpio vidutinių padidėjimo (angl. <i>Bottom-Up Long Run Average Incremental costs, BU-LRAIC</i>) sąnaudų apskaitos modelių. Jų pagalba buvo apskaičiuotos mažesnės skambučių užbaigimo sąnaudos, nei dabar galiojančios kainos. Taigi, jau pastabų aptarimo metu skambučių užbaigimo TEO LT, AB viešajame fiksuotojo ryšio tinkle kainos yra mažesnės nei vidutinės viešojo fiksuotojo telefono ryšio</p> |

| Eil. Nr. |      | Pastabos<br>tekėjas /<br>pastabų grupė  | Pastaba   | Atsižvelgta /<br>neatsižvelgta | RRT pastabos   |
|----------|------|---|---|--------------------------------|--|
|          |      |   |   |                                | paslaugų pajamos, o ateityje skirtumas tarp paslaugų kanų dar didės.   |
|          | 4.7. | <b>Dėl skambučių užbaigimo viešuosiuose fiksuotojo ir judriojo ryšio tinkluose suvienodinimo ir mažmeninių viešųjų judriojo telefono ryšio paslaugų kainų reguliavimo</b> | <p><b>1.2.3 ir 2.2 ūkio subjektų pastabos:</b> ūkio subjektai siūlo suvienodinti skambučių užbaigimo viešuosiuose fiksuotojo ir judriojo ryšio tinkluose paslaugų kainas, bei neleisti viešųjų judriojo telefono ryšio paslaugų operatoriams taikyti tokias mažmenines kainas, kurios yra mažesnės nei skambučių užbaigimo viešųjų judriojo telefono ryšio paslaugų kainos. Dėl nevienodų skambučių užbaigimo kainų ir mažų viešųjų judriojo telefono ryšio paslaugų kainų, viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų teikėjai yra priversti konkuruoti su viešųjų judriojo telefono ryšio paslaugų teikėjais.</p> <p>Ūkio subjektai nurodo, jog viešųjų judriojo ryšio operatoriai taikydami aukštesnę skambučių užbaigimo paslaugų kainą savo viešuosiuose ryšių tinkluose dirbtinai pabrangina mažmenines viešąsias fiksuotojo telefono ryšio paslaugas, ypač judriojo ryšio kryptimi, ir jas daro ne tokias patrauklias. Viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų teikėjai, norėdami išlaikyti abonentus, turėtų prisiimti sau skambučių užbaigimo viešajame judriojo ryšio tinkle nuostolius. Tačiau tokios galimybės nėra neribotos – tuo metu viešųjų judriojo telefono ryšio paslaugų teikėjai gaus pelną, o viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų teikėjai patirs nuostolį. Tokia situacija gali tęstis tol, kol</p> | Neatsižvelgta                  | <p>Skambučių užbaigimo viešuosiuose fiksuotojo ir judriojo ryšio tinkluose kainos yra nustatomos atsižvelgiant į Europos Komisijos rekomendacijos 2009/396/EB reikalavimus (toliau – Rekomendacija). Rekomendacija nenurodo, jog skambučių užbaigimo kainos viešojo judriojo ir viešojo fiksuotojo ryšio tinkluose turi būti lygios. Kainos gali būti lygios, jei yra apskaičiuojamos vienodos paslaugų sąnaudos. Tačiau, tiek Tarnybos atlikti skaičiavimai, tiek kitų šalių praktika rodo, kad skambučių užbaigimo sąnaudos viešojo judriojo ir viešojo fiksuotojo ryšio tinkluose nėra vienodos. Atkreiptinas dėmesys į tai, jog šiuo metu skirtumas tarp skambučių užbaigimo paslaugų kainų yra 3,66-2,11=1,55 ct. Tai neturėtų būti laikoma dideliu skirtumu tarp kainų, kuris reikšmingai ribotų konkurenciją.</p> <p>Kaip rodo 2013 m. rinkų tyrimų ataskaitos 5 pav. pateikta informacija, skambučių iš TEO LT, AB viešojo fiksuotojo ryšio tinklo į viešuosius judriojo ryšio tinklus vidutinės 2011 m. IV ketvirčio vienos minutės pajamos buvo lygios 24,4 ct/min., kai tuo tarpu skambučių užbaigimo kaina viešajame judriojo ryšio tinkle piko laiku buvo 6,99 ct/min. Skirtumas tarp šių</p> |

| Eil. Nr. |  | Pastabos<br>tekėjas /<br>pastabų grupė | Pastaba   | Atsižvelgta /<br>neatsižvelgta | RRT pastabos   |
|----------|--|--|---|--------------------------------|--|
|          |  |  | <p>viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų teikėjai bankrutuos. Situacija, kai viešosios judriojo telefono ryšio paslaugos yra parduodamos pigiau nei skambučių užbaigimo viešuosiuose judriojo ryšio tinkluose paslaugos, pasak paslaugų teikėjų, turėtų būti sprendžiama įpareigojant viešųjų judriojo telefono ryšio paslaugų teikėjus paslaugas teikti kainomis, ne mažesnėmis nei skambučių inicijavimo ir skambučių užbaigimo kaina.</p> |                                | <p>kainų yra <math>24,4/6,99=3,49</math> karto. Tuo atveju, jei alternatyvūs viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų teikėjai taiko panašias kainas (TEO LT, AB laikomas kainų lyderiu), skirtumas tarp mažmeninių ir didmeninių paslaugų kainų yra daugiau nei pakankamas padengti skambučių užbaigimo viešuosiuose judriojo ir fiksuotojo ryšio tinkluose kainų skirtumą.</p> <p>Taip pat atkreiptinas dėmesys į tai, jog viešojo fiksuotojo ryšio tinklo operatoriaus pinigų srautai, bei gaunama nauda (ar padidėjusios išlaidos) priklauso ir nuo pokalbių srautų tarp viešųjų fiksuotojo ir judriojo ryšio tinklų operatorių. Šio fakto ūkio subjektai pastabose nevertina.</p> <p>Kalbant apie mažmeninių viešųjų judriojo telefono ryšio paslaugų reguliavimą, tai pastebėtina. RRT Prieigos ir skambučių inicijavimo viešuosiuose judriojo telefono ryšio tinkluose rinkos tyrimo ataskaitoje bei Tarnybos direktoriaus 2006 m. rugpjūčio 9 d. įsakymo Nr. 1V-891 „Dėl Prieigos ir skambučių inicijavimo viešuosiuose judriojo telefono ryšio tinkluose rinkos apibrėžimo ir tyrimo rezultatų“ (Informaciniai pranešimai, 2006, Nr. 61-641) 2.1.2 punkte konstatavo, jog mažmeninėje viešųjų judriojo telefono ryšio paslaugų rinkoje egzistuoja konkurencinė situacija. Europos Sąjungoje nėra mažmeninių</p> |



| Eil. Nr. |      | Pastabos<br>tekėjas /<br>pastabų grupė     | Pastaba   | Atsižvelgta /<br>neatsižvelgta | RRT pastabos  |
|----------|------|--|---|--------------------------------|---|
|          |      |  |   |                                | viešųjų judriojo telefono ryšio paslaugų kainų reguliavimo praktikos ir Tarnybos veiksmai reguliuoti mažmeninių paslaugų kainas Europos Komisijos būtų sutikti neigiamai. Tarnybos nuomone, ūkio subjektų keliamą problemą, kad skambučių užbaigimo viešuosiuose judriojo ryšio tinkluose kainos yra didesnės nei mažmeninės viešųjų judriojo telefono ryšio paslaugų kainos, išspręstos tolimesnės skambučių užbaigimo viešuosiuose judriojo ryšio tinkluose kainų mažinimas.  |
|          | 4.8. | <b>Dėl rinkos charakteristikos pokyčių</b> | <p><b>1.3.4. punktas:</b> ūkio subjektų nuomone, RRT 2013 m. rinkų tyrimų ataskaitoje be pagrindo nevertina potencialios konkurencijos pagal ūkio subjekto padėtį pačioje rinkos viduje, t. y. viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų rinkos vidinės struktūros, nors tokie vertinimai buvo atliekami ankstesniuose tyrimuose. Ūkio subjektai taip pat nurodo 2006 m. ir 2008 m. Nacionalinių skambučių Vartotojams ir Nacionalinių skambučių Paslaugų gavėjams rinkų tyrimus, kuriuose RRT, atsižvelgdama į TEO LT, AB užimamą rinkos dalį, daro išvadą, jog konkurencija rinkoje mažai tikėtina.</p> <p>Ūkio subjektai, atsižvelgdami į Tarnybos 2013 m. rinkų tyrimų ataskaitos 3.1.1 punkto duomenis apie rinkos struktūrą, mano, jog esama rinkos struktūra neleidžia identifikuoti esminių rinkos charakteristikos pokyčių tendencijų. Vadinasi, konkurencijos vystymosi perspektyva ne tik kad</p> | Atsižvelgta iš dalies          | <p>Ataskaita bus papildyta informacija apie TEO LT, AB galimybes bei motyvus išnaudoti savo užimamą rinkos dalį.</p> <p>Atkreiptinas dėmesys į tai, jog tirtos rinkos Europos Komisijos nėra nurodytos kaip rinkos, kurias reikėtų reguliuoti <i>ex-ante</i> principu. Siekiant šias rinkas reguliuoti, yra būtina atlikti 3 kriterijų testą, kuris aprašytas ir nagrinėjamoje ataskaitoje. Siekiant viešąsias fiksuotojo telefono ryšio paslaugas reguliuoti, būtina įrodyti visus 3 kriterijus. Vienas iš kriterijų yra didelės ir pastovios patekimo į rinką kliūtys. Tarnybos nuomone, reguliuojant TEO LT, AB didmeninių paslaugų teikimą, kliūčių, kurios kiltų dėl TEO LT, AB veiksmų, nėra. Efektyvi įpareigojimų priežiūra ribos TEO LT, AB galimybes manipuliuoti nustatytais įpareigojimais.</p> |

| Eil. Nr. |      | Pastabos<br>tekėjas /<br>pastabų grupė                                       | Pastaba   | Atsižvelgta /<br>neatsižvelgta | RRT pastabos   |
|----------|------|--|---|--------------------------------|--|
|          |      |  | nestiprėja, bet ir apskritai mažai tikėtina.  |                                | Esami ir potencialūs konkurentai, bei viešųjų judriojo telefono ryšio paslaugų teikėjai, TEO LT, AB užimant didelę rinkos dalį, riboja bendrovės galimybes nustatyti paslaugų kainas sau palankia linkme. Taigi, galimi esamų ir potencialių konkurentų veiksmai, net TEO LT, AB užimant didelę rinkos dalį, neleidžia TEO LT, AB elgtis vienašališkai. Tai būtent ir rodo, jog rinkoje vystosi efektyvi konkurencija.   |
|          | 4.9. | <b>Dėl skirtumo tarp didmeninių ir mažmeninių paslaugų kainų nevertinimo</b> | <b>1.4.2 ir 2.4 ūkio subjektų pastabos:</b> ūkio subjektų nuomone, TEO LT, AB didmeninių paslaugų ir infrastruktūros naudojimosi kainos yra per aukštos lyginant su TEO LT, AB taikomomis mažmeninėmis kainomis. Paslaugų teikėjai mano, jog TEO LT, AB infrastruktūros kainos tikslingai formuojamos taip, kad jos nebūtų patrauklios alternatyviems operatoriams, kurie yra TEO LT, AB konkurentai mažmeninėje rinkoje. Taip pat nėra aišku, kodėl alternatyvūs operatoriai turi mokėti dideles pinigų sumas TEO LT, AB už techninių galimybių tyrimą, t. y. už tai, kad TEO LT, AB pateiktų atsakymą, ar galima pasinaudoti TEO LT, AB paslauga. Ūkio subjektai mano, jog RRT savo 2013 m. rinkų tyrimų ataskaitoje turėtų išanalizuoti TEO LT, AB mažmeninę kainodarą ir TEO LT, AB infrastruktūros naudojimosi sąlygas ir kainas bei įvertinti, ar formali galimybė naudotis TEO LT, AB infrastruktūra realiai šalina patekimo į rinką ar plėtros joje barjerus. | Atsižvelgta iš dalies          | Ataskaita bus papildyta analize ar egzistuoja įėjimo į rinką barjerai.<br>TEO LT, AB skambučių inicijavimo, tranzito, užbaigimo rinkose, fizinės infrastruktūros rinkoje, plačiajuosčio interneto rinkoje, didmeninės vietinės linijos paslaugai yra nustatyti nediskriminavimo įpareigojimai. TEO LT, AB, vykdydama šį įpareigojimą, tiek sau, tiek kitiems paslaugų teikėjams privalo taikyti vienodas paslaugų teikimo sąlygas.<br>Lyginant su 2006–2008 m. ir 2009–2011 m., metalinės vytos poros linijos atsiejimo kainos mažėjo: paslaugų įjungimo užmokesčiai sumažėjo nuo 418 Lt iki 150 Lt, periodiniai užmokesčiai sumažėjo nuo 26,77 Lt iki 17 Lt. Didmeninės vietinės linijos vienkartinis užmokestis nuo 2013-05-01 sumažintas nuo 44000 Lt iki 3400 Lt. 2008–2012 m. buvo mažinamos skambučių užbaigimo ir inicijavimo paslaugų kainos. 2010 m. buvo |

| Eil. Nr. |       | Pastabos<br>tekėjas /<br>pastabų grupė | Pastaba   | Atsižvelgta /<br>neatsižvelgta | RRT pastabos  |
|----------|-------|--|---|--------------------------------|---|
|          |       |  |   |                                | <p>pakeistas tinklų sujungimo paslaugų apmokestinimas ir žymiai sumažintos tinklų sujungimo išlaidos.</p> <p>Sutinkame, jog šiuo metu egzistuoja rizika, kad skambučių inicijavimo kainos gali būti didesnės nei TEO LT, AB taikomos mažmeninių skambučių kainos. Šią problemą RRT spręs artimiausiu metu inicijuodama skambučių inicijavimo viešuosiuose telefono ryšio tinkluose, teikiamuose fiksuotoje vietoje, rinkos tyrimą. Siekdama sumažinti rizikos poveikį rinkai, Tarnybos nuomone, tikslinga taikyti pereinamąjį laikotarpį nuo sprendimo TEO LT, AB naikinti nustatytus įpareigojimus iki sprendimo įsigaliojimo. Tarnybos nuomone, pereinamasis laikotarpis turėtų baigtis 2014-01-01.</p> |
|          | 4.10. | <b>Dėl diskriminavimo ne kainomis</b>  | <b>1.4.3 ūkio subjektų pastaba:</b> Tarnybos 2013 m. rinkų tyrimų ataskaitoje turėtų būti analizuojama ir tai, kad naudotis TEO LT, AB infrastruktūros paslaugomis nepatrauklu ir dėl to, kad TEO LT, AB yra vertikalčiai integruotas – jei alternatyvus operatorius kreipiasi į TEO LT, AB su paklausimu dėl infrastruktūros, TEO LT, AB iš karto gali identifikuoti savo klientą, kurį alternatyvus operatorius nori perimti. | Neatsižvelgta                  | <p>Ūkio subjektai aprašė galimą situaciją, tačiau jos nepagrindė jokiais įrodymais.</p> <p>Tačiau ar TEO LT, AB taiko vienodas sąlygas tiek sau, tiek kitiems paslaugų gavėjams užtikrina ir šiuo metu TEO LT, AB nustatyti įpareigojimai, ypač nediskriminavimo, teikiant didmenines paslaugas. Efektyvi didmeninių paslaugų teikimo sąlygų ir kainų priežiūra užtikrins sąlygas konkurencijai.</p>  |
|          | 4.11. | <b>Dėl TEO LT, AB išskaidymo</b>       | <b>1.4.4. punktas:</b> ūkio subjektų nuomone, siekiant suvienodinti TEO LT, AB ir alternatyvių operatorių konkurencines galimybes, nuo TEO LT, AB turėtų  | Neatsižvelgta                  | <p>Funkcinio atskyrimo priemonė yra krašutinė priemonė, kurią tikslinga naudoti tuomet, kai kitos priemonės yra neefektyvios. Tarnybos</p>  |

| Eil. Nr. |       | Pastabos<br>tekėjas /<br>pastabų grupė   | Pastaba  | Atsižvelgta /<br>neatsižvelgta | RRT pastabos  |
|----------|-------|--|--|--------------------------------|---|
|          |       |  | būti atskirta ir perduota visa infrastruktūra naujai įkurtai TEO LT, AB įmonei, kuri dabartine infrastruktūra leistų nediskriminaciniais pagrindais naudotis visiems operatoriams, įskaitant pačią TEO LT, AB. Tai leistų paprastai atskirti patiriamas sąnaudas infrastruktūrai ir išvengti kryžminio subsidijavimo galimybes.  |                                | nuomone, šiuo metu galiojantys nediskriminavimo, sąnaudų apskaitos ir apskaitos atskyrimo įpareigojimai didmeninių paslaugų rinkose yra pakankamos priemonės atskirti sąnaudas bei išvengti kryžminio subsidijavimo.  |
|          | 4.12. | <b>Dėl skambučių paslaugų gavėjams, išskyrus vartotojus, kainų skaičiavimo</b> | <b>2.2 ūkio subjektų pastaba:</b> ūkio subjektams nėra aišku, kokių duomenų pagrindu RRT konstatavo, jog TEO LT, AB kainos yra didesnės nei alternatyvių operatorių. Alternatyvūs operatoriai pažymėjo, jog jiems labai sunku konkuruoti kainomis su TEO LT, AB. Ūkio subjektų nuomone, neatmestina galimybė, jog kainų skirtumas yra atsiradęs dėl to, jog valstybinis sektorius vis dar vengia aktyviai vykdyti viešuosius pirkimus atviro konkurso būdu ir galimai perka viešąsias fiksuotojo telefono ryšio paslaugas senomis – didelėmis kainomis. Todėl tikėtina, jog ši aplinkybė gali iškreipti rinkų tyrimų rezultatus, ir ją RRT turėtų atskirai ištirti ir įvertinti. | Atsižvelgta iš dalies          | Ataskaita bus papildyta informacijos šaltiniais, kurių pagrindu buvo skaičiuojamos vidutinės paslaugų kainos.<br>Ataskaitos 11 pav. pateiktos kainos buvo apskaičiuotos remiantis viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų teikėjų RRT teikiamų ketvirtinių ataskaitų apie vykdytą elektroninių ryšių veiklą pagrindu. Vidutinės kainos buvo apskaičiuotos sudedant pajamas, gautas už viešajame fiksuoto ryšių tinkle inicijuotus pokalbius (vietinius, tarpmiestinius, į viešuosius fiksuotojo ryšio tinklus, į viešuosius judriojo ryšio tinklus) ir vėliau sumą dalinant iš minėtų pokalbių trukmės.<br>RRT neatlieka priežiūros, ar paslaugų pirkėjas racionaliai naudoja savo lėšas. Tačiau jei paslaugų pirkėjai perka paslaugas brangiau nei jos parduodamos rinkoje, tai rodo, jog rinkoje egzistuoja pelnas, kurį galėtų pasiimti alternatyvūs paslaugų teikėjai. |
|          | 4.13. | <b>Dėl akcijų interpretavim</b>  | <b>2.2 ūkio subjektų pastaba:</b> ūkio subjektai mano, jog rinkų tyrimų rezultatus gali iškreipti TEO LT,  | Neatsižvelgta                  | TEO LT, AB, kaip ir kiti paslaugų gavėjai, privalo viešai skelbti paslaugų sąlygas ir kainas  |

| Eil. Nr. |       | Pastabos<br>tekėjas /<br>pastabų grupė | Pastaba  | Atsižvelgta /<br>neatsižvelgta | RRT pastabos   |
|----------|-------|--|--|--------------------------------|--|
|          |       | <b>o</b>                               | AB taikomos akcijos, įskaitant ir trumpalaikes, kurios kelia didelį susirūpinimą – neatmetama tikimybė, kad TEO LT, AB konkreitiems abonentams gali kurti specialius planus, kurie kitiems abonentams gali būti nesuteikiami dėl per trumpo akcijų galiojimo laiko.                          |                                | bei negali diskriminuoti paslaugų gavėjų. Šie principai yra įtvirtinti ne įsakymuose, kuriuos RRT siūlo panaikinti, bet Elektroninių ryšių paslaugų teikimo taisyklėse, patvirtintose Tarnybos direktoriaus 2005 m. gruodžio 23 d. įsakymu Nr. 1V-1160 (Žin., 2005, Nr. 152-5627; 2011, Nr. 134-6391). Iš to išplaukia, jog net panaikinus įpareigojimus, TEO LT, AB viešai turės skelbti informaciją apie kainas, bei nediskriminuoti paslaugų gavėjų.<br>Akcijos mažina vidutines paslaugų pajamas (kainas). Tačiau jei akcijos yra trumpalaikės, jos nepasieks masės paslaugų gavėjų, dėl ko vienetiniai kainų sumažėjimai vidutinei kainai įtakos neturės. |
|          | 4.14. | <b>Dėl UAB „OMNITEL“ vertinimo</b>     | <b>2.2 ir 4.5 ūkio subjektų pastabos:</b> ūkio subjektai nurodo, jog RRT nevertina, kad TEO LT, AB ir UAB „OMNITEL“ yra susijusios bendrovės. Šios bendrovės ir jų įtaka viešųjų fiksuotojo telefono ryšio paslaugų rinkai bei konkurencijai joje turėtų būti vertinama kaip vieno subjekto. | Neatsižvelgta                  | Atliekant rinkos tyrimus, pirmiausia yra apibrėžiama konkreti rinka. Apibrėžus rinką, reikia įrodyti, kad šią rinką būtina tirti ir reguliuoti <i>ex-ante</i> principais. Tik įrodžius, jog rinka yra nagrinėtina pagal <i>ex-ante</i> principus, atliekamas tyrimas ir vertinama, koks ūkio subjektas gali turėti įtaką atitinkamoje rinkoje. Atlikdama rinkos tyrimus, RRT nustatė, jog nėra tenkinami vadinamo „3 kriterijų“ testo reikalavimai ir tolesni rinkų tyrimai nėra galimi. Dėl to nebuvo vertinama ar TEO LT, AB ir UAB „OMNITEL“ yra vienas ūkio subjektas.   |
|          | 4.15. | <b>Dėl</b>                             | <b>4.4 ūkio subjektų pastaba:</b> ūkio subjektai nurodo,   | Neatsižvelgta                  | Šiuo metu mažmeninių skambučių, prieigos   |

| Eil. Nr. | Pastabos<br>tekėjas /<br>pastabų grupė                                   | Pastaba  | Atsižvelgta /<br>neatsižvelgta | RRT pastabos   |
|----------|--|--|--------------------------------|--|
|          | <b>griežtesnio<br/>mažmeninių<br/>paslaugų<br/>kainų<br/>reguliavimo</b> | <p>jog viena iš pagrindinių ir šiuo metu neišspręstų problemų, trukdančių alternatyviems operatoriams konkuruoti su TEO LT, AB, yra susijusi su TEO LT, AB taikomomis mažmeninėmis paslaugų kainomis. Paslaugų teikėjai mano, jog mažmeninėje rinkoje TEO LT, AB nustatyti įpareigojimai yra nepakankami ir ne tokie efektyvūs, kaip turėtų būti. Bendrovių nuomone, esami įpareigojimai neatima galimybės iš TEO LT, AB parduoti mažmenines paslaugas pigiau nei pačios TEO LT, AB taikomos didmeninių paslaugų (skambučių inicijavimas, tranzitas ir užbaigimas TEO LT, AB viešajame ryšių tinkle, ryšių kanalai ir linijos, prieiga ir t. t.) kainos ir patiriamos sąnaudos įsigyjant didmenines paslaugas (skambučių užbaigimas kito operatoriaus tinkle, tam tikrais atvejais tranzitas) ar prekes (įrangos įsigijimas) iš kitų subjektų, taip pat esami įpareigojimai neatima galimybės taikyti skirtingų mažmeninių paslaugų ir prekių subsidijavimą (abonentinis ar paslaugų mokestis, pokalbiai, įrangos pardavimas ir pan.).</p> <p>Ūkio subjektai siūlo detaliau, aiškiau ir griežčiau reglamentuoti TEO LT, AB mažmeninių paslaugų kainą, nustatant konkrečius kriterijus mažiausiai paslaugų kainai, jos paskaičiavimui, subsidijavimo išvengimui ir viešam patikrinimui, be to turėtų būti nustatytas funkcinio atskyrimo TEO LT, AB įpareigojimas (vertikaliai integruoto ūkio subjekto TEO LT, AB visų didmeninių atitinkamų prieigų</p> |                                | <p>prie infrastruktūros paslaugų kainos yra reguliuojamos taikant tuos pačius principus. TEO LT, AB teikiant didmenines paslaugas yra nustatyti nediskriminavimo įpareigojimai. Šiuo metu yra peržiūrimos skambučių užbaigimo TEO LT, AB paslaugų kainos. 2013 m. bus pradėtos peržiūrėti skambučių inicijavimo TEO LT, AB tinkle paslaugų kainos. Efektyvi TEO LT, AB nustatytų įpareigojimų priežiūra, Tarnybos nuomone, būtų pakankama priemonė užtikrinti konkurencines sąlygas. Papildomų įpareigojimų nustatymas TEO LT, AB kaip tik laikytinas kaip didesnis bendrovės suvaržymas ir ribojimas konkuruoti bei ypatingų sąlygų sukūrimas alternatyviesiems paslaugų teikėjams.</p> |

| Eil. Nr. |  | Pastabos<br>tekėjas /<br>pastabų grupė | Pastaba   | Atsižvelgta /<br>neatsižvelgta | RRT pastabos |
|----------|--|--|---|--------------------------------|--------------|
|          |  |  | teikimo veiklos atskyrimas į naują atskirą juridinį asmenį nuo likusios šio ūkio subjekto vykdomos mažmeninės veiklos). |                                |              |